

VUOSIKERTOMUS 2012

KASVUKESKUSTEN KEHITTÄJÄ

AL

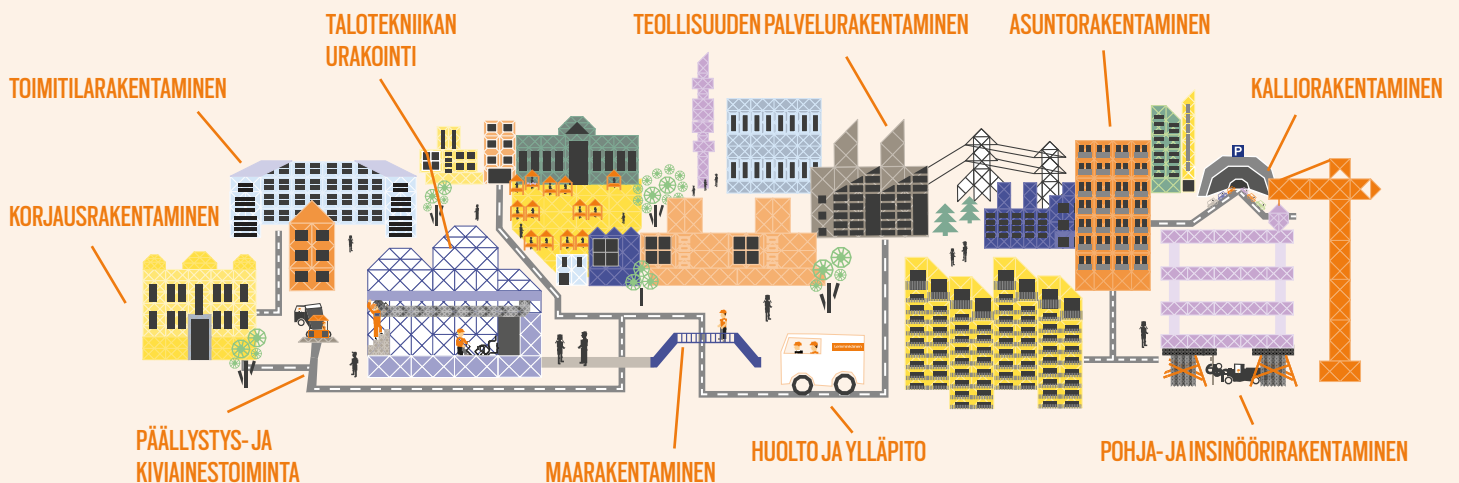

AL

- LÄHTÖKOHDAT KASVUKESKUSTEN KEHITTÄMISEEN S. 4
- KESTÄVÄÄ KAUPUNKIKEHITYSTÄ YHTEISTYÖSSÄ ASIAKKAIDEN KANSSA S. 24
- PARHAAT OSAAJAT TAKAAVAT PARHAAT RATKAISUT S. 52

Lemminkäinen

RAKENNAMME KOKONAISIA KAUPUNKEJA

Rakennamme yhdessä asiakkaidemme kanssa toimivia, turvallisia ja terveellisiä olosuhteita asumiseen, työntekoon ja liikkumiseen. Ratkaisumme kattavat talonrakentamisen, infra-rakentamisen ja talotekniikan. Markkina-alueemme on Pohjois-Eurooppa, ja palveluksessamme on noin 8 200 ammattilaista. Lemminkäinen Oyj:n osake on noteerattu NASDAQ OMX Helsinki Oy:ssä.

VUOSI 2012 LYHYESTI

➤ Kannattavuutemme parani edellisvuoteen verrattuna.
Liikevoittomme oli:

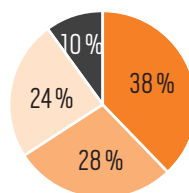
50,1
MILJ. EUROA

➤ TAPATURMATAAJUUTEMME LASKI EDELLISVUODESTA JA OLI 22,0.

➤ Omavaraisuusasteemme oli:
se ylitti tavoite-tasomme 35 %

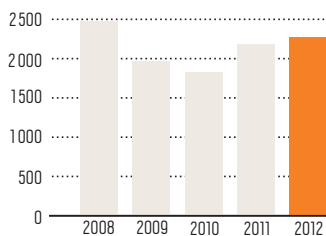
38 %

➤ Organisoimme vuoden 2012 alusta liiketoimintamme neljään toimialaan. Osuudet konsernin liikevaihdosta:

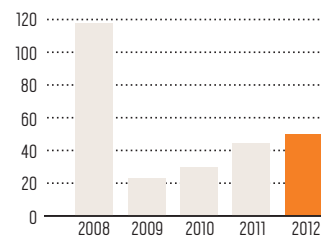
Kansainväliset toiminnot 38 %
Talonrakentaminen 28 %
Infrarakentaminen 24 %
Talotekniikka 10 %

LIKEVAIHTO, milj. euroa

Lopetettuihin toiminnot on oikaistu tuloslaskelman eristä siltä tilikaudelta, jona ne on luokiteltu lopetettuihin toimintoihin sekä sitä edeltävältä tilikaudelta.

LIKEVOITTO, milj. euroa

Lopetettuihin toiminnot on oikaistu tuloslaskelman eristä siltä tilikaudelta, jona ne on luokiteltu lopetettuihin toimintoihin sekä sitä edeltävältä tilikaudelta.

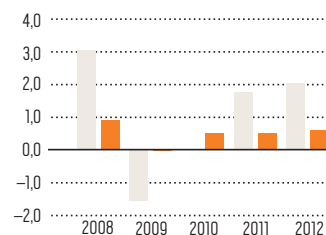
KONSERNIN AVAINLUVUT

	2012	2011	muutos
Liikevaihto, milj. euroa	2267,6	2183,9	4 %
josta kansainvälistä toimintaa, milj. euroa	897,3	780,3	15 %
Liikevoitto, milj. euroa	50,1	44,0	14 %
Tilikauden tulos, milj. euroa	44,0	35,6	24 %
Liikevoittoprosentti	2,2	2,0	
Sijoitetun pääoman tuotto, %	10,7	10,8	
Oman pääoman tuotto, %	11,0	10,5	
Omavaraisuusaste, %	38,0	30,8	
Laimentamaton osakekohtainen tulos, euroa	2,04	1,77	
Osinko/osake, euroa	0,60 ¹⁾	0,50	
Bruttoinvestoinnit, milj. euroa	64,5	84,0	-23 %
Tilaukanta, milj. euroa	1443,9	1400,4	3 %
Henkilöstö keskimäärin	8180	8421	-3 %
Tapaturmataajuus, lkm/ milj. työtuntia	22,0 ²⁾	n/a	
NSI-nettosuositteluindeksi	29,3	20	

¹⁾ Hallituksen ehdotus yhtiökokoukselle

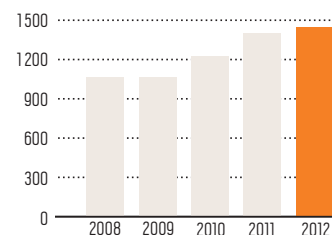
²⁾ Ilman Venäjän toimintoja

TULOS/OSAKE, OSINKO/OSAKE, euroa

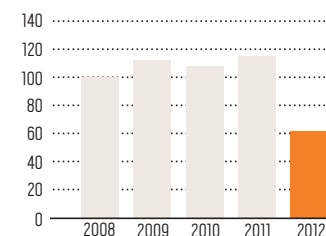

* Hallituksen ehdotus yhtiökokoukselle

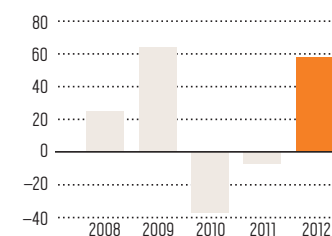
TILAUKANTA, milj. euroa

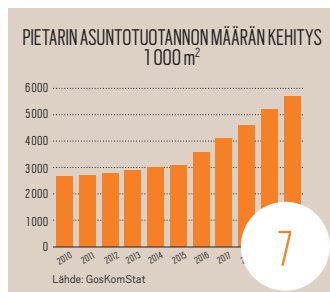
NETTOVELKAANTUMISASTE, %

LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTA, milj. euroa

KASVUKESKUSTEN KEHITTÄJÄ

SISÄLLYS

LÄHTÖKOHDAT KASVUKESKUSTEN KEHITTÄMISEEN

Toimintamme kansainvälisty	7
Megatrendi: kaupungistuminen	8
Toimintamme tehostaminen hyödyttää myös asiakkaitamme	12
Tapamme toimia	15
Avointa vuoropuhelua sidosryhmiemme kanssa	17
Vastuullisia hankintoja	20
Toimialakatsaus	22

KESTÄVÄÄ KAUPUNKIKEHITYSTÄ YHTEISTYÖSSÄ ASIAKKAIDEN KANSSA

Kaupunki kasvaa ylöspäin ja maan alle	27
Asukkaiden näköisiä koteja	31
Viihtyisiä olosuhteita ja toimivia tilaratkaisuja	36
Sujuvuutta liikennevirtoihin	41
Kohti pienempää ympäristöjalanjälkeä	46
Asiakaskesteistä rakentamista	50

PARHAAT OSAAJAT TAKAAVAT PARHAAT RATKAISUT

Henkilöstömme osaaminen on avain menestykseen	55
Varhaisen tuen mallilla parempaa työhyvinvointia ja työterveyttä	60
Kohti nolla tapaturmaa -tavoitetta	64

Riippumaton varmennusraportti	67
GRI-taulukko ja Global Compact -indeksi	68
Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä	71
Palkitseminen	76
Hallitus	78
Johtoryhmä	80
Riskienhallinta	82
Tilinpäätös	84

TEEMAT ESITTELYSSÄ

Esittelemme Lemminkäisen vuotta 2012 kolmen erilaisen teeman kautta.

Ensimmäisessä teemassa keskitymme niihin strategisiin ja taloudellisiin lähtökohtiin, joita kasvukeskusten kehittäjältä vaaditaan. Tämän lisäksi meille on tärkeää toimia hyvän yrityskansalaisen tavoin. Haluamme myös sidosryhmiemme ymmärtävän, mistä lähtökohdista ja millä tavalla rakennamme kestävä kasvua kansainvälistyvässä toimintaympäristössämme.

Toinen teema lähestyy kaupungistumista ja tehokkaan kaupunkitilan käyttöä asiakkaidemme näkökulmasta. Rakennamme yhdessä asiakkaidemme kanssa toimivia, turvallisia ja terveellisiä olosuhteita asumiseen, työnteekoon ja liikkumiseen.

Kolmannen teeman keskipisteenä ovat tekijämme – lemminkäiset. Työhyvinvointi, jatkuva osaamisen kehittäminen ja työturvallisuus takaavat innostavan työympäristön ja laadukkaan lopputuloksen.

LEMMINKÄINEN-KONSERNIN VUOSIKERTOMUS 2012

Päätoimittaja: Kati Suurmune Toimitus: Susanna Inkinen, Mira Rinne Toimitusneuvosto: Johanna Aarnio ja Harri Kailasalo (ympäristö ja työturvallisuus), Tiina Mella (henkilöstötoimi), Robert Öhrman (talous), Katri Sundström (sijoittajat) Konsepti, ulkoasu ja taitto: Miltton Oy Kuvat: Tomi Parkkonen (sivut 3, 13, 40, 78–81), Teemu Kuusimurto (sivut 6, 21, 26–29, 49, 60, 62), Janne Lehtinen (sivut 13, 43, 49, 59, 66), Kuvatoimisto Kuvio (sivut 30, 39, 49) Tomas Moss (sivu 44), Vladimir Pohtokari (sivu 45), Oleg Zotov (sivu 51) Paino: Libris Oy 2013 Paperit: Invercote G 240 g, Scandia 2000 natural 115 g, Cyclus print 115 g, Cyclus print 90 g

Tämä vuosikertomus on painettu mahdollisimman vähän ympäristöä kuormittaen kasvisöljypohjaisilla painoväreillä, ja sen materiaalit täyttävät Joutsenmerkityn tuotteen tiukat vaatimukset. Tämän lisäksi paperit ovat FSC-metsäsertifioituja, mikä osoittaa puuraaka-aineen olevan vastuullisen metsänhoidon periaatteiden mukaisesti hoidetuista metsistä ja kierrätyskuidusta. Libris Oy on Joutsenmerkity painotalo, jonka toiminta on kansainvälisten standardien mukaisesti laatu- ja ympäristösertifioitu (ISO 9001/ISO 14001).

441 014
Painotuote

Kasvukeskukset keskipisteessä

Pääkirjoitus: Timo Kohtamäki, toimitusjohtaja

VUOSI 2012 oli tyypillinen "uuden normaalin" vuosi. Suomessa alkuvuoden lievä positiivinen vire vaihtui syksyllä alakuloon. Rakentamisen kokonaismäärä laski noin 3 prosenttia. Eniten keskustelua vuoden aikana herättivät asunto-rakentaminen ja asumisen kalleus erityisesti pääkaupunkiseudulla. Pullonkauloiksi todettiin mm. hidas kaavoitus ja tonttien korkeat hinnat.

Ruotsi ja Norja jatkoivat merkittäviä investointeja infrastruktuuriin, jonka ne näkevät maalle kilpailuetekijänä. Toisaalta houkutteleva markkina kovensi kilpailua. Venäjällä ja erityisesti Lemminkäiselle tärkeässä Pietarissa on julkisesti otettu tavoitteeksi asumisväljyyden, asumisen laadun ja energiatehokkuuden parantaminen. Kehitystä jarrutti hidas rakennuslupaprosessi.

Epätasaisesta markkinatilanteesta huolimatta voimme olla kohtuullisen tyytyväisiä vuoteen 2012. Kasvoimme siellä, mistä kasvua haimme eli Skandinavian infrarakentamisessa ja Venäjällä, jossa hitaasti käynnistyviä asuntokohteita kompensoi toimitila- ja infrarakentaminen.

Pystyimme myös parantamaan tulosta-soamme edellisvuodesta. Liikevoittonamme kasvoi 14 prosenttia, 50 miljoonaa euroon. Parannuksesta huolimatta näen kannattavuudessa

runsaasti potentiaalia. Positiivista oli myös taseen vahvistuminen. Omavaraisuusasteemme, 38 prosenttia, oli jo yli tavoitetasomme.

Tulosparannuksen taustalla oli ennen kaikkea omien toimintatapojemme viilaaminen kustannustehokkaammaksi. Ohensimme myös organisaatiotamme ja kehitimme hankintatoimea. Lisäksi panostimme vahvasti asiakkaisiin. Asiakkaiden tyytyväisyys palvelutasoomme ja laatuun kehittyi positiivisesti, mutta pystymme vielä parempaan.

Vuoteen 2013 lähdimme edellisvuotista hieman suuremman ja kannattavamman tilauskannan turvin. Toimintamme painopisteenä on edelleen kannattavuuden parantaminen. Jatkamme hankintatoimen uudistamista, kehitämme yhteistyötä toimittajien ja alihankkijoiden kanssa sekä tehostamme

prosessejamme niin työmailla kuin hallinnossa. Työturvallisuudessa olemme sitoutuneet alan yhteiseen nolla tapaturmaa -tavoitteeseen. Lisäksi keskityimme esimiestyön kehittämiseen ja tavoitteiden tehokkaaseen maastouttamiseen läpi koko organisaation.

Olemme myös uudistamassa Lemminkäisen strategiaa, sillä nykyinen strategia-kausi päättyy tähän vuoteen. Strategiatyön perustana ovat megatrendit: väestö painottuu yhä enemmän kasvukeskuksiin, kaupungistuminen kiihtyy. Tämä luo kysyntää sujuville liikenneyhteyksille, laadukkaalle asunnoille, työpaikoille ja tuotantolaitoksille. Yhä enemmän tarvitaan myös innovatiivisia ratkaisuja rakennusten ja kokonaisten alueiden korjausrakentamiseen ja käyttötarkoitusten muutoksiin. Tehokkuus- ja laatuvaatimuksiin vastataan suuremmilla, parhaimmillaan

elinkaaren mittaisilla palvelukokonaisuuksilla. Myös rapistuva yhteiskuntainfra ja julkisen talouden vaje edellyttävät uusia toimintamalleja. Energiatehokkuudesta on tullut pysyvä tavoite kaikkeen toimintaan.

Lemminkäisellä näemme nämä megatrendit mahdollisuutena kasvaa ja kehittyä yhteiskunnan vaatimusten mukana. Olemme nykystrategiassamme määritelleet perustehäväksemme toimivien,

"Rakentamisen luotettavuus ja laatu korostuvat, kun kaupungistuminen luo kysyntää uudentilaisille asumisratkaisuille ja sujuville liikenneyhteyksille."

turvallisten ja terveellisten olosuhteiden luomisen asumiseen, työnteekoon ja liikkumiseen. Tällä sitoudumme vastuulliseen kaupunkien ja rakennetun ympäristön kehittämiseen. Meille tämä tarkoittaa esimerkiksi loppukäyttäjän huomioonottamista ratkaisussa, vastuullista alihankkijayhteistyötä, oman henkilöstömme kouluttamista, heidän hyvinvoinnista ja työturvallisuudesta huolehtimista sekä ympäristönäkökohtien huomioimista toiminnassamme. Etsimme jatkuvasti keinoja parantaa toimintamme energia- ja materiaalitehokkuutta sekä työturvallisuutta. Tästä hyötyvät kaikki sidosryhmämme.

Haluan kiittää asiakkaitamme, henkilöstöämme, omistajiamme ja muita sidosryhmiämme hyvästä yhteistyöstä vuonna 2012. Lemminkäinen lähtee luottavaisena uuteen vuoteen. ♦

Lähtökohdat kasvukeskusten kehittämiseen

Toimimme Pohjois-Euroopassa, jossa pitkä historiamme ja vahva osaamisemme antavat meille mahdollisuuksia kestäväan kannattavaan kasvuun. Käynnissä olevat tehostamistoimenpiteet ovat parantaneet kannattavuuttamme. Tämä luo meille vahvan pohjan kehittää liiketoimintaamme.

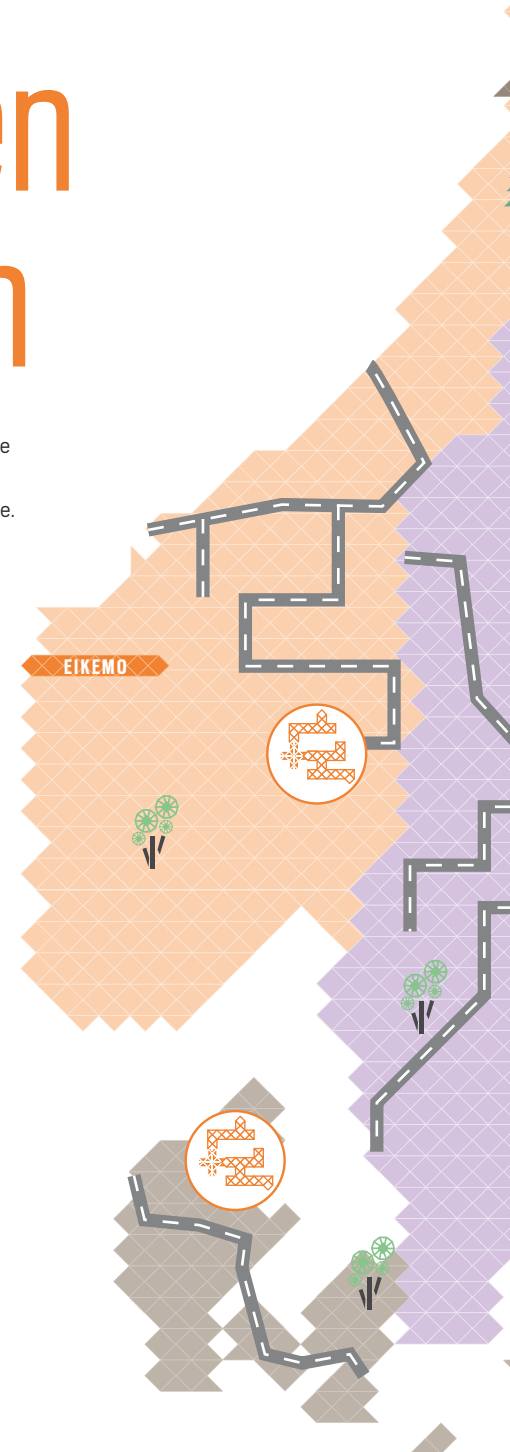
TALONRAKENTAMINEN

INFRARAKENTAMINEN

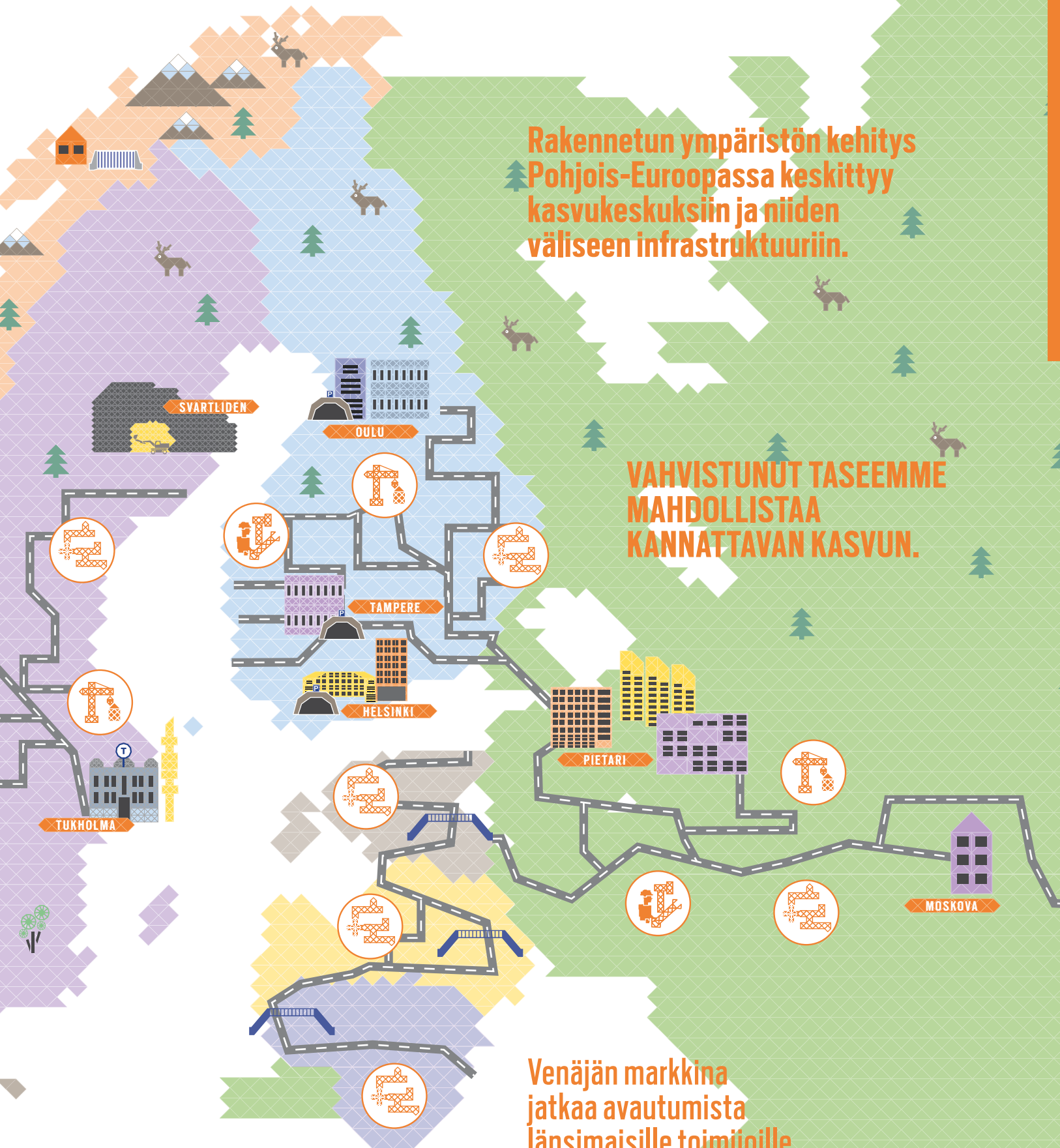
TALOTEKNIikka

**Rakennetun ympäristön kehitys
Pohjois-Euroopassa keskittyy
kasvukeskuksiin ja niiden
väliseen infrastruktuuriin.**

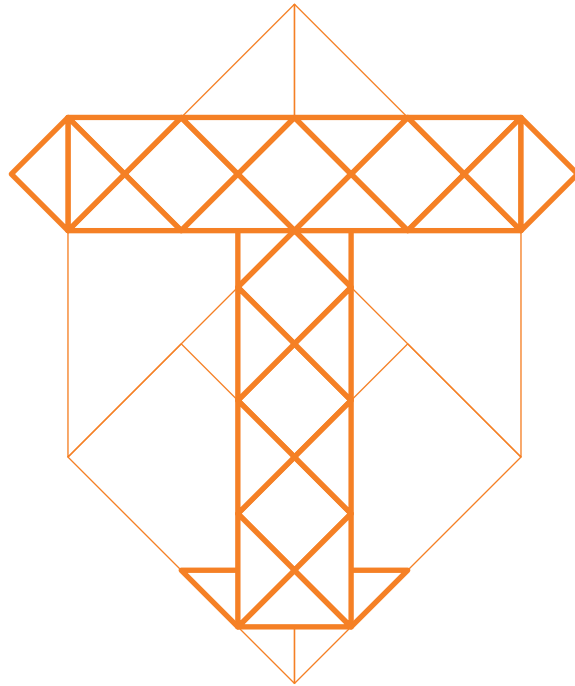
**VAHVISTUNUT TASEEMME
MAHDOLLISTAA
KANNATTAVAN KASVUN.**

**Venäjän markkina
jatkaa avautumista
länsimaisille toimijoille.**

Rakennamme Helsingin Töölönlahdelle kolmea toimistokorttelia.

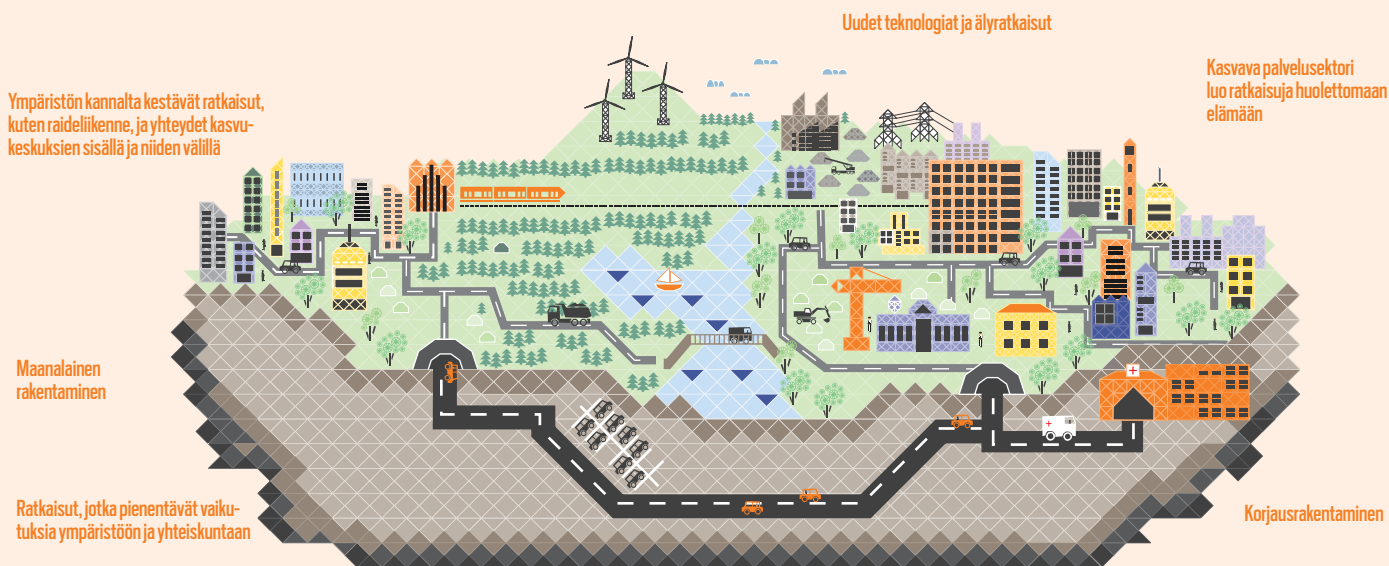

TOIMINTAMME KANSAINVÄLISTYÄ

Noin 40 prosenttia liikevaihdostamme tulee Suomen rajojen ulkopuolelta. Markkina-alueellamme Pohjois-Euroopassa tulevaisuuden näkymät vaihtelevat, esimerkiksi Venäjällä odotetaan vahvaa panostusta asunto- ja infrarakentamiseen. Suomessa korjausrakentamisen osuus ylittää vuoden 2013 aikana ensimmäistä kertaa uudisrakentamisen osuuden.

MEGATRENDI: KAUPUNGISTUMINEN

KAUPUNGISTUMINEN VAIKUTTAA TOIMIALAAMME VAHVASTI

Me Lemminkäisellä otamme megatrendien vaikutukset huomioon niin strategisessa suunnittelussa kuin liiketoiminnan operatiivisessa kehittämisessä. Kaupungistuminen ja muut trendit suuntaavat alan innovointia ja investointeja sekä vaikuttavat kilpailutilanteen kehittämiseen.

Lemminkäisen kannalta **kaupungistuminen** on merkittävin globaaleista megatrendeistä. Arvioimme, että tulevina vuosina rakennetun ympäristön kehitys toiminta-alueellamme keskittyy selvästi kasvukeskuksiin. Kasvukeskusten tunnuspiirteitä ovat positiivinen muuttovirta, työpaikkojen määrän kasvu sekä ostovoiman ja investointien kasvu.

Kasvukeskukset kilpailevat keskenään osavastasta työvoimasta ja investoinneista. Pohjoismaisissa kilpailussa menestyvät alueet, jotka tarjoavat hyvää elämänlaatua. Venäjällä metropolit houkuttelevat laajalti uusia muuttajia. Kaupungistumista

ja keskusalueiden kehitystä rajoittaa pula tonttimaasta, mikä toisaalta kiihdyttää maanalaista rakentamista ja korjausrakentamista. Uudisrakentaminen siirtyy keskusta-alueiden laiduille.

Liikenneratkaistuissa pyritään ympäristön kannalta kestäviin, viihtyvyttä kasvattaviin ratkaisuihin. Raideliikenne lisääntyy ja kumipyöräliikenne siirtyy maan alle, tunneleihin ja maanalaisiin pysäköintilaitoksiin. Hyvät yhteydet ovat kasvavien metropolialueiden kilpailutekijä.

Väestörakenteen muutokset vaikuttavat kasvukeskusten kehittämiseen. Sekä väestön vanheneminen, kasvukeskuksiin jäävät lapsiperheet että voimistuva maahanmuutto luovat tarvetta uudenlaisille asumisen ja palveluiden tarjonnalle. Esimerkiksi tarve asuntojen muuntojoustavuudelle lisääntyy, kun samassa asunnossa tahdotaan elää läpi vaihtuvien elämäntilanteiden. Kysyntää

on niin luksusasunnoille huippupaikoilla kuin sosiaaliselle asuntotuotannolle. Myös työpaikkarakaisujen halutaan tukevan terveyttä, jaksamista ja työssä viihtymistä.

Monikansalliset ympäristösopimukset, kallistuva energian hinta ja kuluttajien kasvava tietoisuus **ekologisista kysymyksistä** kannustavat kasvukeskusten vastuulliseen kehittämiseen. Lemminkäisenkin asiakaskuntaan kuuluu lukuisia julkisia toimijoita, jotka odottavat palveluntarjoajien auttavan heitä esimerkiksi pienentämään hiilijalanjälkeään.

Monet kasvukeskukset kärsivät **julkisen sektorin rahoitusvajeesta**, mikä vahvistaa yksityisen sektorin palveluiden kysyntää. Tämä heijastuu myös rakentamiseen, jossa yhä useammin palveluita tuotetaan julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöhankkeina tai uudenlaisten rahoitusrakenteiden kautta.

SUOMI

Markkinatilanne pysyy haastavana

Suomessa rakentamisen kokonaismäärä laski vuonna 2012, eikä kehityksen suunnan odoteta merkittävästi muuttuvan vuonna 2013. Haasteita toimintaympäristöön tuovat mm. julkisen talouden budjettihaasteet ja kotimaan vientiteollisuuden heikentyminen. Sisäinen muuttoliike kasvukeskuksiin ja matala korkotaso ylläpitävät asuntojen kysyntää lähitulevaisuudessa. Toisaalta kuluttajien ostovoimaan vaikuttavat veromuutokset sekä lainansaannin vaikeutuminen saattavat vähentää asunonostohalua hetkellisesti. Talonrakentamisessa uudistuotannon määrä vähenee, mutta laskua kompensoi korjausrakentamisen useita vuosia jatkunut tasainen kasvu. Korjausrakentamisen määrän arvioidaan vuonna 2013 ylittävän uudistuotannon määrän. Infrarakentamisessa kysyntää ylläpitävät useat maanalaiset keskustahankkeet, suuret tiehankkeet ja Pohjois-Suomen kaivostoiminta.

Väestö kasvaa, keskittyy ja ikääntyy

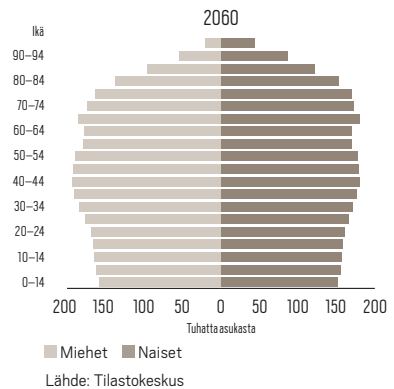
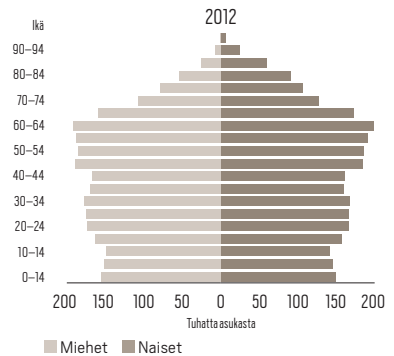
Noin 30 vuoden kuluttua Suomen väkiluvun arvioidaan rikkovan 6 miljoonan asukkaan rajan, mikä tarkoittaa noin puolta miljoonaa lisäasukasta. Pääkaupunkiseudulle tästä asukasmäärästä suuntautuu

noin 60 prosenttia. Suomessa kaupungistumisaste on noin 65 prosenttia, kun esimerkiksi Ruotsissa se on jo noin 85 prosenttia. Suurissa kaupungeissa rakentamisen painopiste on siirtymässä korjaus- ja täydennysrakentamiseen, ja rakentaminen suuntautuu aiempaa enemmän maan alle ja ylöspäin. Talotekniikassa huollon ja ylläpidon palveluita kysytään aiempaa enemmän. Myös väestön ikääntyminen vaikuttaa kaupunkien muodonmuutokseen ja luo erityistarpeita etenkin talonrakentamisessa. Väestöllinen huoltosuhde eli lasten ja vanhusten määrä sataa työikäistä kohden nousee nykyisestä 50:stä noin 75:een vuoteen 2040 mennessä.

YLI 50 %

Talonrakentamisessa korjausrakentamisen osuuden arvioidaan ylittävän 50 % vuonna 2013.

VÄESTÖN IKÄRAKENNE SUOMESSA 2012 JA ENNUSTE 2060

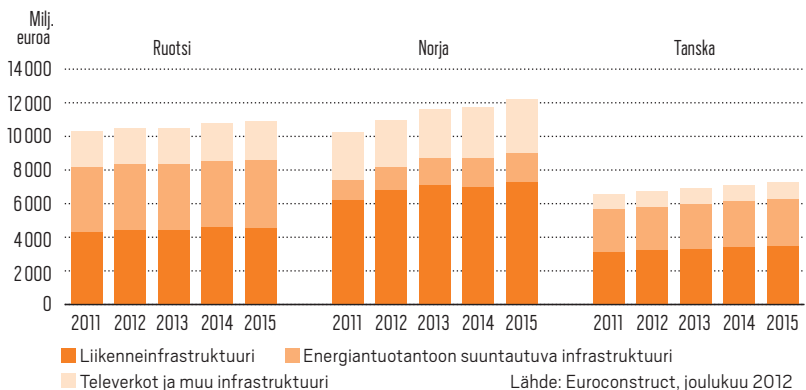

SKANDINAVIA

Kasvava inframarkkina houkuttelee rakentajia

Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa infrarakentamisen markkinatilanne ja näkymät ovat Suomea paremmat. Kaikissa maissa kasvua tukevat valtioiden monivuotiset investointiohjelmat maiden infrastruktuurin kehittämiseksi. Pelkästään tie- ja rataverkostoja uudistetaan ja kunnostetaan noin 100 miljardilla eurolla* seuraavan 10 vuoden aikana. Ruotsissa mittavat infrahankkeet keskittyvät lähinnä kasvukeskuksiin, kun taas Norjassa parannetaan etenkin kasvukeskusten välistä liikenneverkostoa. Tanskassa merkittävä osa investoinnista kohdistuu rata- ja raidehankkeisiin. Esimerkkejä suunnitteilla olevista suurhankkeista ovat mm. "Förfärt Stockholm" ja "Citybanan" Tukholmassa, Ruotsissa, ja "Fehmarnbelt", tunneli Tanskasta Saksaan. Lisäksi maiden energiantuotantoon ja -jakeluun on suunnitteilla merkittäviä uudis- ja korvausinvestointeja. Nopeasti kasvava inframarkkina etenkin Norjassa houkuttelee maahan rakentajia ympäri Eurooppaa, ja kilpailu suurista infrahankkeista on selvästi kiristynyt.

INFRARAKENTAMISEN MÄÄRÄN KEHITYS SKANDINAVIASSA

Infrarakentamisen määrä sekä Ruotsissa että Norjassa on noin kaksi kertaa Suomea suurempi. Ruotsissa merkittävä osa infrarakentamisesta kohdistuu energiantuotannon uudistamiseen ja ylläpitoon.

* 10 vuoden investointiohjelmat tie- ja rataverkoston uusimiseksi: Ruotsi 50 mrd euroa, Norja 40 mrd euroa ja Tanska 10 mrd euroa. (Lähteet: Euroconstruct, National transport Plan Norway)

TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS

TALONRAKENTAMINEN SUOMI

INFRARAKENTAMINEN SUOMI

TALOTEKNIikka SUOMI

KASVUN AJURIT

- Kasvukeskusten kehittyminen
- Väestön ikääntyminen
- Rakennuskannan vanheneminen
- Energiatehokkuutta parantavat ratkaisut

- Maanalainen kaupunkirakentaminen
- Korjausvelan kasvu
- Pohjois-Suomen kaivostoiminta
- Energiatuotantoon ja -verkkoihin liittyvä rakentaminen

- Talonrakentamisen korjaus- rakentamisen kasvu
- Energiatehokkuusvaatimusten lisääntyminen ja määräysten tiukentuminen
- Taloteknisen huollon ja ylläpidon ulkoistaminen ja keskittäminen

LÄHIAJAN MARKKINANÄKYMÄT

- Sisäinen muuttoliike ja matala korkotaso ylläpitävät asuntojen kysyntää
- Veromuutokset saattavat vähentää asuntokauppaa
- Uudisrakentamisen markkinatilanne heikko etenkin kasvukeskusten ulkopuolella
- Talojen korjausrakentaminen jatkaa tasaista 2–3 prosentin vuosittaista kasvuaan

- Käynnissä olevat suurhankkeet ja keskustojen maanalaiset louhintatyöt lisäävät etenkin erikoisurakoinnin kysyntää
- Hidas talouskasvu, julkisen talouden haasteet ja panoskustannusten nousu vähentävät infrarakentamisen kokonaismäärää vuonna 2013

- Huolto- ja ylläpitotöiden kysyntä hyvällä tasolla
- Urakoinnissa markkinatilanne heikentynyt uudisrakentamisen laskun myötä; kasvava korjausrakentaminen kompensoi

KILPAILUKENTTÄ

Uudisrakentamisessa 5–7 isoa toimijaa.
Korjausrakentamisessa ala fragmentoitunut.

Alalla 5–7 isoa infraurakoitsijaa.
Ulkomaisten toimijoiden määrä lisääntynyt.

Talotekniikan urakointi voimakkaasti fragmentoitunut. Kolmen suurimman toimijan markkinaosuus noin 20 prosenttia. Huollossa ja ylläpidossa selvästi vähemmän toimijoita.

ORGAANINEN KASVUPOTENTIAALI

Korjausrakentamisessa hyvä. Uudisrakentamisessa hyvä kasvukeskuksissa.

Kohtalainen

Huollossa ja ylläpidossa hyvä, urakoinnissa kohtalainen.

KASVUPOTENTIAALI YRITYSOSTOIN

Korjausrakentamisessa hyvä. Uudisrakentamisessa vähäinen.

Hyvä

Hyvä

VENÄJÄ JA BALTIAN MAAT

Pietarin asuntotuotanto

Pietarin alueen talous jatkaa kasvuaan, ja uusien asuntojen tarve on selvästi nykytuotantoa suurempi. Lupakäsittelyn viivästyminen Pietarissa hidasti vuonna 2012 uusien hankkeiden käynnistymisiä. Uusien asuntojen hinnat Pietarissa nousivat lähes 10 prosenttia vuoden 2012 aikana.

Merkittävää kasvupotentiaalia Venäjän asuntorakentamisessa ja infrarakentamisessa

Venäjällä rakentamisen odotetaan lähivuosina kasvavan noin 5 prosentin vuosivauhtia. Kasvun vauhdin määrää asuntorakentaminen, jonka osuus

kokonaisrakentamisen määrästä on yli puolet. Venäjällä asuntojen kysyntää lisäävät mm. maan sisäinen muuttoliike, keskiluokan lisääntynyt varallisuus sekä asuntolainamarkkinoiden kehittyminen. Myös infrarakentamisen määrä on kasvussa, ja Venäjän valtio suunnittelee investoivansa useita miljardeja maan infrastruktuuriin kehittämiseen tulevana vuosina. Suurkaupunkien välisiä pääväyliä on jo ryhdytty kunnostamaan, ja tulevat isot urheilutapahtumat lisäävät teiden rakennustöitä entisestään. Myös hyödykkeiden, kuten öljyn ja kaasun, siirto- ja jakelujärjestelmien uusimis- ja perusrakennustyöt tarjoavat infrarakentajille merkittäviä kasvumahdollisuuksia lähitulevaisuudessa.

Baltian maiden infrarakentamisen kysyntää ohjaa rahoituksen saatavuus

Baltian maissa infrarakentamisen määrää ovat viime vuosina kasvattaneet useat teiden rakennus- ja perusrakennushankkeet, joita on toteutettu pitkälti EU-rahoituksen turvin. Infrarakentamisen kasvun odotetaan hidastuvan vuosina 2013–2014, mutta kääntyvän takaisin nousuun vuonna 2015. Baltian maissa EU-rahoituksen saatavuus määrääkin infrarakentamisen kehityksen suunnan lähitulevaisuudessa.

Lähteet: Euroconstruct, Rakennusteollisuus RT ry, Tilastokeskus, National transport plan Norway ♦

INFRARAKENTAMINEN RUOTSI, NORJA, TANSKA

- Valtioiden monivuotiset investointiohjelmat
- Energiahuoltosektorin perusparannus- ja uudisinvestointitarpeet
- Tie- ja rataverkoston uudistamis- ja perusparannustarpeet kasvukeskusten ympärillä ja niiden välillä
- Kaivostoiminta Pohjois-Ruotsissa

- Infrarakentamisen kasvu jatkuu tasaisena kaikissa maissa

Päällystyksessä viiden suurimman toimijan markkinaosuus noin 80 %. Keski- ja itä-eurooppalaisten toimijoiden osuus kasvussa.

Kohtalainen

Kohtalainen

VENÄJÄN (PIETARIN) ASUNTO- RAKENTAMINEN / COMFORT CLASS

- Keskiluokan lisääntynyt varallisuus
- Ostovoiman kasvu
- Asumisväljyys- ja mukavuusvaatimusten kasvu
- Asuntolainamarkkinoiden kehittyminen

- Uusien asuntojen tarve suuri pitkällä aikavälillä
- Rakentamisen aktiviteetti hyvällä tasolla, kasvun arvioidaan jatkuvan lähitulevaisuudessa
- Hallinnolliset muutokset hidastaneet kaavoitus- ja lupaprosesseja

Kolme pohjoismaista toimijaa asuntorakentamisessa, useita paikallisia toimijoita. Kysynnän ja toimijoiden laatu vaihtelee paljon.

Hyvä

Vähäinen

INFRARAKENTAMINEN VENÄJÄ

- Kasvukeskusten väliset suurhankkeet
- Heikko liikenneinfra
- Valtion monivuotinen investointisuunnitelma päätieverkoston kehittämiseksi
- Tulevat suururheilutapahtumat

- Infrarakentamisen määrä saattaa kasvaa merkittävästi, mikäli valtion suunnitellut tie- ja rataverkoston kehittämiseksi toteutuvat

Markkinoilla pääosin paikallisia toimijoita. Uuden teknologian käyttöönotto parantaa ulkomaisten toimijoiden kilpailukykyä.

Hyvä

Vähäinen

INFRARAKENTAMINEN BALTIAN MAAT

- Suppea tieverkosto ja teiden heikko kunto
- EU-rahoitus

- Infrarakentamisen määrän kasvu on taittussa; kehityksen suunta lähitulevaisuudessa riippuu rahoituksen saatavuudesta

Infrarakentamisessa markkinaosuudet tasaisesti useiden toimijoiden kesken, paljon paikallisia toimijoita.

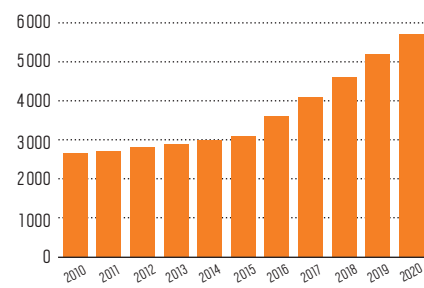
Vähäinen

Vähäinen

PIETARI ON LÄHES SUOMEN KOKOINEN MARKKINA-ALUE

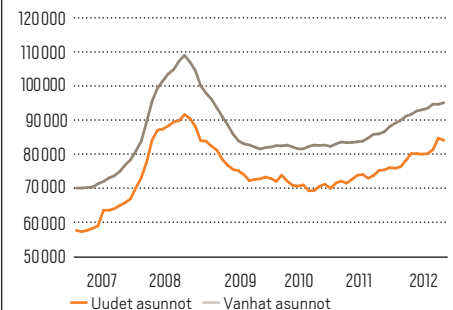
	PIETARI	SUOMI
Väkiluku, asukasta	Noin 5 miljoonaa	5,4 miljoonaa
Pinta-ala, km ²	1 439	338 424
Väestötiheys, asukasta/km ²	3 500	16
Asumisväljyys, m ² /hlö	24	40

PIETARIN ASUNTOTUOTANNON MÄÄRÄN KEHITYS 1 000 m²

Lähde: GosKomStat

UUSIEN JA VANHOJEN ASUNTOJEN HINTAKEHITYS PIETARISSA

Lähde: Bulletin of Estate Property

Toimintamme tehostaminen hyödyttää myös asiakkaitamme

Vuonna 2012 haimme strategiamme mukaisesti kasvua Venäjällä ja Skandinaviassa. Suomessa keskityimme kannattavuutta parantaviin toimenpiteisiin. Tänä vuonna panostamme tuotannon tehokkuuteen ja laatuun. Niillä on suora yhteys kilpailukykyyn, asiakastyytyväisyyteen ja työturvallisuuteen ja näiden kautta kannattavuuteen. Jotta kehitys saadaan aikaan, myös esimiesosaamisen on oltava kunnossa.

VUOSIEN 2009–2013 strategiakautemme pää-tavoitteet ovat kannattava kasvu ja vakavaraisuuden vahvistaminen. Yhden yhtenäisen Lemminkäisen rakentaminen on keskeinen keino tavoitteiden saavuttamiseksi.

Strategiamme onnistumista mittaavat pitkän tähtäyksen taloudelliset tavoitteet liittyvät liikevaihdon kasvuun, sijoitetun pääoman tuottoon sekä omavaraisuusasteeseen.

TAVOITTEENA KANNATTAVA KASVU

Haemme kansainvälistä kasvua Pietarin asuntorakentamisesta ja Skandinavian infrarakentamisesta.

Suomen toiminnassamme keskitymme kannattavuuden ja kilpailukykyyn parantamiseen. Olemme tehostaneet omaa toimintaamme ja näin nostaneet rakentamisen katetavoitteitamme. Haemme kasvua erityisesti liiketoiminnoista, joilla on merkittävä vaikutus kannattavuuden parantamiseen. Näitä ovat omaperusteinen talonrakentaminen ja talotekniikan huolto ja ylläpito.

Vauhditamme kannattavuuskehitystä tehostamisohjelmalla, jonka tavoitteena on 50 miljoonaa

euroa kevyempi kustannusrakenne. Säästöistä 20 miljoonaa euroa arvioidaan tulevan organisatation ja 30 miljoonaa euroa hankintojen tehostamisesta. Arvioimme, että säästöt toteutuvat täysimääräisenä vuodesta 2014 alkaen.

Tehostamisohjelma tuotti tulosta Suomessa

Raportointivuonna liikevaihtomme kasvoi 4 prosenttia. Jo toista vuotta peräkkäin kasvun veturina toimi infrarakentaminen erityisesti Ruotsissa, Venäjällä ja Baltian maissa. Strategiakauden kasvutavoitteemme on 10 prosenttia. Strategiakauden alusta vuosittainen liikevaihdon kasvu on ollut keskimäärin 6 prosenttia. Markkinatilanne huomioon ottaen olemme kohtuullisen tyytyväisiä kasvuvauhtiimme.

Jatkuvien toimintojen liikevoitto parani 50 miljoonaan euroon eli 14 prosenttia. Sijoitetun pääoman tuotto pysyi edellisvuoden tasolla. Hyvästä kehityksestä huolimatta kannattavuutemme ei ole vielä tavoitteidemme mukainen.

Pietarissa emme aloittaneet uusia asunto-kohteita. Syynä oli hidas lupakäsittely. Viivettä

paikkasi vilkas toimitila- ja teollisuusrakentaminen sekä asuntourakointi sijoittajille. Uudet julkisten väyläprojektien kilpailu-urakkamenettelyt ovat helpottaneet markkinoille pääsyä. Voitimme viime vuonna useita peruseräurakoita M4-valtatiellä, joka yhdistää Moskovan ja Mustanmeren rannikon.

Hankimme syksyllä 2012 Pietarin keskustasta tontin, jonne rakennamme noin 800 asuntoa. Nykyinen tonttivarantomme mahdollistaa noin 3 200 asunnon omaperusteisen rakentamisen Pietarin keskustaan lähivuosina.

Ruotsissa teimme onnistuneen paluun päällystystöihin muutaman vuoden tauon jälkeen. Lisäksi saimme uusia projekteja Pohjois-Ruotsin kaivoksilta. Tanskassa ja Norjassa kehityksemme oli heikompa. Norjassa vuonna 2011 ostamamme Mesta Industrin integraatio edistyi odotuksiamme hitaammin. Käynnistimme loppukesästä toimenpiteitä Norjan päällystystoiminnan kääntämiseksi takaisin tulosuralle. Lopetimme kannattamattomia yksiköitä ja liiketoimintoja. Lisäksi tehostamme kiviainestointia ja lisäämme kierrätysasfaltin käyttöä.

TALOUDELLISET TAVOITTEET	TAVOITETASO	Toteutunut 2012	Toteutunut 2011	Toteutunut 2010
Liikevaihdon kasvu	keskimäärin 10 % ¹⁾	4 %	19 %	-4 %
Sijoitetun pääoman tuotto	18 % ¹⁾	11 %	11 %	7 %
Omavaraisuusaste	yli 35 %	38 %	31 %	35 %
Osingonmaksu	40 % tilikauden tuloksesta	27 % ²⁾	28 %	yli 100 %

¹⁾ Strategiakauden loppuun mennessä

²⁾ Hallituksen ehdotus osingonmaksusta

Valmistaudumme uuteen, vuonna 2014 alkavaan strategikauteen.

Tehostamisohjelma vauhditti tavoitteidemme mukaisesti Suomen toimintojen kannattavuuskehitystä ja lisäsi kilpailukykyä. Tehostamisohjelman henkilöstövähennykset vietiin loppuun vuoden alkupuoliskolla, mikä vähensi noin 300 henkilötyövuotta johdosta ja toimihenkilötyöstä. Vuoden loppuun mennessä saavutimme tehostamisohjelmalla noin 20 miljoonan euron kustannussäästöt.

Arviomme mukaan suurin tehostamispotentiali on hankinnoissa. Vuonna 2012 organisoimme hankinta- ja ostotoimintamme uudelleen, kehitimme hankinnan työkaluja ja prosesseja sekä uusimme sopimuksia. Toimittajamäärämme väheni noin viidellä tuhannella. **Lue lisää 1**

Talonrakentamisessa tiukat kannattavuusvaatimukset vähensivät kilpailu-urakoinnin ja kasvattivat omaperusteisen tuotannon osuutta. Asuntokauppa sujui tasaisesti koko vuoden, ja myimme uusia asuntoja noin 10 prosenttia enemmän kuin vuonna 2011. Pääkaupunkiseudulla kehitimme asiakkaidemme ja kumppaneidemme kanssa toi-

mitilarakentamiseen uudenlaisia toimintamalleja, jotka paransivat selvästi kilpailukykyämme.

Solmimme useita valtakunnallisia kiinteistöteknikan huolto- ja ylläpitosopimuksia. Jatkoimme kiinteistöjen energiatehokkuutta parantavan Lemminkäinen Green & Safe -palvelun markkinointia.

Keskitymme kannattavuuden parantamiseen

Keskitymme toimintamme tehostamiseen ja sen kautta kannattavuuden parantamiseen. Jatkamme toimenpiteitä Norjan palauttamiseksi tulosuralle. Ruotsissa pyrimme jatkamaan hallittua kasvua ja toimintamme kehittämistä. Pietarissa tavoitteenamme on aloittaa noin 1 000 uuden asunnon rakentaminen. Viemme siellä markkinoille pohjoismaista laatua ja energiatehokkaita ratkaisuja.

Suomessa keskitymme projektihallinnan ja toiminnan laadun kehittämiseen. Jatkamme hankintatoimen uudistamista. Kehitämme projektioستامisen suunnittelua ja työkaluja. Lisäämme kansainvälistä hankintaamme.

YHTENÄISEMPI LEMMINKÄINEN

Olemme yhtenäistäneet ja uudistaneet toimintaamme. Tavoitteenamme on tehdä asiointi kanssamme entistäkin helpommaksi ja parantaa toimintamme tehokkuutta ja laatua. Olemme aloittaneet useampivuotisen ohjelman koko Lemminkäiselle yhteisten liiketoimintaprosessien ja niitä tukevien tietojärjestelmien kehittämiseksi. Osana kaupallisten prosessien kehittämistä tehostamme asiakkuuksien johtamista. Kehitämme myös esimiestyötä, työturvallisuutta ja ympäristövastuuta.

Jatkoimme Lemminkäisen uudistamista

Yhteisten liiketoimintaprosessien ensimmäiset tasot määriteltiin ja hyväksyttiin. Teimme suunnitelman tietojärjestelmäkehityksen vaiheistuksesta ja aikataulusta. Osana kehitystä taloushallinnon uusi, yhteinen ohjausjärjestelmä otettiin käyttöön kuluvan vuoden alussa. Järjestelmä kattaa alkuvaiheessa Suomen toiminnot. Myös henkilöstöhallinnon järjestelmiä kehitettiin edelleen.

→ LISÄTIETOJA

→ Lue lisää 1

Voit lukea lisää vastuullisista hankinnoistamme sivuilta 20–21.

→ Lue lisää 2

Voit lukea lisää NSI-tuloksistamme sivulta 50.

→ Lue lisää 3

Voit lukea lisää henkilöstötyöstämme sivulta 55 alkaen.

Kehitimme avainasiakasdialogia. Teimme toista kertaa nettosuosittelevuuden tutkimuksen. Tutkimus kattoi ensimmäistä kertaa kaikki keskeiset toimintamaamme. Tunnistimme NSI-tulosten avulla kehityskohteita asiakastytytyvyyden parantamiseksi. **Lue lisää 2**

Infrarakentamisessa haimme aktiivisesti uudenlaisia asiakasyhteistyömalleja toiminnan tehostamiseksi erityisesti julkisissa hankkeissa. Sovimme esimerkiksi Tampereen keskustatunnelin toteuttamisen suunnittelusta Tampereen kaupungin ja

Liikenneviraston kanssa allianssimallilla, joka perustuu yhteiseen sopimukseen tavoitekustannuksista ja muista keskeisistä tavoitteista ja riskeistä.

Keskityimme esimiestemme johtamistaitojen kehittämiseen. Hioimme palkitsemisen prosesseja ja työkaluja. Otimme käyttöön systemaattisen ja yhtenäisen tavan tehdä henkilöstösuunnittelua osana vuosittaista toiminnan suunnittelua. Veimme loppuun varhaisen tuen mallin koulutusohjelman esimiehille Suomessa. Varhaisen tuen malli on jo nyt tuottanut meille merkittäviä säästöjä. **Lue lisää 3**

Otimme loppuvuodesta 2012 käyttöön työturvallisuuden parantamiseksi uusia työkaluja ja toimintatapoja. Näistä esimerkki ovat viikkopalaverit, jotka tähtäävät työturvallisuuden parantamiseen työmailla. Palaverihin osallistuvat myös alihankkijamme. Kannustimme ennakoivaan työturvallisuustyöhön.

Harmaan talouden torjumiseksi järjestimme toista kertaa kaikilla Suomen työmaillamme teemapäivän aiheesta. Edellytämme alihankkijoitamme, että he noudattavat hyvän liiketavan periaatteitamme ja kuuluvat Tilaaajastuu.fi-palveluun.

Ympäristöpuolella keskityimme erityisesti kuljetusten optimointiin ja jätteiden määrän vähentämiseen. Yritämme jatkuvasti lisätä päällystysliiketoiminnassamme kierrätys- ja matalalämpöasfaltin osuutta, mikä säästää luonnonvaroja ja energiaa.

Jatkamme asiakastytytyvyyden ja työturvallisuuden parantamista

Hyvällä laadulla on merkittävä vaikutus asiakastytytyvyyteen. Aloitamme sisäisen Laatutalkoot-kampanjan, jolla haluamme kiinnittää jokaisen lemminkäisen huomion asiakkaiden laatuodotusten ylittämiseen. Vahvistamme osaamistamme kokonaisratkaisujen tarjonnassa ja jatkamme uudenlaisten yhteistyömallien ja kumppanuuksien kehittämistä asiakkaidemme kanssa. Tehostamme myös asuntojen myyntiprosessia ja asiakaspalvelua.

Tuemme esimiestyötä mm. koulutuksilla, esimiesviestinnällä ja uusilla työkaluilla. Kehityskeskustelujen merkitystä painotetaan esimiestyössä entisestään.

Työturvallisuudessa kiinnitämme erityisesti huomiota asenteisiin ja ennakoivaan työhön. Jatkamme työturvallisuuskäytäntöjen yhtenäistämistä eri toimintamaidemme välillä. Olemme sitoutuneet etenemään määrätietoisesti kohti nollaa tapaturmaa vuonna 2020.

VAKAVARAISUUS ON MYÖS VASTUULLISUUTTA

Rakennustoiminnassa kestävä, kannattava kasvu vaatii vakavaraisuutta. Lemminkäisen vakavaraisuuden vahvistaminen ja rahoitusaseman parantaminen ovat olleet keskeisiä tavoitteitamme koko strategiakauden.

Vuoden 2012 lopulla omavaraisuusasteemme oli 38 prosenttia eli pitkän aikavälin tavoitteidemme mukainen. Taseen tunnuslukuja paransivat käyttöpääoman tehostamiseen suunnatut toimenpiteet, toteutuneet yrityskaupat sekä oman pääoman ehtoinen joukkovelkakirjalaina.

Käynnistimme syksyllä 2011 käyttöpääoman tehostamiseen suunnatun projektin Suomen liike-toiminnoissamme. Pääomaa on vapautettu tähän mennessä 80 miljoonaa euroa mm. tehostamalla myyntisaamisten kiertonopeuksia, parantamalla hankintasopimusten maksuehtoja sekä nopeuttamalla vaihto-omaisuuden kiertoa.

Laskimme keväällä liikkeeseen 70 miljoonan euron oman pääoman ehtoisen joukkovelkakirjalainan, joka vahvistaa vakavaraisuuttamme ja rahoitusasemaamme. Laina on eräpäivätön, mutta meillä on oikeus lunastaa se takaisin aikaisintaan vuonna 2016.

Luovuimme betoniliiketoiminnasta syksyllä 2012. Valintamme oli suunnata resurssit muualle. Betoniliiketoiminnan syyskuuhun mennessä kertynyt liike-tulos ja kaupasta saatu myyntivoitto ennen veroja olivat yhteensä 25 miljoonaa euroa.

Käyttöpääoman tehostaminen jatkuu

Aiomme ylläpitää saavuttamamme hyvän omavaraisuusasteen ja jatkaa käyttöpääoman tehostamista. Seuraavaksi viemme projektista opitut parhaat käytännöt kansainvälisiin yksiköihimme, jotka kattavat lähes 40 prosenttia toiminnastamme. ♦

Kannattavasti ja kestävästi kasvava, vakavarainen Lemminkäinen tuottaa omistaja-arvoa ja antaa meille mahdollisuuden yrityksen ja henkilöstömme kehittämiseen. Asiakkaillemme uudistuva Lemminkäinen tarjoaa uusia ratkaisuja rakentamiseen ja siihen liittyviin palveluihin.

Koska nykyinen strategiakausi päättyy tähän vuoteen, valmistemme Lemminkäisen uutta pidemmän aikavälin strategiaa. Myös uudessa strategiassa tavoitteenamme on kestävä, kannattava kasvu.

→ LISÄTIETOJA

→ Hyvän liiketavan periaatteemme ovat luettavissa verkkosivuillamme www.lemminkainen.fi.→ **Lue lisää 1**
Teemme jatkuvasti työtä talousrikkosten ja korruption ehkäisemiseksi. Tästä voi lukea enemmän sivulta 21.

TAPAMME TOIMIA

Kasvukeskusten elinvoimaisuus ja niiden vastuullinen kehittäminen ovat meille tärkeitä. Haluamme rakentaa toimivia, turvallisia ja terveellisiä olosuhteita asumiseen, työntekoon ja liikkumiseen ympäristöä kunnioittaen. Haemme kasvua kannattavasti ja kestävästi.

TOIMINTAMME PERUSTAN luovat arvomme: arvostus ja luottamus, rakentava yhteistyö sekä kestävä kasvu ja kehittyminen. Käytännön toimintaa ohjaavat hyvän liiketavan periaatteemme, joiden perustana ovat kansainväliset säädökset, kuten YK:n ihmisoikeuksien julistus ja Global Compact -aloite sekä Kansainvälisen työjärjestö ILO:n työelämän perusperiaatteita ja -oikeuksia koskeva julistus, OECD:n toimintaohje monikansallisille yrityksille sekä kansainvälisen kauppakamari ICC:n suositukset.

VASTUULLISUUS TOIMINTAMME KESKIÖSSÄ
Yritysvastuu on osa strategiaamme ja olennainen osa toimintaamme. Menestyksemme edellytyksenä on, että huomioimme päivittäisessä toiminnassa useita eri vastuullisuuden teemoja, kuten työturvallisuus ja työhyvinvointi, hyvän liiketavan periaatteet ja harmaan talouden torjuminen sekä energia- ja materiaalihankintien rakentaminen.

Yritysvastuun johtamisesta vastaa toimitusjohtajamme. Konsernin ympäristö- ja työturvallisuusasioita johtaa näistä asioista vastaava johtoryhmän jäsen. Sosiaalista vastuuta johtaa HR-johtaja ja taloudellista vastuuta talous- ja rahoitusjohtaja. Keskeisimpiä vastuullisuuden periaatteita ja vastuullisuusraportointia käsitellään säännöllisesti konsernin johtoryhmässä ja hallituksessa. Raportoinnista ja tiedottamisesta vastaa viestintä- ja markkinointijohtaja.

Käytämme toimintajärjestelmiä, jotka täyttävät kansainvälisten standardien, ISO 9001, ISO 14001 ja OHSAS 18001, vaatimukset. Pääkonttorillamme Helsingin Salmisaarella on WWF:n Green Office -tunnus, jonka periaatteita noudatamme mahdollisuuksien mukaan myös muissa toimipisteissämme.

Osallistuimme vuonna 2012 toista kertaa Carbon Disclosure Project (CDP) -kyselyyn. CDP on kansainvälinen voittoa tavoittelematon institutionaalisten sijoittajien yhteisö, joka tutkii ilmastomuutoksen vaikutuksia sijoittajien näkökulmasta.

NOUDATAMME HYVÄN LIIKETAVAN PERIAATTEITA

Hyvän liiketavan periaatteemme koskevat kaikkea liiketoimintaamme ja määrittävät tapamme toimia. Ne ovat toimintaohje myös yhteistyökumppaneillemme. Täydentäviä ohjeistuksia ovat mm. kilpailuoikeusopas, sisäpiiri- ja edustusohjeet sekä sponsorointiperiaatteemme.

Emme hyväksy lahjontaa emmekä osallistu liikesuhteisiin, jotka voivat johtaa eturistiriitihin. Edellytämme, että jokainen lemminkäinen noudattaa voimassa olevaa lainsäädäntöä ja konsernin sisäisiä ohjeita joka tilanteessa. Esimiehemme vastaavat toimintatapojemme perehdyttämisestä ja noudattamisen valvonnasta. Edistämme toimintatapoja, jotka ehkäisevät talousrikoksia ja korruptiota. **Lue lisää 1**

Vuoden 2012 henkilöstötutkimuksen mukaan 86 % henkilöstöstämme tietää, kuinka toimia havaitessaan hyvän liiketavan periaatteista poikkeavaa käytöstä. Jatkoimme vuonna 2011 käynnistynyttä, kaikille Suomessa työskenteleville lemminkäisille avointa kilpailuoikeuden verkkokoulutusta. Vuonna 2013 tavoitteenamme on aloittaa uusi verkkopohjainen hyvän liiketavan periaatteiden jalkauttamista tukeva koulutusohjelma, joka tulee pakolliseksi jokaiselle lemminkäisen toimihenkilölle.

Havaitessaan mahdollisen epäilyn väärinkäytöksestä tai hyvän liiketavan periaatteiden vastai-

sesta toiminnasta lemminkäiset ilmoittavat tästä omalle esimiehelleen tai sisäiselle tarkastukselle. Mahdollisen väärinkäytöksen tutkimisesta ja jatkotoimenpiteistä vastaa sisäinen tarkastus. Tämän lisäksi sisäinen tarkastus tarkastaa liike-toimintojen toimintaa säännöllisesti ja raportoi havainnoistaan hallituksen tarkastusvaliokunnalle. Otimme vuoden 2013 alussa käyttöön SpeakUp-ilmoituskanavan, johon lemminkäiset ja muut sidosryhmiemme edustajat voivat nimettömästi ilmoittaa väärinkäytösepäilyksistä.

Epäillyt rikheet hyvän liiketavan periaatteita vastaan käsitellään lemminkäisen sisäisiä käytäntöjä noudattaen, sovellettavien lakien mukaisesti ja kunnioittaen kaikkien asianosaisten oikeuksia ja henkilökohtaista loukkaamattomuutta. Vuonna 2012 sisäiselle tarkastukselle esitettiin kolme väärinkäytösepäilyä, jotka tutkittiin tarkemmin. Näistä kaksi osoittautui aiheellisiksi ja johti jatkotoimenpiteisiin. Väärinkäytöksillä ei ollut merkittävää taloudellista vaikutusta.

Tunnustamme työntekijöidemme järjestäytymisvapauden, oikeuden liittyä ammattijärjestöihin ja osallistua työehtosopimuksiin. Emme käytä lapsityövoimaa tai asioi sitä hyödyntävien alihankkijoiden tai tavarantoimittajien kanssa. Emme anna lahjoituksia puolueille tai poliittiseen toimintaan, uskonnollisille järjestöille, viranomaisille, kunnille tai paikallishallintoon. Osallistumme poliittiseen vaikuttamiseen alan etujärjestöjen kautta. Olemme aktiivisesti mukana Rakennusteollisuus RT ry:n toiminnassa sekä toimialojamme edustavissa alan järjestöissä, kuten Infra ry:ssä ja Talonrakennusteollisuus ry:ssä sekä näitä vastaavissa järjestöissä muissa toimintamaissamme.

RAPORTOINTIPERIAATTEET

Lemminkäisen yhdistetty vuosikertomus ja vastuullisuusraportti koskee kautta 1.1.–31.12.2012. Vuosikertomuksemme on suunnattu tärkeimmille sidosryhmillemme, joita ovat osakkeenomistajat, sijoittajat, analyytikot, rahoittajat, media, asiakkaat, yhteistyökumppanit ja henkilöstö. Kyseessä on kolmas GRI G3 v3.0 -ohjeistoa noudattava vastuullisuusraporttimme. Raporttoimme vastuullisuudesta vuosittain.

Vuoden 2012 vuosikertomusta varten päivitimme lemminkäisen vastuullisuuden olennaisuusmatriisin, joka hyväksyttiin konsernin johtoryhmässä. Se ohjaa raportointiamme, sillä GRI-viitekehyksen mukaisesti keskitymme raportoinnissa niihin teemoi-

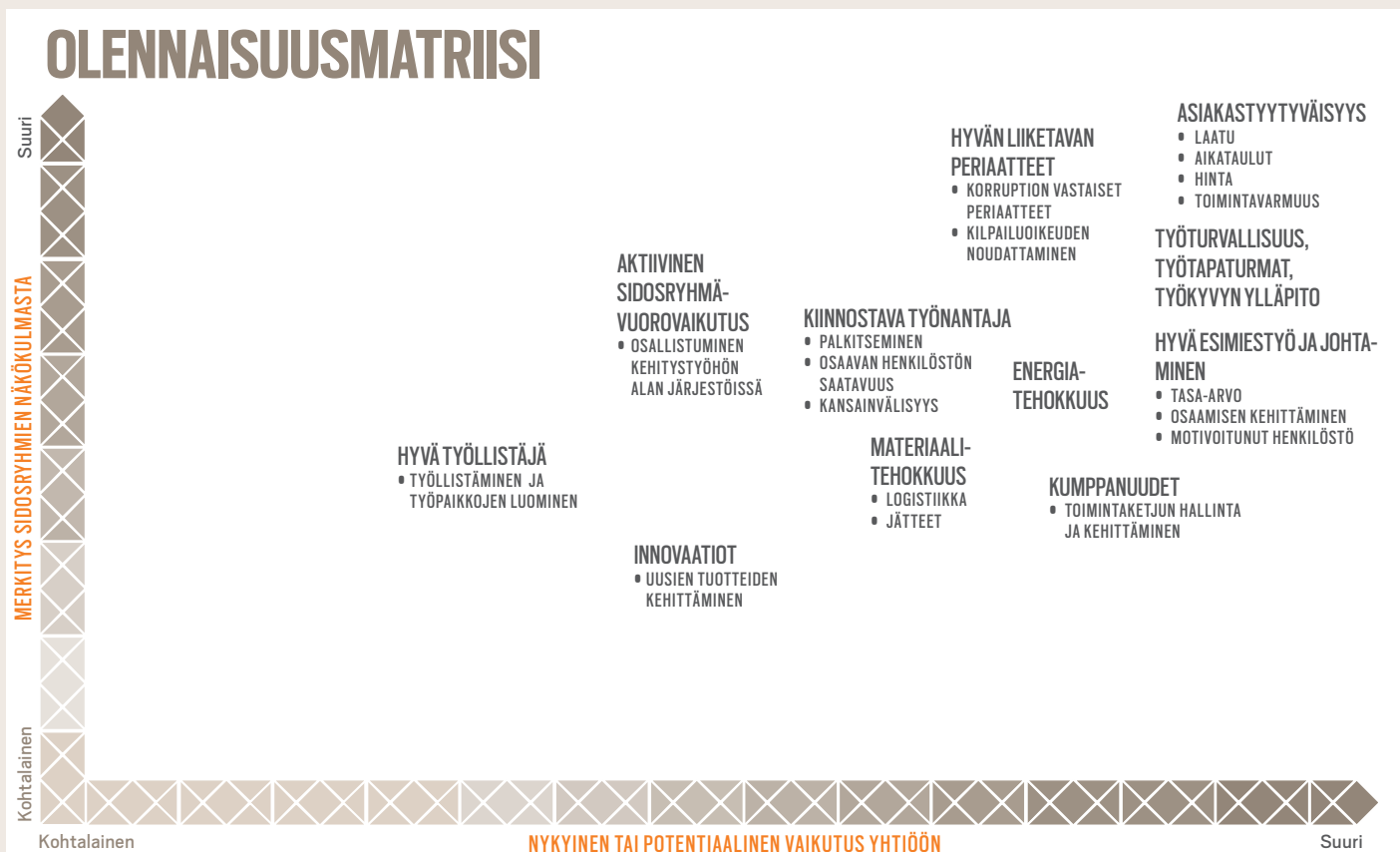
→ LISÄTIETOJA

→ Lue lisää 2

Varmennusraportti on sivulla 67.

→ Lue lisää 3

Raportoinnin vertailu GRI-ohjeistoon ja YK:n Global Compact -aloitteeseen on raportin sivuilla 68–70.

hin, jotka nousevat tärkeimmiksi teemoiksi olen-
naisuusarvioinnissamme. Olenaisuusarvioinnissa
yhdistyvät meidän ja sidosryhmiemme näkemykset
siitä, mikä on toiminnassamme olennaisinta ympä-
ristön ja yhteiskunnan kannalta.

IFRS-standardit säätelevät Lemminkäisen
konsernitilinpäätöksen laatimista ja esittämistä, ja
siitä muodostuu pääosa taloudellisen vastuun tun-
nusluvuista. Konsernitilinpäätöksen laatimisessa
on noudatettu 31.12.2012 voimassa olevia EU:n
hyväksymiä IAS- ja IFRS-standardeja sekä SIC- ja
IFRIC-tulkintoja. Segmenttikohmainen raportointi
perustuu IFRS 8 -standardin mukaisesti johdon
raportointiin, ja se poikkeaa tietyin osin konserni-
tilinpäätöksen laadintaperiaatteista. Vuoden 2011
vertailutiedot esitetään sulkeissa.

Henkilöstö- ja palkkatiedot saadaan talousrapor-
toinnin yhteydessä, ja ne on julkaistu tilinpäätökses-
sä. Tiedot kattavat koko konsernin. Niitä täydentävät
henkilöstötiedot saamme Suomen osalta HR-tieto-
järjestelmästä, joka otettiin käyttöön vuoden 2011
alussa. Ympäristöraportointi koskee vuonna 2012

Suomen toimintaa. Jätteiden ja veden osalta rapor-
tointimme kattaa tuotantolaitosten luvanvaraisen
toiminnan ajan. Ympäristöluvut on kerätty kyselyllä
ja Lemminkäisen vuoden 2012 hankinnoista. Vuon-
na 2012 raportointia on laajennettu kattamaan
ympäristöinvestoinnit sekä merkittävimmät ympä-
ristömääräysten rikkomisesta aiheutuneet sakot.
Tunnuslukuja ei ole suhteutettu tuotantomääriin.
Luvut eivät sisällä betoniliiketoiminnan osuutta, joka
myytiin syyskuussa.

Laskentaperiaatteet ja mahdolliset poikkeaa-
mat sekä rajoitukset laskentatavassa on raportoitu
kyseessä olevien tunnuslukujen yhteydessä. Jos
aiemmin raportoiduissa tunnusluvuissa, niiden
kattavuudessa, rajauksissa tai mittaustekniikoissa
on muutoksia, niistä on ilmoitettu kyseessä olevien
tunnuslukujen yhteydessä.

Suomenkielisen vastuullisuusraportoinnin nu-
meeriset vastuullisuustiedot on varmentanut riip-
pumaton kolmas osapuoli, PricewaterhouseCoopers
Oy, ja he ovat tehneet vastaavuustarkistuksen eng-
lanninkielisen raportoinnin osalta. Lue lisää 2, 3 ♦

CARBON DISCLOSURE PROJECT

Avointa vuoropuhelua sidosryhmiemme kanssa

Kaupungistuminen asettaa uusia haasteita ja vaatimuksia koko yhteiskunnalle. Väestön keskittyminen kasvukeskuksiin kuormittaa ympäristöä epätasaisesti ja aiheuttaa tarvetta lisärakentamiselle. Parhaat ratkaisut näihin haasteisiin saavutetaan vuoropuhelulla ja hyvällä yhteistyöllä sidosryhmiemme kanssa.

SIDOSRYHMÄMME, ESIMERKIKSI kiinteistösjoihtajat, ovat yhä kiinnostuneempia yritysten vastuullisesta toiminnasta ja edellyttävät meiltä jatkuvasti laajempaa vastuullisuusnäkökulmien huomioimista jokapäiväisessä liiketoiminnassamme. Seuraamme ja mittaamme toimintamme vastuullisuusvaikutuksia säännöllisesti ja kerromme tuloksista sidosryhmillemme. Tärkeimpiä sidosryhmiämme ovat nykyiset ja mahdolliset asiakkaat, nykyinen ja potentiaalinen henkilöstö, omistajat ja sijoittajat, rahoittajat, yhteistyökumppanit sekä media. Sidosryhmätöitämme ohjaavat hyvän liiketavan periaatteemme ja paikalliset sekä kansainväliset sitoumukset ja lait. Liiketoimintayksikkömme vastaavat asiakassuhteiden hoitamisesta. Keskitetty hankinta vastaa toimittajaverkostomme kehittämisestä. Konsernitoimintomme vastaa vuorostaan suhteista sijoittajiin, analytikoihin ja rahoittajiin, mediaan, alan järjestöihin sekä päättäjiin ja viranomaisiin.

KEHITÄMME VUOROVAIKUTTAMISEN KANAVIA

Vuonna 2012 sidosryhmiämme kiinnostivat esimerkiksi palvelujemme ja ratkaisujemme kehittäminen, rakentamisen laatu ja hinta, harmaa talous sekä

toimintaympäristömme taloudellisten näkymien vaikutukset yrityksemme toiminnalle ja tulevaisuuden näkymille.

Tavoitteenamme on toteuttaa vuoden 2013 aikana sidosryhmätutkimus, jotta saisimme suoraa palautetta toiminnastamme ja voisimme sitä entisestään kehittää. Haluamme myös varmistaa, että tarjoamme sidosryhmillemme tietoa niistä aiheista ja teemoista, jotka heitä eniten kiinnostavat ja niissä kanavissa, jotka heille parhaiten soveltuvat.

Vuoden 2012 aikana paransimme asiakaspalveluamme usealla tavalla. Talotekniikassa järjestimme myyntiorganisaatiomme uudelleen, jotta voisimme palvella sekä uusia että vanhoja asiakkaitamme tehokkaammin. Suomen talonrakentamisessa paransimme asiakaspalveluprosessia mm. tulevien asukkaiden työmaavierailuiden avulla sekä muutostyöinsinöörien palveluja parantamalla. Infrarakentamisessa organisoimme päällystys-, kiivaines- ja maarakennusliiketoiminnat Suomessa samaan alueelliseen organisaatioon yhteisen johdon alle, jolloin voimme tarjota asiakkaalle kaikki tarvittavat palvelut yhdellä kerralla. Tämä luo myös sisäisiä synergiaetuja, kun voimme helpommin yhdistää parhaan osaamisemme.

Tekemiemme asiakastutkimusten perusteella asiakkaamme arvostavat erityisesti hyvää laatua, aikataulujen pitävyyttä, asiakkaiden tarpeiden ymmärtämistä, kilpailukykyistä hinnoittelua ja asiakaspalvelun laatua. Teimme raportointivuonna toista kertaa nettosuositeluindeksitutkimuksen. Tuloksemme, 29, parani edellisvuodesta (2011: 20). [Lue lisää 1](#)

Kehitimme Lemminkäisen sidosryhmäkanavia. Uusimme sekä asiakaslehtemme että henkilöstölehtemme konseptit vuoden 2012 alussa. Molemmat ovat saaneet hyviä arvioita lukijakunniltaan sekä ProComin lehtikilpailuissa. Julkaisemme Lemminkäinen-konsernin uudet verkkosivut keväällä 2013. Sivuston sekä maakohtaisten sivustojen kehittäminen jatkuu koko kalenterivuoden. Tavoitteenamme on palvella sidosryhmiämme entistä paremmin ja helpottaa tietojen löydettävyyttä verkkosivuillamme. Tämän lisäksi paneudumme vuoden 2013 aikana siihen, minkälaista läsnäoloa sidosryhmämme odottavat meiltä sosiaalisessa mediassa ja miten voimme parhaiten palvella heidän tarpeitaan siellä.

Järjestimme Lemminkäisen ensimmäisen pääomamarkkinapäivän sijoittajille ja analyytikoille

→ LISÄTIETOJA

→ Lue lisää 1

Teimme raportointivuonna toista kertaa nettosuosittelevuuden tutkimuksen. Tästä voi lukea lisää sivulta 50.

lokakuussa 2012. Päivän tavoitteena oli syventää heidän ymmärtämystään strategiastamme, ja pääteemana oli pohjoismainen infrarakentamisen markkina. Pääomamarkkinapäivästä saatu palaute oli hyvää ja sen avulla kehitämme sijoittajasuhdeviestintäämme vuonna 2013. Säännöllisen tiedottamisen lisäksi ylläpidimme mediasuhteita järjestämällä toimitusvierailuja, jonka aikana toimittajat pääsivät keskustelemaan johtomme kanssa ajan-kohtaisista aiheista.

Olemme paikallisesti merkittävä työllistäjä ja ostaja. Keskustelemme paikallisten viranomaisten ja asukkaiden kanssa mm. ympäristölupahakemus-

ten yhteydessä. Kun suunnittelemillamme hankkeilla on merkittävä paikallinen vaikutus, järjestämme keskustelutilaisuuksia paikallisten kanssa.

TUEMME YLEISHYÖDYLLISIÄ YHTEISÖJÄ

Noudatamme sponsoroinnissamme hyvän liiketavan periaatteitamme ja niitä täydentäviä sponsorointiperiaatteita. Tuemme kohteita, jotka sopivat yrityksemme arvoihin, erityisesti lasten ja nuorten liikuntaa ja urheilua sekä nuorten rakentamiseen liittyvää osaamista ja kädentaitoja. Konsernin johto vastaa kansallisen tason sponsoroinnistamme, ja toimialat liiketoimintaansa

liittyvästä ja sitä tukevasta paikallisyhteisö- ja sidosryhmätöinnistä.

Vuonna 2012 tukemme pääkohteita olivat Nuori Suomi ja Skills Finland ry:n järjestämä Taitaja-tapahtuma. Tämän lisäksi tuimme Insinööri-koulutusta 100 vuotta -juhlavuotta ja osallistuimme Tasavallan Presidentin Ihan tavallisia asioita -hankkeeseen. Olemme useamman vuoden ajan lahjoittaneet joululahja ja -korttipanoksemme hyväntekeväisyyteen. Vuonna 2012 tuimme Pelastuskeskusta Lapset ry:n toimintaa. Päivitämme parhailaan sponsorointiperiaatteitamme, ja tavoitteenamme on julkaista uudet periaatteet keväällä 2013. ♦

SIDOSRYHMÄ ALAN JÄRJESTÖT	SIDOSRYHMÄN ODOTUKSET	LEMMINKÄISEN TOIMENPITEET 2012
ASIAKKAAT	• Alan jatkuva kehittäminen • Yhteisten asioiden hoitaminen	• Aktiivinen osallistuminen järjestöjen työhön, työryhmiin ja hankkeisiin • Toimitusjohtajamme toimi RT:n puheenjohtajana 2011–12, hän oli myös EK:n hallituksen jäsen
HENKILÖSTÖ	• Korkealaatuiset, luotettavat ja vastuulliset ratkaisut • Hyvä projektinjohtaminen, toimitusvarmuus, toiminnan läpinäkyvyys ja oikea hinta-laatusuhde • Asiakastarpeiden ymmärtäminen, asiakaspalvelu ja asiakassuhteen hoitaminen	• Henkilökohtaiset tapaamiset • Asiakastilaisuudet • Vuorovaikutus alan messuilla ja muissa tapahtumissa • Uutiskirjeet ja verkkopalvelu • Asiakaslehti • Asiakastytytyväisyystutkimukset
MEDIA	• Hyvä johtaminen ja esimiestyö • Kannustava palkkaus sekä koulutus- ja kehittymismahdollisuudet • Tasavertainen kohtelu ja organisaation avoimuus • Työhyvinvointi, työturvallisuus ja hyvä työilmapiiri	• Esimiestyön ja johtamisen kehittäminen • Koulutus ja osaamisen kehittäminen • Kehityskeskustelut • Henkilöstötutkimus • Palkitsemisen kehittäminen • Työhyvinvoinnin ja työturvallisuuden jatkuva kehittäminen • Avoin viestintä ja avoimen yrityskulttuurin rakentaminen
OMISTAJAT JA SJOITTAJAT	• Luotettava ja ajankohtainen tieto yrityksen toiminnasta • Avoin viestintäkulttuuri	• Pörssi- ja lehdistötiedottaminen • Tiedotustilaisuudet ja toimitusvierailut • Haastattelut ja taustatapaamiset • Maine- ja sidosryhmätutkimukset • Helppo tavoitettavuus
OPISKELIJAT JA TYÖNHAKIJAT	• Sijoituksen arvonnousu • Riittävä selvitys yhtiön riskienhallinnasta • Avoin ja oikea-aikainen tieto yhtiön taloudellisesta tilasta ja tulevaisuuden näkymistä	• Sijoittaja- ja analytikkotapaamiset • Pääomamarkkinapäivä • Yhtiökokous • Pörssi- ja lehdistötiedottaminen • Verkkosivut
PÄÄTTÄJÄT JA VAIKUTTAJAT	• Mielenkiintoiset ja haastavat työtehtävät • Monipuolisten ura- ja kehittymismahdollisuuksien tarjoaminen • Uusien ammattilaisten tukeminen työyhteisössä	• Kesätyö- ja harjoittelupaikat, lopputyömahdollisuudet sekä oppilaitosyhteistyö • Vastavalmistuneiden rekrytointi ja trainee-ohjelman suunnittelu • Vuorovaikutus messuilla • Näkyvyys opiskelija- ja ammattijulkaisuissa • Työnantajamielikuivatutkimukset • Yhteistyö Skills Finland ry:n Taitaja-kilpailun kanssa • Laadukas rekrytointi- ja perehdytysprosessi uusille henkilöille
YHTEISTYÖKUMPPANIT	• Lakien ja säästöjen noudattaminen • Toiminnan läpinäkyvyys ja haitallisten vaikutusten minimoiminen • Säännöllinen raportointi • Verrojen maksaminen • Luotettava ja ajankohtainen tieto alan kehityksestä	• Vuorovaikutus alan järjestöjen kautta mm. poliittisessa päätöksenteossa • Pörssi- ja lehdistötiedottaminen • Avoin, säännöllinen raportointi
	• Toimeentulon ja kasvun turvaaminen • Mahdollisuus kehittää toimintaa ja verkostoitua • Toimintavarmuus ja jatkuvuus	• Tapaamiset ja suorat kontaktit • Toimittaja-auditoinnit • Toimittajapäivä

TALOUDELLISEN LISÄARVON JAKAUTUMINEN SIDOSRYHMILLE

LISÄARVON TUOTTAMINEN 2012 (2011)

ASIAKKAAT

2 359,9 MILJ. EUROA
(2 318,2 MILJ. EUROA)

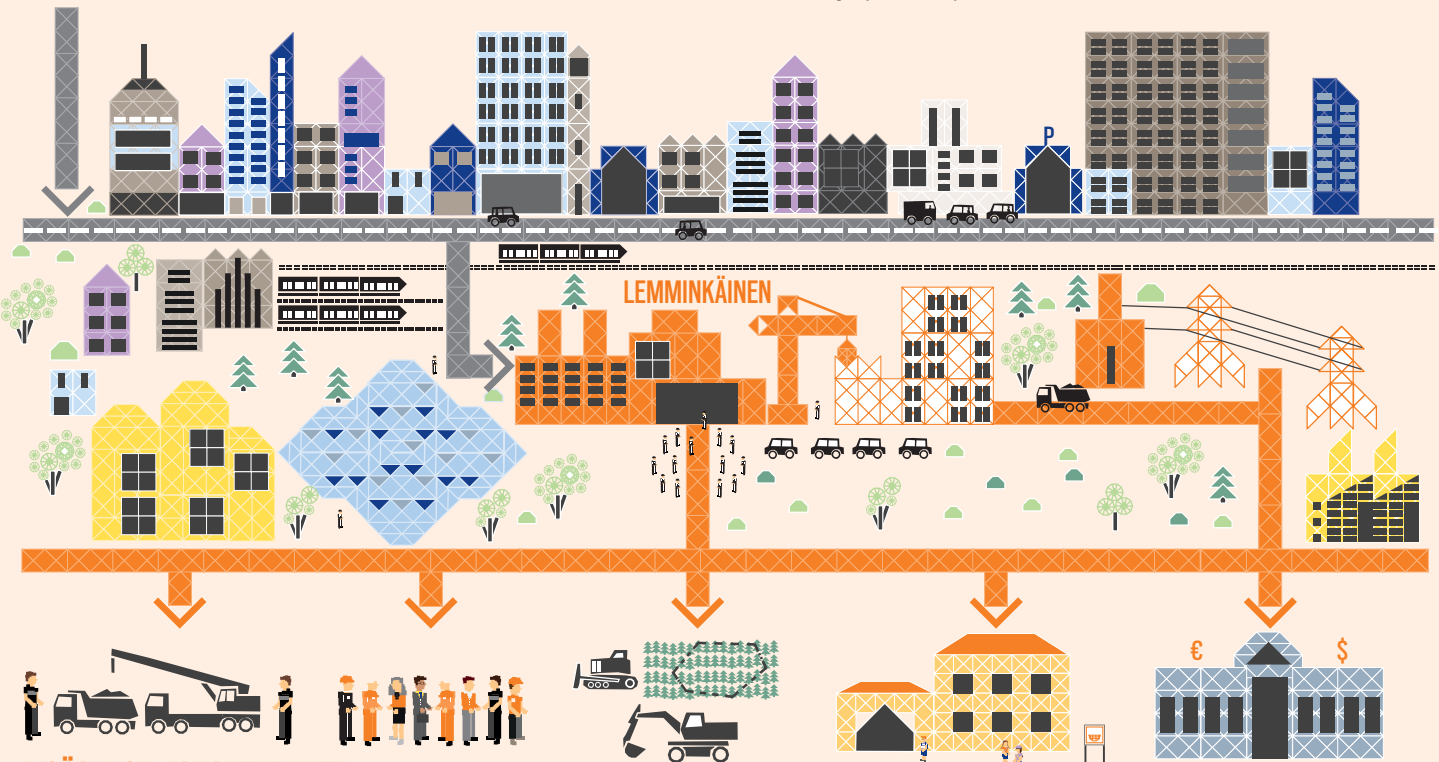
- SUORAT VAIKUTUKSET**
- Lemminkäinen tarjoaa asiakkailleen korkealaatuisia, luotettavia ja kestäviä ratkaisuja

EPÄSUORAT VAIKUTUKSET

- Ratkaisumme lisäävät asiakkaiden valinnan mahdollisuuksia ja auttavat heitä pienentämään ympäristöjalanjälkeään.
- Jatkuva oman toiminnan kehittämismme tuo markkinoille uusia, kustannustehokkaita ja kestäviä ratkaisuja.

Esimerkiksi:

- Green & Safe -palvelut auttavat asiakkaitamme optimoimaan kiinteistönsä energiankulutuksen jopa ilman uusia laiteinvestointeja.
- Matalalämpö- ja kierrätysasfaltit pienentävät infrahankkeiden ympäristöjalanjälkeä, kun niiden valmistaminen säästää energiaa ja materiaaleja.

LISÄARVON JAKAUTUMINEN

TOIMITTAJAT JA YHTEISTYÖKUMPPANIT

1 793,4 MILJ. EUROA
(1 803,6 MILJ. EUROA)

SUORAT VAIKUTUKSET

- Ostamme rakentamiseen liittyviä raaka-aineita, tuotteita ja palveluja yhteistyökumppaneiltamme.

EPÄSUORAT VAIKUTUKSET

- Ostomme työllistävät paikallisesti ja avaavat yhteistyökumppaneille uusia liiketoimintamahdollisuuksia.
- Pyrimme pitkäaikaisiin yhteistyösopimuksiin, jotka antavat toimittajillemme ja yhteistyökumppaneillemme mahdollisuuden kehittää toimintaansa pitkäjänteisesti.
- Kehitämme jatkuvasti yhteistyömuotoja, mikä mahdollistaa osaamisen jakamisen.
- Olemme paikallisesti merkittävä palvelujen ostaja.

HENKILÖSTÖ

465,7 MILJ. EUROA
(456,5 MILJ. EUROA)

SUORAT VAIKUTUKSET

- Työllistämme noin 8 200 henkilöä 11 maassa.
- Maksamme sosiaaliturvamaksuja ja työnantajamaksuja.

EPÄSUORAT VAIKUTUKSET

- Kehitämme jatkuvasti henkilöstömme osaamista ja jaksamista työelämässä koulutuksen ja työnkierron avulla.
- Olemme paikallisesti merkittävä työllistäjä.
- Panostamme työturvallisuuteen ja työhyvinvointiin, mikä lisää henkilöstömme työurien pituutta.
- Uudelleen koulutamme henkilöstömme tarvittaessa uusiin tehtäviin.

INVESTOINNIT

64,5 MILJ. EUROA
(84,0 MILJ. EUROA)

SUORAT VAIKUTUKSET

- Investoimme jatkuvasti toimintamme kehittämiseen kaikissa toimintamaissamme.

EPÄSUORAT VAIKUTUKSET

- Investointimme luovat uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja turvaavat työpaikkoja.
- Investointimme uusiin ympäristöstä välttämättömyyksiin tuotantotapoihin auttavat säästämään energiaa ja muita luonnonvaroja.

JULKINEN SEKTORI

5,7 MILJ. EUROA
(8,3 MILJ. EUROA)

SUORAT VAIKUTUKSET

- Maksamme tuloveroja.

EPÄSUORAT VAIKUTUKSET

- Tuemme yhteiskunnan kehittämistä ja hyvinvointia maksamalla verot ja muut lakisäteiset maksut.
- Tarjoamme työpaikkoja usealle ammattiryhmälle useassa toimipisteessä. Myös ostomme yhteistyökumppaneilta lisäävät työllisyyttä.
- Tuemme paikallisten yhteisöjen kehitystä esimerkiksi oppilaitosyhteistyön ja sponsoroinnin kautta.

OMISTAJAT JA RAHOITTAJAT

48,2 MILJ. EUROA
(38,2 MILJ. EUROA)

SUORAT VAIKUTUKSET

- Vuodelta 2012 ehdotetaan maksettavaksi osinkoa 0,60 eur/osake* (0,50 e/osake).
- Maksamme rahoittajille korkoja.

EPÄSUORAT VAIKUTUKSET

- Pyrimme kasvattamaan omistaja-arvoamme tarjoamalla omistajillemme tasaista osinkovirtaa.

* Hallituksen ehdotus

Vastuullisia hankintoja

Koko toimitusketjua tarkastelemalla ja kehittämällä voimme varmistaa, että toimimme kustannustehokkaasti ja vastuullisesti.

LEMMINKÄISEN ROOLI kasvukeskusten vastuullisena rakentajana vaatii verkoston hyviä kumppaneita. Vuonna 2012 kokonaisostomme olivat 1 483 miljoonaa euroa (1 455), joka on 65 prosenttia liikevaihdostamme (67). Hankintojen ja kumppaniverkoston kehittämisellä on merkittävä rooli toimintamme tehokkuuden ja kannattavuutemme parantamisessa. Samalla kehitämme ali-hankkijoidemme ja toimittajiemme ymmärrystä ja osaamista vastuullisuudesta.

Tavara- ja raaka-aineostomme olivat yhteensä 589 miljoonaa euroa (654) ja ulkopuolisten palveluiden osuus 893 miljoonaa euroa (802), joista suurin on aliurakointi, 707 miljoonaa euroa (653). Ostostamme 42 prosenttia (36) tuli Suomen ulkopuolelta.

Olemme tunnistaneeet hankinnan kehittämisen toimenpiteillä saavutettavia säästöjä 25 miljoonan euron edestä, joista vuoden 2012 aikana toteutui noin 5 miljoonaa euroa.

YHTENÄISET TOIMINTATAVAT TUKEVAT SÄÄSTÖTAVOITTEIDEN SAAVUTTAMISESSA
Aloitimme vuoden 2011 syksyllä tehostamisohjelman, jolla haemme 50 miljoonaa euroa kevyempää

Tavoitteenamme on kasvattaa ulkomaisten hankintojen ja suorien toimittajasuhteiden osuutta merkittävästi.

kustannusrakennetta vuodesta 2014 alkaen. Hankintojen osuus säästötavoitteesta on 30 miljoonaa euroa. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että tarkastelemme koko toimitusketjun kustannuksia.

Haasteinamme ovat olleet laaja kumppaniverkosto ja hankintojen hajanaisuus. Hankintatoimen uudistamisessa keskeisiä tehtäviämme ovatkin toimittajamäärän vähentäminen sekä yhtenäisten toimintatapojen, esimerkiksi prosessien ja työkalujen, luominen. Yhtenäistämisen myötä hankintaprosessi tehostuu ja saavutamme etuja volyymin ja keskittämisen kautta, jolloin myös yhteistyö toimittajien kanssa paranee.

Kehitämme konsernin kansainvälistä hankintayhteistyötä ja kartoitamme jatkuvasti ulkomaisia toimittajavaihtoehtoja. Tavoitteemme on, että vuodesta 2014 eteenpäin ulkomaisten hankintojen ja suorien toimittajasuhteiden osuus on merkittävästi suurempi kuin vuonna 2012.

TEHOKKUUTTA UUDESTA TOIMINTAMALLISTA

Oitimme syksyllä 2012 Suomessa käyttöön hankintojen uuden toimintamallin, jossa keskeistä on hankinnan entistä strategisempi rooli Lemminkäisen toiminnassa ja tuloksenteossa.

Toimintamallissa hankinta ja ostaminen on sijoitettu omiin organisaatioihinsa, jotka tekevät tiiviisti yhteistyötä. Keskitetty hankinta toimii konsernitasolla ja tekee yhteiset vuosisopimukset sekä vastaa yhtenäisten prosessien, työkalujen ja osaamisen kehittämisestä. Ostotoiminto on osa toimialojen organisaatioita. Toimialat vastaavat työmaitten ostoista sekä aliurakoidensa kilpailutamisesta.

Uuden toimintamallin jalkauttamiseksi järjestimme henkilöstöllemme koulutustilaisuuksia eri puolilla Suomea. Käynnistimme loppuvuodesta myös uutta toimintamallia tukevat ostaja- ja hankintapäällikkövalmennukset, jotka jatkuvat vuonna 2013. Kerroimme toimittajille uudesta toimintamallistamme ja ajankohtaisista asioista Toimittajapäivässä lokakuussa.

Uutta toimintamallia laajennetaan muihin keskeisiin toimintamaihimme, kun muutos Suomessa on saatu riittävän pitkälle.

TEHOA SÄHKÖISESTÄ HANKINNASTA

Ostoprosessin sähköistäminen tehostaa toimintaamme ja vähentää virheitä. Loppuvuodesta 2012 käynnistimme kehitysprojektin, jolla parannamme järjestelmässä olevien tietojen laatua ja käytettävyyttä.

Keväällä 2012 koulutimme infrarakentamisen yksiköitä sähköisen hankinnan hyödyntämisessä, minkä myötä käyttö kasvoi yli kymmenkertaiseksi heidän osaltaan. Myös ostaja- ja hankintapäällikkövalmennuksissa kannustetaan sähköisten hankintakanavien käyttöön.

Oitimme vuoden 2012 lopulla käyttöön uuden kulujen seurantajärjestelmän, jonka avulla pystymme aiempaa paremmin tarkastelemaan koko konsernin ostoja. Suunnitelmallinen kuukausitasoinen seuranta

antaa meille esimerkiksi mahdollisuuden valvoa, että tehtyjä toimittajasopimuksia noudatetaan.

Siirsimme hankintatoimen ERP-järjestelmän määrittelyä vuodelle 2013, jotta voimme integroida uuden työkalun talouden järjestelmään, joka otettiin käyttöön vuoden 2013 alusta.

PAREMPAA TOIMITTAJAYHTEISTYÖTÄ

Yksi keskeisistä tavoitteistamme on toimittajahallinnan parantaminen. Haluamme luoda pitkäaikaisia kumppanuuksia valittujen toimittajien kanssa. Tavoitteenamme on vähentää toimittajamäärämme noin 5 000 toimittajaan lähivuosien aikana. Vuonna 2012 karsimme yli 22 000 toimittajastamme noin 5 000.

Kun vähennämme toimittajien määrää, pystymme tekemään tiiviimpää yhteistyötä valittujen kumppaneiden kanssa. Tämä puolestaan tuo kustannustehokkuutta ja volyymietuja molemmille osapuolille. Pystymme myös paremmin valvomaan kumppaneidemme suoriutumista. Kehittäessämme kumppaniverkostoamme ja etsiessämme uusia toimittajavaihtoehtoja tarkastelemme hinnan, laadun ja toimitusvarmuuden lisäksi myös toiminnan vastuullisuutta.

Auditoimme kumppaniehdokkaan silloin, kun haluamme varmistua uuden, merkittävän toimittajan suorituskyvystä tai kun meillä on tarve tunnistaa nykyisen toimittajan kehittämiskohteita. Osana toimittajahallinnan parantamista yhtenäistämme auditointiprosessia.

VASTUULLISIA KUMPPANEITA

Edellytämme toimittajiltamme ja yhteistyökumppaneiltamme lakien sekä kansainvälisten ihmisoikeuksien, työelämän oikeuksien ja ympäristöasioita koskevien säännösten sekä hyvän liiketavan periaatteidemme noudattamista. Hankintatoimen johtaja vastaa sopimusasioistamme ja kumppaniverkostostamme.

Lisäksi edellytämme kaikilta aliurakoitsijoiltamme tilaajavastuulain velvoitteiden täyttämistä. Olemme mukana kehittämässä harmaata taloutta rakennusallalla ehkäisevää Tilajavastuu.fi-palvelua. Vuonna 2012 jatkoimme Tilajavastuu.fi:n Luotettava kumppani -ohjelman ja siihen liittyvän Valvoja-palvelun käyttöä. Seuraamme aktiivisesti tilaajavastuulain muutoksia ja tiedotamme niistä toimittajillemme. ♦

Työnjohtaja Henri Luhtalalla on rinnassaan uusi veronumerollinen henkilökortti, jotka otimme käyttöön syyskuussa 2012 kaikilla uusilla työmaillamme.

CASE

HARMAAN TALOUDEN TORJUNNAN TEEMAPÄIVÄ

Tavoitteenamme on ylläpitää ja päivittää henkilöstömme tietoisuutta harmaan talouden torjunnasta säännöllisesti. Järjestimme elokuussa 2012 toista kertaa harmaan talouden torjunnan teemapäivän. Päivän aikana jaoimme henkilöstöllemme tietoa uudistuneesta tilaajavastuulaisista, veronumeroista ja uusista henkilökorteista.

Samalla tarkistimme Suomen työmaillamme, että aliurakoitsijoidemme ja toimittajiemme tilaajavastuulain edellyttämät velvoitteet ovat kunnossa ja että he ovat

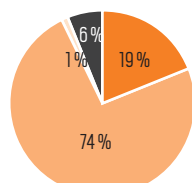
liittyneet vaatimuksemme mukaisesti Tilajavastuu.fi:n Luotettava kumppani -ohjelmaan. Tarkistusten yhteydessä kävimme läpi noin 1 900 urakoitsijan sopimukset. Puituimme niihin muutamiin puutteisiin, jotka havaitsimme.

Vuosittain harmaa talous aiheuttaa suuria yhteiskunnallisia ongelmia ja vaikeuttaa rehellistä kilpailua. Harmaan talouden torjuminen on meille tärkeä asia, ja haluamme olla aktiivisesti mukana sen torjunnassa.

TOIMIALAKATSAUS

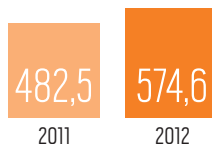
KANSAINVÄLISET TOIMINNOT

LIIKEVAIHDON JAKAUTUMINEN

■ Talonrakentaminen
■ Infrarakentaminen
■ Talotekniikka
■ Projektivienti

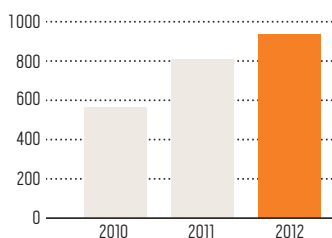
TILAUSKANTA, milj. euroa

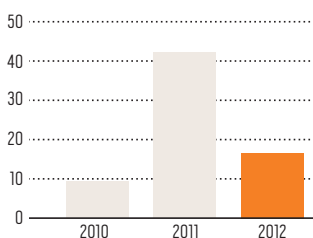
HENKILÖSTÖ

LIKEVAIHTO, milj. euroa

LIKEVOITTO, milj. euroa

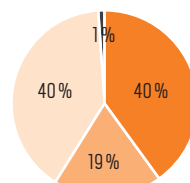

100

Päällystimme vuoden 2012 aikana yhteensä yli 100 kilometriä Moskovan ja Sotšin välillä kulkevaa M4-tietä.

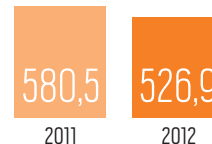
TALONRAKENTAMINEN

LIIKEVAIHDON JAKAUTUMINEN

■ Asuntotuotanto
■ Toimitilatutuotanto
■ Kilpailu-urakointi
■ Kiinteistöjohtaminen ja muu toiminta

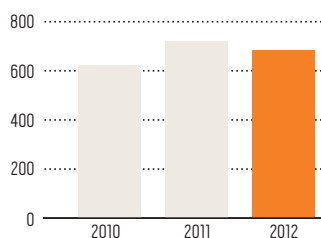
TILAUSKANTA, milj. euroa

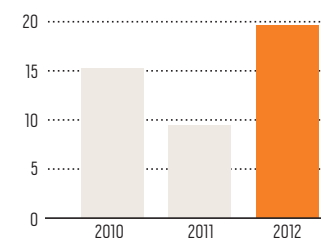
HENKILÖSTÖ

LIKEVAIHTO, milj. euroa

LIKEVOITTO, milj. euroa

YLI 1 000

Rakennamme Töölönlahdelle kolme toimistokorttelia, joihin valmistuu tilat yli tuhannelle työntekijälle.

Toimialojen kannattavuutta ja asiakastytyväisyyttä parantavat toimenpiteet vuodelle 2013

TAVOITTEET

Norja takaisin tulosuralle

Venäjän asuntotuotanto vauhtiin

Hallitun kasvun jatkaminen Ruotsissa

TOIMENPITEET

Toteutamme aloitetut tehostamistoimenpiteet ja viemme loppuun Mesta-integraation.

Varmistamme riittävän tonttivarannon, hoidamme entistä tehokkaammin projektien suunnittelu- ja lupaprosessin sekä tarjoamme monipuoliset rahoitusratkaisut.

Laajennamme päällystoimintaamme uusille alueille ja täydennämme toimintaamme sopivin yritysostoin.

TAVOITTEET

Tuotannon tehostaminen

Laadun jatkuva parantaminen

Asuntomyyntin ja asiakaspalvelun kehittäminen

TOIMENPITEET

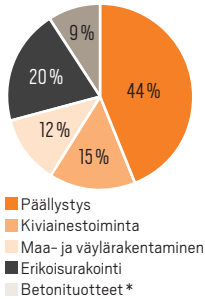
Parannamme projektienhallintaa, tehostamme hankintoja ja optimoimme resurssien käyttöä.

Minimoimme virhelistat, tavoitteena yksi jälkitarkastus.

Kehitämme myyntiprosessia ja kiinnitämme erityistä huomiota valmiiden asuntojen myyntiin.

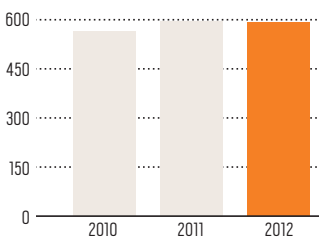
INFRARAKENTAMINEN

LIKEVAIHDON JAKAUTUMINEN

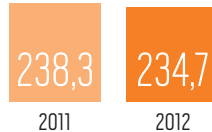

* 9/2012 loppuun asti

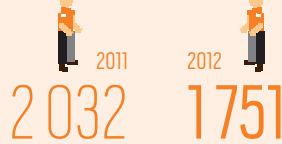
LIKEVAIHTO, milj. euroa

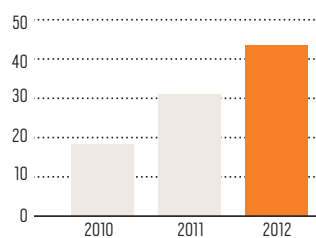
TILAUSKANTA, milj. euroa

HENKILÖSTÖ

LIKEVOITTO, milj. euroa

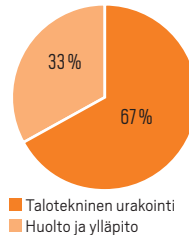

2 886

Rakenteilla oli vuonna 2012 yhteensä 2 886 parkkipaikkaa maanalaisiin pysäköintilaitoksiin.

TALOTEKNIikka

LIKEVAIHDON JAKAUTUMINEN

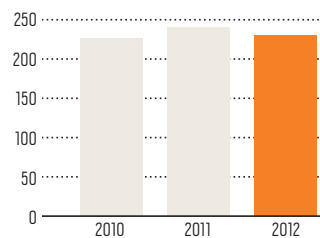
TILAUSKANTA, milj. euroa

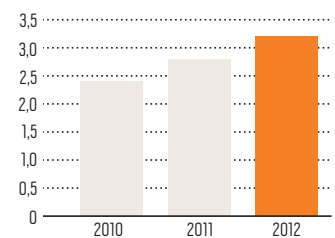
HENKILÖSTÖ

LIKEVAIHTO, milj. euroa

LIKEVOITTO, milj. euroa

47

Cityconin kanssa solmimamme sopimuksen myötä vastaamme heidän 47 kauppakeskuksensa ja kauppakiinteistönsä taloteknisistä huolto- ja ylläpitotoista.

Toimialojen kannattavuutta ja asiakastytyväisyyttä parantavat toimenpiteet vuodelle 2013

TAVOITTEET

TOIMENPITEET

Projektinhallinnan kehittäminen

Parannamme riskienhallintaa ja koulutamme henkilöstöämme.

Kiviainestoinnin tuotannon tehostaminen

Optimoimme kapasiteetin käytön alueittain ja tehostamme varastojen kiertonopeutta.

Asiakaslähtöisyyden lisääminen

Kehitämme eteenpäin päällystysten, kiviainestöjen ja maarakentamisen alueellista toimintamallia sekä vahvistamme osaamis- ja kokonaisratkaisujen toimittajana.

TAVOITTEET

TOIMENPITEET

Huolto- ja ylläpitopalveluiden kannattava kasvu

Viemme loppuun 100 ammatillaisen rekrytoinnin, laajennamme palvelutarjoamamme sekä jatkamme aktiivista valtakunnallista toimintaa.

Urakoinnin kannattavuuden parantaminen

Kiinnitämme erityistä huomiota heikommin menestyville alueille, parannamme projektinhallintaa laatu- ja johtamisjärjestelmämme avulla sekä tehostamme hankintaa.

Avainsiakkaiden hoidon kehittäminen

Otamme käyttöön uuden toimintamallin, aktivoimme asiakasyhteistyötä ja jatkamme palveluidemme tuotteistamista ja myyntiä.

Kestävää kaupunkikehitystä yhteistyössä asiakkaiden kanssa

Väestön keskittyminen kasvukeskuksiin tarjoaa meille mahdollisuuksia, kun rakentajilta vaaditaan yhä innovatiivisempia ja energiatehokkaampia ratkaisuja. Olemme vahvasti mukana kehittämässä kaupunkeja ja väyliä niiden välillä rakentaen uutta ja korjaten vanhaa sekä maan alla että kohti pilviä.

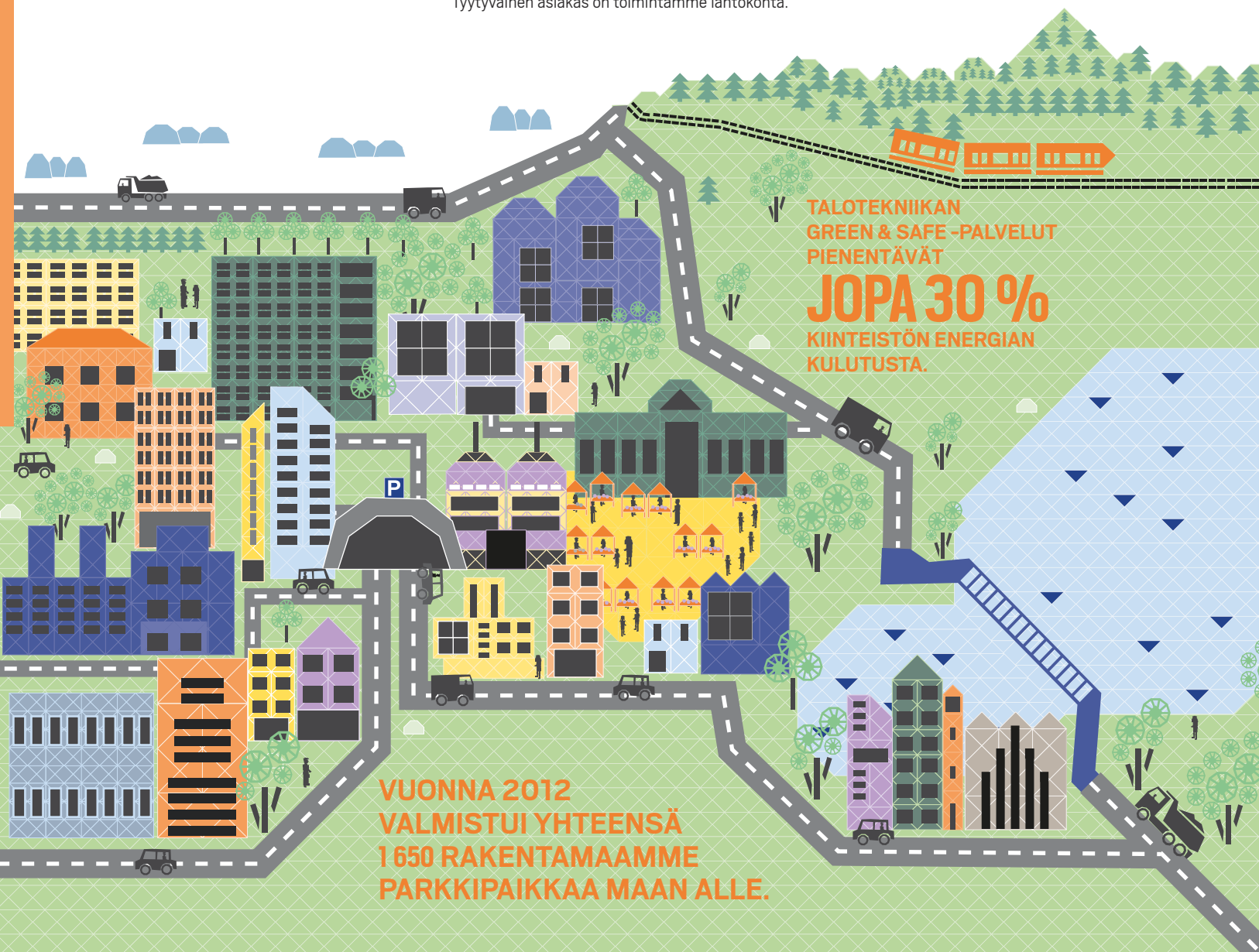
Tyytyväinen asiakas on toimintamme lähtökohta.

TALOTEKNIIKAN
GREEN & SAFE -PALVELUT
PIENENTÄVÄT

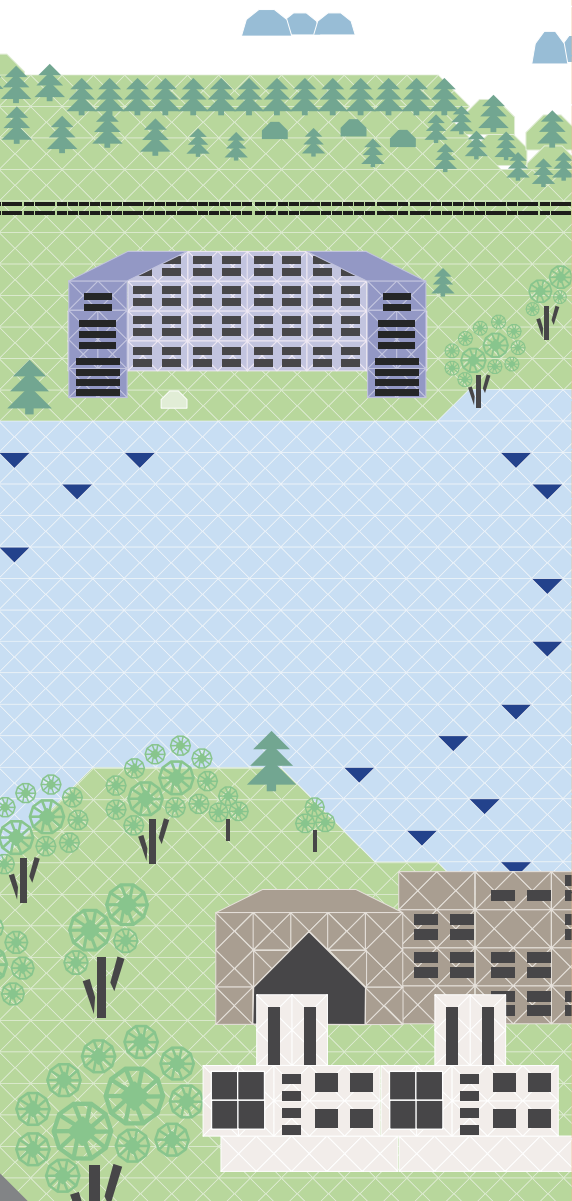
JOPA 30 %

KIINTEISTÖN ENERGIAN
KULUTUSTA.

**VUONNA 2012
VALMISTUI YHTEENSÄ
1 650 RAKENTAMAAMME
PARKKIPAIKKAA MAAN ALLE.**

3 uutta toimistokorttelia
Töölönlahdelle Helsinkiin.

**ASUNTOALOITUSTEMME
MÄÄRÄ VUONNA 2012
OLI 1 533.**

Kivisydämen pysäköintilaitosta rakennetaan Oulun ydinkeskustaan.

KAUPUNKI KASVAA YLÖSPÄIN JA MAAN ALLE

Kaupungistuminen aiheuttaa haasteita maankäytölle.
Kun kaavoittajat haluavat yhdyskuntarakenteen hajautumisen kuriin,
yksi ratkaisu on kasvattaa kaupunkoja pystysuunnassa.
Meillä on siitä vuosikymmenten kokemus.

YLEISEN TALOUDELLISEN tilanteen kehitys sekä kaupungistuminen ja väestörakenteen muutokset ovat merkittävimmät rakentamisen tulevaisuuden näkymiin vaikuttavat tekijät. Väestön keskittyminen kasvukeskuksiin on maailmanlaajuisen ilmiö. Suomessa kaupungeissa asuu lähes 65 prosenttia väestöstä. Ruotsissa vastaava luku on jo 85. Esimerkiksi Tukholmaan ja Kööpenhaminaan verrattuna Helsingin seutu on varsin hajanainen. Kaavoittajien haasteena onkin saada yhdyskuntarakenteen hajautuminen kuriin.

KAUPUNGIT HYÖTYVÄT

Väestön keskittyminen kasvukeskuksiin vaikuttaa kaupunkikuvaan, palveluihin, maankäyttöön ja liikennejärjestelyihin. Kehitys luo kysyntää uusille rakentamisen ratkaisuille. Palveluiden määrän kasvussa ja keskittyessä yhä enemmän kasvukeskuksiin niiden saavutettavuus täytyy turvata kestäväillä liikenneratkaistuilla. Samalla kaupunkien keskustoisissa halutaan vähentää autoilua ja parantaa kevyen liikenteen turvallisuutta.

Laajentamalla rakentamista maan alle ja olemassa olevien rakennusten ylle voidaan maan päällä olevaa tilaa hyödyntää monipuolisemmin esimerkiksi uusien kiinteistöjen, kävelykatujen ja muiden kevyen liikenteen väylien sekä puistojen rakentamiseen. Ratkaisut parantavat kaupunkien viihtyisyyttä ja houkuttelevat kaupunkeihin asukkaiden ohella liiketoimintaa.

Kasvukeskuksien mittavilla rakennushankkeilla on usein positiivisia vaikutuksia sekä kaupungin vetovoimaisuuteen että paikalliselle väestölle. Isojen rakennushankkeiden työllistämisvaikutus on merkittävä. Rakennusteollisuus RT ry:n arvion mukaan julkisesta rakennusinvestoinnista noin 40 prosenttia palautuu erilaisina veroina ja maksuina takaisin yhteiskunnalle. Elinvoimainen ja viihtyisä keskusta, jossa on kattava tarjonta palveluita, houkuttelee paitsi uusia yrittäjiä myös ostovoimaa läheltä ja kaukaa.

KAUPUNKI LAAJENE MAAN ALLE

Kaupunkien kasvamista rajoittaa pula tonttimaasta. Yksi ratkaisu on rakentamisen laajentaminen maan alle. Ensimmäisenä maan alle siirtyvät usein pysäköintitilat, varastot ja tekniset tilat sekä kuljetusväyläratkaisut. Maan alle on louhittu myös hiilivarastoja ja kaukokylmäratkaisuja. Maan alle rakennetaan yhä enemmän myös toimivia ja viihtyisiä

Oulun Kivisydämen pysäköintilaitosta rakennetaan keskelle Oulua. Panostaja Matti Palovainio valmistautuu panostamaan seuraavaa louhittavaa tunnelikatkoa.

Kivisydämen työmaan lähiympäristön yrittäjille kerrotaan aktiivisesti rakennustyömaan seuraavista työvaiheista. Kuvassa projekti-insinööri Jarkko Meriläinen keskustelelee kahvilayrittäjien Riitta Lukkaroinen-Mikkosen ja Pentti Mikkosen kanssa.

Lemminkäiset panostavat seuraavaa tunneliräjäytystä Kivisydämen työmaalla. Kalustomme minimoi tärinän ja huomioi ympäristönäkökohdat.

CASE

MAANALAISTEN PYSÄKÖINTI-LAITOSTEN ERIKOISOSAAJA

Meillä on 40 vuoden kokemus maanalaisten pysäköinti- ja väestönsuojatilojen rakentamisesta. Perinteisen tilaaja-urakoitsijamallin lisäksi tarjoamme asiakkaillemme erilaisiin yhteistyömalleihin perustuvaa kokonaispalvelua. Täyden palvelun mallissa asiakkaamme ostavat normaalin urakoinnin lisäksi suunnittelun ohjauksen ja sisustustöitä myöten käyttövalmiin maanalaisen tilan.

Vuoden 2012 aikana saimme päätökseen Tampereella lähes 1 000 auton pysäköintilaitos P-Hämpin. Rakensimme louhintatyötä varten kalliotunneliin poraapaalusillaan keskustan vilkaasti liikennöidyn Itsenäisyydenkadun alitse. Tunnelin ansiosta katua ei tarvinnut katkaista eikä liikennettä siirtää poikkeusreiteille, minkä ansiosta liikenne jatkui keskustassa häiriöttä koko työmaan ajan. Tämä vähensi haittoja ympäristölle ja sai kaupunkilaiset suhtautumaan rakentamiseen poikkeuksellisen myönteisesti.

Helsingissä valmistui Töölönlahdelle 650 autopaikan P-Finlandia. Pysäköintilaitoksen yhteydessä rakensimme myös väestönsuojan sekä Finlandia-talon uudet huoltotilat. Lisähaasteen rakentamiselle toi ydinkeskustan lisäksi kulttuurihistoriallinen ympäristö museoineen ja konserttisaleineen.

Kesällä 2013 valmistuu rakentamamme maanalainen pysäköintilaitos Espoon Tapiolaan. Samalla uudistamme uuden parkkihallin päällä sijaitsevan Tapionaukion maantasopysäköinnin arkkitehti Aarne Ervin alkuperäisten suunnitelmien mukaan. Toisin kuin kallioportit, Tapionaukio rakennetaan kaivettuun, tuettuun ja louhittuun avokaivantoon. Samanlaisia hankkeita voidaan toteuttaa tulevaisuudessa esimerkiksi Baltiassa, jossa maaperästä ei löydy kovaa kiveä, joka mahdollistaisi kalliotilojen louhinnan.

Rakennamme parhaillaan Oulun ydinkeskustan alle noin 900 autopaikan Kivisydän-pysäköintilaitosta. Tiloihin tulee 16 hissiä keskustan kiinteistöihin, kaksi ajorampia maan pinnalle ja väestönsuoja 3 000 hengelle. Kivisydämen viihtyisä, turvallinen ja toimiva kokonaisuus valmistuu kesällä 2015. Liikennöintiä helpottavat tarpeeksi leveät parkkiruudut, eikä halliin tule pilareita.

julkisia tiloja ja liikuntapaikkoja. Maanalaisten tilojen käyttötarkoitusta voidaan laajentaa liittämällä niihin ajoväyliä ja kuiluja, jolloin tilojen ja koko keskustan saavutettavuus paranee.

Suomessa merkittävä maanalaista rakentamista edistävä tekijä on ollut väestönsuojien rakentaminen. Niiden hyötykäytön myötä suomalaisista on tullut edelläkävijöitä Pohjois-Euroopassa esimerkiksi kallioporttien rakentamisessa. Kaikissa suurissa kasvukeskuksissa on kuitenkin tarvetta maanalaisten tilojen hyötykäyttöön.

Suomen vakaa kallioopera luo hyvät edellytykset maanalaiselle rakentamiselle. Olemme kokenut maanalaisten kalliotilojen louhija ja rakentaja. Vahvuutemme ovat osaavat maanalaisen rakentamisen ammattilaiset. Olemme toteuttaneet lukuisia maanalaisia pysäköintilaitoksia Suomen suurimpien kaupunkien ydinkeskustoissa.

Käyttämämme työmenetelmät pohjautuvat vuosien aikana hyväksi havaittuihin, toimiviin ratkaisuihin. Hyödynnämme kalustomme kehittämisessä uusinta teknologiaa, joka minimoi tärinän ja ottaa entistä paremmin huomioon ympäristönäkökohdat. Nykymenetelmien ja huolellisen suunnittelun ansiosta maanalainen rakentaminen voidaan toteuttaa turvallisesti ja niin, että lähiympäristön normaalia arkea häiritään mahdollisimman vähän.

Otamme ratkaisuissa aina loppukäyttäjät huomioon. Esimerkiksi Oulussa parhaillaan keskustan alle rakenteilla olevaan noin 900 autopaikan Kivisydämeen ehdotimme ratkaisuksi yksikerroksista pysäköintihallia, jossa on yksisuuntainen vinopysäköinti eikä lainkaan pilareita. Tutkimusten mukaan ratkaisu suojaa parhaiten peltivaurioita.

Tukholmassa olemme olleet mukana vahvistamassa päärautatieasema T-Centralenin vanhoja perustuksia ja syventämässä olemassa olevaa kellarialueita. Työmaa sijaitsee liikenteen solmukohdassa, ja sen läpi kulkee päivittäin 250 000 ihmistä.

KAUPUNKI LAAJENEE YLÖS

Maanalaisten rakentamisen lisäksi kaupungit kasvavat myös ylöspäin. Lemminkäisen patentoitu menetelmä mahdollistaa lisäkerrosten ja esimerkiksi hissin rakentamisen kolmi- ja neljakerroksisiin taloihin. Suomessa on arvioiden mukaan 38 000 vähintään kolmikerroksista taloa, joista puolet on hissittömiä. Taloilla on myös rakennusoikeutta jäljellä.

Aikaisemmin lisäkerrosten rakentaminen on edellyttänyt perustusten vahvistamista. Uuden me-

netelmän ansiosta yläkerrosten perustukset voidaan rakentaa myös vanhojen ulkoseinien ulkopuolelle, eikä vanhaa vesikattoa tarvitse purkaa. Korotuksen yhteydessä taloon rakennetaan myös hissi. Uutta rakennusmaata ei tarvita lainkaan, ja asukkaat voivat asua talossa koko korotusrakentamisen ajan. Korottaminen on selvästi edullisempi vaihtoehto kuin vanhan rakennuksen purkaminen ja uuden rakentaminen.

Sovelsimme uutta korotusmenetelmää Tampereen ydinkeskustassa, jonne rakensimme uuden Cumulus-hotellin. Heinäkuussa 2012 vanhan postitalon pysäköintilaitoksen ylle valmistui kuusi hotellikerrosta. Uudisrakennuksen runko rakennettiin pilareiden varaan olemassa olleiden parkkitilojen rakenteiden läpi.

YMPÄRISTÖN ARKI HUOMIOIDEN

Rakentaminen kaupungin keskustassa asettaa työskentelylle ja suunnittelulle erityisiä vaatimuksia. Etenkin maanalaisessa rakentamisessa louhintavaihe räjäytyksineen on vaativa tehtävä, joka edellyttää huolellista etukäteissuunnittelua sekä avointa ja aktiivista tiedottamista eri työvaiheissa.

Kartoitamme kaikki työmaan läheisyydessä olevat kiinteistöt ennen räjäytystöiden aloittamista tunnistaaksemme lähiympäristöstä mahdolliset riskikohteet, joita työt voivat vaurioittaa. Töiden suunnittelussa otamme huomioon myös esimerkiksi liikenteen ohjausjärjestelmät, sähkölaitosten muuntajat, puhelinoperaattoreiden tukiasemat ja kunnallistekniikan.

Työmaaliikenteen pyrimme hoitamaan muun kaupunkiliikenteen ollessa vähäisimmillään. Huolellisella suunnittelulla varmistamme, että liikenne ja lähikiinteistöt voivat toimia urakan aikana mahdollisimman normaalisti, mikä on myös meidän etumme. ♦

LISÄÄ LIIKETILOJA RAKENNUKSEN ALLE

\\CASE

Tapiolan keskusta Espoossa uudistuu. Aloitimme mittavat peruskorjaus- ja rakennustyöt Kiinteistö Oy Biensin liiketaloissa, joka aiemmin tunnettiin Sokos Tapiola -tavaratalona. Käytännössä koko talo rakennetaan uudestaan. Työt alkoivat tammikuussa 2012 ja valmistuvat 2013. Rakennuttaja on LähiTapiola Kiinteistövarainhoito Oy.

Rakennuksen kellaria syvennetään uusiksi liiketiloiksi louhimalla, ja sen ulkopuolelle rakennetaan lisää maanalaisia liiketiloja ja kulkuyhteyksiä. Kokonaisuutena kiinteistö on vaativa keskustarakentamisen kohde, jossa tarvitaan niin korjausrakentamisen kuin pohja- ja insinöörirakentamisen erikoisosaamista ja -kalustoa.

Toteutamme hankkeen projektinjohtourakkana. Kilpailutuksen pohjalta asiakas valitsi meidät myös kohteen sähköurakointiin.

"Isän hankkeen toteutus edellyttää tarkkaa organisoitua projektijohtoa kuin itse työmaalla, jossa työskentelee yhtä aikaa kymmeniä työntekijöitä ja työkoneita", sanoo työpäällikkö **Pekka Vehviläinen**. "Aikataulut ja rakennusvaiheet koordinoidaan eri osapuolten kanssa. Alueen asukkaille ja yrityksille on taattava mahdollisimman häiriötön toiminta ja turvallinen ympäristö."

HUOMAAMATON TYÖMAA KESKELLÄ TUKHOLMAA

\\CASE

Vuonna 1871 valmistunut Tukholman keskusrautatieasema on rakennettu vanhan järvenpohjan päälle. Pohjavesitasen laskun myötä perustuksen puupaalutus ja puuvarat alkoivat lahota ja rakennus vajota.

Kokemuksemme suurista julkisista hankkeista Ruotsissa auttoi meitä saamaan suuren osan rautatieaseman korjaus- ja laajennusprojektista. Perustusten vahvistamisen lisäksi aseman alle tehdään uutta liiketilaa. Työt alkoivat vuoden 2011 alussa, ja koko projekti on valmis kesällä 2013. Iso työmaa ei ole häirinnyt matkustajien arkea, vaikka aseman läpi kulkee päivittäin neljännesmiljoona ihmistä.

Monimutkaisen kohteen korjaaminen on vaatinut erityisosaamista ja omaperäisiä ratkaisuja.

"Avasimme muuriin työskentelykolot timanttivaijerisauhauksella, jotta melu- ja tärinäolosuhteet pysyivät siedettävänä. Tällaista lohkeamisen irrottamista ei monessa paikassa käytetä. Poravaununkin suunniteltiin erikseen juuri tätä projektia varten, jotta voisimme tehdä erikoisia kuormansiirtoja ahtaissa tiloissa", kertoo projektipäällikkö **Aki Virkki**.

ASUKKAIDEN NÄKÖISIÄ KOTEJA

Rakennamme laadukkaita koteja hyvillä paikoilla kasvukeskuksiin. Asiakkaamme pääsevät vaikuttamaan rakentamisen ratkaisuihin suunnittelu- ja toteutusvaiheissa.

RAKENNAMME ASUNTOJA yli sadan vuoden kokemuksella. Tärkeimpiä asiakkaitamme ovat asunnon ostajat sekä asunto- ja kiinteistösijoittajat. Vuonna 2012 käynnistimme 1 533 (2 016) uuden asunnon rakentamisen, joista omaperusteisen asuntotuotannon määrä oli 1 019 (1 480) asuntoa.

KAUPUNKIKOTIEN RAKENTAJA

Toimimme pääasiassa yliopistokaupungeissa ja vahvoissa maakuntakeskuksissa. Pienemmille paikkakunnille teemme paikalliseen tarpeeseen sopivia kohteita. Esimerkiksi Joensuun Skilan vanhalla teollisuusalueella rakennamme jo seitsemättä kerrostaloa, joka tarjoaa asukkailla kohtuuhintaista ja toimivaa asumista.

Vahva verkostomme ja paikallinen asiantuntemuksemme auttavat hyvien tonttien hankinnassa ja markkinoiden tarpeiden tunnistamisessa. Monipuolinen tonttivarantomme mahdollistaa uusien kohteiden joustavan ja ripeän aloittamisen ja näin vahvistaa myös markkina-asemaamme. Vuonna 2012 jatkoimme esimerkiksi pääkaupunkiseudulla Vuosaaren Kahvikorttelin ja Tampereella Lentävänniemen alueen rakentamista. Turun keskustas-

sa aloitimme useamman uuden kohteen rakentamisen. Myös Pohjanmaalla aloitimme useita uusia kerrostalokohteita.

KIINNITÄMME HUOMIOTA KOKO PALVELUKETJUUN

Panostimme raportointivuonna asiakaspalveluketjumme kehittämiseen ja parantamiseen. Meille on tärkeää, että asiakasta ja hänen toiveitaan kuunnellaan asunnon ostoneuvotteluista uuden kodin valmistumiseen asti – ja vielä senkin jälkeen mahdollisten vuosi- ja takuukorjausten aikana.

Meillä on oma, vahva asuntomyynti, joka tekee tiivistä yhteistyötä suunnittelun ja tuotannon kanssa. Asuntomyyntin kautta saamme jatkuvaa palautetta asiakkailtamme tuotannolle, jolloin voimme koko ajan kehittää toimintaamme entistä paremmin asiakkaidemme tarpeita vastaavaksi.

Asuntomyyntin muutostyönsinöörit palvelevat asiakkaita heidän toivomissaan muutostöissä rakennusprosessin aikana, ja asiakkaat pääsevät tutustumaan myös työmaahan. Muutostöiden joustavuus mahdollistaa sen, että asukkaat saavat omannäköisensä ja omiin tarpeisiinsa parhaiten

soveltuvan kodin asunnon valmistuessa. Asunnon luovutuksen jälkeen opastamme asiakkaita käyttämään uuden asunnon teknologiaa, kuten lämmönsäätöjärjestelmiä ja vesimittareita.

Asiakastutkimustemme mukaan laatumielikuva meistä syntyy asiakaskokemuksesta koko projektin aikana. Mielikuvaan vaikuttaa paitsi itse asunnon laatu ja aikataulujen pitävyys myös se, miten asiakkaat kokevat palvelumme. Olemme esimerkiksi tehostamassa tiedonkulkua vuosikorjauksista suunnittelijoille. Tiedon pohjalta voimme kehittää suunnitteluamme ja välttää toimimattomien ratkaisujen toistamisen.

HYVÄ SIJAINTI JA TOIMIVA POHJA HOUKUTTAVAT

Kun tontteja tulee myyntiin uusilta alueilta, tutkimme, minkälaisille asunnoille alueella on kysyntää. Esiselvitysten merkitys korostuu, kun olemme mukana suunnittelemassa isompaa aluetta, joka on vielä kaavoitusvaiheessa. Tällöin jo kaavassa on osattava ottaa huomioon tulevien asukkaiden tarpeet. Kun uudet kohteemme tulevat ennakkomarkkinointiin, keskustelemme poten-

→ LISÄTIETOJA

→ Tutustu Suomen asuntokohteisiimme
osoitteessa www.asunnot.fi

tiallisten asiakkaiden kanssa heidän toiveistaan tulevien kotien suhteen. Eri asiakasryhmien näkemyksiä ja toiveita huomioidaan varsinkin taloyhtiön yhteistilojen, kuten pihojen ja saunoastojen, suunnittelussa.

Tärkeimmät asiakkaidemme ostopäätökseen vaikuttavat tekijät ovat asunnon sijainti ja pohjaratkaisun toimivuus. Hyvä sijainti tarkoittaa esimerkiksi hyviä liikenneyhteyksiä sekä lähellä sijaitsevaa, monipuolista palvelutarjontaa. Yhä useampi asukas haluaa vaikuttaa myös asunnon ratkaisuihin, jotta se on mahdollisimman omannäköinen. Esimerkiksi pintamateriaaleihin ja asunnon sisätilojen toteutukseen, kuten väliseinäratkaisuihin, on helppo vaikuttaa, jos ostopäätös on tehty rakentamisen alkuvaiheessa. Tarjoamme asiakkaillemme myös valmiita muutostyöpaketteja, jotka helpottavat valintojen tekemistä ja vaihtoehtojen vertaamista.

Asiakastutkimustemme mukaan laatumieli kuva meistä syntyy asiakaskokemuksesta koko projektin aikana.

KEHITÄMME UUSIA PALVELUJA

Pilotoimme vuonna 2012 verkkopohjaista Nettikoti-palvelua, jonka avulla asiakas voi hallinnoida tulevan kotinsa mahdollisia muutostöitä sähköisesti. Sähköinen työkalu helpottaa muutostyöprosessin hallintaa myös tuotannon puolella työmaalla ja auttaa varmistamaan, että muutokset ovat tehty asiakkaan toivomalla tavalla. Vuoden 2013 aikana laajennamme Nettikodin käyttöä omaperusteisissa kohteissamme.

Kehitämme myös asiakasviestintäämme rakennusprojektin aikana. Haluamme tarjota asiakkaillemme ajantasaista tietoa rakennusprojektin etenemisestä. Pyrimme jatkuvasti suunnittelemaan ja rakentamaan entistä energiatehokkaampia kerrostaloja. Etsimme myös ratkaisuja siihen, miten asukkaat voivat paremmin seurata omaa energiankulutustaan ja vähentää sitä. Olemme pilotoineet mm. asuntokohtaisia energianseurantalaitteita Espoossa.

Erilaisten älyratkaisujen ja talotekniikan määrä kasvaa jatkuvasti rakennuksissa. Esimerkiksi hissit voidaan rakentaa keskustelemaan ulko-oven kanssa siten, että ne tunnistavat ulkoavaimesta automaattisesti, mihin kerrokseen asukas on menossa. Perinteisiä ilmoitustauluja korvataan sähköisillä ilmoitustauluilla, joiden päivittäminen on entistä helpompaa, ja ovipuhelimiin voidaan yhdistää kameraratkaisuja. Nämä tekijät lisäävät asumismukavuutta ja -turvallisuutta.

TIIVISTYVÄT KASVUKESKUKSET LUOVAT HAASTEITA

Asuntojen hinnat ovat viime vuosina jatkuvasti nousseet. Yhtenä syynä tähän on kasvukeskusten tonttipulasta johtuva uusien asuntojen riittämätön tarjonta. Yksityiskohtaiset kaavoitusvaatimukset ja rakennuslupaprosessit ohjaavat suunnittelua edellyttämällä tiettyjä materiaaleja, tietynmuotoisia rakennuksia sekä pysäköintipaikkojen mitoistusta ja sijoittelua. Nämä vaatimukset nostavat rakentamisen kustannuksia, vaikka tehdyt ratkaisut eivät välttämättä ole yhteneväisiä asukkaiden toiveiden kanssa. Myös lisääntyvät energiatehokkuusvaatimukset kasvattavat asuntorakentamisen kustannuksia. Esimerkiksi tonttien parempi saatavuus ja joustavammat kaavoitusmääräykset voisivat laskea kustannuksia rakentamisen laadun kärsimättä. ♦

Lemminkäisen markkinointiväestö

CASE

LAADUKKAITA ASUMISOIKEUS-ASUNTOJA

Rakennamme koteja myös Ruotsissa, ensisijaisesti Uumajassa ja Uppsalassa. Kohteemme ovat asumisoikeusasuntoja, joka on suosittu asumismuoto Ruotsissa. Tavoitteena on laajentaa toimintaamme harkitusti kasvukeskus kerrallaan. "Seuraava tavoitteemme on aloittaa asuntojen uudisrakentaminen Malmössä", kertoo toimialajohtaja Henrik Eklund.

Olemme Ruotsissa tunnettu ja hyvämaineinen rakentaja niillä alueilla, joilla toimimme. Meillä on pieni ja joustava organisaatio. Toimintamme perustuu asiakaslähtöisyyteen ja pitkiin asiakassuhteisiin. Myös Ruotsissa kiinnitetään entistä enemmän huomiota energiatehokkaaseen rakentamiseen, ja otamme siihen liittyvät tekijät huomioon sekä suunnittelussa että tuotannossa.

Ruotsin talonrakennusliiketoiminnasta vastaa tytäryhtiömme Rekab AB, joka tunnetaan myös julkisten rakennusten ja toimitilojen korjausrakentajana.

→ LISÄTIETOJA

→ Tutustu Venäjän asunto-
rakentamiseemme osoitteessa
www.lemminkainen.ru

Lemminkäisen markkinoitaneisto

CASE UUSTUOTANTOA TURUN YKKÖSPAIKALLE

Vuonna 2012 aloitimme useita uusia kohteita Turun keskustassa. Vanhaan keskustaan rakentaminen on haastavaa, ja edellyttää aina hyvää suunnittelua. Siksi valitsemme yhteistyökumppanimme huolella.

Rakennamme kahta omaperusteista kohdetta ainutlaatuiselle ja keskeiselle paikalle Aurajoen varrelle, kävelymatkan päähän kaupungin keskustasta. Asunto Oy Turun Linnankatu 35b:n ja Asunto Oy Turun Aurajoen Helmen muodostama kokonaisuus valmistuu vuoden 2014 lopulla ja sisältää yhteensä 78 asuntoa, 2 liikepaikkaa ja 46

autohallipaikkaa. Tulevat asukkaat haluavat asua lähellä palveluja, mutta eivät häiriintyä keskustan melusta. Paksut ulkoseinät, äänieristetyt ikkunat ja parvekelasitukset takaavat asukkaille rauhallisen ja viihtyisän asumisen lähellä ydinkeskustaa.

"Turussa vastaaville paikoille ydinkeskustaan ja Aurajoen rannalle rakennetaan nykyisin hyvin harvoin. Tällaisista taloista tulee hyvin usein haluttuja asumisen arvokohteita, ehkä sellaisia kerran elämässä -mahdollisuuksia", aluejohtaja **Jukka Aaltonen** kertoo.

Lemminkäisen markkinoitaneisto

CASE

PIETARIN KASVAVA KESKILUOKKA ARVOSTAA SUOMALAISTA RAKENTAMISTA

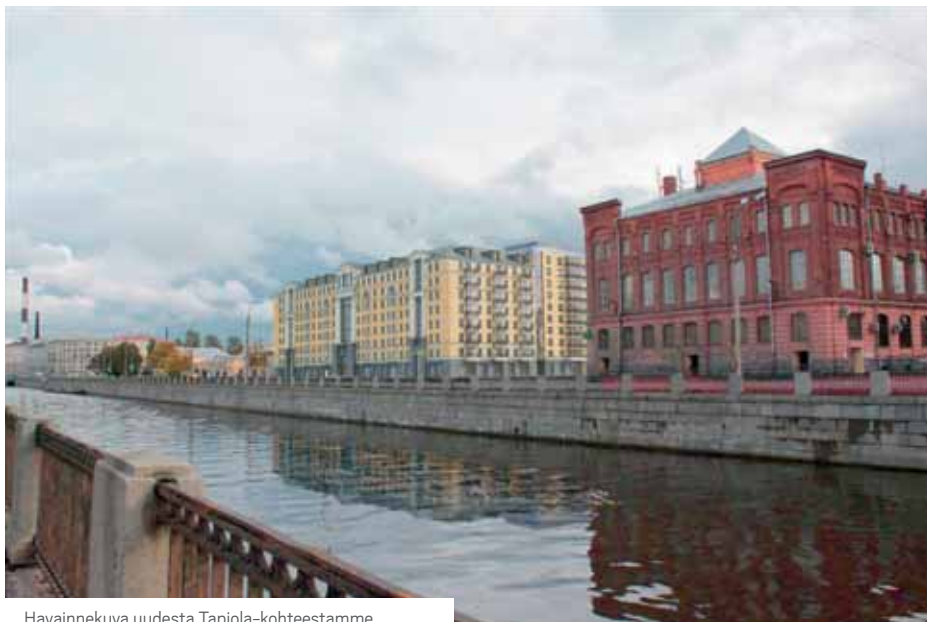
Tavoitteenamme on kasvaa Pietarin markkinoilla samankokoiseksi asuntorakentajaksi kuin Suomessa. Tämä tarkoittaa vuosittain noin 1 000 asuntoaloitusta.

Asuntojen tarve ja kysyntä kasvavat Pietarissa jatkuvasti, kun keskiluokka kasvaa ja sen ostovoima paranee. Nykyisten arvioiden mukaan Pietarin talous kasvaa noin kolmen prosentin vuosivauhtia. Pietarin kuvernöörivaalit ja niitä seuranneet muutokset paikallishallinnossa hidastivat kaavoitus- ja lupaprosesseja huomattavasti, joten emme aloittaneet raportointivuonna uusia asuntokohteita. Sama ongelma vaivasi kaikkia Pietarissa toimivia rakentajia.

Aino-kohteemme sijaitsee Vasilin saarella Pietarin keskustassa, ja siihen valmistuu yli 460 asuntoa vuoden 2014 loppuun mennessä. Lähes 2 000 asunnon Ilmatar-kohde samalla saarella odottaa kaavoitus- ja lupaprosessin valmistumista.

"Rakennamme koteja kasvavan keskiluokan tarpeisiin. He arvostavat – hyvän sijainnin lisäksi – suomalaista luotettavuutta, totuttua parempaa teknistä laatua sekä miellyttäviä ja tehokkaita pohjaratkaisuja", Venäjän toiminoista vastaava johtaja **Juha Höyhty** luonnehtii. Tämän lisäksi tarjoamme asiakkaillemme mahdollisimman helpon tavan asunnonostoon. Neuvottelemme esimerkiksi useiden eri pankkien kanssa valmiiksi sopimukset siitä, että pankit myöntävät kilpailukykyistä asuntolainaa asiakkaillemme.

Haluamme yhdessä muiden suomalaisten ja pohjoismaisten rakentajien kanssa edistää energiatehokasta rakentamista Pietarin markkinoilla hyödyntämällä hyvää rakennustapaa ja edistyksestä talotekniikkaa. Meille on eduksi, että voimme tarjota osaamisen myös talotekniikan toteuttamiseen. Suomalaisten rakentajien energiatehokkaat

Havainnekuva uudesta Tapiola-kohteestamme

ratkaisut ja viimeistellyt asunnot nostavat koko pietarilaisen asumisen tasoa.

Keskiluokkaistuvat pietarilaiset eivät enää aina halua ostaa asuntojaan viimeistelemättöminä, ilman pintarakenteita, kuten Venäjällä on pitkään ollut tapana. "Me tarjoamme asiakkaillemme mahdollisuuden ostaa joko tasoitevalmiita tai viimeistelyjä asuntoja, joista puuttuu enää keittiö, jonka asiakkaat haluavat ostaa yleensä aina erikseen. Mahdollisuuksien mukaan pyrimme toteuttamaan myös asiakkaiden yksilöllisiä toiveita", kuvailee Höyhty.

Ostimme syksyllä 2012 Pietarin keskustasta läheltä Moskovskij prospektia tontin uutta Tapiola-asuntokohdettamme varten. Kohde on valmiiksi kaavoitettu, ja rakentaminen on tarkoitus aloittaa keväällä 2013. Tapiolaan valmistuu yhteensä noin 800 asuntoa kahdessa vaiheessa vuosina 2014 ja 2015. Olemme kiinnostuneita tulevina vuosina myös Pietarissa avautuvista täydennys-

ja korjausrakentamisen hankkeista, kun vanhoja 1960-luvulla rakennettuja neuvostokortteleita aletaan kunnostaa ja saneerata vastaamaan nykyajan asumisen standardeja.

Oman asuntotuotannon lisäksi toimimme Pietarissa myös asuntourakoitsijana. Aloimme raportointivuonna rakentaa venäläiselle kiinteistösijoitusryhmittymä Fort Groupille kahdeksan-kerroksista eliittitaloa Krestovskin saarelle. Asiakas haluaa hyödyntää projektissa Lemminkäisen tunnettuutta asuntorakentajana. Tämän lisäksi toimimme NCC:n noin 1 000 asunnon kohteessa taloteknisenä urakoitsijana.

Vietimme toimintamme 40-vuotisjuhlaa Venäjällä joulukuussa 2012. Vuosien saatossa olemme olleet mukana monessa mielenkiintoisessa hankkeessa, ja tänään palvelemme asiakkaitamme talonrakentamisessa, infrarakentamisessa ja talotekniikassa yli 700 lemminkäisen voimin.

Viihtyisiä olosuhteita ja toimivia tilaratkaisuja

Työpaikkojen keskittyminen asettaa haasteita toimitilarakentamiselle, kun tiivistyvissä keskustoissa on yhä vähemmän vapaata tilaa. Korjausrakentamisen ja talotekniikan tarve lisääntyy, kun kiinteistöjä uudistetaan vastaamaan paremmin nykyajan vaatimuksia.

LUOMME ASIAKKAILLEMME terveellisiä ja turvallisia ympäristöjä työntekoon. Teemme tilaratkaisuja, jotka joustavat asiakkaidemme muuttuvien tarpeiden mukaan. Tämän lisäksi tarjoamme erilaisia huolto- ja ylläpitopalveluja koko kiinteistön elinkaaren ajaksi. Näiden avulla varmistamme loppukäyttäjille miellyttävät olosuhteet kiinteistön käyttämiseen, kuten alhaisen melutason sekä hyvän valaistuksen ja sisäilman. Tärkeimpiä asiakkaitamme ovat kiinteistösijoittajat, rakennuttajat, toimitilojen vuokralaiset ja omistajakäyttäjät, kauppa sekä palvelualat.

Olemme mukana rakentamassa Helsingin Töölönlahtea yhteistyössä Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Eteran kanssa. Vuoden 2012 aikana kolmesta uudesta toimitotalosta valmistui ensimmäinen eli Alma Median toimitotalo. KPMG:n ja Ernst & Youngin toimitilat valmistuvat vuonna 2014.

Skanskan kanssa muodostamamme työyhteisöliittymä allekirjoitti syksyllä 2012 esisopimuksen S-ryhmän uuden valtakunnallisen päivittäistavaroiden logistiikkakeskuksen rakentamisesta Sipooseen.

→ LISÄTIETOJA

→ Lue lisää 1

Olimme vuoden 2012 aikana mukana useammassa maanalaisen pysäköintilaitoksen rakentamisessa. Niistä voit lukea lisää sivulta 29.

→ Tutustu toimitilarakentamiseemme

osoitteessa
www.lemminkainen.fi/toimitilat

Lemminkäisen markkinointivälineistö

Rakennamme kaupunkikuvallisesti merkittävälle Töölönlahdelle korkeatasoisia toimistotaloja, jotka täyttävät LEED-ympäristösertifikaatin kriteerit.

Tiivistyvässä kaupunkirakenteessa yhä enemmän työntekoon liittyviä tiloja – parkkipaikkoja, varastoja, arkistoja ja teknisiä tiloja – rakennetaan maan alle. Tämä lisää rakentamisen tehokkuutta, kun tonttimaasta on pulaa. **Lue lisää 1**

Rakennamme maanalaisia tiloja myös eduskunnalle. Vuosina 2011–2012 purimme vanhoja rakenteita ja louhimme lisätilaa peruskalliosta. Uusiin maanalaisiin tiloihin sijoitetaan mm. valta-osa eduskunnan logistisista toiminnoista, kuten tavaroiden vastaanotto, välivarastointi ja isot arkistotilat. Vastaamme myös tiloihin tulevista taloteknisten ratkaisujen toteutuksesta. Hanke on osa eduskunnan peruskorjausta, jonka on suunniteltu valmistuvan vuonna 2017.

Meillä on vahva osaaminen kiinteistöjen talotekniikan toteuttamisesta. Tarjoamme asiakkaillemme kaikki talotekniikan järjestelmät sekä suunnittelun, toteutuksen ja projektinjohton. Olemme tehneet pitkään yhteistyötä esimerkiksi S-ryhmän kanssa valtakunnallisesti. Vuonna 2012 aloitimme projektit, joissa suunnittelemme ja toteutamme Alajärven ABC-aseman sekä Vaajakosken uuden S-marketin talotekniikan. Raportointivuoden muita hankkeitamme olivat esimerkiksi Tampereen Teknillisen lukion sähköurakka, jossa keskityimme erityisesti kiinteistön valaistuksen parantamiseen. Kuopion kaupunginteatteriin rakennamme vaativaa talotekniikkaa, joka edellyttää tarkkaa ennakosuunnittelua ja hyvää toteutusta, sillä useat eri tekijät, kuten teatterivieraiden matkapuhelimet, altistavat teatteritekniikan häiriöille.

Rakennamme toimitiloja myös Venäjällä. Yksi raportointivuoden suurimmista hankkeistamme oli Technopolis Oyj:lle Pietariin rakennettava lisärakennus, johon tulee tilaa 22 700 neliometriä. Vastaamme myös kohteen talotekniikan toteuttamisesta. Vuoden 2012 aikana Pietarissa valmistui myös Eremitaasin taidemuseolle taide-esinekeskus, tehdaslaajennus Nokian Renkaile Leningradin läänin ja tuotantolaitos Rani Plastille Kalugan yrityspuistoomme Moskovan lähistölle. Työmme Nokian Renkailla jatkuu varastolaajennuksella. Aloimme myös rakentaa Paroc Groupin uuden tuotantolaitoksen ensimmäistä vaihetta Tveriin, Moskovan luoteispuolelle.

KORJAAMME KÄYTÖSSÄ OLEVIA KIINTEISTÖJÄ

Korjausrakentamisen kysyntä kasvaa, kun nykyistä rakennuskantaa halutaan kehittää vastaamaan

Rakennamme Töölönlahdelle kolme toimistokorttelia, joihin työpaikkoja tulee yhteensä yli tuhannelle henkilölle.

CASE TYÖPAIKKOJA HYVIEN KULKU- YHTEYKSIEN VARRELLA

Helsingin ydinkeskustassa, pääradan varrella ja kaupungin merkittävien kulttuurikohteiden ympäröimänä, sijaitsee maan suurin toimistorakentamisen työmaa. Rakennamme Töölönlahdelle kolme korttelia, joista kahteen valmistuu myös asuntoja. Rakennuttajana hankkeessa on Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera.

Joulukuussa 2012 Alma Media muutti uusiin moderniin toimitiloihinsa. Samaan taloon muuttaa helmikuussa 2013 myös Ahlstrom. Kiinteistön muuntojoustavissa toimitiloissa on tilaa lähes 600 työntekijälle. Naapuritonteille

Lemminkäisen markkinointimateriaali

rakennamme lähivuosina vielä kaksi uutta toimistotaloa, joihin muuttavat KPMG ja Ernst & Young.

Töölönlahti on kaupunkikuvallisesti merkittävä alue, jonka halutaan palvelevan myös tulevia sukupolvia. Talojen suunnittelusta järjestettiin arkkitehtikilpailut, joiden avulla haluttiin löytää korkeatasoisia ratkaisuja, jotka huomioivat arvokkaan sijainnin lisäksi ympäristövaatimukset.

Rakennamme kaikki Töölönlahden toimistokiinteistöt siten, että ne täyttävät kansainvälisen LEED-ympäristösertifikaatin kriteerit. Kohteiden sijainti erinomaisten kul-

Lemminkäisen markkinointimateriaali

kuyhteyksien varrella kannustaa asukkaita ja työmatkailaisia hyödyntämään julkista liikennettä tai hyppäämään pyörän satulaan.

Vuonna 2012 rakensimme Töölönlahdelle Finlandia-talon alle myös 650 auton pysäköintilaitoksen, joka vapauttaa maanpäällistä tilaa muun muassa Finlandia-puiston laajentamiselle. Pysäköintilaitos palvelee Finlandia-talon ohella Musiikkitalon, Kansallismuseon sekä toimistotalojen ja asukkaiden tarpeita.

→ LISÄTIETOJA

→ Lue lisää 2

Tapiolan vanhan Sokoksen uudistamisesta, Biens-projektista, voit lukea lisää sivulta 30.

paremmin nykyajan työelämän tarpeisiin, kun esimerkiksi etätyönteko lisääntyy ja tilatehokkuuden vaatimukset kasvavat. Vanhoja koppimaisia työtiloja avarretaan ja päivitetään avokonttoriratkaisuihin. Usein korjausrakentamisen yhteydessä uusitaan myös kiinteistöjen talotekniikkaratkaisuja.

Meillä on paljon kokemusta ja asiantuntemusta vanhojen arvokiinteistöjen korjaamisesta. Tällaisissa kohteissa on tärkeä tehdä korjaussuunnitelmat siten, että rakennuksen alkuperäinen tyyli ja henki säilyvät uusituksessa kokonaisuudessa. Korjausrakentamisen projektit edellyttävät vahvaa projektinjohton osaamista, sillä usein kiinteistöt ovat ainakin osittain käytössä koko hankkeen ajan. Koska kiinteistö sijaitsee keskellä rakennettua ympäristöä, korjausrakentaminen aiheuttaa usein poikkeuksia liikennejärjestelyihin ja pihatilojen käytölle. Rakentaminen ja työnteko on suunniteltava huolellisesti, jotta korjaustyöt aiheuttavat mahdollisimman vähän häiriöitä.

Korjausrakentamisen yhteydessä on mahdollista parantaa myös kiinteistöjen energiatehokkuutta. Tähän kiinteistösijoittajat kiinnittävät yhä enemmän huomiota. Raportointivuonna olimme mukana Helsingin Käpylän peruskoulun peruskorjauksessa, jossa samalla pilotoitiin julkisen rakennuksen matalaenergiaratkaisuja korjausrakentamisen yhteydessä. Esimerkiksi koulun julkisivuihin ja yläpohjaan lisättiin lämmöneristystä ja ikkunalasit vaihdettiin nelinkertaisiksi.

Vuoden 2012 merkittävimpiä korjausrakentamisen projektejamme olivat kauppakeskus Kluuvin peruskorjauksen viimeinen vaihe Helsingissä sekä Espoon Tapiolan vanhan Sokoksen uudistaminen.

Lue lisää 2

Aloitimme myös historiallisen, Alvar Aallon suunnitteleman Stora Enson pääkonttorin peruskorjauksen, jossa sisätilat uudistetaan kokonaan kolmessa vaiheessa. Peruskorjasimme myös Porkkalankatu 5:n kiinteistön Helsingissä vastaamaan Accenturen ja Cargotecin tarpeita tilaratkaisujen, talotekniikan ja ulkoasun osalta.

HUOLETTOMUUTTA JA KUSTANNUSTEHOKKUUTTA KOKO ELINKAAREN AJAKSI

Talotekniikan ennakoiivat huolto- ja ylläpitopalvelut auttavat meitä kasvattamaan asiakkaidemme kiinteistöjen arvoa ja pidentämään niiden elinkaarta. Tarjoamme asiakkaillemme helpon,

OIKEA KUMPPANI KAIVOSTOIMINNAN KEHITTÄMISEEN

∟ CASE

Tarjoamme asiakkaillemme palveluja kaivostoiminnan suunnitteluun, tuotannon aloittamiseen ja ylläpitoon kattaen alueen infrastruktuurin, rakennukset ja talotekniikan. Tämän lisäksi voimme tehdä varsinaista malminlouhintaa. Kehitämme teknistä osaamistamme jatkuvasti ja tarjoamme asiakkaillemme tarvittavaa erikoiskalustoa. "Meillä on asiakaslähtöinen ja joustava toimintakulttuuri, joka yhdistyy tehokkaaseen tuotantoon", kertoo johtaja **Risto Kupila**.

Vuonna 2012 jatkoimme arvometallien louhimista Suomen Pahtavaaran ja Ruotsin Svartlidenin kulta-kaivoksilla. Jatkoimme myös avolouhintaa Suomen Pampalon kultakaivoksella. Olemme olleet mukana monissa urakoissa Kevitsan kaivoksella Sodankylässä, ja vuonna 2012 saatoimme loppuun sähköistysurakan, johon

sisältyi mm. kaivokselle rakennettavien tuotantolaitosten rakennus- ja projektisähköistys.

Menestyksellä yhteistyömme suurimman kaivosteollisuuden asiakkaamme LKAB:n kanssa laajeni Pohjois-Ruotsissa. Alkuvuodesta 2012 sovimme kolmesta uudesta projektista: kuulasintrauskuuljetin uudisrakennus Svappavaaraan, rikastushiekkan kuljetuskourun rakentaminen Kiirunan kaivokselle ja uuden savukaasujen puhdistuslaitoksen rakentaminen pellettilaitokselle Malmbergetiin. LKAB arvostaa Lemminkäisen laajaa teknistä osaamista, pitkäjänteisyyttä, kunnianhimoa sekä pitkää kokemusta.

Markkina-alueillamme Suomessa ja Ruotsissa kaivosteollisuuden näkymät ovat kiinnostavat, sillä useassa kaivoksessa tehdään lisäinvestointisuunnitelmia, kun malmitähteet nykyisissä tuotantovyöhyksissä alkavat ehtyä.

PUHDASTA SISÄILMAA

∟ CASE

Toteutimme Seinäjoen keskussairaalan Y-talon LVI-projektin korkeimman puhtausluokan P1 mukaisesti. Y-talossa sijaitsevat sairaalan päivystyskeskus ja -osasto sekä dialyysi-, röntgen- ja radiofarmasian tilat. Tilojen sisäilman on oltava S1-luokkaa eli laadultaan erittäin hyvää. Myöskään tiloihin yhteydessä olevissa muissa tiloissa ei saa olla ilman laatua heikentäviä vaurioita tai epäpuhtauksia. Lisäksi esimerkiksi radiofarmasian tiloissa ilman painesuhteiden täytyy säilyä kaikissa olosuhteissa oikeina.

Sisäilmaston puhtaus- ja painevaativuuden lisäksi Y-talon LVI-töiden haastavuutta lisäsi rakennuksen koko: sisäilmalle on tilaa 152 000 m³.

"Kiinnitimme erityistä huomiota suojaukseen ja töiden organisointiin, jotta rakennustöistä syntyvä pöly ei pääse kosketuksiin ilmastointikanavien kanssa. Tämä edellytti myös asennustöiden hyvää aikataulutusta. Ilmastointikanavien puhtaus tarkistettiin näytteillä asennuksen päätteeksi", kertoo aluepäällikkö Pasi-Aatos Kari.

→ LISÄTIETOJA

→ Lue lisää 3

Wiseprosta voit lukea lisää sivulta 49.

→ Tutustu Green & Safe -palveluumme

osoitteessa www.lemminkainen.fi/greenandsafe

Tekninen asiantuntija Tero Wendelin huolehtii Itellan Pasilan pääkonttorin taloteknisistä huolloista ja viihtyisistä työolosuhteista.

kustannustehokkaan ja asiantuntevan tavan hoitaa kiinteistöjensä talotekniikan huolto ja ylläpito ympäri Suomea. Oikein ajoitetuilla huoltotoimenpiteillä sekä oikea-aikaisella ylläpidolla vaikutamme kiinteistön olosuhteisiin ja lisäämme kiinteistön viihtyisyyttä sekä sopivuutta loppukäyttäjien tarpeisiin. Varmistaaksemme, että kiinteistön olosuhteet palvelevat parhaalla tavalla loppukäyttäjien tarpeita, käymme keskusteluja sekä heidän että tilojen omistajien kanssa. Optimaalisesti toimiva talotekniikka auttaa myös pienentämään kiinteistöjen energiankulutusta. Lisäksi säännölliset huoltotoimenpiteet lisäävät laitteiston käyttöikää.

Solmimme vuonna 2012 monivuotisen, valtakunnallisen kiinteistöjen huolto- ja ylläpitosopimuksen kiinteistösijoittaja Cityconin kanssa. Sopimus sisältää perushuoltotoiminnan, tekniset määräaikaishuoltopalvelut sekä korjaus- ja muutostyöpalvelut kaikkiin Cityconin Suomessa omistamiin suuriin kauppakeskus- ja kauppakiinteistöihin. Tämän lisäksi teimme valtakunnalliset huolto- ja ylläpitosopimukset esimerkiksi Itellan, Danske Bankin ja St1-ketjun kanssa.

Vuoden 2012 alussa toimme markkinoille Green & Safe -asiantuntijapalvelun, joka tarjoaa asiakkaillemme ratkaisuja kiinteistöjen energiatehokkuuden sekä sähkö-, palo- ja työturvallisuuden parantamiseksi. Asiakasyhteistyö alkaa nykytilanteen kartoituksella, jonka pohjalta teemme pitkän aikavälin toimenpidesuunnitelman, jolla parannetaan kiinteistön olosuhteita. Solmimme sopimuksia mm. HUS:n, If:n, Pandan Jyväskylän tehtaan, LähiTapiolan ja Porin kaupungin kanssa. Green & Safe -palveluihin kuuluu myös kiinteistöjen energiatehokkuutta lisäävä Wisepro-lämmönsäätöjärjestelmä, joka hyödyntää säännusteita.

Lue lisää 3

Tarjoamme asiakkaillemme myös kiinteistöjohtamisen palveluja. Ne kattavat koko tehtäväkentän hallinnollisista tehtävistä kiinteistön energiatehokkuuden parantamiseen ja palveluketjun johtamiseen asti.

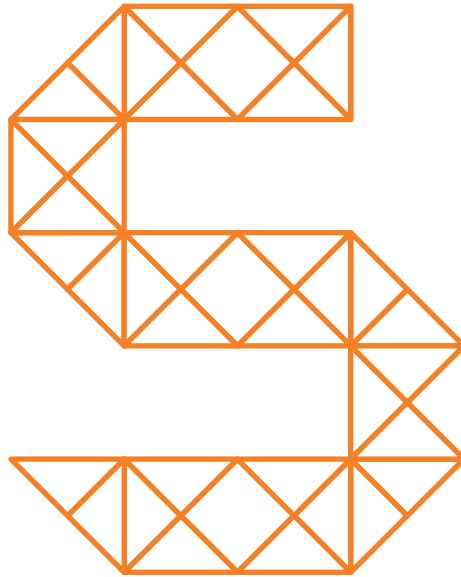
UUSIA YHTEISTYÖMUOTOJA JULKISTEN TILOJEN RAKENTAMISEEN

Julkinen rakennuskanta vanhenee, ja tulevina vuosina tarve näiden tilojen peruskorjauksille tai

uudelleenrakentamiselle kasvaa. Julkisia investointeja hidastaa usein kuitenkin puute rahoituksesta. Yksi ratkaisu rahoitusvajeeseen ovat niin sanotut elinkaarihankkeet, jotka usein perustuvat yksityiseen rahoitukseen ja joissa palveluntuottaja vastaa hankkeen suunnittelusta, toteuttamisesta sekä kiinteistön huollosta ja ylläpidosta koko palvelusopimuksen ajan. Uudenlaisessa kumppanuusajattelussa yhdistämme sekä oman että asiakkaan osaamisen siten, että löydämme kustannustehokkaimman tavan toteuttaa juuri tilaajan tarpeisiin parhaiten sopivia ratkaisuja.

Vuonna 2012 aloitimme Oulussa mittavan elinkaarihankkeen, johon sisältyy Kontinkankaan kaupunginosaan rakennettavan monitoimitalo Kastellin suunnittelu ja rakentaminen sekä paikalla olevien rakennusten purkaminen. Tämän lisäksi vastaamme rakennuksen huollosta ja ylläpidosta sekä perusrannusinvestoinneista seuraavat 25 vuotta.

Olemme mukana elinkaarihankkeessa Kuopiossa, jossa kokonaisuuteen kuului neljän koulun ja yhden päiväkodin uudisrakennus- ja peruskorjaustyöt, sekä useissa oikeus- ja poliisitaloissa eri puolilla Suomea. ♦

SUJUVUUTTA LIIKENNEVIRTOIHIN

Väestön keskittyminen kasvukeskuksiin ja niissä lisääntyvät liikennemäärät asettavat suuria paineita infrastruktuurin toimivuudelle. Tavoitteenamme on yhdessä asiakkaidemme kanssa löytää uusia ratkaisuja liikennevirtojen hallintaan Pohjoismaissa, Baltiassa ja Venäjällä.

YHTENÄ POHJOIS-EUROOPAN alueen suurimmista infrarakentajista tarjoamme asiakkaillemme kattavat palvelut tie-, katu- ja rataverkoston rakentamisesta aina teiden perussäilytykseen sekä infrarakentamisen erikoisurakointiin.

Tärkeimpiä asiakkaitamme ovat julkiset tilaajat Suomessa, muissa Pohjoismaissa, Baltiassa ja Venäjällä sekä rakennusliikkeet, teollisuus ja kiinteistöjen omistajat.

HAASTEELLINEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Infrarakentamisessa on käynnissä murrosvaihe etenkin Suomessa. Tieverkoston korjausvelka kasvaa edelleen, ja Suomen hallituksen perustienpitoon ja investointeihin suunnatuilla pienenevillä määrärahoilla on saatava entistä enemmän aikaan. Tilanne on hieman parempi muissa Pohjoismaissa, joissa korjausvelan määrän pienentämiseen investoidaan enemmän rahaa. *Lue lisää 1*

Julkisen hallinnon säästötavoitteet heijastuvat Suomessa myös tilaajapuolelle, kun vaativien infrahankkeiden hankintaosaaminen ja resurssit vähenevät. Tämä vaikeuttaa loppukäyttäjän kannalta parhaiden ratkaisujen suunnittelua ja toteuttamista. Epäselvät tavoitteet ja puutteellinen suunnittelu voivat puolestaan heijastua työmailla laatu- ja aikatauluongelmina. Koemme, että osaava ja hyvin resursoitu tilaaja on palveluntuottajan paras kumppani ja julkisessa hankkeessa myös veronmaksajan etu.

Meidän näkemyksemme on, että alalla tulisi jatkossa siirtyä entistä enemmän perinteisistä urakoista yhteistyömuotoihin, jotka helpottavat kaikkien osapuolien osaamisen hyödyntämistä. Tämä tukee innovointia sekä tuote- ja palvelukehitystä, ja samalla syntyy uusia yhteistyötapoja. Haluamme olla mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa infraratkaisuja, jotka kestävät entisestään kasvavat käyttäjämäärät tulevaisuudessa.

Olemme jo vuosia kehittäneet suunnittelunohjausosaamistamme, joka on pohjana hyvälle yhteistyölle suunnittelijoiden kanssa. Hyödynnämme teknistä asiantuntemustamme ja mietimme yhdessä suunnittelijoiden kanssa, mikä eri työmenetelmistämme ja käytössä olevista teknologioistamme tuo asiakkaillemme jokaiseen hankkeeseen parhaan lopputuloksen. Tunnetun alan verkostot ja valitsemme kumppaneiksemme kokeneita ja osaavia toimijoita.

POHJOISMAIDEN JOHTAVA PÄÄLLYSTÄJÄ

Vuosittain tuotamme yli kuusi miljoonaa tonnia asfalttia, joista vajaa puolet Suomessa. Määrä riittäisi päällystämään Suomen viisi kertaa päästä päähän, mitattuna normaalina maantienä Hangosta Nuorgamiin. Raportointivuonna teimme Suomessa paljon urakointia etenkin kuntasektorin asiakkaille. Ruotsissa palasimme päällystysmarkkinoille vuonna 2011 ja vahvistimme raportointivuonna markkina-asemaamme, kun saimme useita uusia urakoita Tukholman ja Göteborgin ympäriltä sekä runsaasti valtion töitä Keski- ja Pohjois-Ruotsista. Norjassa suurimpia sopimuksiamme olivat esimerkiksi Vestfoldin E18-tien ja Gardermoenin lentokentän päällystys, ja Tanskassa Sundsin ja Vejlenin alueen tieverkkojen päällystäminen.

Vuoden 2012 aikana vahvistimme asemiamme myös Venäjällä, jossa olemme toimineet yhtäjaksoisesti vuodesta 1994. Saimme useampia perusrakenturakointia Moskovan ja olympiakaupunki Sotšin välillä kulkevalla M4-moottoritieellä. Baltian maissa raportointivuoden hankkeisiimme kuuluivat mm. Virossa Tarton kaupungin itäisen ohikulkutien suunnittelu ja rakentaminen, Liettuassa Priekulen ohikulkutien ensimmäinen vaihe ja Latviassa valtatie A-10:n Riikan ja Ventspilsin välisen osuuden uudistaminen.

KEHITÄMME PÄÄLLYSTEVALIKOIMAAMME

Tarjoamme asiakkaillemme täyden palveluvalikoiman, sillä tuotamme myös tie-, katu- ja rata-

verkostojen rakentamiseen tarvittavan kiviaineksen ja asfaltin. Meillä on omia kiviainesvarantoja Suomen lisäksi Ruotsissa, Norjassa ja Baltian maissa. Murskasimme ja toimitimme kiviainesta yhteensä noin 20 miljoonaa tonnia. Viemme kiviainesta tarvittaessa ulkomaisille työmaillamme ja myymme sitä myös muille rakennusalan toimijoille.

Tuusulan Sammonmäessä sijaitseva keskuslaboratoriomme on yksi rakennusalan johtavia laboratorioita Suomessa. Testaamme ja mittaamme asfalttimassoja sekä teemme jatkuvaa tutkimus- ja kehitystyötä parantaaksemme päällystevalikoimaamme. Tämän lisäksi tarjoamme asiantuntijapalveluja myös muille rakennusalan toimijoille. Keskuslaboratoriotamme täydentää laboratorioverkostomme Pohjoismaissa ja Baltian maissa.

Olemme kehittäneet mm. hiljaista asfalttia. Pie-nirakeinen ja huokoinen erikoisasfaltti sopii hyvin taajama-alueille, joissa nopeudet pysyvät alle 70 km/h. Suurimmissa Suomen kunnissa hiljainen asfaltti on osa kuntien meluntorjuntaohjelmaa. Vaikka hiljainen asfaltti on nelihinnaltaan normaalia asfalttia kalliimpaa, se tulee halvemmaksi kuin meluntorjuntarakenteet. Tällä hetkellä hiljaisen asfaltin suurimmat markkinat ovat Hollannissa ja Tanskassa, mutta kasvukeskusten kehittämisen toivotaan lisäävän kysyntää myös muissa Pohjoismaissa.

Yli kymmenen vuoden ajan olemme kehittäneet tiiviitä asfaltteja, jotka estävät valumia pohjavesiin. Tällaiset päällysteet sopivat hyvin esimerkiksi kaa-

6

**Tuotamme vuosittain yli
6 miljoonaa tonnia asfalttia.**

Yhteistyösopimuksemme Finavian kanssa perustuu laatua ja aikataulun toteutumista mittaviin tekijöihin.

→ LISÄTIETOJA

→ Lue lisää 1

Toimintaympäristöämme on kuvattu sivuilla 7–11.

→ Lue lisää 2

Panostamme vahvasti kierrätys- ja matalalämpöasfaltteihin, joista voi lukea enemmän sivulta 49.

Helsinki-Vantaan kiitotie 3:n uusi päällyste ylitti laatutavoitteet ja valmistui aikataulutettua nopeammin.

topaikoille ja tuotantolaitosalueille. Lisäksi panostamme vahvasti kierrätys- ja matalalämpöasfaltteihin. Lue lisää 2

RATKAISUJA JOUKKOLIIKENTEEN TARPEISIIN

Joukkoliikenne täydentää toimivaa tieverkostoa, ja tuotamme ratkaisuja myös kehittyvän joukkoliikenteen tarpeisiin. Jatkoimme Suomessa pääkaupunkiseudun Länsimetron louhintaurakoita Koivusaaren ja Urheilupuiston asemilla. Vaativissa hankkeissa yhdistyvät vahva osaamisemme kallio- ja pohjarentajana. Lisäksi aloitimme Otaniemen asemalla talotekniikan LVI-urakoinnin, johon sisältyy LVIS-, savunpoisto-, jäähdytys- ja palonsammutusjärjestelmät laitteineen, kanavineen, varusteineen ja

→ LISÄTIETOJA

→ Lue lisää 3

Tukholman rautatieaseman urakasta voi lukea lisää sivulla 30.

∟CASE LISÄKAPASITEETTIA VESIVOIMAN TUOTANTOON

Eikemon työmaa Norjan Kvinnheradissa sijaitsee 700 metriä merenpinnan yläpuolella.

Olemme vahva kumppani energiayhtiöille etenkin Ruotsissa ja Norjassa, kun ne investoivat uusiutuvia energianlähteitä hyödyntävien voimalaitosten tuotantokapasiteetin lisäämiseen. Alan tulevaisuuden näkymät ovat hyvät: vanhojen voimaloiden tuotantokapasiteettia ollaan parantamassa ja patoturvallisuutta lisäämässä, kun uusille voimaloille ei saada enää rakennuslupia.

"Käynnissä olevissa vaativissa hankkeissamme tarvitaan sekä kallio- että pohjarakentamisen erikoisosaamista", kertoo toimialajohtaja **Henrik Eklund** ja jatkaa: "Meillä on myös vahva asiantuntemus isojen ja haastavien projektien johtamisesta." Meillä on lisäksi erikoiskalustoa, jota voimme siirtää ympäri Pohjoismaita tarvittaviin projekteihin. Asiakkaamme arvostavat laajaa asiantuntemustamme.

Vuonna 2012 aloitimme Pohjois-Ruotsissa Vojmånin laskujoella projektin vedensäätelystä vastaavan yhtiön, Ängermanälvens Vattenregleringsföretagen kanssa. Projektissa tiivistämme vanhaa patoa parantaaksemme sen turvallisuutta. Jatkoimme uuden ohjuksutusväylän rakentamista Bergforsen Kraft AB:n voimalaitokselle Ruotsin Timråssa. Uusi väylä parantaa myös patoturvallisuutta, ja voimme hankkeessa hyödyntää vahvaa osaamistamme maa- ja pohjarakentamisessa. Lisäksi jatkoimme Länsi-Norjan Kvinnheradissa Sunnhordland Kraftlagin Eikemo-vesivoimalaitoksen 5,5 kilometrin pituisen vedensiirtotunnelin rakentamista. Projektiin tarvitaan vahvaa tunnelirakentamisen osaamista.

asennuksineen. Aloitimme talotekniikan urakoinnin myös pääkaupunkiseudun Kehärataan kuuluvalla Leinelän asemalla.

Tukholman keskusrautatieasemalla vahvistimme aseman perustuksia, joita laskenut pohjaveden taso on vuosien saatossa heikentänyt. Lue lisää 3

UUSILLA YHTEISTYÖMALLEILLA INNOVATIIVISIA RATKAISUJA

Kesällä 2012 Lemminkäisen, A-Insinöörit Suunnittelu Oy:n ja Saanio & Riekkola Oy:n muodostama allianssi valittiin suunnittelemaan Tampereen Rantaväylän tunnelihanke. Kyseessä on suurin koskaan Suomessa allianssimallilla toteutettava hanke, jossa tilaaja, urakoitsija ja suunnittelijat yhdessä määrittelevät hankkeen tavoitteet ja innovoivat käytettävät ratkaisut. Tavoitteenamme on saada vaativa hanke toteutettua kustannustehokkaasti ja laadukkaasti. Kun oikea toteutustapa on löydetty ja hyväksytty yksimielisesti allianssin johtoryhmässä, siirrytään seuraavaan vaiheeseen eli rakentamiseen. Tämän vaiheen on tarkoitus alkaa kesällä 2013.

Kustannustehokkuutta, nopeutta ja laatua halutaan myös keväällä 2012 Finavian kanssa solmitulla kolmivuotisella kumppanuusmallin perustuvalla yhteistyösopimuksella, jossa palkkiomme perustuu yhdessä määritettyihin mm. laatua ja aikataulun toteutumista mittaaviin tekijöihin. Ensimmäisenä sopimusvuonna päälystymme Helsinki-Vantaan lentokentän kolmannen kiitotien. Teimme projektissa tiivistä yhteistyötä asiakkaan edustajien kanssa ja etsimme yhdessä parhaita toteutustapoja sekä innovaatioita. Lentoturvallisuus asettaa suuria vaatimuksia käytettävälle päällysteelle kitkan, lujuuden, tiiviyn ja tasaisuuden suhteen. Yhteistyön, laboratoriokokeiden ja koepäällysteiden avulla löysimme sopivan sekoi-tussuhteen asfalttimassalle ja saavutimme kaikki projektille asetetut laatu- ja aikataulutavoitteet, joista osan jopa ylitimme. Myös päällystystöille asetettu aikataulutavoite alitettiin.

KUSTANNUSTEHOKASTA JA LAADUKASTA TUOTANTOA

Keskitämme henkilöstöämme ja kalustoamme siten, että voimme tarvittaessa siirtää resursseja toimintamaasta toiseen. Meillä on vahva osaaminen alan kaluston kehittämisessä. Yhdistämme omaa ja kalustovalmistajan asiantuntemusta siten,

että saamme käyttööme meille räätälöityjä laitteita. Ne sopivat parhaiten toimintatapoihimme ja niiden avulla voimme toteuttaa asiakkaan hankkeet kustannustehokkaasti ja laadukkaasti.

Teemme työtä useimmiten rakennetussa ympäristössä erikokoisissa taajamissa. Haluamme minimoida työstämme ympäristölle aiheutuvat häiriöt, jolloin oikea kaluston ja työntekijöiden

määrä lisää työmme tehokkuutta ja nopeutta. Keskäikaan päällystämme suuret tai vilkasliikenteiset väylät yöaikaan, jolloin liikennevirrat ovat hiljaisimmillaan. Myös muissa hankkeissamme kiinnitämme huomiota siihen, miten liikenteen tilapäisjärjestelyt voidaan parhaiten ratkaista. ♦

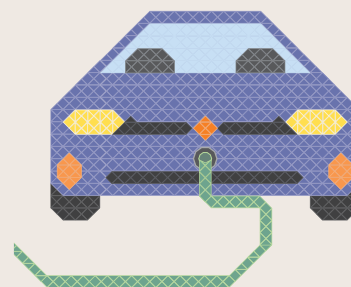
CASE **RIL-PALKINTO AURORANSILLALLE**

Rakentamamme kevyen liikenteen Auroransilta Helsingissä voitti RIL-palkinnon Rakennusinsinöörien Liiton vuotuisessa kilpailussa. Sillan kaunis kaarimuoto on rakennusteknisesti uraauurtava ja teknisesti vaativa toteuttaa. "Auroransilta on ohuella kansirakenteella toteutettu jännitetty, teräksinen kaarisilta, johon suunniteltu vaakageometria ja perustustyöt ovat vaatineet meiltä erikoisosaamista", kertoo aluejohtaja **Mikko Immonen**.

"Oman haasteensa rakennustyömaalle on asettanut sen sijainti erittäin vilkkaasti liikennöidyllä kadulla. Olemme tyytyväisiä siitä, että liikenne toimi pääosin häiriöttä koko rakennustyön ajan. Tämän mahdollisti hyvä suunnittelu ja tiivis yhteistyö projektin eri osapuolien välillä."

Auroransillan tilaajana oli Helsingin kaupungin rakennusvirasto ja suunnittelusta vastasi WSP Finland. Teräsrakenteet valmisti, asensi ja pintakäsitteli Ruukki.

CASE **SÄHKÖAUTOJEN LATAUS- JÄRJESTELMIEN ASIAANTUNTIJA**

Sähköautojen määrän arvioidaan kasvavan nopeasti seuraavien vuosikymmenten kuluessa. Kasvuun vaikuttaa olennaisesti se, miten nopeasti yhtenäinen ja kattava latauspisteiden verkosto saadaan rakennettua.

Olemme sähköautojen latausjärjestelmien suunnittelun, asennuksen ja ylläpidon uranuurtajia Suomessa. Latausjärjestelmiin liittyvät kokonaisvaltaiset palvelumme kattavat latauspisteiden suunnittelun ja asentamisen lisäksi tarvittavat infrastruktuuriin ja talotekniikkaan liittyvät työt.

Edistämme sähköautoilua myös yritysten, yhteisöjen ja kaupunkien yhteenliittymässä, Pääkaupunkiseudun sähköinen liikenne (PSL) -hankkeiden kokonaisuuksissa. Olemme hankkeessa mukana talotekniikan sekä kiinteistöjen ja väylien rakentamisen asiantuntijana. Pääkaupunkiseudun sähköinen liikenne -hanke on suurhanke sähköisen liikenteen perusinfrastruktuuriin ja -palveluiden kehittämiseksi ja nopeasti kasvavien liiketoimintamahdollisuuksien hyödyntämiseksi. Hankkeen tavoitteena on luoda vuoteen 2015 mennessä pääkaupunkiseudulle latausverkosto, joka mahdollistaa normaalin liikennöinnin sähköautoilla.

KOHTI PIENEMPÄÄ YMPÄRISTÖJALANJÄLKEÄ

Minimoimme toimintamme ympäristövaikutuksia, kulutamme luonnonvaroja säästeliäästi ja tuotamme mahdollisimman vähän jätettä. Autamme lisäksi asiakkaitamme pienentämään ympäristövaikutuksiaan.

HALUAMME OTTAA huomioon mahdollisimman hyvin toimintamme suorat ja välilliset vaikutukset ympäröivään yhteiskuntaan. Tunnetun toimintamme ympäristövaikutukset ja pyrimme jatkuvasti pienentämään niitä. Tämä luo meille myös uusia liiketoimintamahdollisuuksia, joista esimerkkeinä ovat kierrätysasfaltti ja talotekniikan Green & Safe -palvelumme.

AUTAMME ASIAKKAITA PIENENTÄMÄÄN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSIAAN

Rakentamisen ympäristövaikutukset ovat merkittävät. Tutkimusten mukaan rakennettu ympä-

ristö kuluttaa 42 prosenttia kaikesta energiasta ja aiheuttaa 38 prosenttia hiilidioksidipäästöistä. Rakennuksen käyttö muodostaa noin 60 prosenttia rakennuksen elinkaaren aikaisista päästöistä Suomessa. Pyrkivämmme pienentämään oman ja asiakkaidemme toiminnan vaikutuksia ympäristöön etsimme ratkaisuja, jotka pienentävät koko elinkaaren aikaisia ympäristövaikutuksia.

Energiatehokkuuden huomioiminen rakentamisessa

Pohjoismaissa kiinnitetään paljon huomiota rakennusten energiatehokkuuteen. Esimerkiksi Suomessa energiatehokkuutta säätelevä normisto kiristyi 1.7.2012 alkaen. Uusi normisto edellyttää parantamaan rakennusten energiankäytön tehokkuutta 20 prosentilla entiseen verrattuna. Huomioimme energiatehokkuusvaatimukset suunnittelunohjauksessamme sekä kehitämme toimintajärjestelmäämme ja laadunvarmistusta energiatehokkuuden turvaamiseksi. Suurin osa Suomessa rakentamistamme kerrostaloista saavuttavat energialuokan A tai B. Pilotimme raportointivuonna Espoon Kuviovuonon asuntokohtaista energiaseurantaa, jonka avulla asukkaat saavat tietoa energiankäytöstään ja voivat siihen vaikuttaa. Jokaisessa asunnossamme on nykyisin jo vakiovarusteena asuntokohtaiset vesimittarit.

Energiatehokkuusvaatimukset vaihtelevat markkinoittain. Venäjän asuntomarkkinoilla kuluttajat ovat vasta heräämässä energiatehokkuuden vaatimuksiin. Nousevat energianhinnat ja kasvava tietoisuus ovat lisänneet erityisesti keskiluokan kiinnostusta aiheeseen. Edistämme yhdessä muiden Venäjän markkinoilla toimivien pohjoismaisten rakentajien kanssa energiatehokasta rakentamista Pietarin asuntomarkkinoilla. Uskomme, että energiatehokkaat ratkaisut luovat meille kilpailuetua tulevaisuudessa.

Raportointivuonna meillä oli käynnissä Pietarissa yksi ja Suomessa kolme toimitilahanketta, jotka täyttävät LEED-sertifioinnin vaatimukset.

Optimoitu talotekniikka pienentää energiantulotusta

Rakennusten käytön aikaiseen energiatehokkuuteen voidaan vaikuttaa taloteknisillä ratkaisuilla. Vuoden 2012 alussa markkinoille tuotamme Green & Safe -palvelumme on saanut erittäin hyvän vastaanoton asiakkaidemme keskuudessa. Asiakassuhteen alussa kartoitamme kiinteistön nykytilanteen niin energiatehokkuuden, sähkö- ja paloturvallisuuden kuin työturvallisuudenkin kannalta. Kartoituksen perusteella teemme suositukset tarvittavista toimenpiteistä kiinteistön energiatehokkuuden ja turvallisuuden parantamiseksi. Optimoimalla kiinteistön talotekniset ratkaisut asiakkaitamme voivat säästää jopa 30 prosenttia energiantulotuksesta.

**Optimoimalla
kiinteistön talotekniset
ratkaisut asiakkaitamme
voivat säästää jopa
30 prosenttia
energiantulotuksesta.**

Osana Green & Safe -palveluita tarjoamme asiakkaillemme myös Wisepro-lämmönsäätöjärjestelmän, joka säättää kiinteistön lämpötiloja ennakkoon hyödyntämällä sääennusteita.

Ympäristöystävällisempiä päällysteitä

Kehitämme asfalttituotantoamme jatkuvasti ympäristönäkökulmat huomioiden. Seuraamme asfalttiasemiemme energiankulutusta säännöllisesti. Matalalämpöasfaltin tekemisessä hyödynnetään pienempiä tuotantolämpötiloja kuin perinteisen

asfalttimassan valmistuksessa, mikä pienentää energiankulutusta. Kierrätysasfaltissa poisjyrsityjä ja poiskaivettuja päällysteitä hyödynnetään uuden asfalttimassan valmistuksessa. Näin vähennämme syntyvän jätteen määrää ja uusien raaka-aineiden tarvetta.

Kiinnitämme huomiota myös laitteiston toimintaan ja optimoimme koko tuotantoketjun siten, että kulutamme vähemmän energiaa.

Tämän lisäksi kehittämämme tiiviit asfaltit ehkäisevät haitallisten aineiden valumisen maaperään.

VAIKUTUKSEMME TOIMINTAYMPÄRISTÖÖMME

Kaupungistumisen myötä suurin osa rakentamisesta keskittyy yhä pienemmälle alueelle. Tämä aiheuttaa haasteita raaka-aineiden saatavuudelle ja niiden kuljetusten hallinnalle. Kasvukeskusten rakentaminen edellyttää suuria määriä kiviainesta. Lupien saaminen tuotantoalueille kasvukeskusten lähistölle on vaikeaa, sillä toiminnan ympäristövaikutuksia pelätään. Tämän takia kiviainesta kuljetetaan rakennustyömaille yhä pidempien etäisyyksien

KOKONAISENERGIANKULUTUS, SUOMI	2012	2011*
Suora energiankulutus		
Kevyt polttoöljy, GWh	162	133
Raskas polttoöljy, GWh	85	101
Maakaasu, GWh	60	59
Nestekaasu, GWh**	2	n/a
Epäsuora energiankulutus, tuotantolaitokset		
Sähkö, GWh	26	19
Kaukolämpö, GWh***	n/a	1,7
Yhteensä, GWh	335	313,7

Suorat energialähteemme muodostuvat uusiutumattomista energialähteistä. Epäsuoran energiankulutuksen määrä perustuu konsernihankintojen ostoihin vuodelta 2012.

* Vuoden 2011 suoran energiankulutuksen raportointi kattaa vain tuotantolaitokset

** Nestekaasu lisätty vuoden 2012 tietoihin

*** Kaukolämpö poistettu vuoden 2012 raportoinnista, käytetty vain betonitehtailla

JÄTTEET, SUOMI	2012	2011
Tuotantolaitokset		
Kokonaisjättemäärä, t	2 700	1 560
Kaatopaikalle/polttoon, t	1 700	1 330
Uusiokäyttöön/kierrätykseen, t**	1 000	622
Ongelmajätelaitokselle, t	n/a*	154
Hyötykäyttö, %	38,0	40,0
Kaatopaikalle, %	62,0	50,0
Ongelmajäte, %	n/a*	10,0

Kaatopaikalle/polttoon menevillä jätteillä tarkoitamme jätteitä, jotka eivät sovellu kierrätykseen tai uudelleenkäyttöön.

Uusiokäyttöön/kierrätykseen menevät materiaalit raportoidaan yhdessä. Kierrätyksellä tarkoitamme jätteen valmistamista uudeksi tuotteeksi, materiaaliksi/aineeksi joko alkuperäiseen tai muuhun tarkoitukseen. Uudelleenkäytöllä tarkoitamme tuotteen tai sen osan käyttämistä uudelleen samassa tarkoituksessa, johon se oli alun perin tarkoitettu.

Ongelmajätelaitokselle menevät materiaalit ovat ongelmajätteitä, jotka vaativat erikoiskäsittelyn ongelmajätelaitoksella.

Hyötykäyttöprosenttiin lasketaan mukaan kierrätykseen ja uusiokäyttöön lähtevä materiaali,

jota emme itse pysty hyödyntämään suhteessa kokonaisjättemäärään.

Kaatopaikalle menevään prosenttiin laskemme kaatopaikalle menevän jätteen suhteessa kokonaisjättemäärään.

Ongelmajäteprosenttimme tarkoittaa ongelmajätelaitokselle menevän materiaalin suhdetta kokonaisjättemäärään.

* **Ongelmajätteet** on laskettu mukaan kierrätykseen vuoden 2012 luvuissa, koska ne hyötykäytetään edelleen.

Raportointiin eivät kuulu purkujätteet ja kaivuunmassat.

** Akut on lisätty vuoden 2012 raportointiin.

PÄÄSTÖLASKENTA, SUOMI	2012	2011
Scope 1, t Käytetty energiankulutus ja omat kuljetukset	86 100	83 000
Scope 2, t Ostettu sähkö ja kaukolämpö*	5 700	4 600
CO ₂ -päästöt yhteensä, t scope 1 + 2	91 800	87 600

Päästölaskennassa käytetyt energiamuotojen CO₂-päästökertoimet: Kevyt polttoöljy 267 g/kWh; raskas polttoöljy 284 g/kWh; maakaasu 198 g/kWh, kaukolämpö 220g/kWh, diesel 265 g/kWh ja bensiini 265g/kWh (lähde: Motiva)

* Sähkö, ostettu 220 g/kWh (lähde: IEA, 5 vuoden keskiarvo 2006–2010)

Ostosähköön päästökerroin tarkistetaan vuosittain IEA:n julkaiseman tiedon mukaan.

Kasvihuonekaasuista oleelliseksi olemme määrittäneet CO₂-päästöt. Nämä päästöt muodostuvat meillä oman toiminnan energiankulutuksesta sekä kuljetuksista.

Sovellamme GHG Protocol Corporate Standardin ohjeistusta, joka jakaa päästöt kolmeen eri kategoriaan:

Scope 1 -päästöt kattavat Suomen energiankulutuksen sekä omistuksessamme olevat ajoneuvot ja polttoainekortit.

Scope 2 -päästöt kattavat tuotantolaitostemme sähkön ja kaukolämmön tuotannossa syntyneet päästöt.

Scope 3 -päästöjemme määrittely on työn alla.

CO₂-päästöjen lisäksi aiheutamme ympäristökuormitusta mm. melu-, pöly-, tärinä- ja hajuhaitoilla sekä SOx-, NOx- ja hiukkaspäästöillä.

LIIKENNE JA KULJETUKSET, SUOMI	2012	2011
Energiankulutus, GWh	27	25

Kuljetuksista aiheutuu CO₂-, SOx-, NOx-päästöjä sekä melu- ja pölyhaittoja. CO₂-päästöt raportoidaan indikaattorin EN 16 yhteydessä (scope 1).

Raportointi kattaa omien ajoneuvojemme polttoaineenkulutuksen kotimaan toiminnassa. Liikenne ja kuljetukset sisältävät kaikki maantiekäytössä olevat ajoneuvot.

Liikenteen ja kuljetusten ympäristövaikutuksia vähennetään kiinnittämällä huomiota kuljetusten tehokkuuteen ja optimointiin ja huoltamalla kalustoa säännöllisesti. Vältämme tyhjääkäyntiä ja valitsemme koneet ja laitteet aina käyttötarkoituksen mukaan. Seisonta- ja huoltopaikoilla kiinnitämme erityistä huomiota maaperän suojaamiseen, jotta voimme estää öljyn, polttoaineiden ja luottimien pääsyn maaperään ja pohjaveteen.

→ LISÄTIETOJA

→ Tutustu Green & Safe -palveluihin osoitteessa www.lemminkainen.fi/greenandsafe

päästä, mikä puolestaan lisää rakentamisen ympäristövaikutuksia huomattavasti. Käymme jatkuvaa keskustelua viranomaisten kanssa nykytilanteen haasteiden ratkaisemiseksi. Tuotantovaiheen jälkeen vastaamme tuotantoalueen kunnostamisesta uuteen käyttöön. Kehitämme myös ympäristöystävällisiä jälkikäyttömahdollisuuksia tuotantoalueillemme.

Tuotantoalueillamme investoimme toimenpiteisiin, jotka pienentävät ympäristövaikutuksia lähialueille. Suunnittelemme alueen lousintasuunnat siten, että melua syntyy mahdollisimman vähän. Hyödynnämme alan parasta tekniikkaa ja alan parhaita toimintatapoja, esimerkiksi rakennamme meluvalleja ja hallitsemme pölyämistä kasteluilla. Osa investoinneista on kuitenkin mahdollisia vain isoilla, pitkäkestoisilla tuotantoalueilla. Uusiessamme kalustoa kiinnitämme huomiota niihin tekijöihin, joilla voimme entisestään pienentää energiankulutusta ja ympäristövaikutuksia.

Luonnon monimuotoisuuden hallinta

Kiviaines- ja päällystysliiketoiminta on Suomessa luvanvaraista. Näitä lupia koordinoi erillinen ympäristöluparyhmä, joka toimii tuotannon tukena. Tällä hetkellä meillä on noin 450 maa-aines- tai ympäristölupaa.

Vuonna 2012 toiminnallemme myönnettiin 29 uutta ympäristölupaa. Ympäristölaki määrittelee ne hankkeet, jotka vaativat vielä erillistä ympäristövaikutusten arviointia (YVA-menettely). Raportointivuonna meillä ei ollut käynnissä yhtään YVA-hanketta. Huolellisen YVA-menettelyn ja suunnittelun avulla turvaamme luonnon monimuotoisuutta.

Niissä hankkeissa, joissa lainsäädäntö ei edellytä ympäristölupaa eikä YVA-menettelyä, teemme oman ympäristöriskien arvioinnin. Näin pyrimme ennakoimaan mahdolliset haitalliset ympäristövaikutukset, lieventämään niitä sekä suuntaamaan varotoimenpiteet oikein.

Seuraamme jatkuvasti oman toimintamme vaikutuksia ympäristöön, kuten ympäristövahinkoja ja -poikkeamia. Vuonna 2012 tietoomme ei tullut yhtään vakavaa ympäristövahinkoa.

Rakennusalan sääntelevä lainsäädäntö lisääntyy jatkuvasti. Aloitimme raportointivuonna infra-alan lainsäädännöstä koulutusohjelman, johon osallistui yli 200 henkilöä.

Raportointivuonna teimme noin 1 miljoonan euron edestä ympäristöinvestointeja, jotka liittyvät kaluston uusimiseen.

Kierrättäminen ja materiaalien hyötykäyttö

Työmailamme syntyy vuosittain huomattavia määriä ylijäämämateriaalia, josta suurin osa on kierrätettävissä. Kierrätämme esimerkiksi kaiken voitavan betonin, tiilet, ylijäämäluuheet, metallit ja puun. Tämän lisäksi laki ja ympäristöluvat asettavat rajoituksia asfaltin kierrättämiselle.

Vedenkulutus

Kulutimme raportointivuonna arviomme mukaan noin 155 000 m³ vettä päällystys- ja kiviainesliiketoiminnassa. Työmailamme käytetään mahdollisuuksien mukaan pintavettä, jota emme pysty tarkasti mittaamaan. Emme käytä tällä hetkellä missään liiketoiminnassamme paljon vettä kuluttavia prosesseja. Hyödynnämme vettä myös pölynsidontaan ja kalliorakentamisessa poraamiseen.

Energiankulutus

Liiketoiminnastamme eniten energiaa kuluttavat liikenne ja kuljetukset. Energiankulutus muodostuu pääosin sähköstä, kevyestä ja raskaasta polttoöljystä sekä dieselistä ja bensiinistä. Suurin osa käyttämästämme energiasta tuotetaan kevyen polttoöljyn avulla. Hyödynnämme asfalttiasemillamme myös maakaasua. Tällä hetkellä maakaasua käytetään viidellä asemalla. Olemme alentaneet asfaltin valmistuslämpötiloja säästääksemme energiaa.

Liikenne ja kuljetukset

Panostamme jatkuvasti kuljetusten tehokkuuteen ja optimointiin. Talotekniikassa olemme siirtyneet mobiilijärjestelmään, joka hyödyntää GPS-paikkannusta. Kiireiset huoltotyöt ohjataan sille henkilölle,

joka liikkuu lähimpänä kohdetta. Työmääräykset välitetään mobiilisti, ja ne sisältävät tarkat tiedot tehtävästä työstä sekä tarvittavista työkaluista. Näin pyritään vähentämään työajan määrää, jota huolto- ja ylläpitoliiketoiminnan kysyntä lisää. Tutkimme mahdollisuuksia siirtä käyttämään sähköautoja huoltoajoihin. Meillä on pilottina käytössä yksi sähköauto pääkaupunkiseudulla.

Olemme pilotoineet paikkatietojärjestelmän käyttöä myös infrarakentamisen asfalttikuljetuksissa pääkaupunkiseudulla. Vuoden 2013 aikana laajennamme järjestelmän käyttöä Suomessa optimoidaksemme kuljetuksiamme entistä paremmin.

Hyödynnämme videoneuvotteluja vähentääksemme liikematkustamista. Vuonna 2012 otimme käyttöön Microsoft Lync Online -viestipalvelun, joka helpottaa työntekijöidemme yhteydenpitoa pikaviestinnän, videopuhelujen ja verkkokokousten avulla. Liikematoista aiheutuneet päästöt raportoidaan osana Lemminkäisen pääkonttorin Green Office -raportointia, ja niiden arvioidaan kattavan vain 1–2 prosenttia kotimaan liiketoiminnan päästöistä.

Olemme asettaneet työsuhteautojen päästörajaksi 165 g CO₂/km.

Muut päästöt

Pyrimme jatkuvasti pienentämään tuotantolaitoksemme päästöjä ilmaan. Tavoitteenamme on käyttää alan parasta teknologiaa kuten piippujen suodattimia, jotka pienentävät ilmaan pääsevän kiviöllyn, rikin, typen ja hiilidioksidin määrää.

YMPÄRISTÖVASTUUSANA KONSERNIN JOHTAMISTA JA PÄÄTÖKSENTEKOA

Ympäristötoimintaamme ohjaavat ympäristönsuojelulaki, hyvän liiketavan periaatteemme, ympäristöpolitiikka, YK:n Global Compactin periaatteet sekä konsernin ympäristötavoitteet ja -mittarit. Päivitimme raportointivuonna konsernin ympäristöpolitiikan.

Lemminkäisen omille liiketoiminnoilleen yhteistä ympäristöjohtamisen mallia on rakennettu

vuodesta 2010. Sitä ennen jokaisella yhtiöllä oli omat käytännöt ja järjestelmät. Käytännöt vaihtelivat eri toimialoilla, sillä niiden ympäristövaikutukset ovat erilaisia. Haemme jatkuvasti uusia tapoja sitoa ympäristövastuu osaksi liiketoiminnan kehittämistä. Toistaiseksi konsernin mittarit sisältävät energiankulutukseen liittyviä lukuja sekä omien tuotantolaitostemme ympäristövaikutukset Suomessa. Tavoitteenamme on laajentaa mittaristoa koko Suomen projektituotantoon ja muihin toimintamaihini heti, kun tietojärjestelmämme sen sallivat. Jokainen toimiala seuraa omalle toimialalleen sovellettuja tavoitteita mm. energiankulutuksesta ja jätteiden määrästä.

Lemminkäisen ympäristöasioiden kehittämisestä vastaa ympäristö- ja työturvallisuusjohtaja yhdessä toimialojen EHSQ-vastaavien kanssa. Ympäristö- ja työturvallisuusjohtaja raportoi konsernin johtoryhmässä näistä asioista vastaavalle johtajalle.

Olemme aktiivisesti mukana myös useissa järjestöissä ja yhteisöissä, jotka vievät rakennusalan vastuullisuus- ja ympäristötietoisuutta sekä lainsäädäntöä eteenpäin. Tällaisia ovat esimerkiksi Finnish Business & Society ry (FiBS) ja Green Building Council Finland. Lisäksi teemme aktiivisesti yhteistyötä mm. Rakennusteollisuus RT ry:n, EK:n, ympäristöministeriön, Suomen ympäristökeskuksen ja oppilaitosten kanssa. ♦

CASE SÄÄENNUSTEET HYÖTYKÄYTTÖÖN

Uusi palvelumme ohjaa kiinteistöjen rakennusautomaatiota sääennusteiden avulla. Wisepro-säätöjärjestelmä on kotimainen innovaatio, eikä markkinoilla ole toista vastaavaa, yhtä laaja-alaista tuotekokonaisuutta.

Kiinteistöjä lämmitetään ja jäähdytetään usein reaaliaikaisen säätiedon perusteella. Energiankulutus on suuri, koska kiinteistöjärjestelmä ei ehdi mukautua oikeisiin lämpötiloihin ajoissa. Wisepro-järjestelmä yhdistää tiedot kiinteistön nykyhetken olosuhteista 6–12 tunnin sääennusteisiin. Näiden tietojen pohjalta se ohjaa kiinteistön automaatio-ohjausjärjestelmää vastaamaan tulevia lämpötilamuutoksia. Kun sää on lämpenemässä lähitunteina, rakennusta ei kannata enää lämmitellä, sillä rakenteet ovat varanneet itseensä riittävästi lämpöenergiaa.

Ennakoivan automaation avulla saamme kiinteistöön parhaat mahdolliset olosuhteet ja saavutamme 5–20 prosentin säästön energiankulutuksen kokonaiskustannuksissa. Palvelu on osa huollon ja ylläpidon Green & Safe -palvelua.

Sääennusteita hyödyntävät järjestelmät soveltuvat erilaisiin tiloihin ja kiinteistöihin. Energiansäästöpotentiaalia on sekä uusissa että vanhoissa asuinkiinteistöissä, julkisissa tiloissa, liike- ja toimistotiloissa sekä ajorampeilla.

"Aiomme hyödyntää järjestelmää kaikilla toimialoillamme. Järjestelmä sopii esimerkiksi elinkaarimallilla toteutettaviin kohteisiin. Lisäksi hyödynnämme sitä asuntorakentamisen uudiskohteissa sekä infrarakentamisen lämmitystä vaativissa ajoteissa", kertoo idean isä, tuotepäällikkö Janne Käsäkoski.

CASE YMPÄRISTÖYSTÄVÄLLISEMPÄÄ ASFALTTITUOTANTOA

Pitkä kokemus päälystysliiketoiminnasta on antanut meille paljon osaamista kehittää asfalttituotantoa ympäristöystävällisempään suuntaan, kuten kierrätysasfaltin käyttöön. Tavoitteenamme on jatkuvasti lisätä sen osuutta tuotannossamme. Kierrätysasfaltin valmistaminen säästää kiviaineksia ja bitumia. Kierrätysmateriaalien käyttö ei myöskään heikennä asfalttimassan laatua, vaan sillä saavutetaan sama laatu kuin uutta asfalttimassaa käytettäessä.

Kierrätysasfaltin lisäksi olemme kehittäneet tuotantomenetelmän, jossa asfalttimassan lämpötilaa voidaan laskea. Alhaisempi valmistuslämpötila säästää energiaa ja parantaa myös työntekijöidemme työterveyttä: massan lämpötilan laskiessa siitä haihtuu vähemmän höyryä.

Valmistamme kierrätys- ja matalalämpöasfalttia jokaisessa toimintamaassamme. Kierrätysasfaltin käyttöä rajoittaa lainsäädäntö ja hankaloittaa lupaprosessien pitkä kesto. Vuoden 2013 aikana panostamme etenkin Norjassa kierrätysasfalttituotannon lisäämiseen.

ASIAKASKESKEISTÄ RAKENTAMISTA

Olemme laajalti mukana kasvukeskusten rakentamisessa. Haluamme kehittää yhdessä asiakkaidemme kanssa uusia tapoja rakentaa laadukkaita ja kestäviä kaupunkeja.

ASIAKKAAT HALUAVAT yhä useammin kokonaispalveluita, jotta he voivat itse keskittyä entistä vahvemmin omaan ydinliiketoimintaansa. Samaan aikaan rakennushankkeet ovat entistä moniosaisempia. Asiakkaamme hakevat kumppaneita, jotka ymmärtävät heidän tarpeitaan ja ylittävät heidän odotuksensa.

Tutkimme keväällä 2012 infrarakentamisen, talotekniikan sekä talonrakentamisen yritys- ja kuluttaja-asiakkaidemme mielikuvia ja tarpeita. Tulosten perusteella asiakkaamme arvostavat erityisesti hyvää laatua, aikataulujen pitävyyttä, asiakkaiden tarpeiden ymmärtämistä sekä kilpailukyistä hinnoittelua.

Merkitävä tekijä asiakastytytyväisyydessä on myös asiakaspalvelun laatu. Tapaamme asiakkaitamme tiiviisti koko rakennusprojektin ajan – usein jo tarjousvaiheessa käydään tarkat keskustelut toteuttamisvaihtoehdoista. Asiakstapaamisten lisäksi kerromme asiakkaille ajankohtaisista asioista asiakaslehdessämme ja uutiskirjeissämme. Mainontamme keskittyy ratkaisu- ja palvelutarjontamme tunnetuksi tekemiseen. Noudatamme mainonnassamme kansainvälisen kauppakamarin, ICC:n, markkinoinnin sääntöjä. *Lue lisää 1*

HALUAMME KASVATTA ASIAKASYMMÄRRYSTÄMME

Kehitämme toimintaamme entistä asiakaskeskeisemmäksi. Vuonna 2012 jatkoimme erityisesti avainasiakassuhteiden kehittämistä. Järjestimme

**Asiakkaidemme
mukaan olemme
parantaneet erityisesti
asiakaspalvelua ja
-yhteydenpitoa.**

vuoden aikana mm. johdon tapaamiset merkittävimpien asiakkaidemme kanssa, ja jatkamme niiden järjestämistä myös vuonna 2013. Tapaamisten pohjalta pystymme paremmin vastaamaan asiakkaidemme tarpeisiin. Tavoitteenamme on tulevaisuudessa hyödyntää asiakastietoa yhä paremmin johtamisen välineenä.

Asiakasymmärrys kasvaa myös yhdessä tekeillä. Etsimme jatkuvasti uusia yhteistyömalleja asiakkaidemme kanssa. Toivomme alan kehityvän perinteisistä, puhtaasti hintaan perustuvista kilpailu-urakoista palveluntuottajien innovoinnin salliviin ja niihin kannustaviin sopimusmuotoihin. Kokemuksemme mukaan näin saavutetaan kaikkien osapuolten kannalta paras lopputulos.

Tällaisia sopimusmuotoja ovat esimerkiksi elinkaarihankkeet ja alliansseihin perustuvat hankkeet.

Lue lisää 2 ja 3

TUTKITTU TIETO OHJAA KEHITYSTÄ

Toteutimme vuonna 2012 toista kertaa kansainväliseen NSI- eli nettosuositteleeindeksiin perustuvan tutkimuksen, jossa mitattiin kuluttaja-, yritys- ja julkishallinnon asiakkaiden todennäköisyyttä suositella Lemminkäistä. Samalla tutkimus laajennettiin kattamaan Suomen lisäksi Pohjoismaat ja Pietari.

Nettosuositteleeindeksimme nousi 20:sta 29,3:een, joka on hyvä tulos verrattuna vastaavalla alalla toimiviin suomalaisyrityksiin. Vuoden aikana saavutettu parannus on merkittävä. Asiakkaidemme mukaan toimintamme on parantunut erityisesti asiakaspalvelussa ja -yhteydenpidossa. Myös työn laatu, luotettavuus ja ammattitaito korostuivat. Kaikissa asiakasryhmissä suosittelee lisääviä tekijöitä olivat vuoden 2011 tapaan luotettavuus ja laatu. Näiden lisäksi yritys- ja julkishallinnon asiakkaat nostivat suosittelun perusteeksi ammattitaitomme ja osaamisemme.

Asiakastytytyväisyys ja sitä mittaava NSI ovat meille keskeisiä toimintamme mittareita. Syksyn 2012 tulosten pohjalta sekä konsernintasolla että liiketoiminnoissa on tunnistettu kehityskohdeet, joiden etenemistä seurataan myös konsernin johtoryhmätasolla. NSI-tutkimus toistetaan syksyllä 2013.

→ LISÄTIETOJA

→ Lue lisää 1

Sidosryhmäyhteistyötämme on esitelty sivulla 17.

→ Lue lisää 2

Oulun elinkaarihankkeesta kerromme lisää sivulla 40.

→ Lue lisää 3

Tampereen allianssihankkeesta kerromme lisää sivulla 44.

→ Lue lisää 4

Parhaista osajista voit lukea lisää sivulta 55 alkaen.

TIETOMALLINNUKSELLA TEHOKKUUTTA JA SÄÄSTÖJÄ

∟ CASE

Tietomalli on rakennusprosessin koko elinkaaren aikaisen tietojen kokonaisuus digitaalisessa muodossa. Sen hyödyntäminen edistää automaatiota, auttaa rakenteiden hahmottamisessa, nopeuttaa läpivientiaikoja, sekä vähentää virheitä ja materiaalihukkaa. Asiakkaille hyödyt näkyvät kustannussäästöinä ja virheettömyytenä.

Olemme käyttäneet tietomallinnusta jo lähes 10 vuotta, muun muassa elinkaarihankkeissamme. Tavoitteenamme on, että se otetaan vähitellen käyttöön kaikissa hankkeissamme.

Infrarakentamisessa tietomallinnusta hyödynnetään työkaluiden ohjauksessa. Vuonna 2012 koulutimme 20 infralaista tietomallien ymmärtämiseen ja käyttöön sekä hyödynsimme tietomallinnusta usealla työmaalla.

Lemminkäisen talonrakentaminen ja infrarakentaminen ovat mukana kiinteistö- ja rakennusalan huippuosaamisen pääomasijoitusyhtiö RYM Oy:n PRE-ohjelmassa (Built Environment Process Re-engineering), jonka tavoitteena on luoda kiinteistö-, rakennus- ja infra-alalle uusia toimintatapoja ja liiketoimintamalleja. Ohjelma jatkuu vuoden 2013 loppuun saakka.

TAIDEAARTEET TURVASSA

∟ CASE

Eremitaasin taide-esinevaraston toinen vaihe valmistui vuonna 2012. Staraja Derevnjan 80 000 kerrosneliön restaurointi-, näyttely- ja varastointikompleksissa työskentelee 350 työntekijää taideteosten kesellä. Olemme vastanneet koko kompleksin suunnittelusta ja rakentamisesta sekä erittäin vaativasta talo- ja turvatekniikasta.

Pietarin pohjoispuolella sijaitseva kompleksin Eremitaasi-museon mukaan maailman suurin taide-esinevarasto laatuun. Vaatimukset niin säilytystilojen kuin teknisten järjestelmien suhteen ovat rakentajalle erittäin korkeat.

Lämpötilaa ja kosteutta voidaan säätää yksilöllisesti säilytys- ja laboratoriotiloissa taide-esineiden vaatimusten mukaan. Kaikki tilat on varustettu liiketunnistimilla, ikkunat lasinrikkoilmaisilla ja säilytystilat tärinhälytysantureilla. Videovalvontajärjestelmä sisältää 450 kameraa.

"Erityisesti talotekniikan sekä palo- ja turvajärjestelmien integroiminen on ollut haastava tehtävä, sillä järjestelmien pitää osata kommunikoida keskenään", projektipäällikkö Kari Kangasniemi sanoo.

Olemme toimineet taide-esinevaraston rakentajana vuodesta 1990, jolloin aloitettiin kompleksin ensimmäinen vaihe.

LAADUN VARMISTAMINEN

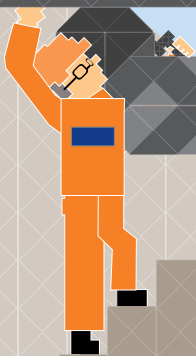
Asiakkaamme arvostavat luotettavuutta ja laatua. Meille on tärkeää, että rekrytoimme alan parhaat osaajat. Haluamme myös, että osaajamme ovat motivoituneita ja että heitä johdetaan hyvin. Lue lisää 4.

Huolellisella suunnittelulla on suuri merkitys laatuun. Hyvä suunnittelu vaikuttaa myönteisesti myös työturvallisuuteen.

Toimintajärjestelmiemme avulla varmistamme, että meillä on jokaiseen työvaiheeseen tarvittavat resurssit ja että työmme vastaa tilausta ja valmistuu sovituksessa aikataulussa. Toimintajärjestelmämme ovat toimialakohtaisia ja laatusertifioituja.

Vuoden 2012 aikana havaitut yksittäiset tapaukset, joissa oli puutteita laadussa, ovat osoittaneet tarpeen yhtenäisten toimintatapojen luomiselle ja käyttöönotolle. Aloitimme liiketoimintaprosessimme yhtenäistämisen ja vuoden 2013 alussa käynnistimme myös yhteisen toimintajärjestelmän kehittämisen. Kehitystyön tavoitteena on tehostaa toimintaamme ja auttaa keskittämään resursseja sinne, missä asiakkaamme niistä eniten hyötyvät. Yhtenäiset toimintatavat tekevät toiminnastamme läpinäkyvämpää, ja malli tukee myös ympäristö-, työturvallisuus- ja laatuasioiden kehittämistä.

Pääurakoitsijana varmistamme riittävällä valvonnalla, että alihankkijoidemme tekemä työ ja dokumentointi vastaavat laatuvaatimuksiamme. Mikäli havaitsemme puutteita, ryhdymme tarvitta-
viin toimenpiteisiin. ♦

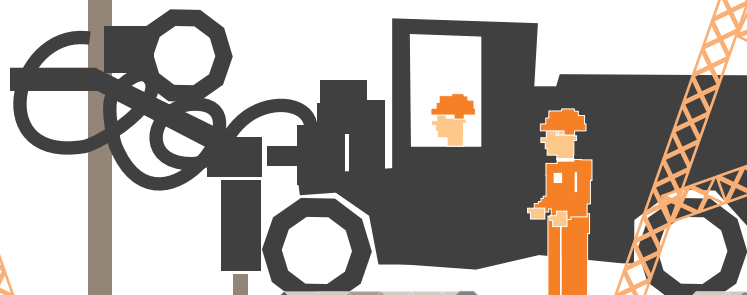
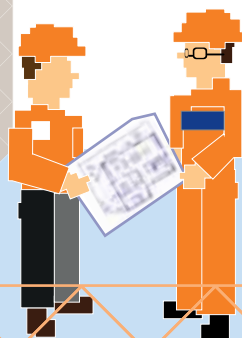

22,0

TAPATURMATAAJUUTEMME OLI 22,0.

**Konsernin sairauspoissaolo-
prosentti laski viime vuodesta.**

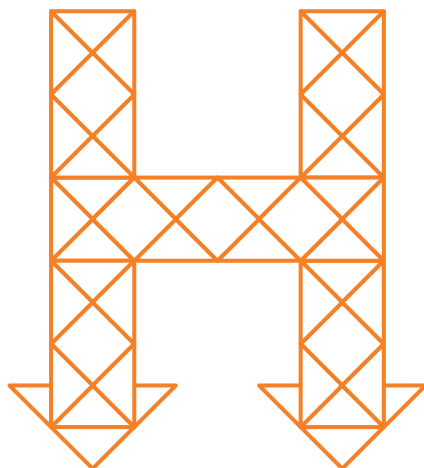
Parhaat osaajat takaavat parhaat ratkaisut

Monipuolisten kaupunkiratkaisujen toteuttaminen vaatii rautaista ammattitaitoa. Turvataksemme jatkuvan kehittymisen tarjoamme henkilöstöllemme jokaisessa ammattiryhmässä mahdollisuuden kouluttautua sekä monipuoliset ja joustavat työmahdollisuudet.

367 ESIMIESTÄ JA PÄÄLLIKKÖÄ
OSALLISTUI VUONNA 2012
LEMMINKÄISEN ESIMIES-
AKATEMIAAN.

HENKILÖSTÖMME OSAAMINEN ON AVAIN MENESTYKSEEMME

Tavoitteenamme on olla alan paras työnantaja ja tarjota henkilöstöllemme mahdollisuus kehittää osaamistaan jatkuvasti.

Siksi panostamme vahvasti johtamisen ja esimiestyön kehittämiseen sekä työturvallisuuden ja työhyvinvoinnin edistämiseen.

TYÖLLISTIMME VUONNA 2012 keskimäärin 8 200 (8 400) osajaa 11 maassa. Henkilöstömäärää laskivat ennen kaikkea betoniliiketoiminnan myynti syksyllä 2012 ja tehostamisohjelmaan liittyvät henkilöstövähennykset.

Sovellamme työsuhteissa voimassa olevaa työ-lainsäädäntöä. Suomessa kollektiivisesti neuvoteltujen työehtosopimusten piirissä olivat vuonna 2012 kaikki työntekijät ja toimihenkilöt eli yli 91 prosenttia Suomen henkilöstöstämme. Ylempiin toimihenkilöihin ja johtoon ei ole sovittu sovellettavaksi työehtosopimuksia tai muita kollektiivisopimuksia.

Lemminkäisellä on kaksi ulkopuolista sopimuskumppania, jotka huolehtivat YT-tilanteissa irtisanomisuhan alla olevien tukemisesta sekä valmentamisesta.

Jokaisessa työsuhteessa on maininta irtisanomisajasta, joka on vähintään työ-lainsäädännön sekä kollektiivisten työehtosopimusten mukainen. Vähimmäisirtisanomisajat vaihtelevat sovellettavan työehtosopimuksen ja työsuhteen keston mukaan.

Vuonna 2011 Suomessa käyttöön otetun henkilötietojärjestelmän kehitystyö jatkuu. Uusi järjestelmä parantaa henkilöstötietojen luotettavuutta ja saatavuutta sekä helpottaa tiedolla johtamista ja esimiestyötä. Tiedolla johtaminen on yksi Lemminkäisen henkilöstötyön teemoista vuonna 2013.

YHTENÄISILLÄ TOIMINTATAVOILLA TASA-ARVOA

Olemme vuodesta 2009 alkaen rakentaneet yhtenäisiä toimintatapoja henkilöstö- ja esimiestyön tueksi. Etsimme jatkuvasti tapoja parantaa Lemminkäisen sisäistä yhteistyötä. Konserninlaajuiset yhtenäiset politiikat ja ohjeet varmistavat, että henkilöstöömme kohdellaan tasa-arvoisesti. Tämän lisäksi meillä on erillinen tasa-arvosuunnitelma, joka päivitettiin alkuvuodesta 2012. Suunnitelman tavoitteena on edistää tasa-arvoista ja oikeudenmukaista toimintaa. Sen toteuttaminen on osa päivittäistä esimiestyötä.

Suunnitelman avulla edistämme henkilöstörakenteen monimuotoisuutta, palkkauksen yhteneväisyyttä, työolojen soveltuvuutta koko henkilöstölle sekä tasa-arvoista urakehitystä. Henkilöstötutkimuksemme seuraa tasa-arvon toteutumista vuosittain. Vuoden 2012 aikana laadimme ohjeet myös työpaikkakiusaamisen estämiseksi ja selvittämiseksi.

Kävimme vuoden 2012 aikana läpi henkilöstötyön ohjeitamme, joiden totesimme kattavan myös ikäjohtamisen tarpeemme.

HYVÄ ESIMIESTYÖ ON PAINOPISTEALUEEMME

Johtaminen on määritelty Lemminkäisellä yhdeksi olennaisimmista vastuullisuuden näkökohdista. Kehitämme esimiestyötä sekä yhtenäisiä toimintatapoja ja prosesseja johtamiseen. Pyrimme johtamaan ja sitouttamaan lemminkäisiä tavoitteellisesti ja osaamisen kehitystä tukien.

Olemme määritelleet Lemminkäisen johtamiskompetenssivaatimukset projektipäälliköille, esimiehille ja johtajille. Kompetenssivaatimukset kertovat, mihin haluamme panostaa esimiestyössä ja johtamisessa sekä minkälainen johtajuus tukee Lemminkäisen strategiaa parhaiten. Kompetenssivaatimukset ohjaavat johdon seuraajasuunnittelua, rekrytointia ja osaamisen kehittämistä. Ne toimivat projektipäälliköiden, esimiesten ja johtajien kehityskeskusteluissa myös suoriutumisen mittareina.

Johtamiskompetenssivaatimusten määrittäminen auttaa meitä myös kehittämään avainosaajaprosessiamme. Tunnistamalla avainosaajia ja tekemällä heidän kanssaan jatkossa urasuunnittelua haluamme sitouttaa heitä Lemminkäiseen ja tarjota heille kehittymismahdollisuuksia. Vuonna 2012 aloitimme avainosaajien segmentoinnin, ja työ jatkuu vuonna 2013.

Vuonna 2012 järjestimme Management Meetingin neljä kertaa Suomessa sekä kerran kansainväliselle johdollemme. Management Meetingien tehtävänä on vauhdittaa strategista keskustelua Lemminkäisellä sekä tehostaa parhaiden käytäntöjen siirtymistä liiketoiminnosta toiseen. Kukaan Management Meetingiin osallistui noin 50 ylimmän johdon edustajaa.

HENKILÖSTÖSUUNNITTELU AUTTAA TAVOITTEIDEN SAAVUTTAMISESSA

Keväällä 2012 teimme henkilöstön osaamisen nykytilan ja kehittämistarpeiden kartoituksen. Kartoituksen perusteella kehittämistarpeet liittyivät toimintatapoihin, prosesseihin ja pelisääntöihin. Aloitimme myös systemaattisen henkilöstösuunnittelun osana vuoden 2013 toiminnasuunnittelua, minkä kautta mm. osaamistarpeet kerätään jatkossa. Henkilöstösuunnittelu kokoaa henkilöjohtamisen

liiketoiminnan näkökulmasta yhdeksi kokonaisuudeksi. Sen avulla voimme ennakoiden suunnitella, minkälaista henkilöstöä ja osaamista tarvitsemme saavuttaaksemme strategiset tavoitteemme.

JÄRJESTÄMME RÄÄTÄLÖITYJÄ KOULUTUKSIA

Tarjoamme kaikille henkilöstöryhmillemme räätälöityjä koulutuksia osaamisen kehittämisen tueksi. PAKKI-koulutuskokonaisuus kehittää henkilöstömme työturvallisuutta edistäviä ja työn laadun takaavia valmiuksia, ns. pakollisia pätevyysvalmennuksia. Vuonna 2012 PAKKI-koulutuksia pidettiin 85 ja niihin osallistui 984 henkilöä. Aloitimme Lemminkäiselle räätälöityyn ympäristö- ja turvallisuuskorttiin tähtäävän koulutuksen suunnittelun.

Lemminkäisen esimiesakatemia LEKAan osallistui raportointivuoden aikana 367 esimiestä ja päällikköä. Yhteensä vuonna 2010 alkaneisiin LEKA-koulutuksiin on osallistunut 1 002 esimiestä. Koulutuskokonaisuus on saanut erittäin hyvää palautetta. Esimiehet arvostavat erityisesti koulutusten mahdollistamaa verkostoitumista, joka lisää yhteistyötä eri liiketoimintojen välillä. LEKA-koulutuksissa esimiehet käyvät läpi myös konsernin yhteisiä toimintaohjeita, kuten hyvän liiketavan periaatteet ja tasa-arvosuunnitelma, sillä he vastaavat niiden jalkauttamisesta.

LEKA-koulutusten tueksi tarjoamme täydentäviä valmennuksia henkilöstösuunnittelussa esiin tulleisiin tarpeisiin VIIA-kokonaisuuden alla. Vuonna 2012 järjestimme koulutuksia muun muassa talousasioihin ja myyntiin liittyen. Järjestimme 39 VIIA-kurssia, joilla oli yhteensä 666 osallistujaa. Tämän lisäksi henkilöstöllemme tarjotaan mahdollisuus hyödyntää myös ulkopuolisten kumppaneidemme koulutustarjontaa tarpeen mukaan.

TUEMME OSAAMISTA ERI TAVOIN

Vuonna 2012 suunnitimme yhtenäisen mentorointi- ja mestari-kisälli-mallin käyttöönottoa osaamisen jakamiseksi. Ensimmäiset mentorointi- ja mestari-kisälli-parit aloittavat muutaman kuukauden mittaisen ohjelman vuonna 2013. Ohjelmassa kokenut asiantuntija (mentori tai mestari) neuvoo, tukee ja edistää kehityshaluista, kokemattomampaa henkilöä työssään. Ohjelman avulla edistämme mentoritavan tai kisällin ammatillista kehitystä sekä osaamisen ja hiljaisen tiedon siirtymistä. Ohjelma kasvattaa uusia henkilöitä

Pyrimme johtamaan ja sitouttamaan lemminkäisiä tavoitteellisesti ja osaamisen kehitystä tukien.

tehtäviin, joihin ei löydy osajia suoraan oppilaitoksista. Mentorointi on tarkoitettu toimihenkilöille, mestari-kisälli-malli työntekijöille.

Kannustamme henkilöstöämme työtehtävien vaihtoon ja työkiertoon Lemminkäisen sisällä. Teemme avainosaajien ja johdon seuraajasuunnittelua myös toimialojen välillä. Sisäisen liikkuvuuden politiikkamme tavoitteena on tarjota lemminkäisille kehittymismahdollisuuksia ja uusia työpolkuja sekä sitouttaa henkilöstöä.

Meille tärkeä johtamisen työkalu on kehityskeskustelu, jonka avulla asetamme henkilö- ja tiimikohtaiset tavoitteet, seuraamme asetettujen tavoitteiden saavuttamista sekä arvioimme tarpeet osaamisen kehittämiseksi. Vuonna 2012 so-

vitimme kehityskeskustelun, palkitsemisen ja tuloskorttien määrittelemisen prosessit aikataulullisesti paremmin yhteen toteutettavaksi vuonna 2013.

Suomessa loimme yhtenäiset toimintatavat yksilö- ja ryhmäkehityskeskustelujen käymiseen myös työntekijätasolla. Vuoden 2012 keväällä pilotoimme ryhmäkehityskeskustelua infraraken- tamisen työntekijöiden kanssa. Niistä saimme arvokasta tietoa muun muassa työkierron ja työ- turvallisuuden kehittämiseen.

TYTYTYVÄISIÄ TYÖNTEKIJÖITÄ

Lemminkäisen henkilöstön työtyytyväisyyttä mitataan vuosittain tehtävällä henkilöstötutkimuksella, jonka tuloksia vertaamme rakennusalan

VAIHTUVUUS, SUOMI, VAKITUINEN HENKILÖSTÖ

%

Lähtövaihtuvuus:

Työsuhteita päätyi / henkilöstömäärä 31.12. tilanteessa 12,0

Tulovaihtuvuus:

Työsuhteita alkoi / henkilöstömäärä 31.12. tilanteessa 7,5

Keskimääräinen vaihtuvuus:

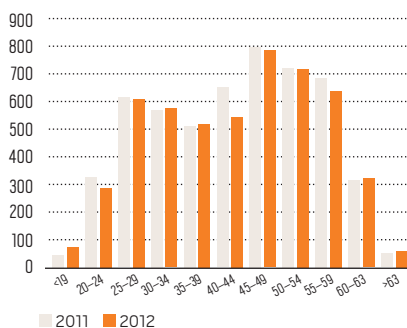
Alkaneet ja päätyneet työsuhteet / 2 / henkilöstömäärä 31.12. tilanteessa 9,8

Vakituisen henkilöstön lähdön syyt luokiteltuna, %-jakauma

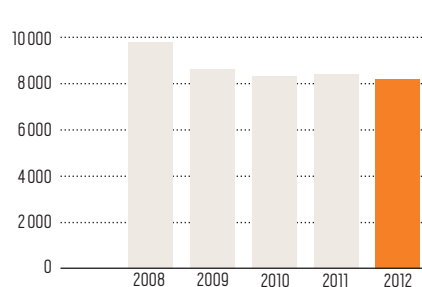
Eläkkeelle jääneet	14,1
Omasta pyynnöstä	52,3
Työnantajan päättämänä	33,2
Kuoleman johdosta	0,5

Työn kausivaihtelusta johtuen henkilöstömäärämme vaihtelee kuukausittain ja on pienimmillään vuoden lopussa.

IKÄJAKAUMA, SUOMI

HENKILÖSTÖ KESKIMÄÄRIN

CASE

YLI SATA UUTTA AMMATTILAISTA HUOLTOON JA YLLÄPITOON

Kysynnän kasvaessa haimme vuoden 2012 lopussa yli sataa uutta ammattilaista talotekniikan huollon ja ylläpidon tehtäviin eri puolille Suomea. Avoimia paikkoja oli huoltopäälliköille ja asentajille kaikilla talotekniikan osa-alueilla.

Huollon ja ylläpidon tehtävissä korostuvat teknisen osaamisen lisäksi erityisesti asiakaspalvelutaidot. "Työ on jatkuvaa vuoropuhelua asiakkaiden ja loppukäyttäjien kanssa, jotta voimme parantaa palvelutasaamme entisestään", kertoo toimialajohdaja **Marcus Karsten**.

Ensimmäistä kertaa hyödynsimme rekrytointikampanjassa laajasti sosiaalista mediaa, kuten Facebookia. Kampanja onnistui erittäin hyvin, ja saimme avoimiin paikkoihin noin 2 500 hakemusta. Näiden joukosta olemme palkanneet helmikuun 2013 loppuun mennessä 100 uutta osajaa.

yleisiin tuloksiin. Henkilöstötutkimukseen voivat vastata kaikki lemminkäiset. Vuoden 2012 tutkimuksessa vastausprosentti parani selvästi: se nousi edellisen vuoden 49 prosentista 68 prosenttiin, jota voidaan pitää hyvänä tuloksena. Myös kokonaistyytyväisyys nousi hieman. Vuonna 2012 työntekijöille tarjottiin mahdollisuus vastata kyselyyn työpaikalla järjestetyissä vastaustilaisuuksissa. Tämän johdosta erityisesti työntekijöiden vastausprosentti nousi.

Tulosten mukaan vahvuusiamme ovat oma lähi-työyhteisö, työhyvinvointi, työturvallisuus ja vastuullisuus. Erityisesti vastuullisuuteen liittyvien kysymysten tulokset parantuivat selvästi. Myös esimiestyön taso on kehittynyt ja kokemus tasa-arvosta kohonnut. Kaikki esimiehet, joilla on vähintään viisi alaista, saivat henkilöstötutkimusraportin omasta tiimistään ja omasta esimiestyöstään. Vuonna 2012 tällaisia esimiehiä oli yhteensä 485.

Tulosten perusteella kehittämiskohteiksi nousivat eri yksiköiden välinen yhteistyö ja oman työn hallinta. Esimerkiksi töiden organisoiminen, mahdollisuus käyttää omia taitoja ja ottaa vastuuta sekä päällekkäisten töiden tekeminen saivat heikoimpia arvosanoja. Kehitettävää on edelleen myös muutosjohtamisessa sekä kehityskeskustelujen käymisessä.

ESIMIEHILLÄ TÄRKEÄ ROOLI

Vuonna 2012 tavoitteenamme oli parantaa henkilöstötutkimuksesta saatavaa muutosjohtamisen onnistumista kuvaavaa indeksiä vähintään kymmenen prosenttia. Indeksillä parani kuitenkin vain 5,13 %. Tulosten perusteella olemme nostaneet

kehityskohteiksi esimiesroolin kirkastamisen muun muassa viestinnässä, tavoitteiden asettamisessa ja muutosjohtamisessa.

Kannustimme esimiehiä käymään läpi henkilöstötutkimuksen tulokset tiimiensä kanssa. Seurantaamme perusteella aiempaa useampi tiimi on keskustellut tuloksista ja tehnyt kehityssuunnitelmia esille nousseiden asioiden pohjalta.

Henkilöstötutkimuksen tulosten pohjalta asetamme keskeisille kehityskohteille selkeät tavoitteet ja laadimme toimintasuunnitelman, useimmiten osana yksikön toimintasuunnitelmaa, jonka toteutumista seuraamme.

HYVÄ TYÖNANTAJAKUVA HOUKUTTELEE TYÖNTEKIJÖITÄ

Henkilöstötutkimuksen tulokset auttavat meitä kehittämään sisäistä työnantajakuvaamme. Tutkimuksesta selvisi, että toimihenkilöt ovat työntekijöitä tyytyväisempiä Lemminkäiseen työnantajana. Vuonna 2013 panostammekin erityisesti työntekijöiden tyytyväisyyden ja -viihtyvyyden kehittämiseen.

Ulkoista työnantajakuvaamme seuraamme vuosittain työnantajakuvatutkimuksien avulla. Ulkopuolisen kumppanin toteuttaman tutkimuksen mukaan miltei 90 prosenttia kaikista vastaajista tuntee Lemminkäisen työnantajana. Rakennusala kiinnostuneiden ammattiin opiskelevien keskuudessa olimme kyseisen tutkimuksen mukaan vuonna 2012 kiinnostavin työnantaja. Sen sijaan rakennusalan kiinnostuneiden korkeakouluopiskelijoiden sekä jo valmistuneiden ammattiin opiskeluiden henkilöiden silmissä Lemminkäisen

kiinnostavuus oli heikompi suhteessa kilpailijoihin. Tähän kiinnitämme jatkossa huomiota.

Vuonna 2012 osallistuimme yhdeksään rekrytointitapahtumaan. Teemme yhteistyötä Veto-voima ry:n kanssa. Sen tavoitteena on parantaa rakennus- ja kiinteistöpalvelualan vetovoimaa erityisesti nuorten keskuudessa ja toimia alan koulutuksen ja työvoiman saatavuuden hyväksi.

MONIPUOLISTA OPPILAITOSYHTEISTYÖTÄ

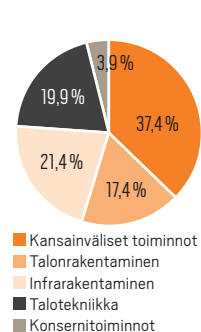
Tuemme rakennusalan opiskelijajärjestöjen toimintaa. Vuoden 2013 alussa aloitamme järjestöjen kanssa yhteistyökampanjan, jossa teemme tutuksi Lemminkäistä ja toimintaamme rakennusalan opiskelijoille.

Olemme kartoittaneet meille tärkeimmät oppilaitokset, joiden kanssa haluamme tehdä tiivistä yhteistyötä esimerkiksi löytääksemme Lemminkäiselle sopivimmat harjoittelijat ja kesätyöntekijät. Vuoden 2011 lopussa teimme oppilaitoksiin kyselyn, jossa kartoitimme muun muassa, minkälaista yhteistyötä ne toivovat. Meillä on koulujen kanssa myös erilaisia yhteistyösopimuksia, joiden perusteella pyrimme tarjoamaan tietyn määrän harjoittelupaikkoja koulun opiskelijoille vuodessa. Kesällä 2012 Lemminkäisellä oli Suomen toimintoissa noin 400 kesätyöntekijää.

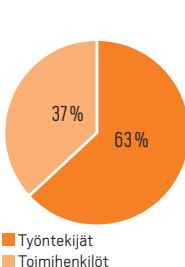
Kymmenet opiskelijaryhmät käyvät tutustumassa rakennusprojekteihimme vuosittain. Lisäksi lemminkäiset pitävät vierailuluentoja ammattiopistoissa ja korkeakouluissa.

Ammattiopistojen ja -korkeakoulujen neuvottelukunnissa on mukana Lemminkäisen edusta-

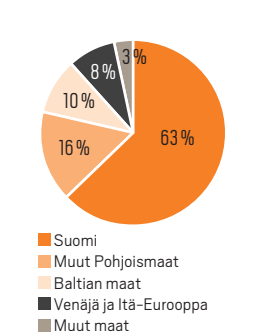
HENKILÖSTÖ TOIMIALOITTAIN

HENKILÖSTÖ RYHMITTÄIN

HENKILÖSTÖ MARKKINA-ALUEITTAIN

VAKITUISET JA MÄÄRÄAJAISET TYÖSUHTEET, SUOMI, 31.12.

KOKOAJAKAISET JA OSA-AJAKAISET TYÖSUHTEET, SUOMI, 31.12.

→ LISÄTIETOJA

→ Lue lisää 1

Työterveydestä ja -hyvinvoinnista voit lukea lisää sivulla 60.

jia. Neuvottelukunnissa he tuovat rakennusalan osaamistarpeet ja muutokset esiin sekä kuulevat ajankohtaiset kuulumiset kouluista.

Olemme aloittaneet Lemminkäisen oman trainee-ohjelman suunnittelun. Suunnittelussa mukana on ollut Lemminkäisen henkilöstön lisäksi oppilaitosten edustajia sekä opiskelijoita.

JOHDONMUKAISTA PALKITSEMISTA

Haluamme palkita henkilöstömme johdonmukaisesti, oikeudenmukaisesti ja yksinkertaisten käytäntöjen mukaan. Palkitseminen on osa henkilöstön motivointia ja sitouttamista, ja sen avulla voimme kehittää myös työnantajakuvaamme.

Olemme kehittäneet ja yhtenäistäneet palkitsemiskäytäntöjämme, jotta ne tukisivat strategiaamme toteuttamista ja olisivat arvojemme mukaiset. Käytössämme on ollut jo vuodesta 2000 toimihenkilöiden palkkausjärjestelmä, joka sisältää tehtävien vaativuuden luokittelun. Johdon ja ylempien toimihenkilöiden tehtävien vaativuusluokittelussa käytetään Hay-tehtävän vaativuuden arviointimenetelmää. Vuoden 2012 aikana arvioitiin suurin osa näistä tehtävistä. Vaativuusluokittelua käytämme apuna muun muassa palkkavinoutumien tunnistamisessa ja seuraajasuunnittelussa. Palkkavertailumme Suomessa perustuu vuosittain toteutettaviin palkkavertailututkimuksiin, joihin osallistumme.

Kaikki toimihenkilömme Suomessa ovat joko vuositulospalkitsemisen tai projektipalkitsemisen piirissä. Tarjoamme henkilöstöllemme rahallisen palkitsemisen lisäksi myös ei-rahallisia etuja, jotka liittyvät esimerkiksi henkilöstön työterveyshuoltoon ja liikuntaan. Lue lisää 1

Tarjoamme myös mahdollisuuksia joustaviin työaikoihin ja etätyöhön. ♦

Riku Korpinen oli neljättä kertaa kesä-lemminkäisenä vuonna 2012.

PANOSTAMME KESÄTYÖN-TEKIJÖIDEN VIIHTYVYYTEEN

∟ CASE

Kesällä 2012 panostimme kesätyöntekijöiden hyvään kesätyökokemukseen. Kesätyöntekijöillä oli esimerkiksi oma Facebook-ryhmä, jossa he saattoivat keskustella ja tutustua toisiinsa. Teimme myös kesätyöntekijöiden työtä esitteleviä videoita, joilla halusimme parantaa koko rakennusalan vetovoimaa opiskelijoiden keskuudessa. Osallistuimme toista kertaa Vastuullinen kesäduuni-kampanjaan, joka kannustaa työnantajia tarjoamaan nuorille enemmän ja parempia kesätyöitä. Vuonna 2013 toimimme kampanjan yhteistyökumppanina. Kampanja helpottaa nuorten pääsyä mukaan työelämään kartutta-

malla heidän työkokemustaan ja edistämällä työelämän pelisääntöjen oppimista.

Saimme tietoa kesätyöntekijöiden kokemuksista Lemminkäisellä sekä kesätyön loputtua heille lähetettyä lähtökyselyä että Vastuullinen kesäduuni-kampanjaan liittyvästä kyselystä. Kesätyökokemusta pidettiin kokonaisuudessaan hyvänä, ja lähes kaikki vastaajat ovat valmiita palaamaan Lemminkäiselle kesätyöhön uudelleen. Tulosten perusteella kiinnitämme vuonna 2013 erityistä huomiota esimiesten rooliin.

Varhaisen tuen mallilla parempaa työhyvinvointia ja työterveyttä

Työhyvinvoinnin ja työterveyden painopisteenä on ollut viimeiset vuodet työkyvyn varhaisen tuen malli, jonka avulla parannamme henkilöstömme työhyvinvointia ja pidennämme työuria.

RAKENNUSALALLA SUURIN osa henkilöstöstä työskentelee fyysisesti vaativissa olosuhteissa työmailla. Tämä altistaa henkilöstömme työperäisille sairauksille ja vammoille sekä lisää riskiä ennenaikaiselle työkyvyttömyydelle ja eläkkeelle siirtymiselle. Panostammekin vahvasti henkilöstömme työterveyshuoltoon ja työhyvinvoinnin edistämiseen. Keskitymme erityisesti työkykyriskien ennaltaehkäisyyn ja työkykyä uhkaavien riskien tunnistamiseen varhaisessa vaiheessa. Uskomme, että hyvinvoiva ja terve työntekijä tekee parhaimman lopputuloksen ja on myös itse työhönsä tyytyväinen.

Työterveyshuoltomme on järjestetty kunkin toimintamaamme toimintatapoja noudattaen. Käytännöt esimerkiksi sairauspoissaolojen korvaamisessa vaihtelevat eri maissa. Tavoitteenamme on tunnistaa parhaat työterveyttä ja työhyvinvointia edistävät käytännöt ja levittää niitä maarajojen yli Lemminkäisen tavaksi toimia. Vuoden 2012 aikana aloimme rakentaa yhteistyöverkostoa eri maiden henkilöstötyöstä vastaavien tahojen kanssa. Parhaita käytäntöjä siirretään mm. yhteisten toimintaohjeiden avulla. Esimerkiksi päihteiden vastainen politiikka, tasa-arvosuunnitelma ja ohjeet työpaikkakiusaamistilanteisiin ovat yhteiset koko konsernissa.

YHTEISTYÖTÄ ESIMIESTEN, TYÖNTEKIJÖIDEN JA TYÖTERVEYSHUOLLON VÄLILLÄ

Edistämme työhyvinvointia Suomessa erityisesti varhaisen tuen mallin avulla. Tästä hyöttyy työntekijän ja työnantajan lisäksi myös yhteiskunta laajemmin, kun työurat pitenevät. Varhaisen tuen malli edellyttää esimiestemme aktiivista osallistumista henkilöstön työterveyden ja työhyvinvoinnin ylläpitoon. Esimiesten tueksi järjestämme puolen päivän mittaisia esimiesvalmennuksia, jotka antavat tarvittavat työkalut varhaisen tuen mallin käyttöön. Koulutuksessa käsitellään esimerkiksi sairauspoissaoloihin puuttumista ja muuttuneeseen

Remonttimies Paavo Pohjola ja panostaja Jarno Honkakoski työskentelevät fyysisesti vaativissa olosuhteissa. Työmme työterveyden ja työhyvinvoinnin edistämiseksi näkyy muun muassa sairauspoissaolojen vähenemisenä.

SAIRAUSPOISSAALO, %, SUOMI

	2012	2011	2010
Koko henkilöstö yhteensä	3,60	3,80	3,89
Toimihenkilöt	1,81	1,84	1,82
Työntekijät	4,68	4,93	5,10
Konsernitoiminnot	2,85	2,43	2,46
Talonrakentaminen	3,19	3,29	3,55
Infrarakentaminen	2,77	2,87	2,89
Talotekniikka	4,99	5,40	5,54
Kansainväliset toiminnot, Suomesta palkkaa saava henkilöstö	0,94	1,94	-

Varhaisen tuen malli, ammatillinen kuntouttaminen ja yhteistyö työterveys-huollon kanssa tuottavat selviä tuloksia.

työkykyyn reagoimista. Vuoden 2012 lopussa noin 90 prosenttia eli 938 esimiestä Suomessa oli käynyt vuonna 2010 alkaneen koulutuksen.

Koulutuksen ja esimiestemme vahvan osallistumisen avulla olemme saavuttaneet hyviä tuloksia. Esimiehiltämme tulee vuositasolla paljon yhteydenottoja työhyvinvointipalveluihin ja työterveyshuoltoon, ja esimerkiksi työterveysneuvottelujen määrä on kasvussa. Neuvotteluissa työntekijä ja esimies miettivät yhdessä työterveyshuollon kanssa ratkaisuja työkyvyn tukemiseksi. Tarjoamme työntekijöille mahdollisuuden esimerkiksi työtehtävien uudelleen järjestelyyn ja uudelleen kouluttautumiseen tarvittaessa työhön valmennuksen avulla. Esimerkiksi talotekniikka-toimialalla asentajia on siirtynyt tarjouslaskijoiksi, ja näin aiempaa ammattitaitoa voidaan hyödyntää uudessa ammatissa.

Vuonna 2013 jatkamme varhaisen tuen mallin järjestelmän kehittämistä. Järjestämme varhaisen tuen valmennusten jatkona esimiehille uudenmuotoista työhyvinvoinnin johtamisen valmennusta, jossa turvallisuutta, työterveyttä ja työhyvinvointia käsitellään yhden päivän koulutuksissa. Lisäksi järjestämme räätälöityjä työkyvyn koulutuksia siten, että niiden sisällössä otetaan huomioon osallistujien toivomat aiheet.

SEURAAMME HENKILÖSTÖMME TERVEYTTÄ

Säännöllinen seuranta auttaa meitä arvioimaan henkilöstömme työkykyyn liittyviä riskejä ja suuntaamaan ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä tarvittaviin paikkoihin. Käytämme Sante-terveyskyselyä osana terveystarkastuksia ja kokonaisvaltaista työterveyshuoltoa. Kyselyn mukaan henkilöstömme suurimmat terveysriskit ovat ylipaino ja diabetes, uihäiriöt, alkoholi sekä tupakointi. Yleisin työkyvyttömyyttä ennustava oire on tuki- ja liikuntaelinongelmat. Työterveyshuoltomme tarjoaa tukea terveysongelmien ratkomiseen joko yksilöllisesti tai ryhmässä. Meillä oli raportointivuonna kolme uutta ASLAK-ryhmää, joista yksi oli esimiehille ja toimihenkilöille ja kaksi työntekijöille. ASLAK on Kelan tarjoamaa varhaiskuntoutusta lieviin terveysongelmiin. Tämän lisäksi meillä jatkui vuonna 2011 alkanut Lemminkäisen oma kuntoremonttiryhmä.

Varhaisen tuen malli, ammatillinen kuntouttaminen ja yhteistyö työterveyshuollon kanssa tuottavat

selviä tuloksia. Vuonna 2012 Lemminkäisen konsernin sairauspoissaolot vähenivät Suomessa edellisvuoteen verrattuna.

Myös konsernin henkilöstötutkimuksessa seurataan työhyvinvointia. Jos jossakin työyhteisössä näkyy tutkimuksen perusteella merkkejä esimerkiksi työpaikkakiusaamisesta, teemme niissä tilannekartoituksen. Työterveyshuolto tekee myös työntekijöiden tai esimiesten pyynnöstä suunnattuja kartoituksia työyhteisöille, joissa on ollut ongelmia työssäjaksamisen kanssa. Näissä kartoituksissa mietitään yhdessä ratkaisuja haasteisiin.

KANNUSTAMME HENKILÖSTÖÄMME LIIKKUMAAN

Osana työhyvinvointipalveluja tuemme henkilöstömme vapaa-ajan liikkumista usealla eri tavalla. Tarjoamme Suomessa koko henkilöstöllemme liikuntakortin, jonka avulla voi liikkua 450 liikuntasopimuspaikassa ympäri Suomen. Liikuntakortin arvo vuodessa on enintään 240 euroa per henkilö. Tämän lisäksi henkilöstömme voi osallistua tuettuihin liikuntatapahtumiin vuosisuunnitelman mukaisesti.

Tarjoamme lemminkäisille Suomessa kävely- ja lihaskuntotestausta oman kuntotason selvittämiseksi. Pohjakunnan selvittäminen helpottaa lemminkäisten henkilökohtaisten kunto-ohjelmien suunnittelua ja tavoitteiden asettamista.

Pyrimme aktivoimaan liikunnallisesti passiivisia työntekijöitä usealla eri tavalla.

Vuonna 2013 liikuntaohjelman tavoitteena on myös viestinnän tehostaminen siten, että tieto tapahtumista, kampanjoista ja muista toimenpiteistä tavoittaa henkilöstön työmailla kattavasti ja riittävän aikaisin.

HUOMIO HYVÄÄN TYÖERGONOMIAAN JA TYÖSSÄJAKSAMISEEN

Työterveyttä ja jaksamista työssä tukevat oikein suoritettavat työtehtävät sekä oikeat työasennot ja työvälineiden käyttäminen. Vuonna 2013 keskityimme työergonomian parantamiseen. Pilotimme muutamalla työmaalla työmaatreenityypistä taukoliikuntaa, joka palauttaa kehoa työn kuormittavuudesta. Koulutamme lemminkäisten joukosta taukoliikunnan vetäjiä. Pilotin tavoitteena on laajentaa työmaatreenitoimintaa kattamaan kaikki suomalaiset työmaamme. ♦

CASE

JOUSTAVAT SAIRAUSS- POISSAOLO- KÄYTÄNNÖT

Esimiehillämme on oikeus antaa alaiselleen lupa 1–3 päivän sairauspoissaoloon ilman lääkärintodistusta. Luvan voi antaa silloin, kun kyseessä on tartuntatauti, joka tavallisesti menee ohi muutamassa päivässä ilman hoitotoimenpiteitä. Tämä rakennusallalla harvinainen toimintatapa perustuu varhaisen tuen malliimme, ja se koskee kaikkia työntekijöitämme yksiköstä, paikkakunnasta tai asemasta riippumatta Suomessa.

"Esimiehet ovat voineet myöntää lyhyitä sairauspoissaoloja jo vuoden 2011 alusta alkaen, ja käytäntö toimii meillä hyvin. Tärkeintä on esimiehen ja työntekijän välinen luottamus. Seuraamme poissaolomääriä ja puutemme niihin varhaisessa vaiheessa. Kun poissaolot ylittävät Lemminkäisessä sovitut raja-arvot, esimies saa siitä ilmoituksen. Esimiehen tehtävänä on silloin arvioida, tarvitseeko alaisen kanssa keskustella poissaoloista ja toimenpiteistä", kertoo henkilöstöjohtaja **Tiina Mellas**.

Käytäntö on otettu Lemminkäisellä hyvin vastaan niin esimiesten kuin työntekijöiden keskuudessa.

Huollon ja ylläpidon ammattilaiset työskentelevät usein yksin tai pareittain. Jos huoltopäällikkö Harri Heleniuksen alainen soittaa olevansa sairaana, hoitaa Harri tuuraajan asiakkaan luokse.

CASE

AKTIVOIMME HENKILÖS- TÖÄMME LIKKUMAAN

Yhteisillä liikuntakampanjoilla haluamme lisätä liikunta-aktiivisuutta ja tukea työpaikkamme yhteishenkeä. Tavoitteena on innostaa myös niitä, jotka harrastavat vähän liikuntaa.

Vuonna 2012 meillä oli muun muassa Kävelystä juoksuun -ryhmiä useilla paikkakunnilla. Ryhmässä liikuttiin yhdessä, ja osallistujat saivat opastusta oikeaan juoksu-tekniikkaan.

Syksyn Askeleet-liikuntakampanjassa lemminkäisiä kannustettiin arkiliikuntaan. Kuntoliikuntaliiton valtakunnalliseen kampanjaan osallistui 135 lemminkäistä, ja siinä kilpailtiin askelmäärillä sekä henkilö- että joukkuekohtaisesti.

Lisäksi tarjosimme henkilöstöllemme lämpimästä muun muassa golfiin ja kuntosalin käyttöön. Lemminkäisillä on myös mahdollisuus osallistua kahteen tuettuun liikuntapahtumaan vuodessa, esimerkiksi Finlandia-hiihtoon ja erilaisiin juoksutapahtumiin.

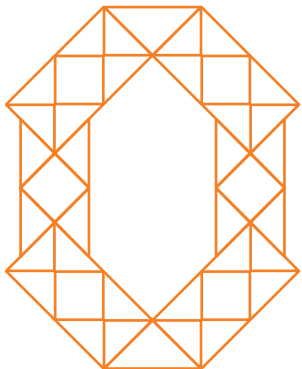
"Henkilöstön hyvinvointi on tärkeää. Liikunta auttaa pysymään hyvässä fyysisessä ja henkisessä kunnossa, niin työssä kuin vapaa-aikanakin", sanoo työhyvinvointipäällikkö **Maarit Järvinen**.

90 %

Vuoden 2012 lopussa noin 90 prosenttia esimiehistä Suomessa oli käynyt varhaisen tuen mallin esimiesvalmennuksen.

240 €

Lemminkäinen tukee henkilöstönsä liikuntaa 240 eurolla/henkilö vuosittain.

KOHTI NOLLA TAPATURMAA- TAVOITETTA

Työturvallisuus on meille toimintamme ydin, sillä henkilöstömme hyvinvointi on tärkeä arvo ja osa työnantajakuva. Raportointivuonna tapaturmataajuutemme oli 22,0 (ilman Venäjän toimintoja). Pyrimme parantamaan työturvallisuutta jatkuvasti ja edesauttamaan hyvää kehitystä. Uskomme, että voimme päästä nollan tapaturman tavoitteeseemme.

KONSERNIN JOHTORYHMÄ on seurannut säännöllisesti tapaturmataajuuden kehittymistä ja niitä toimenpiteitä, joita jatkuvasti teemme turvallisuuden parantamiseksi. Seuraamme koko työmaan tapaturmataajuustilastoja aliurakoitsijat mukaan lukien vuoden 2013 alusta alkaen. Työturvallisuudesta raportoidaan myös Lemminkäisen hallitukselle. Toimialojen johtoryhmät seuraavat työturvallisuutta ja tapaturmataajuuden kehittymistä sekä käsittelevät jokaisen vakavan tapaturman kokouksissaan. Analysoimalla tapahtuneet tapaturmat ja niihin johtaneet syyt sekä työntekijöidemme tekemät työturvallisuushavainnot pyrimme kehittämään toimintaamme ennakkoilla toimenpiteillä entistä turvallisemmaksi.

HELPOTIMME YHTEYDENPITOA JA TURVALLISUUSHAVAINTOJEN TEKEMISTÄ

Haemme jatkuvasti tapoja, joilla voimme edesauttaa ja helpottaa luontevan keskusteluyhteyden syntymistä työntekijöiden ja johdon välille, ja sitä kautta parantaa työturvallisuutta entisestään. Raportointivuoden lopussa otimme käyttöön säännölliset viikkopalaverit työmaillamme Suomessa. Viikkopalaverissa käydään läpi ajankohtaisia työturvallisuusasioita. Myös alihankkijamme ja heidän työntekijänsä osallistuvat palaveriin. Viikkopalaverikäytäntö laajennettiin muihin toimintamaihimme tammikuussa 2013.

Helpotimme raportointivuonna turvallisuushavaintojen tekemistä ottamalla kaikilla toimialoilla käyttöön sähköisen raportointijärjestelmän. Vuoden 2013 aikana järjestelmää täydennetään tekstiiviestisovelluksella.

KEHITÄMME TYÖMENETELMIÄ JA SUOJAVARUSTEITA

Henkilökohtaisten suojavarusteiden, mm. kypärä, turvakengät ja työasut, käyttäminen on pakollista kaikilla työmaillamme. Nämä säännöt koskevat myös työmaillamme työskenteleviä urakoitsijoita. Esimerkiksi suojahanskojen käyttöönotto on pienentänyt huomattavasti käsiin kohdistuneita vilttohaavoja. Kiinnitämme jatkuvasti huomiota perusasioihin kuten siihen, että kaikki koneet ja työvälineet ovat asianmukaisesti kytketty pois päältä ennen huolto- tai korjaustoimenpiteitä.

Raportointivuonna konsernin tapaturmataajuus oli 22,0 laskettuna ilman Venäjän toimintoja. Suunta on alaspäin ja olemme tyytyväisiä kehitykseen, vaikka tavoitteeseemme, eli nolla tapaturmaa vuonna 2020, on vielä matkaa. Erittäin valitettavaa on, että raportointivuonna työmailamme sattui kaksi kuolemaan johtanutta tapaturmaa, toinen Suomessa vuokratyöntekijälle ja toinen Liettuassa omalle työntekijälle. Molempien tapahtumien osalta viranomaistutkinnat ovat vielä käynnissä. Tämän lisäksi meille tuomittiin 30 000 euron yhteisösakko työturvallisuusrikoksesta, joka liittyi työmaillamme vuonna 2009 sattuneeseen kuolemantapaukseen.

YHTEISTYÖTÄ ERI TOIMIJOIDEN KANSSA

Johto, työntekijät, turvallisuuspäälliköt ja työsuojeluorganisaatio jakavat vastuun päivitäisestä työturvallisuuden varmistamisesta Lemminkäisen toiminnassa. Konsernin työturvallisuusasioiden koordinoimisesta ja osaamisen kehittamisestä yli toimialarajojen vastaa

ympäristö- ja työturvallisuusjohtaja. Hänen johdolla toimialojen EHSQ-johtajat kokoontuvat säännöllisesti kehittämään toimintaamme sekä jakamaan parhaita käytäntöjä yli toimialarajojen. Ympäristö- ja turvallisuusjohtaja raportoi näistä asioista vastaavalle johtajalle konsernin johtoryhmässä. Jokaisessa toimintamaassamme on omia työturvallisuuspäälliköitä. Päivitimme työturvallisuuspolitiikkamme vuonna 2012.

Tavoitteenamme on perustaa Lemminkäisen turvallisuusfoorumi, joka edistää parhaiden käytäntöjen siirtämistä yli maarajojen. Työsuojelutoimikuntien kautta kaikilla lemminkäisillä on mahdollisuus vaikuttaa työpaikkansa turvallisuutta ja terveydenhuoltoa koskevien asioiden käsittelyyn. Kaikkien konsernin työsuojelutoimikuntien edustajat kokoontuvat kerran vuodessa.

Olemme sitoutuneet Rakennusteollisuus RT ry:n yhteisiin työturvallisuusperiaatteisiin, joiden tavoitteena on vauhdittaa rakennusalan etenemistä kohti nolla tapaturmaa -päämäärää. Sitoumuksessa lupaamme, että tapaturmaton työmaa on meille kunnia-asia, parannamme työturvallisuutta järjestelmällisesti sekä tilastoimme ja ilmoitamme tapaturmat yleisen ohjeistuksen mukaisesti. Rakennusteollisuus RT ry:n lisäksi olemme mukana toimialajärjestöissä edistämässä alan työturvallisuutta ja vaihtamassa parhaita käytännön kokemuksia.

Panostamme henkilöstömme työturvallisuuskoulutuksiin, sillä uskomme sen pienentävän työtapaturmariskiä. Alalle kuuluvien pakollisten turvallisuuskoulutusten lisäksi työturvallisuus on osa LEKA- ja PAKKI-koulutuskokonaisuuksiamme. Lue lisää 1

→ LISÄTIETOJA

→ Lue lisää 1

LEKA- ja PAKKI-koulutuksistamme voit lukea lisää sivulla 56.

Lemminkäisen markkintäaineisto

CASE VUOSI ILMAN TAPATURMIA TAMPEREELLA

Meillä on selkeät tavoitteet työturvallisuudessa, ja seuraamme turvallisuuden ja tapaturmataajuuden kehittymistä jokaisella työmaallamme. Olemme erittäin tyytyväisiä siihen, että Tampereen talonrakentamisen työmailla pääsimme viime raportointikaudella 12 kuukauden tapaturmattomaan jaksoon.

"Alue- ja yritysjohdon tuki työturvallisuudessa on ollut meille tärkeää hyvien tulosten aikaansaamiseksi. Lisäksi työturvallisuusvaltuutettujen rooli on ollut merkittävä. Olemme ottaneet työturvallisuuden aidosti koko porukan yhteiseksi asiaksi. Olemme entisestään tehostaneet myös kesätyöntekijöiden ja muiden määräaikaisten

työntekijöiden perehdyttämistä työturvallisuusasioihin", kertoo laatu- ja kehityspäällikkö **Aleksi Viljanen**. "Lisäksi olemme tehneet työsuojeluvuorokäytön kanssa vierailu- ja muille työmailla yli alue- ja yritysrajojen. Vierailujen aikana on vaihdettu ajatuksia, kerrottu kokemuksista ja jaettu parhaita käytäntöjä", Viljanen jatkaa.

12 kuukauden tapaturmaton jakso saavutettiin raportointikaudella myös talonrakentamisessa Rovaniemellä, Lahdessa, Hämeenlinnassa, Kajaanissa ja Kauhajoella. Nämä tulokset osoittavat, että nolla tapaturmaa -tavoite on mahdollista saavuttaa.

CASE TURVALLISUUS-HAVAINTOJA TEKSTIVIESTEIN

Raportointivuonna hyödynsimme talotekniikan huollon ja ylläpidon riskien analysoinnissa heidän mobiilijärjestelmäänsä, johon aiemmin on välitetty mm. työmääräykset ja kirjattu työtunnit. "Vuoden aikana huoltomiehet lähettivät riskiarvioita työturvallisuusorganisaatiolle matkapuhelimen kautta yhteensä noin 32 000 kappaletta. Näistä 64 prosentissa havaittiin todellinen riski, joka otettiin huomioon jo ennen työn aloittamista. Talotekniikan tapaturmataajuus laski raportointivuonna 63:sta 41:ään, josta ainakin osan arvioimme johtuneen mobiilijärjestelmän aktiivisesta käytöstä", kertoo turvallisuuspäällikkö **Tapio Nieminen**.

Vuonna 2013 otamme myös Lemminkäisen muilla toimialoilla käyttöön tekstiviestisovelluksen, jonka avulla jokainen lemminkäinen voi lähettää tekstiviestillä havainnot turvallisuuspuutteista tai vaaran paikoista suoraan työmaalta kuvan kera. Tavoitteenamme on entisestään madaltaa kynnystä puuttua työturvallisuusriskeihin.

TEEMAVIIKOLLA KERÄTTIIN TURVALLISUUSHAVAINTOJA

∟CASE

Vietimme syyskuussa 2012 toista kertaa kaikilla työmailamme työturvallisuusviikkoa. Tavoitteenamme oli kiinnittää huomiota työturvallisuusriskeihin ja siten vähentää jokapäiväisiä vaaratilanteita ja vakavia tapaturmia. Viikon aikana kannustimme henkilöstöä miettimään omaa ja työkaverin hyvinvointia, työtehtävän turvallisuutta ja vaikuttamaan aktiivisesti työturvallisuuden parantamiseen. Työmailla järjestettiin myös tapahtumia, kuten turvallisuusvarusteiden esittelyjä ja testauksia. Kiinnitimme erityistä huomiota työtapoihin, putoamissuojaukseen, ennakointiin ja työympäristön siisteyteen.

Vastaanotimme eri työmailta lähes 1 000 kirjattua turvallisuushavaintoa ja havaittua riskiä. Työmailla

tehtiin henkilökohtaisia tai ryhmähaastatteluja yli sata ja työturvallisuuskierroksia noin 130. Työturvallisuusorganisaatiomme kävi läpi kaikki havainnot ja suunnitteli niiden pohjalta jatkotoimenpiteitä. Jatkotoimenpiteenä otimme käyttöön omille ja aliurakoitsijoiden työntekijöille viikkopalaverit, joissa työturvallisuusasiat ovat aina asialistalla. Huomasimme myös, että meidän on tehostettava entisestään työturvallisuudesta tiedottamista ja jatkettava panostamista suojavälineiden käyttöön.

Työturvallisuusviikon aikana konsernin johtoa vieraili eri työmailla. Järjestämme työturvallisuuden teemaviikon vuosittain.

TAPATURMAPOISSAOLLO %, SUOMI

	2012	2011	2010
Koko henkilöstö yhteensä	0,24	0,32	0,47
Toimihenkilöt	0,06	0,08	0,03
Työntekijät	0,34	0,49	0,73
Konsernitoiminnot	0,04	0,01	0,02
Talonrakentaminen	0,32	0,32	0,57
Infrarakentaminen	0,17	0,26	0,27
Talotekniikka	0,23	0,44	0,65
Kansainväliset toiminnot, Suomesta palkkaa saava henkilöstö	0,18	0	-

TAPATURMATAAJUUS

	2012	2011	2010
Lemminkäinen, konserni*	22,0	n/a	n/a
Lemminkäisen kotimaan toiminnot	28,7	35,4	32,1
Konsernitoiminnot	3,9	0	2,5
Talonrakentaminen	33,1	34,3	33,9
Infrarakentaminen	18,4	17,4	17,8
Talotekniikka	41,1	62,6	52,5
Kuolemaan johtaneet tapaturmat	1	0	0
Kansainväliset toiminnot*	5,1	n/a	n/a

Sairaus- ja tapaturmapoissaolot: 2010–2012 poissaolojen osuus on laskettu teoreettisesta säännöllisestä työajasta.

Tapaturmataajuuks: yli 1 vrk poissaoloon johtaneet x tapaturmaa / miljoona työtuntia. Sisältää oman henkilökunnan.

* Venäjän toiminnot eivät kuulu raportointiin mukaan vuonna 2012.

RIIPPUMATON VARMENNUSRAPORTTI

LEMMINKÄINEN OYJ:N JOHDOLLE

Olemme Lemminkäinen Oyj:n johdon pyynnöstä suorittaneet rajoitetun varmuuden antavan toimeksiannon, jonka kohteena ovat olleet taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun numeeriset tiedot raportointikaudelta 1.1.–31.12.2012 Lemminkäinen Oyj:n vuosikertomuksessa 2012 (jäljempänä "vastuullisuusraportointi").

JOHDON VASTUU

Lemminkäinen Oyj:n johto vastaa vastuullisuusraportoinnin laatimisesta raportointikriteeristön eli Lemminkäinen Oyj:n raportointiohjeiden ja Global Reporting Initiativen laatiman yhteiskuntavastuun raportointiohjeiston (versio 3.0) mukaisesti.

VARMENTAJAN VELVOLLISUUDET

Meidän velvollisuutenamme on esittää suorittamamme työn perusteella johtopäätös vastuullisuusraportoinnista. Tämä varmennusraportti on laadittu toimeksiantomme ehtojen mukaisesti. Vastaamme työstämme, varmennusraportista ja esittämistämme johtopäätöksistä vain Lemminkäinen Oyj:lle, emme kolmansille osapuolille.

Olemme suorittaneet toimeksiannon kansainvälisen varmennustoimeksiannostandardin (ISAE) 3000 "Muut varmennustoimeksiannot kuin menneitä kausia koskevaan taloudelliseen informaatioon kohdistuva tilintarkastus tai yleisluonteinen tarkastus" mukaisesti. ISAE 3000 -standardi edellyttää ammattieettisten periaatteiden noudattamista ja varmennustoimeksiannon suunnittelemista ja suorittamista siten, että saadaan rajoitettu varmuus siitä, ettei tietoomme ole tullut seikkoja, jotka antaisivat aiheen olettaa, ettei vastuullisuusraportointia

olisi kaikilta olennaisilta osiltaan laadittu raportointikriteeristön mukaisesti.

Rajoitetun varmuuden antavassa toimeksiannossa evidenssin hankkimistoimenpiteet ovat rajoitetumpia kuin kohtuullisen varmuuden antavassa toimeksiannossa, minkä vuoksi siinä saadaan vähemmän varmuutta kuin kohtuullisen varmuuden antavassa toimeksiannossa. Varmennustoimeksiantoon kuuluu toimenpiteitä evidenssin hankkimiseksi vastuullisuusraportointiin sisältyvistä luvuista ja siinä esitettävistä muista tiedoista. Toimenpiteiden valinta perustuu varmentajan harkintaan ja arvioihin riskeistä, että vastuullisuusraportoinnissa on olennainen virheellisyys. Olemme toteuttaneet muun muassa seuraavat toimenpiteet:

- haastatelleet ylimmän johdon edustajia Lemminkäinen Oyj:ssä
- vierailleet Lemminkäinen Oyj:n pääkonttorissa ja kolmessa toimipaikassa Suomessa
- haastatelleet vastuullisuusraportoinnin sisältämien tietojen keruusta ja raportoinnista vastaavia henkilöitä Lemminkäinen-konsernin tasolla ja vierailumme kohteena olleissa toimipaikoissa
- arvioineet, miten Lemminkäinen-konsernin työntekijät soveltavat Lemminkäinen Oyj:n raportointiohjeita ja menettelytapoja
- testanneet tietojen oikeellisuutta ja täydellisyyttä alkuperäisistä dokumenteista ja järjestelmistä otospohjaisesti
- testanneet tietojen yhdistelyä ja suorittaneet uudelleenlaskentaa otospohjaisesti.

JOHTOPÄÄTÖS

Rajoitetun varmuuden antavan toimeksiantomme perusteella tietoomme ei ole tullut seikkoja, jotka

antaisivat aiheen olettaa, ettei vastuullisuusraportointia olisi kaikilta olennaisilta osiltaan laadittu käytetyn raportointikriteeristön mukaisesti. Varmennusraporttiamme luettaessa on otettava huomioon yritys vastuutietojen tarkkuutta ja täydellisyyttä koskevat luontaiset rajoitteet. Tätä riippumatonta varmennusraporttia ei ole tarkoitettu käytettäväksi arvioitaessa Lemminkäinen Oyj:n suoriutumista määrittelemiensä vastuullisuusperiaatteiden toteuttamisessa.

Helsingissä 7. päivänä maaliskuuta 2013

PricewaterhouseCoopers Oy

Sirpa Juutinen
Partner
Sustainability &
Climate Change

Maj-Lis Steiner
Director, KHT
Sustainability &
Climate Change

GRI-TAULUKKO JA GLOBAL COMPACT -INDEKSI

Itsearviomme mukaan raportointimme vastaa GRI G3 -ohjeiston soveltamistasoa B+.

PricewaterhouseCoopers Oy on tarkistanut, että raportointimme vastaa GRI:n soveltamistasoa B+.

● Kyllä ● Osittain ● Ei

GLOBAL COMPACT	GRI:N SISÄLTÖ	STATUS	SIVUT HUOMIOT
	1. Strategia ja analyysi		
1.1	Toimitusjohtajan katsaus	●	3
1.2	Keskeiset vaikutukset, riskit ja mahdollisuudet	●	7–9
	2. Organisaation kuvaus		
2.1	Organisaation nimi	●	etusisäkansi
2.2	Tärkeimmät tuotteet, palvelut ja tavaramerkit	●	etusisäkansi, 10–11
2.3	Operatiivinen rakenne	●	10–11, 22–23
2.4	Organisaation pääkonttorin sijainti	●	www.lemminkainen.fi/yhteystiedot, yhtiön pääkonttori sijaitsee Helsingissä
2.5	Toimintojen maantieteellinen sijainti	●	Yhtiön merkittävimpien toimintamaiden lukumäärä on 8: Suomi, Ruotsi, Norja, Tanska, Venäjä, Viro, Latvia ja Liettua
2.6	Organisaation omistus ja juridinen muoto	●	71
2.7	Markkinoiden kuvaus	●	10–11
2.8	Organisaation toiminnan laajuus (henkilöstön määrä, liikevaihto, tuotteiden/palvelujen määrä)	●	1
2.9	Merkittävät muutokset organisaation koossa, rakenteessa tai omistuksessa raportointikaudella	●	16
2.10	Raportointikaudella saadut palkinnot	●	45
	3. Raportointiperiaatteet		
	Raportin kuvaus		
3.1	Raportointiajanjakso	●	15
3.2	Edellisen raportin ilmestymisajankohta	●	15
3.3	Raportointitiheys	●	15
3.4	Yhteystiedot	●	www.lemminkainen.fi/yhteystiedot
	Raportin laajuus ja rajaukset		
3.5	Raportin sisällön määrittely (olennaisuus, asiakokonaisuuksien priorisointi ja raporttia käyttävät sidosryhmät)	●	15–16
3.6	Raportin laskentarajat ja kattavuus	●	16
3.7	Erityiset rajoitukset raportin laajuudessa tai rajauksessa	●	16
3.8	Raportointiperiaatteet yhteisyritysten, tytäryhtiöiden, vuokrahteiden, ulkoistettujen toimintojen raportoinnille ja tietojen vertailukelpoisuus	●	16
3.9	Mittaus- ja laskentaperiaatteet	●	16
3.10	Muutokset aiemmin raportoiduissa tiedoissa	●	16
3.11	Merkittävät muutokset raportin kattavuudessa, rajauksissa tai mittausmenetelmissä	●	16
	GRI-sisältövertailu		
3.12	GRI-sisältövertailu	●	68–70
	Varmennus		
3.13	Periaatteet ja käytäntö raportin ulkopuoliseen varmennukseen	●	16, 67
	4. Hallintokäytännöt, sitoumukset ja vuorovaikutus		
	Hallinto		
4.1	Organisaation hallintorakenne	●	71–75
4.2	Hallituksen puheenjohtajan asema	●	72–73
4.3	Hallituksen jäsenten riippumattomuus	●	72
4.4	Osakkeenomistajien ja henkilöstön vaikutusmahdollisuudet hallituksen toimintaan	●	71–72
4.5	Organisaation tulosten vaikutus hallituksen ja johdon palkitsemiseen	●	76–77
4.6	Eturistiriitojen ehkäiseminen hallitustyöskentelyssä	●	72
4.7	Hallituksen jäsenten pätevyys strategisen johtamisen ja yhteiskuntavastuun alueilla	●	75–79
4.8	Missio, arvot ja eettiset periaatteet	●	15
4.9	Hallituksen tavat seurata yhteiskuntavastuun johtamista, mukaan lukien riskienhallinta	●	72 Hyvän liiketavan periaatteet
4.10	Hallituksen oman toiminnan arviointi	●	72
	Ulkopuoliset sitoumukset		
4.11	Varovaisuusperiaatteen soveltaminen	●	74
4.12	Sitoutuminen ulkopuolisiin aloitteisiin	●	15
4.13	Jäsenyydet järjestöissä, yhdistyksissä ja edunvalvontaorganisaatioissa	●	15, 49
	Sidosryhmävuorovaikutus		
4.14	Organisaation sidosryhmät	●	17–18
4.15	Sidosryhmien tunnistaminen ja valinta	●	17–18
4.16	Sidosryhmävuorovaikutuksen muodot	●	17–18
4.17	Sidosryhmävuorovaikutuksessa esiin nousseet asiat ja huolenilmaukset	●	17–18

● Kyllä ● Osittain ● Ei

GLOBAL COMPACT		GRI:N SISÄLTÖ	STATUS	SIVUT HUOMIOT
		Taloudellisen vastuun tunnusluvut		
		Lähestymistapa taloudellisen vastuun johtamiseen	●	12–14
		Taloudelliset tulokset		
7	EC1*	Taloudellisen lisäarvon luominen ja jakautuminen sidosryhmien kesken	●	19
	EC2*	Ilmastonmuutoksen taloudelliset vaikutukset ja riskit sekä mahdollisuudet	●	82 Ilmastonmuutoksen taloudellisia vaikutuksia ei ole määritetty euroina, www.lemminkainen.fi/yhtio/vastuullisuus
	EC3*	Eläkesitoumusten kattavuus	●	76–77, 126–127
	EC4*	Valtiolta saatu taloudellinen tuki	●	Vuonna 2012 saimme valtiolta avustuksia 281 927 euroa kehittämishankkeita varten.
		Markkinat		
1	EC5	Organisaation pienimmän aloituspalkan suhde kansalliseen minimipalkkaan	●	
	EC6*	Periaatteet ja käytännöt liittyen paikallisiin tavarant- ja palveluntoimittajiin sekä paikallisten toimittajien osuus	●	
6	EC7*	Paikallisen rekrytointin menettelytavat ja paikallisten johtajien osuus	●	
		Välilliset taloudelliset vaikutukset		
	EC8*	Investoinnit infrastruktuuriin ja julkista käyttöä varten tehdyt palveluhankinnat	●	
	EC9	Välilliset taloudelliset vaikutukset	●	19
		Ympäristövastuun tunnusluvut		
		Lähestymistapa ympäristövastuun johtamiseen	●	15–16, 47–49
		Materiaalit		
8	EN1*	Materiaalien käyttö	●	
8–9	EN2*	Kierrätysmateriaalien käyttö	●	
		Energia		
8	EN3*	Valitton energiankulutus	●	47–48
8	EN4*	Valillinen energiankulutus	●	47–48
8–9	EN5	Energiansäästötoimilla ja energiatehokkuudella saavutetut säästöt	●	
8–9	EN6	Aloitteet ja toimet energiatehokkaiden tai uusiutuvalla energialla tuotettujen tuotteiden tai palveluiden kehittämiseksi	●	
8–9	EN7	Aloitteet välillisen energiankulutuksen vähentämiseksi ja saavutettu vähennys energiankulutuksessa	●	
		Vesi		
8	EN8*	Vedenotto	●	48
8	EN9	Vesilähteet, joihin organisaation vedenkulutus vaikuttaa merkittävästi	●	
8–9	EN10	Veden kierrätys ja uudelleenkäyttö	●	
		Luonnon monimuotoisuus		
8	EN11*	Luonnon monimuotoisuuden kannalta rikkaita alueita tai suojelluilla alueilla omistetut, vuokratut ja hallinnoit maa-alueet	●	
8	EN12*	Toiminnan vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen suojelualueilla tai luonnon monimuotoisuuden kannalta rikkaita alueilla	●	
8	EN13	Suojellut tai kunnostetut elinympäristöt	●	
8	EN14	Luonnon monimuotoisuuteen liittyvät strategiat, toimenpiteet ja suunnitelmat	●	48
8	EN15	Uhanalaiset lajit organisaation toiminnan vaikutuspiirissä	●	
		Päästöt ja jätteet		
8	EN16*	Valittömien ja välillisten kasvihuonekaasujen kokonaispäästöt	●	47
8	EN17*	Muut merkittävät välilliset kasvihuonekaasupäästöt	●	
7–9	EN18	Aloitteet, toimet ja saavutukset kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi	●	
8	EN19*	Otsonikatoa aiheuttavien aineiden päästöt	●	
8	EN20*	Typen ja rikin oksidit ja muut merkittävät päästöt ilmaan jaoteltuna päästölajeittain	●	
8	EN21*	Päästöt veteen ja jätevedet päästölajeittain	●	
8	EN22*	Jätteiden kokonaismäärä jaoteltuna jätelajeittain ja käsittelymenetelmän mukaan	●	47
8	EN23*	Merkittävien kemikaali-, öljy- ja polttoainevuotojen määrä ja suuruus	●	
8	EN24	Kuljetetun, maahantuodun, maastaviedyn tai käsitellyn ongelmajätteen määrä sekä kansainvälisesti kuljetetun ongelmajätteen osuus	●	47
8	EN25	Vesistöt, joihin organisaation päästöillä on merkittävä vaikutus	●	
		Tuotteet ja palvelut		
7–9	EN26*	Toimenpiteet tuotteiden ja palveluiden ympäristövaikutusten vähentämiseksi	●	47, 49
8–9	EN27*	Uudelleenkäyttöön ja kierrätykseen otettujen tuotteiden ja pakkausmateriaalien osuus myydyistä tuotteista tuoteryhmittäin	●	
		Määräysten mukaisuus		
8	EN28*	Merkittävien ympäristölainsäädännön ja -säännösten rikkomiseen liittyvät sakot ja sanktiot	●	Ei merkittäviä sakkoja tai sanktioita vuodelta 2012
		Kuljetukset		
8	EN29	Merkittävät kuljetuksiin liittyvät ympäristövaikutukset	●	47
		Yleiset		
7–9	EN30	Ympäristönsuojelumenot ja ympäristöinvestoinnit	●	48
		Sosiaalisen vastuun tunnusluvut		
		Lähestymistapa sosiaalisen vastuun johtamiseen	●	15–16, 55–66
		Työntekijät ja työolosuhteet		
		Lähestymistapa henkilöstöjohtamiseen	●	
		Työvoima		
	LA1*	Henkilöstön jakautuminen työsuhteen (koko-/osa-aikainen) ja työ sopimuksen (vakituinen/määräaikainen) mukaan sekä alueittain	●	56–58
6	LA2*	Henkilöstön vaihtuvuuden kokonaismäärä ja osuus ikäryhmittäin, sukupuolen mukaan ja alueittain	●	57
	LA3	Henkilöstötuudet kokoaikaisille, joita ei ole tarjottu määrä- tai osa-aikaisille työntekijöille	●	

● Kyllä ● Osittain ● Ei

GLOBAL COMPACT		GRI:N SISÄLTÖ	STATUS	SIVUT HUOMIOT
Työntekijöiden ja työnantajan väliset suhteet				
1–3	LA4*	Työehtosopimuksen piirissä olevien työntekijöiden osuus työvoimasta	●	56
3	LA5*	Uudelleenjärjestelytilanteissa noudatettava vähimmäisilmoitusaika	●	56
Työterveys- ja turvallisuus				
1	LA6	Työsuojelutoimikunnissa edustetun henkilöstön osuus kokonaistyövoimasta	●	64
1	LA7*	Tapaturmataajuus, ammatitaudit, menetetyt työpäivät, poissaolot, kuolemaan johtaneet tapaturmat	●	61, 66
1	LA8*	Työntekijöiden, perheiden ja paikallisyhteisön jäsenten valistus vakavista sairauksista	●	62
1	LA9	Työterveys- ja turvallisuusasioista sopiminen ammattiyhdistysten kanssa	●	
Koulutus				
	LA10*	Keskimääräiset koulutustunnit työntekijää kohden	●	
	LA11	Osaamisen kehittämiseen ja elinikäiseen oppimiseen liittyvät ohjelmat	●	56
	LA12	Kehityskeskustelujen ja suoritusarviointien piirissä oleva henkilöstö	●	56–58
Monimutaisuus ja tasavertaiset mahdollisuudet				
1–6	LA13*	Hallintoelinten ja henkilöstöryhmien monimuotoisuus	●	57
1–6	LA14*	Miesten ja naisten peruspalkan suhde henkilöstöryhmittäin	●	
Ihmisoikeudet				
Lähestymistapa ihmisoikeuksien johtamiseen				
			●	15, 20–21, 56, 83
Investointi- ja hankintakäytännöt				
1–6	HR1*	Ihmisoikeusasioiden huomioiminen investointisopimuksissa ja investointien yhteydessä tehdyt ihmisoikeusarviointit	●	
1–6	HR2*	Merkittävien alihankkijoiden ja toimittajien osuus, joista tehty ihmisoikeusarviointi sekä tästä seuranneet toimenpiteet	●	20–21
1–6	HR3	Henkilöstön koulutus ihmisoikeuksiin liittyvistä politiikoista ja toimintakäytännöistä	●	
Syrjinnän kieltö				
1–2, 6	HR4*	Syrjintätapausten lukumäärä ja toteutetut toimenpiteet	●	
		Järjestäytymisvapaus ja kollektiivinen neuvottelu-oikeus	●	
1–3	HR5*	Toiminnot, joissa järjestäytymisvapaus ja kollektiivinen neuvottelu-oikeus on uhattuna	●	Ei toimintoja, jossa järjestäytymisvapaus ja kollektiivinen neuvottelu-oikeus on uhattuna
Lapsityövoima				
1–2, 5	HR6*	Merkittävät lapsityövoiman käytön riskit ja tämän estämiseksi toteutetut toimenpiteet	●	Ei toimintoja, joissa merkittäviä lapsityövoiman riskejä
Pakko- ja rangaistustyövoima				
1–2, 4	HR7*	Merkittävät pakko- ja rangaistustyövoiman käytön riskit ja tämän estämiseksi toteutetut toimenpiteet	●	Ei toimintoja, joissa merkittäviä pakkotyövoiman riskejä
Turvallisuuskäytännöt				
1–2	HR8	Ihmisoikeuspolitiikkoihin ja -toimintakäytäntöihin koulutetun turvahenkilökunnan määrä	●	
Alkuperäiskansojen oikeudet				
1–2	HR9	Alkuperäiskansojen oikeuksien rikkomukset ja toteutetut toimenpiteet	●	
Yhteiskunta				
Lähestymistapa yhteiskuntaan liittyvien asioiden johtamiseen				
			●	15, 20–21, 74
Paikallisyhteisöt				
	SO1*	Paikallisyhteisöihin kohdistuvien vaikutusten arviointi ja hallintaan liittyvät ohjelmat	●	
Korruptio				
10	SO2*	Korruptioanalyysin läpikäyneiden liiketoimintayksiköiden osuus ja määrä	●	
10	SO3*	Henkilöstön koulutus korruptioon liittyvistä politiikoista ja toimintakäytännöistä	●	
10	SO4*	Korruptiotapausten yhteydessä toteutetut toimenpiteet	●	15
Politiittinen vaikuttaminen				
1–10	SO5*	Organisaation julkiset poliittiset kannanotot sekä osallistuminen poliittiseen vaikuttamiseen ja lobbaukseen	●	15
10	SO6	Poliittisille puolueille, instituutioille ja poliitikoille annetut lahjoitukset	●	15
	SO7	Kilpailu- ja oikeudellisten säännösten rikkomiseen, kartelleihin ja määrävän markkina-aseman väärinkäyttöön liittyvät oikeustoimet	●	83, 92
Määräystenmukaisuus				
	SO8*	Merkittävät lakien ja säännösten rikkomuksiin liittyvät sakot ja muut sanktiot	●	64–65
Tuotevastuu				
Lähestymistapa tuotevastuun johtamiseen				
			●	15, 50–51
Asiakkaiden terveys ja turvallisuus				
1	PR1*	Tuotteiden ja palveluiden terveys- ja turvallisuusvaikutusten arviointi	●	
1	PR2	Tuotteiden terveys- ja turvallisuusvaatimusten rikkomukset	●	
Tuotteisiin liittyvät merkinnät				
8	PR3*	Tuotteisiin ja palveluihin liittyvä pakollinen informaatio sekä merkittävien tuotteiden ja palvelujen osuus, joita vaatimukset koskevat	●	
8	PR4	Tuoteinformaation ja -merkintöihin liittyvien määräysten ja vapaaehtoisten periaatteiden rikkomukset	●	
	PR5	Asiakastytyväisyyteen liittyvät toimintakäytännöt ja asiakastytyväisyyskyselyiden tulokset	●	50–51
Markkinointiviestintä				
	PR6*	Markkinointiviestintän, mukaan lukien mainonnan ja sponsoroinnin, lainmukaisuus sekä standardien ja vapaaehtoisten periaatteiden täyttäminen	●	50
	PR7	Markkinointiviestintään, mainontaan ja sponsorointiin liittyvien määräysten ja vapaaehtoisten periaatteiden rikkomukset	●	
Asiakkaiden yksityisyyden suoja				
1	PR8	Asiakkaiden yksityisyyden suojan rikkomiseen ja asiakastietojen hävittämiseen liittyvät vaikutukset	●	
Määräystenmukaisuus				
	PR9*	Merkittävien tuotteiden ja palvelujen käyttöön liittyvän lainsäädännön ja -säästöjen rikkomisesta aiheutuneet sakot ja sanktiot	●	

* GRI-ohjeiston suosittelema avaintunnusluku

Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä

LEMMINKÄINEN OYJ on suomalainen, julkisesti noteerattu osakeyhtiö, jonka hallinnossa noudetaan kulloinkin voimassa olevaa lainsäädäntöä, kuten osakeyhtiölakia, kirjanpitolakia ja arvopaperimarkkinalakia sekä yhtiön yhtiöjärjestystä. Noudatamme myös NASDAQ OMX Helsinki Oy:n ja Finanssivalvonnan standardeja, määräyksiä ja ohjeita sekä suomalaisia listayhtiöitä koskevaa Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodia. **Lue lisää 1, 2, 3**

LEMMINKÄISEN HALLINTOELIMET

Lemminkäisen ylintä päätösvaltaa käyttävät osakkeenomistajat yhtiökokouksessa. Konsernin johtamisesta vastaavat yhtiökokouksen nimittämä hallitus sekä hallituksen nimittämä toimitusjohtaja. Konsernin johtoryhmä ja muu johto avustaa toimitusjohtajaa hänen tehtävässään. Hallitus päättää konsernin hallinnointijärjestelmistä ja varmistaa, että yhtiössä noudatetaan hyviä hallinnointiperiaatteita.

Yhtiökokous

Lemminkäisen varsinainen yhtiökokous pidetään vuosittain hallituksen määräämänä päivänä enintään kuuden kuukauden kuluttua tilikauden

päättymisestä. Ylimääräinen yhtiökokous voidaan pitää, jos hallitus katsoo sen tarpeelliseksi tai jos se on lain mukaan pidettävä.

Kutsu yhtiökokoukseen toimitetaan ilmoituksella, joka julkaistaan yhdessä tai useammassa hallituksen määräämässä Helsingissä ilmestyvässä sanomalehdessä. Kutsu yhtiökokoukseen on toimitettava aikaisintaan kolme kuukautta ja viimeistään kolme viikkoa ennen yhtiökokousta, kuitenkin joka tapauksessa vähintään yhdeksän päivää ennen yhtiökokouksen täsmäytyspäivää. Kaikilla Lemminkäisen osakkeenomistajilla on oikeus osallistua yhtiökokouksiin noudattaen kunkin yhtiökokouksen kutsussa annettuja ohjeita. Osakkeenomistaja voi osallistua yhtiökokoukseen itse tai valtuuttamansa asiamiehen välityksellä. Yhtiökokouksessa jokaisella osakkeella on yksi ääni.

Yhtiökokous päättää sille osakeyhtiölain mukaan kuuluvista tehtävistä, kuten tilinpäätöksen vahvistamisesta, voitonjaosta, vastuuvapauden myöntämisestä hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle sekä yhtiöjärjestyksen mahdollisesta muuttamisesta. Yhtiökokous myös valitsee halli-

tuksen jäsenet ja tilintarkastajat sekä päättää heille maksettavista palkkioista.

Yhtiön tavoitteena on, että kaikki Lemminkäisen hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja ja johtoryhmän jäsenet sekä tilintarkastaja ovat läsnä varsinaisessa yhtiökokouksessa. Hallituksen jäseneksi ensimmäistä kertaa ehdolla oleva henkilö on läsnä valinnasta päättävässä yhtiökokouksessa, jollei hänen poissaolollaan ole painavia syitä.

2012 Lemminkäinen Oyj:n vuoden 2012 varsinainen yhtiökokous pidettiin Helsingissä 2.4.2012. Yhtiökokoukseen osallistui henkilökohtaisesti tai valtakirjalla 114 osakkeenomistajaa, jotka edustivat noin 67 prosenttia yhtiön osakkeista ja äänistä.

Lue lisää 4

Hallitus

Lemminkäinen Oyj:n varsinainen yhtiökokous valitsee vuosittain yhtiön hallitukseen vähintään neljä ja enintään kahdeksan jäsentä, jotka valitsevat keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Jäsenten toimikausi kestää seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättämiseen asti.

Hallitus huolehtii yhtiön hallinnosta ja sen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä ja vastaa siitä, että yhtiön kirjanpidon ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty. Hallitus päättää Lemminkäistä koskevista laajakantoisista ja periaatteellisesti merkittävistä asioista. Hallituksen tehtävänä on ohjata yhtiön toimintaa niin, että se tuottaa pitkällä aikavälillä mahdollisimman suuren lisäarvon yhtiön sijoitetulle pääomalle. Hallitus nimittää ja erottaa toimitusjohtajan ja valvoo hänen toimintaansa sekä päättää toimitusjohtajan palkitsemisesta ja muista työsuhteen ehtoista. Hallitus myös vahvistaa toimintaa ohjaavat arvot, konsernin strategian sekä toimintapolitiikat ja seuraa niiden toteutumista ja ajankohtaisuutta. Lisäksi hallitus varmistaa, että yhtiössä on toimiva sisäinen valvontajärjestelmä, konsernin riskienhallinnan periaatteet on määritelty ja liiketoiminnan kannalta keskeiset riskit tunnistetaan ja niitä valvotaan suunnitelmallisesti. Hallitus hyväksyy sisäisen tarkastuksen toimintaohjeen ja vuosittaisen tarkastussuunnitelman sekä arvioi sisäisen tarkastuksen toimivuutta. Hallituksen kokouksiin osallistuvat Lemminkäisen toimitusjohtaja asioiden esittelijänä sekä talous- ja rahoitusjohtaja ja kehitysjohtaja. Kehitysjohtaja toimii hallituksen sihteerinä.

Muut Lemminkäisen johtoryhmän jäsenet ja muu johto osallistuvat kokouksiin tarvittaessa.

2012 2.4.2012 pidetyssä varsinaisessa yhtiökokouksessa hallituksen jäseniksi valittiin Berndt Brunow, Noora Forstén, Juhani Mäkinen, Mikael Mäkinen, Kristina Pentti-von Walzel ja Heikki Rätty. Järjestäytymiskokouksessaan 2.4.2012 hallitus valitsi keskuudestaan puheenjohtajaksi Berndt Brunowin ja varapuheenjohtajaksi Juhani Mäkinen. Vuonna 2012 hallitus kokoontui 14 kertaa. Jäsen-ten läsnäolo hallituksen kokouksissa käy ilmi alla olevasta taulukosta. Hallituksen työskentelyn keskeisimpiä aihealueita oli Lemminkäisen toiminnan kannattavuuden parantaminen. Hallitus käsiteli kokouksissaan rahoituspolitiikan tarkennuksia sekä keinoja riittävän rahoituksen turvaamiseksi. Vuonna 2012 hallitus käsiteli myös strategian toteuttamiseksi tehtyjä yritysjärjestelyjä sekä yritysrakenteen muutoksia. Lisäksi hallitus käsiteli Lemminkäisen toimintamallin kehittämiseen liittyviä asioita, kuten hankintatoimen uudelleen organisoimista.

Hallitus teki työskentelystään itsearvioinnin, jossa käsiteltiin muun muassa hallituksen työjärjestyksen toteutumista, hallituksen rakennetta ja työskentelytapoja. Itsearvioinnin tuloksia käyte-tään hallituksen työskentelyn kehittämiseen. Li-säksi hallitus arvioi jäsentensä riippumattomuuden.

Hallituksen valiokunnat

Hallituksella on kolme valiokuntaa: tarkastusvalio-kunta, nimitysvaliokunta ja palkitsemisvaliokunta, joiden jäsenet se valitsee keskuudestaan vuosittain järjestäytymiskokouksessa. Valiokunnat avustavat hallitusta valmistelemalla ja laatimalla käsittelemis-tään asioista ehdotuksia ja suosituksia hallituksen päätettäväksi. Hallitus on hyväksynyt valiokunnille työjärjestykset, joiden mukaisesti ne toimivat.

Tarkastusvaliokunta

Tarkastusvaliokunta seuraa ja valvoo Lemminkäisen tilinpäätöksen ja taloudellisen raportoinnin proses-seja sekä tilinpäätöksen ja konsernitiilinpäätöksen lakisääteistä tilintarkastusta. Valiokunta seuraa konsernin riskienhallinnan, sisäisen valvonnan ja sisäisen tarkastuksen riittävyyttä ja tehokkuutta. Lisäksi se käsittelee konsernin hallinto- ja ohjausjär-jestelmästä annettavaan selvitykseen sisältyvää ku-vausta taloudelliseen raportointiprosessiin liittyvien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestelmien pääpiirteistä.

Tarkastusvaliokunta käsittelee sisäisen tarkas-tuksen ja tilintarkastuksen valiokunnalle laatimat raportit ja suunnitelmat. Lisäksi se arvioi lakisäätei-sen tilintarkastajan tai tilintarkastusyhteisön riip-pumattomuutta ja erityisesti tilintarkastusyhteisön

HALLITUKSEN JÄSENET

HALLITUKSEN KOKOONPANO	Riippumattomuus		Hallitus ³⁾	Tarkastus- valiokunta ³⁾	Nimitys- valiokunta ³⁾	Palkitsemis- valiokunta ³⁾
	Riippumattomuus yhtiöstä	Riippumattomuus merkittävistä osakkeenomistajista				
Berndt Brunow, s. 1950 diplomiekonomi	Kyllä	Kyllä	PJ (14/14)		PJ (2/2)	Jäsen (5/5)
Juhani Mäkinen, s. 1956 laamanni	Kyllä	Kyllä	VPJ (13/14)	Jäsen (4/4)		
Noora Forstén ¹⁾ , s. 1981 ylioppilas, yrittäjä	Kyllä	Ei	Jäsen ¹⁾ (11/11)		Jäsen ¹⁾ (1/1)	Jäsen ¹⁾ (4/4)
Mikael Mäkinen, s. 1956 DI johtaja, Marine, Cargotec	Kyllä	Kyllä	Jäsen (12/14)			PJ (4/5)
Kristina Pentti-von Walzel, s. 1978 KTM, VTK	Kyllä	Ei	Jäsen (13/14)	Jäsen (4/4)	Jäsen (2/2)	
Heikki Rätty, s. 1953 KTM, Toimitusjohtaja, Helectron Oy	Kyllä	Kyllä	Jäsen (14/14)	PJ (4/4)		
Teppo Taberman ²⁾ , s. 1944 TTM	Kyllä	Kyllä	Jäsen ²⁾ (1/3)		Jäsen ²⁾ (0/1)	Jäsen ²⁾ (1/1)

PJ=puheenjohtaja, VPJ=varapuheenjohtaja

¹⁾ 2.4.2012 alkaen

²⁾ 2.4.2012 asti

³⁾ Sulkeissa kokousaktiivisuus

Yhtiökokouksen päätökset ovat kokonaisuudessaan nähtävillä osoitteessa: www.lemminkainen.fi/sijoittajat
> Hallinto ja johto > Yhtiökokous.

oheispalvelujen tarjoamista tarkastettavalle yhtiölle. Tarkastusvaliokunta valmistelee hallituksen päätettäväksi ehdotuksen tilintarkastajan valinnasta.

Valiokunta kokoontuu vähintään neljä kertaa vuodessa. Siihen kuuluvat hallituksen valitsemat puheenjohtaja ja vähintään kaksi jäsentä. Lisäksi kokouksissa ovat kutsuttuina läsnä tilintarkastaja, sisäinen tarkastaja ja johdon edustaja. Tarkastusvaliokunnan jäsenten tulee olla riippumattomia yhtiöstä, minkä lisäksi vähintään yhden jäsenen on oltava riippumaton merkittävistä osakkeenomistajista. Tarkastusvaliokunnan jäsenillä on oltava valiokunnan tehtäväalueen edellyttämä pätevyys, ja vähintään yhdellä sen jäsenellä on oltava asiantuntemusta erityisesti laskentatoimesta, kirjanpidosta tai tarkastuksen alalta.

2012 Vuonna 2012 tarkastusvaliokunta koontui neljä kertaa. Valiokunnan kokoonpano ja jäsenten läsnäolo valiokunnan kokouksissa käy ilmi edellisellä sivulla olevasta taulukosta.

Valiokunta käsittelee kokouksissaan säännönmukaisten asioiden lisäksi muun muassa konsernin rahoituspolitiikkaa, rahoitusjärjestelyitä sekä käyttöpääoman tehostamisprojektin etenemistä. Valiokunta käsittelee myös kansainvälisten toimintojen kannattavuuden parantamiseksi tähtääviä toimenpiteitä sekä riskienhallinnan varmistamista

näissä toiminnoissa. Lisäksi valiokunta keskittyy asfalttialan yritysten kilpailulainsäädännön rikkomuksiin liittyvän vahingonkorvausoikeudenkäynnin mahdollisten taloudellisten vaikutusten arviointiin.

Nimitysvaliokunta

Nimitysvaliokunnan tehtävänä on laatia yhtiökokoukselle ehdotus hallituksen jäsenistä ja heidän palkkioistaan.

Valiokunta kokoontuu vähintään kerran vuodessa. Siihen kuuluvat hallituksen valitsemat puheenjohtaja ja kahdesta neljään jäsentä. Nimitysvaliokunnan jäsen ei saa olla työ- tai palvelussuhteessa Lemminkäinen-konserniin.

2012 Vuonna 2012 nimitysvaliokunta koontui kaksi kertaa. Valiokunnan kokoonpano ja jäsenten läsnäolo valiokunnan kokouksissa käy ilmi edellisellä sivulla olevasta taulukosta.

Valiokunta laati ehdotuksen Lemminkäisen hallituksen jäsenistä sekä hallituksen ja sen valiokuntien jäsenten palkkioista. Yhtiökokous hyväksyi valiokunnan ehdotuksen, jonka hallitus esitteli varsinaisessa yhtiökokouksessa 2.4.2012.

Palkitsemisvaliokunta

Palkitsemisvaliokunta käsittelee ylimmän johdon palkkoihin, palkkioihin ja palvelussopimusten mui-

hin keskeisiin ehtoihin liittyvät asiat. Tämän lisäksi valiokunta käsittelee konsernitason palkitsemis-, kannustin- ja sitouttamisjärjestelmiin liittyvät asiat. Lopulliset päätökset tekee hallitus valiokunnan esitysten pohjalta.

Valiokunta kokoontuu vähintään kerran vuodessa. Siihen kuuluvat hallituksen valitsemat puheenjohtaja ja kahdesta neljään jäsentä. Palkitsemisvaliokunnan jäsen ei saa olla työ- tai palvelussuhteessa Lemminkäinen-konserniin.

2012 Vuonna 2012 palkitsemisvaliokunta koontui viisi kertaa. Valiokunnan kokoonpano ja jäsenten läsnäolo valiokunnan kokouksissa käy ilmi edellisellä sivulla olevasta taulukosta.

Valiokunta käsittelee kokouksissaan johdon palkitsemispolitiikan päivityksiä ja käytäntöjä, johdon lyhyen ja pitkän aikavälin palkitsemista vuodelta 2011, johdon palkitsemisjärjestelmään kuuluvia henkilöitä vuosina 2012 ja 2013 sekä vuoden 2012 ja 2013 lyhyen ja pitkän aikavälin (olemassa oleva ja uusi osakepalkkiojärjestely sekä eläkejärjestely) palkitsemisen elementtejä ja ansaintakriteerejä. Valiokunta laati näistä ehdotuksia, jotka hallitus hyväksyi.

Johtaminen

Toimitusjohtaja

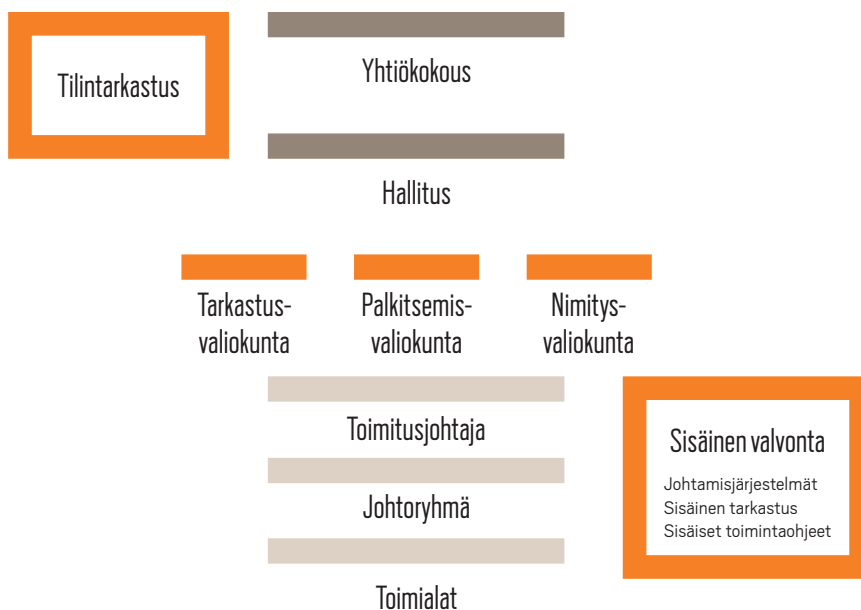
Toimitusjohtaja hoitaa yhtiön juoksevaa hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti. Toimitusjohtaja vastaa konsernin liiketoiminnan käytännön johtamisesta ja suunnittelusta. Toimitusjohtaja huolehtii konsernitason strategisesti merkittävien toimenpiteiden valmistelemisesta sekä hallituksen päättämien toimenpiteiden täytäntöönpanosta. Lisäksi toimitusjohtaja huolehtii siitä, että konsernin johtamisresurssit ovat riittävät ja että konsernin hallinto toimii asianmukaisesti ja vastaa siitä, että yhtiön kirjanpito on lain mukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty.

Lemminkäinen Oyj:n toimitusjohtajana on vuodesta 2009 lähtien toiminut tekniikan lisensiaatti Timo Kohtamäki (s.1963).

Johtoryhmä

Lemminkäinen-konsernin johtoryhmään kuuluvat emoyhtiön toimitusjohtajan lisäksi muut hallituksen nimittämät jäsenet. Toimitusjohtaja toimii johtoryhmän puheenjohtajana ja nimittää johtoryhmän sihteerin.

LEMMINKÄINEN-KONSERNIN HALLINTO JA JOHTAMINEN

Merkittävimpiä riskejä ja riskienhallintaa on kuvattu tarkemmin yhtiön verkkosivuilla ja vuosikertomuksessa sivuilla 82–83.

Säännöllisesti, vähintään kerran kuukaudessa kokoontuvan johtoryhmän tehtävänä on toimia Lemminkäisen toimitusjohtajan tukena muun muassa strategian, toimitasuunnitelmien, merkittävien tai luonteeltaan periaatteellisten asioiden valmistelussa ja käytäntöön viennissä. Lisäksi johtoryhmä tukee toimitusjohtajaa sisäisen yhteistoiminnan ja tiedonkulun varmistamisessa.

2012 Lemminkäisen toimitusjohtajana ja johtoryhmän puheenjohtajana vuonna 2012 jatkoi Timo Kohtamäki. Johtoryhmän muut jäsenet olivat kansainvälisten toimintojen toimialajohtaja Henrik Eklund, infrarakentamisen toimialajohtaja Harri Kailasalo, talotekniikan toimialajohtaja Marcus Karsten, henkilöstöstä ja ICT:stä vastaava johtaja Tiina Mellas, kehitysjohtaja Tiina Mikander, talonrakentamisen toimialajohtaja Jukka Terhonen sekä talous- ja rahoitusjohtaja Robert Öhman. Lemminkäisen hankintatoimen johtajaksi ja uudeksi johtoryhmän jäseneksi nimitettiin 19.3.2012 alkaen DI Jouni Pekonen (s. 1963). Johtoryhmän sihteerinä toimi viestintä- ja markkinointijohtaja Kati Suurmunne.

Johtoryhmä kokoontui 25 kertaa vuonna 2012. Lemminkäisen johtoryhmän työskentelyn keskeisiä aihealueita vuonna 2012 olivat toiminnan kannattavuuden parantaminen ja yhtiön uusi strategia kaudelle 2014–2018.

VALVONTAJÄRJESTELMÄT

Lemminkäinen Oyj:n hallitus on vahvistanut konsernissa noudatettavat sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja sisäisen tarkastuksen periaatteet.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että toiminta on tehokasta ja tulokSELLISTA, raportointi on yhdenmukaista ja luotettavaa ja että sovellettavia lakeja, säännöksiä ja konsernin toimintaperiaatteita noudatetaan.

Sisäinen valvonta

Hallitus vastaa siitä, että konsernin sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat toiminnan laajuuteen nähden kokonaisuutena riittäviä ja valvonta on asianmukaista. Hallitus valvoo, että toimitusjohtaja hoitaa yhtiön operatiivista liiketoimintaa ja hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti. Hallitus käsittelee konsernin toimialakohtaiset katsaukset ja konsernin taloudelliset raportit sekä liiketoiminnassa tapahtuneet olennaiset muutokset riittävän riskienhallinnan

varmistamiseksi. Lisäksi hallituksen tarkastusvaliokunta arvioi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan riittävyttä ja asianmukaisuutta.

Toimitusjohtaja on vastuussa sisäisen valvonnan käytännön järjestämisestä. Hän huolehtii muun muassa siitä, että yhtiön kirjanpito on lain mukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty.

Liiketoiminta on organisoitu toimialoille, joiden johtajat raportoivat Lemminkäisen toimitusjohtajalle. Konsernin muu johto ja esimiehet vastaavat sisäisestä valvonnasta omilla vastuualueillaan.

Keskeinen ohjaus- ja valvontakeino toimintojen tehokkuuden ja tarkoituksenmukaisuuden varmistamisessa on liiketoiminta- ja toimialajohdon sekä konsernijohtoon talousraportointi ja liiketoimintakatsaukset.

Riskienhallinta

Lemminkäiselle riskienhallinta on olennainen osa liiketoiminnan johtamista. Riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa strategisten ja operatiivisten tavoitteiden saavuttaminen sekä kasvattaa omistaja-arvoa.

Riskienhallinta perustuu hallituksen vuonna 2011 hyväksymään riskienhallintapolitiikkaan. Hallitus myös valvoo riskienhallinnan toteuttamista. Hallitus määrittelee konsernin riskinottohalun ja riskikantokyvyn strategia- ja vuosisuunnitteluprosessin yhteydessä sekä tekemiensä päätösten kautta. Hallituksen tarkastusvaliokunta seuraa konsernin riskienhallinnan riittävyttä ja tehokkuutta vuosisuunnitelman mukaisesti.

Toimitusjohtaja on vastuussa riskienhallinnan toteutumisesta. Talous- ja rahoitusjohtajalla on ensisijainen vastuu taloudellisten riskien hallinnasta toimialojen johdon tukemana. Riskienhallinnasta vastaava johtaja koordinoi politiikan toteutumista ja prosessia sekä raportoi riskeistä toimitusjohtajalle, konsernin johtoryhmälle ja hallitukselle. Lakiasioita koordinoidaan konsernitason yksiköstä yhdenmukaisten toimintatapojen edistämiseksi ja juridisten riskien hallinnan varmistamiseksi. Henkilöstöä koulutetaan säännöllisesti laki- ja sopimusasioissa, minkä lisäksi konsernissa on laadittu yksityiskohtaisempia ohjeituksia eri osa-alueille, kuten kilpailuoikeutta ja sisäpiiriasioita koskevat ohjeistukset. Ohjeiden noudattamista valvotaan osana operatiivista toimintaamme ja johtamista, ja niistä järjestetään myös sisäistä koulutusta. Toimialojen, yksiköiden ja liiketoimintojen johtajien vastuulla on riskienhallintapolitiikan täytäntöönpano omassa organisaatiossaan. **Lue lisää 5**

Taloudelliseen raportointiprosessiin liittyvien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestelmien pääpiirteet

Lemminkäisen talousraportoinnin sisäinen valvonta

Talousraportoinnin sisäisen valvonnan tavoitteena on varmistaa, että julkistettavat osavuositiedot ja tilinpäätökset on laadittu Lemminkäisen soveltamien laskenta- ja raportointiperiaatteiden mukaisesti, ovat luotettavia ja antavat odotusten mukaisen lopputuloksen. Sisäisellä valvonnalla myös seurataan ja varmistetaan, että talousraportointi hoidetaan sille asetettujen aikataulujen mukaisesti.

Lemminkäisen talousraportointiprosessi koostuu sisäisestä ja ulkoisesta laskennasta. Sisäinen laskenta keskittyy konsernin tulosehdityksen ja toimenpiteiden seurantaan ja ennustamiseen, kun taas ulkoinen laskenta ja raportointi perustuvat Lemminkäisen tapaan soveltaa EU:n hyväksymiä IFRS-raportointistandardeja. Toimintakertomus ja konsernin emoyhtiön tilinpäätös laaditaan Suomen kirjanpitolain sekä kirjanpitolautakunnan ohjeiden ja lausuntojen mukaisesti.

Konsernilaskenta ohjeistaa erillisyyhtiöt laatimaan neljännesvuosittain ulkoisen laskennan konserniraportin. Konserniohjeistuksen lisäksi konsernilaskenta ja group controlling tukevat ja koordinoivat taloushallinnon palvelukeskusta ja toimialojen business controller -toimintoja sekä ulkomaisia talousyksiköitä talousraportoinnissa. Toimialojen business controller -toiminnot antavat täydentäviä toimialakohtaisia laskenta- ja raportointiohjeita omille kotimaisille talousyksiköille ja ulkomaisille yhtiöille.

Konserniraportoinnissa käytetään yhtenäistä tilikarttaa sekä raportointi- ja konsolidointijärjestelmää. Group controlling ohjeistaa sisäisen laskennan raportointiaikataulun ja sisällön. Toimialojen business controller -toiminnot valvovat, että toimialan talousyksiköt laativat sisäisen laskennan kuukausittaisen raportoinnin annettujen ohjeiden ja periaatteiden mukaisesti. Sisäisen ja ulkoisen laskennan neljännesvuosittainen täsmäytys tehdään talousinformaation luotettavuuden varmistamiseksi.

Suomessa Lemminkäisen taloushallinto on organisoitu yhteiseen palvelukeskukseen ja toimialakohtaisiin business controller -toimintoihin. Ulkomaisissa tytäryhtiöissä on erilliset taloushallinnon organisaatiot. Palvelukeskuksessa käytetään kah-

Lemminkäisen ilmoitusvelvollisten sisäpiiriläisten omistus- ja kaupankäyntitiedot löytyvät osoitteesta: www.lemminkainen.fi/sijoittajat > Hallinto ja johto > Sisäpiiri > Sisäpiiriomistukset

ta eri peruskirjanpitojärjestelmää ja ulkomaisissa yhtiöissä paikallisia peruskirjanpitojärjestelmiä.

Talousraportoinnin sisäisen valvonnan menettelyt ovat osa päivittäistä toimintaa ja talouden johtamista

Lemminkäisen liiketoiminnalle luonteenomaista on projektityyppinen toiminta, jossa sovelletaan osatuloutusta. Hankkeille on määritelty hyväksymisvaltuutukset, jotka määräytyvät hankkeen suuruuden ja riskien mukaisesti.

Rakennusprojektien päivittäistä taloudellista seurantaa valvoo projektiorganisaatio. Säännöllisissä kokouksissa yhtiötasolla läpikäydään projektien nimestä ja sen muutoksia, projektin riskiä, valmiusastetta ja tuloutusta. Rakennusprojektien tuloutus perustuu johdon harkintaan ja arvioihin.

Liiketapahtumien kirjaaminen Lemminkäisellä perustuu hyväksyttyihin tapahtumiin. Hyväksymisohjeet investoinneille on määritelty konsernitasolla. Erillisyyhtiötasolla on määritelty hyväksymisohjeet esimerkiksi ostotoiminnalle ja kirjanpidon tapahtumille. Näiden lisäksi keskeisiä kontrollimekanismeja ovat esimerkiksi tehtävien eriyttäminen, reskontrien ja tilien täsmäytykset, järjestelmäkontrollit ja analyttiset kontrollit.

Lemminkäisen konsernilaskennan kontrollimenettelyt ovat esimerkiksi konsernin sisäisten tapahtumien eliminointi, konsernieliminointi, konsernin oman pääoman jatkuvuuden varmistaminen, liikearvojen säännöllinen arvonalentumistestaus ja raportoitujen lukujen loogisuuden arviointi vertailukauteen nähden.

Taloudelliseen raportointiin liittyvät prosessit kuuluvat myös sisäisen tarkastuksen valvontasuoritealueen piiriin. Tilikauden aikana sisäinen tarkastus on käynyt läpi mm. konserni- ja projektiraportointiprosessiin liittyviä menettelyjä sekä taloushallinnon järjestelmiin liittyviä sisäisiä kontroleja ja käyttövaltuuksia.

Emoyhtiön toimitusjohtaja sekä talous- ja rahoitusjohtaja osallistuvat toimialojen hallitustyöskentelyyn. Hallitusten kokousten lisäksi pidettävissä kuukausittaisissa raportointikokouksissa toimialojen johto esittelee sisäisen laskennan konserniraporttia sekä ennustetta ja poikkeamia, joita käsitellään ja analysoidaan kokouksissa poikkeamien havaitsemiseksi ja korjaamiseksi tarvittavin toimenpitein. Lisäksi ulkoisen laskennan konserniraportti hyväksytään neljännesvuosittain.

Konsernin johto, tarkastusvaliokunta ja hallitus saavat kuukausittain konsernin sisäisen laskennan raporttipaketin, joka sisältää tuloslaskelman, tulosennusteen, keskeiset tase-erät, investoinnit, tilauskannan sekä operatiivisia tunnuslukuja toimialoittein. Tämän lisäksi neljännesvuosittain raportoidaan ulkoisen laskennan osavuositulos- tai tilinpäätösaineisto, ja se sisältää osavuosituloslaskelman tai tilinpäätöstiedotteen tekstiosan ja taulukko-osan sekä yksityiskohtaisen konsernin tuloslaskelman, taseen ja rahavirtalaskelman vertailutietoineen. Hallitus käsittelee, analysoi ja hyväksyy osavuosituloslaskukset, tilinpäätöstiedotteen ja tilinpäätöksen.

Sisäinen tarkastus

Sisäinen tarkastus avustaa hallitusta sen valvontatehtävässä hankkimalla tarkastustyön kautta tietoa Lemminkäinen-konsernin ja sen yksiköiden riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan riittävydestä ja toimivuudesta. Sisäinen tarkastus arvioi tehtävässään resurssien käytön taloudellisuutta ja tehokkuutta, raportoinnin luotettavuutta, varojen turvaamista sekä säädösten, toimintaperiaatteiden ja ohjeiden noudattamista. Sisäisen tarkastuksen toimintaperiaatteet on määritelty hallituksen hyväksymässä sisäisen tarkastuksen toimintaohjeessa.

Sisäinen tarkastus toimii hallituksen alaisuudessa ja toimitusjohtajan valvonnassa. Sisäisen tarkastuksen yksikköön kuuluvat tarkastuspäällikkö ja toiminnan edellyttämä määrä sisäisiä tarkastajia. Sisäisen tarkastuksen resursseja vahvistetaan hankkimalla tarpeen mukaan sisäisen tarkastuksen palveluita ulkoiselta palvelutuottajalta.

SISÄPIIRIHALLINTO

Lemminkäinen noudattaa toiminnassaan NASDAQ OMX Helsinki Oy:n sisäpiiriohjetta, jota on täydennetty hallituksen hyväksymällä sisäisellä sisäpiiriohjeella. Yhtiö ylläpitää julkista ja yrityskohtaista sisäpiirirekisteriä Euroclear Finland Oy:n Sire-järjestelmässä.

Ilmoitusvelvollisia sisäpiiriläisiä ovat Lemminkäisen hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja sekä tilintarkastusyhteisön päävastuullinen tilintarkastaja. Lisäksi yhtiö määrittelee ilmoitusvelvollisiksi sisäpiiriläisiksi konsernin johtoryhmän jäsenet. Ilmoitusvelvollisten sisäpiiriläisten Lemminkäisen osakkeiden omistus on julkista.

Lisäksi yhtiöllä on pysyviä yrityskohtaisia sisäpiiriläisiä, jotka asemansa tai tehtäviensä johdosta saavat säännöllisesti sisäpiirintietoa. Heidän osakeomistuksensa ei ole julkista. Lemminkäinen pitää tarvittaessa myös hankekohtaisia sisäpiirirekistereitä. **Lue lisää 6**

TILINTARKASTUS

Lemminkäisellä on yksi tilintarkastaja, jonka tulee olla Keskuskauppakamarin hyväksymä tilintarkastusyhteisö. Tilintarkastaja valitaan varsinaisessa yhtiökokouksessa toimikaudeksi, joka kestää seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättymiseen asti.

Tilintarkastus käsittää konsernin kunkin tilikauden kirjanpidon, tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja hallinnon tarkastuksen. Tilintarkastaja raportoi säännöllisesti tarkastusvaliokunnalle ja antaa yhtiökokoukselle tilintarkastuskertomuksen. Tilintarkastuskertomus sisältää lausunnon siitä, antavatko tilinpäätös ja toimintakertomus noudatettujen tilinpäätössäännösten mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta sekä ovatko tilikauden toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot riskitöntä. Tilintarkastajan palkkio maksetaan vuosittain yhtiökokouksen päätöksen mukaisesti.

2012 Lemminkäisen tilintarkastajana on vuodesta 2004 toiminut KHT-yhteisö PricewaterhouseCoopers Oy, jossa päävastuullisena tilintarkastajana toimii vuodesta 2011 Kim Karhu. Tilintarkastusyhteisö kilpailutettiin vuonna 2010.

Vuonna 2012 Lemminkäinen maksoi konsernin tilintarkastajalle tilintarkastustehtävistä palkkiona 562 441 euroa (vuonna 2011: 614 796) ja konsultointipalkkioina 473 201 euroa (269 601). ♦

Palkitseminen

HALLITUKSEN JÄSENTEN PALKITSEMINEN

Lemminkäinen Oyj:n yhtiökokous valitsee vuosittain hallituksen jäsenet ja päättää heidän palkkionsa. Palkkiot maksetaan kokonaan rahana. Jäsenten toimikausi kestää seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättymiseen asti.

Lemminkäisen hallituksen jäsenet eivät kuulu osakepohjaiseen palkkiojärjestelmään, eivätkä hallituksen jäsenet ole työsuhteessa Lemminkäiseen.

2012 Vuoden 2012 varsinainen yhtiökokous päätti hallituksen puheenjohtajan palkkioksi 10 000 euroa kuukaudessa (vuonna 2011: 10 000) ja hallituksen jäsenten palkkioksi 3 000 euroa kuukaudessa (3 000). Lisäksi hallituksen jäsenille maksettiin 500 euron kokouspalkkio (500).

Tarkastusvaliokunnan puheenjohtajalle maksettiin 1 000 euron (1 000) ja jäsenille 500 euron (500) kokouskohtainen palkkio valiokunnan kokouksista.

JOHDON PALKITSEMINEN

Lemminkäisen hallitus päättää toimitusjohtajan ja konsernin johtoryhmän peruspalkasta ja luontoiseduista sekä lyhyen ja pitkän aikavälin palkitsemisesta palkitsemisvaliokunnan esityksen pohjalta.

Hallituksen hyväksymän johdon palkka- ja palkitsemispolitiikan mukaisesti toimitusjohtajan, konsernin johtoryhmän ja muun johdon palkat koostuvat kiinteästä peruspalkasta, luontoiseduista, muista eduista, vuosittaisista lyhyen aikavälin kannustimista (tulospalkkio) sekä pitkän aikavälin osakepalkkiojärjestelmistä ja eläkejärjestelystä.

Kiinteällä peruspalkalla tarkoitetaan henkilön kuukausittaista rahapalkkaa, joka määräytyy tehtävän vaativuuden sekä tehtävää hoitavan henkilön kokemuksen ja suoriutumisen mukaan. Autoedun, matkapuhelinedun ja ravintoedun lisäksi johdolla on laajennetut vakuutukset vapaa-ajan tapaturmille sekä matkustamiseen. Kokonaispalkan käsite kattaa kiinteän peruspalkan ja luontoisedut.

Lemminkäisen hallitus päättää vuosittain johdon lyhyen ja pitkän aikavälin palkitsemisen mittarit ja niiden tavoitearvot, joilla pyritään tukemaan

strategisten tavoitteiden saavuttamista. Hallitus päättää toimitusjohtajan esityksen pohjalta mittausten mukaisten tavoitteiden saavuttamisen sekä palkkioiden määrän.

Lyhyen aikavälin palkitseminen

Johdon lyhyen aikavälin palkitseminen perustuu vuosittaiseen tulospalkkiomahdollisuuteen. Tulospalkkion suuruus riippuu vuoden alussa määritellyn taloudellisten ja toiminnallisten tulostavoitteiden toteutumisesta. Lemminkäisen johto on jaettu neljään tulospalkkioryhmään, jotka määrittelevät kunkin henkilön maksimitulospalkkioprosentin. Henkilön tulospalkkioryhmän määräytyminen perustuu organisaatiotasoon sekä tehtävän vaativuuteen ja liiketoiminnalliseen vaikuttavuuteen.

2012 Vuonna 2012 johdon tulospalkkion suuruus perustui konsernin tulokseen ennen veroja sekä muiden kasvu- ja kehittämistavoitteiden, kuten käyttöpääoman, tehostamiseen liittyvien tavoitteiden toteutumiseen. Johtoryhmän toimialajohtajien tulospalkkiot perustuivat lisäksi kunkin toimialan liikevoittoon. Tulospalkkiotavoitteiden toteutumista seurattiin puolivuositain. Toimitusjohtajan maksimitulospalkkio oli 80 % ja johtoryhmän muiden jäsenten 60 % vuotuisesta rahapalkasta.

Osakepalkkiojärjestelmät

Kannustinjärjestelmä kaudelle 2010–2012

Pitkän aikavälin palkitsemiseen Lemminkäisellä on käytössä osakepohjainen kannustinjärjestelmä, jossa on kolme ansaintajaksoa: kalenterivuodet 2010, 2011 ja 2012. Palkitsemisen sitouttamisjakso on kaksi vuotta. Hallitus päättää ansaintajakson ansaintakriteerit ja niille asetettavat tavoitteet kunkin ansaintajakson alussa. Ansaintakriteerien toteutumista seurataan puolivuositain.

Järjestelmän kohderyhmään kuuluvat toimitusjohtajan ja Lemminkäisen johtoryhmän lisäksi noin 45 henkilöä. Hallitus päättää osakkeiden jakautumisesta avainhenkilöille.

2012 Vuonna 2012 pitkän aikavälin palkitsemisen ansaintakriteerit olivat konsernin sijoitetun

pääoman tuotolle ja konsernin omavaraisuusasteelle asetetut tavoitteet.

Palkkio ansaintajaksolta 2012 maksetaan vuonna 2013 osittain yhtiön osakkeina ja osittain rahana. Rahana maksettava osuus kattaa palkkiosta aiheutuvat verot ja veronluonteiset maksut. Osakkeita ei saa luovuttaa sitouttamisjakson aikana, joka päättyy kahden vuoden kuluttua ansaintajakson päättymisestä. Yhtiön toimitusjohtajan ja konsernin johtoryhmän jäsenten on omistettava puolet järjestelmän perusteella saamistaan osakkeista kahden vuoden ajan sitouttamisjakson päättymisen jälkeen.

Kannustinjärjestelmä kaudelle 2013–2015

Vuoden 2012 lopussa Lemminkäinen Oyj:n hallitus päätti uudesta konsernin avainhenkilöiden osakepohjaisesta kannustinjärjestelmästä, joka koostuu suoriteperusteisesta ja ehdollisesta palkkiosta. Ehdollisen palkkion tavoitteena on kannustaa konsernin avainhenkilöitä omistamaan yhtiön osakkeita laajemmin. Hallitus suosittaa, että yhtiön toimitusjohtaja ja konsernin johtoryhmän jäsenet omistavat puolet kaikista järjestelmän perusteella saamistaan osakkeista niin kauan, kunnes heidän osakeomistustensa arvo vastaa heidän puolen vuoden palkkaansa. Tämä omistus tulisi säilyttää työ- tai toimisuhteen voimassaoloajan.

Järjestelmän perusteella maksettavat palkkiot vastaavat yhteensä enintään 700 000 Lemminkäinen Oyj:n osakkeen arvoa (sisältäen myös rahana maksettavan osuuden). Palkkion arvo määräytyy palkkiona maksettavien osakkeiden suhteen osakekurssin perusteella. Palkkiona luovutettavat Lemminkäinen Oyj:n osakkeet hankitaan osakemarkkinoilta, jolloin kannustinjärjestelmällä ei ole osakkeen arvoa laimentavaa vaikutusta.

Suoriteperusteinen palkkio

Järjestelmässä on kolme ansaintajaksoa, jotka ovat kalenterivuodet 2013, 2014 ja 2015. Yhtiön hallitus päättää järjestelmän ansaintakriteerit ja niille asetettavat tavoitteet kunkin ansaintajakson alussa.

Ansaintajaksolla 2013 järjestelmän piiriin kuuluu noin 45 henkilöä, ja suoriteperusteinen palkkio perustuu Lemminkäinen-konsernin liikevoittoon sekä sijoitetun pääoman tuotto prosenttiin. Mahdollinen suoriteperusteinen palkkio ansaintajaksolta 2013 maksetaan huhtikuun 2014 loppuun mennessä yhtiön osakkeina ja rahana. Rahana maksettava osuus kattaa palkkiosta aiheutuvat verot ja veroluonteiset maksut. Osakkeita ei saa luovuttaa noin kahden vuoden mittaisen sitouttamisjakson aikana. Mikäli avainhenkilön työ- tai toimosuhde päättyy sitouttamisjakson aikana, on hänen pääsääntöisesti palautettava palkkiona annetut osakkeet yhtiölle vastikkeetta.

Ehdollinen palkkio

Suoriteperusteisen palkkion lisäksi yllä mainituilla avainhenkilöillä on osakeomistuksen ja työ- tai toimosuhteen jatkumisen perusteella mahdollisuus

saada järjestelmässä ehdollista palkkiota. Ehdollisen palkkion saaminen edellyttää, että avainhenkilö ennestään omistaa tai hallituksen päättämään päivään mennessä hankkii yhtiön osakkeita hallituksen ennalta päättämän määrän tai osan siitä. Tällöin avainhenkilö saa ehdollisena palkkiona yhden osakkeen jokaista hankkimaansa osaketta kohden, mikäli hänen työ- tai toimosuhteensa on edelleen voimassa ja hän edelleen omistaa osakeostomahdollisuuden alaiset osakkeet ehdollisen palkkion maksuhetkellä. Ehdollisen palkkion ansaintajaksi on kalenterivuodet 2013–2015. Ehdollinen palkkio maksetaan huhtikuun 2016 loppuun mennessä yhtiön osakkeina ja rahana.

Eläkejärjestelyt

Vuoden 2010 alusta alkaen toimitusjohtajan ja Lemminkäisen johtoryhmän jäsenten lisäeläkejärjestelyt pohjautuvat maksuperusteiseen käytän-

töön sekä vapaakirjan ansaitsemiseen. Maksun suuruus määräytyy prosentteina vuosipalkasta. Toimitusjohtajalla on oikeus siirtyä eläkkeelle 60 vuotta täytettyään.

Konsernin muilla johtoryhmän jäsenillä on oikeus siirtyä eläkkeelle vanhan järjestelyn mukaisesti 60 vuotta täytettyään tai 15.9.2011 voimaantulleen järjestelyn mukaan 63 vuotta täytettyään.

Toimitusjohtajasopimus

Lemminkäisen toimitusjohtajasopimuksen irtisanomisaika on kuusi kuukautta. Mikäli yhtiö irtisanoo sopimuksen, on toimitusjohtajalla sopimuksen päättyessä oikeus kertakaikkiseen erokorvaukseen, joka vastaa 18 kuukauden rahapalkkaa sopimuksen päättymishetkellä. ♦

HALLITUKSEN JÄSENTEN PALKKIOT

	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Euroa/vuosi		
Hallituksen jäsenet		
Berndt Brunow	120 000	120 000
Juhani Mäkinen	36 000	36 000
Noora Forstén ¹⁾	27 000	
Mikael Mäkinen	36 000	36 000
Kristina Pentti-von Walzel	36 000	36 000
Heikki Rätty	36 000	36 000
Teppo Taberman ²⁾	9 000	36 000
Yhteensä	300 000	300 000

¹⁾ 2.4.2012 alkaen

²⁾ 2.4.2012 asti

HALLITUKSEN JÄSENTEN KOKOUSHALKKIOT

	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Euroa/vuosi		
Hallituksen jäsenet		
Berndt Brunow	7 000	6 000
Juhani Mäkinen	8 500	8 000
Noora Forstén ¹⁾	5 500	
Mikael Mäkinen	6 000	5 500
Kristina Pentti-von Walzel	8 500	8 000
Heikki Rätty	11 000	9 500
Teppo Taberman ²⁾	500	4 500
Yhteensä	47 000	41 500

¹⁾ 2.4.2012 alkaen

²⁾ 2.4.2012 asti

JOHTORYHMÄN JÄSENTEN PALKAT JA PALKKIOT

(Ei sisällä toimitusjohtajan palkkaa ja palkkiota)	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Euroa/vuosi		
Rahapalkka	1 460 313	1 106 201
Luontoisedut	115 423	86 111
Tulospalkitseminen	206 820	242 426
Eläkejärjestelyt	555 331	580 012
Yhteensä	2 337 887	2 014 751
Osakepalkitseminen (osakkeet, kpl)	26 249	6 066

TOIMITUSJOHTAJAN PALKAT JA PALKKIOT

	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Euroa/vuosi		
Rahapalkka	491 400	418 710
Luontoisedut	19 992	19 872
Tulospalkitseminen	87 603	112 075
Eläkejärjestelyt	196 363	258 488
Yhteensä	795 358	809 145
Osakepalkitseminen (osakkeet, kpl)	10 220	2 605

HALLITUS

BERNDT BRUNOW

s. 1950, diplomiekonomi. Hallituksen puheenjohtaja vuodesta 2008 ja hallituksen jäsen vuodesta 2002. Nimitysvaliokunnan puheenjohtaja sekä palkitsemisvaliokunnan jäsen. Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista.

JUHANI MÄKINEN

s. 1956, laamanni. Hallituksen jäsen ja varapuheenjohtaja vuodesta 2008. Tarkastusvaliokunnan jäsen. Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista.

NOORA FORSTÉN

s. 1981, ylioppilas. Hallituksen jäsen vuodesta 2012. Nimitysvaliokunnan ja palkitsemisvaliokunnan jäsen. Riippumaton yhtiöstä ja ei-riippumaton merkittävistä osakkeenomistajista.

→ Tarkemmat tiedot hallituksen jäsenistä löytyvät osoitteesta:
http://www.lemminkainen.fi/Sijoittajat/Hallinto_ja_johto/Hallitus/Jasenet

MIKAEL MÄKINEN

s. 1956, DI.

Hallituksen jäsen vuodesta 2009. Palkitsemisvaliokunnan puheenjohtaja. Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista.

KRISTINA PENTTI-VON WALZEL

s. 1978, KTM, VTK.

Hallituksen jäsen vuodesta 2007. Nimitysvaliokunnan ja tarkastusvaliokunnan jäsen. Riippumaton yhtiöstä ja ei-riippumaton merkittävistä osakkeenomistajista.

HEIKKI RÄTTY

s. 1953, KTM.

Hallituksen jäsen vuodesta 2009. Tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja. Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista.

JOHTORYHMÄ

TIMO KOHTAMÄKI

s. 1963, tekniikan lisensijaati, toimitusjohtaja 2009–, konsernin palvelukseen 1996. Kohtamäki on toiminut ennen nykyistä tehtäväänsä Lemminkäinen Infra Oy:n toimitusjohtajana sekä Lemeonin infrayksikön johtajana.

HENRIK EKLUND

s. 1961, DI, kansainvälisten toimintojen toimialajohtaja 2012–, konsernin palvelukseen 1989. Eklund on toiminut ennen nykyistä tehtäväänsä useissa johtotehtävissä Lemminkäisessä, viimeksi infrarakentamisen toimialajohtajana.

HARRI KAILASALO

s. 1969, DI, eMBA, infrarakentamisen toimialajohtaja 2012–, konsernin palvelukseen 1995. Kailasalo on toiminut ennen nykyistä rooliaan useissa eri tehtävissä Lemminkäisen infrarakentamisessa, viimeksi liiketoiminta-alueista vastaavana johtajana.

MARCUS KARSTEN

s. 1966, KTM, talotekniikan toimialajohtaja 2010–, konsernin palvelukseen 2002. Karsten toimi ennen nykyistä tehtäväänsä Tekmanni Service Oy:n toimitusjohtajana sekä markkinointi- ja kehitysjohtajana.

TIINA MELLAS

s. 1960, KTM, johtaja, HR ja ICT 2010–, konsernin palvelukseen 2009. Mellas on aiemmin toiminut Lemminkäisen henkilöstöjohtajana. Ennen Lemminkäistä Mellas on tehnyt pitkän uran TietoEnatorilla.

→ Tarkemmat tiedot johtoryhmän jäsenistä löytyvät osoitteesta:
http://www.lemminkainen.fi/Sijoittajat/Hallinto_ja_johto/Konsernin_johto/Johtoryhma

TIINA MIKANDER

s. 1967, varatuomari, MBA, kehitysjohtaja 2010–, konsernin palvelukseen 1998. Mikander on toiminut ennen nykyistä tehtäväänsä Lemminkäisen lakiasiaintojohtajana sekä yhtiölakimiehenä.

JOUNI PEKONEN

s. 1963, DI, hankintajohtaja 2012–, konsernin palvelukseen 2012. Pekonen on toiminut ennen Lemminkäiselle tuloaan hankintajohtajana useissa yhtiöissä, viimeksi Rautaruukissa.

JUKKA TERHONEN

s. 1954, DI, rakennusneuvos, talonrakentamisen toimialajohtaja 2009–2012, konsernin palvelukseen 2001. Terhonen on aiemmin toiminut Rakennustoimisto Palmberg Oy:n toimitusjohtajana ja ennen sitä tehnyt pitkän uran YIT:n palveluksessa.

ROBERT ÖHMAN

s. 1959, KTM, talous- ja rahoitusjohtaja 2009–, konsernin palvelukseen 2009. Öhman on toiminut ennen Lemminkäiselle tuloaan talous- ja rahoitusjohtajana Spondassa sekä talousjohtajana useissa yhtiöissä.

CASIMIR LINDHOLM

s. 1971, KTM, MBA, talonrakentamisen toimialajohtaja 2013–, konsernin palvelukseen 2013. Lindholm on toiminut ennen Lemminkäiselle tuloaan Eltel Networksissa liiketoiminta-alueen johtajana ja Eltel Networksin Ruotsin toimitusjohtajana.

RISKIENHALLINTA

Riskienhallinnan merkitys korostuu epävakaaassa markkinatilanteessa ja toimintamme laajentuessa kansainvälisesti. Riskienhallinnan tehtävänä on ennakoida tulevia riskejä, varmistaa strategisten ja operatiivisten tavoitteiden saavuttaminen sekä turvata toiminta muuttuvissa olosuhteissa.

RISKIENHALLINNAN PERIAATTEET

Riskienhallintamme perustuu hallituksen hyväksymään riskienhallintapolitiikkaan. Määrittelemme riskin sellaiseksi ulkoiseksi tai sisäiseksi epävarmuustekijäksi, joka toteutuessaan vaikuttaa joko myönteisesti tai kielteisesti mahdollisuuksiimme saavuttaa strategiset ja taloudelliset tavoitteemme kestäväällä ja eettisellä tavalla. Riskien merkittävyyttä arvioimme niiden todennäköisyyden ja taloudellisten seurausten perusteella.

Pyrimme ennakoivasti tunnistamaan, analysoimaan, arvioimaan ja hallitsemaan merkittävimmät strategiset, operatiiviset, taloudelliset ja vahinkoriskit. Hallitus määrittelee konsernin riskinottohulun ja -kantokyvyn strategia- ja vuosisuunnittelu-prosessin yhteydessä sekä erikseen tekemiensä päätösten kautta. Hallituksen tarkastusvaliokunta seuraa konsernin riskienhallinnan riittävyyttä ja tehokkuutta vuosisuunnitelman mukaisesti.

RISKIENHALLINNAN VASTUUT

Toimitusjohtaja vastaa riskienhallinnan toteutumisesta. Talous- ja rahoitusjohtajalla on ensisijainen vastuu taloudellisten riskien hallinnasta toimialajohtajan tukemana. Operatiivisista riskeistä vastaa toimialajohto. Riskienhallinnasta vastaava johtaja koordinoi politiikan toteutumista ja riskienhallintaprosessia sekä raportoi riskeistä toimitusjohtajalle, konsernin johtoryhmälle ja hallitukselle. Toimialojen, yksiköiden ja liiketoimintojen johtajien vastuulla on riskienhallintapolitiikan täytäntöönpano omassa organisaatiossaan. Jokainen lemminkäinen vastaa omaan työhönsä liittyvien riskien tunnistamisesta sekä niiden ilmoittamisesta esimiehille.

MERKITTÄVIMMÄT RISKIT

Strategiset riskit

Liiketoimintaympäristöön liittyvät riskit

Tuotteidemme ja palveluidemme kysyntään ja kustannustasoon vaikuttavat esimerkiksi maailmantalouden suhdannevaihtelut sekä toimintaympäristöömme vaikuttavat megatrendit. Seuraamme jatkuvasti talouden ja suhdanteiden muutoksia ja pyrimme ennakoimaan niitä mm. skenaarioharjoituksilla osana strategian ja toimintamme suunnittelua. Tavoitteena on näin minimoida niihin liittyvät riskit.

Noin puolet liiketoimintoistamme on riippuvaisia Suomen talonrakentamisesta. Uudisrakentamisen suhdanneherkkyys muodostaa toiminnallemme merkittävän riskin, jota hallitsemme rakenteellisesti ja toiminnallisesti. Pohjoismaainen, uudisrakentamista vakaampi infrarakentaminen tasapainottaa tätä riskiä, samoin kuin talotekniikan huolto- ja ylläpitopalvelut. Tasapainoinen liiketoimintarakenne auttaa suojautumaan muutoksista vastaan.

Asfalttituotannossamme käytetyn bitumin hinta määräytyy öljyn maailmanmarkkinahinnan perusteella. Hallitsemme bitumin hintariskiä öljyjohtannaisilla ja sopimusteknisillä toimenpiteillä.

Markkinariskit

Demografiset, teknologiset, poliittiset ja lainsäädännölliset muutokset voivat vaikuttaa markkinoiden toimintaan ja asiakkaidemme käyttäytymiseen. Markkinoille tulevat uudet kilpailijat, tuotteet tai innovaatiot voivat myös aiheuttaa muutoksia kysyntään tai toimintaympäristöön.

Seuraamme ja analysoimme toimintaympäristöämme ja kilpailijoitamme jatkuvasti.

Yritysjärjestelyriskit

Hallitsemme yrityskauppoihin ja kansainvälistymiseen liittyviä riskejä tuntemalla poliittiset, kulttuuriset ja lainsäädännölliset tekijät toimintamaissamme sekä yhdenmukaistamalla toimintatapojamme ja raportointijärjestelmiämme. Hyvin suunniteltu integraatioprosessi auttaa hallitsemaan yritysjärjestelyihin liittyviä riskejä.

Operatiiviset riskit

Projektiokohtaiset riskit

Merkittävät projekteihin liittyvät riskit liittyvät kustannusten ja toteutuksen hallintaan. Kehitämme jatkuvasti sopimusosaamistamme sekä projektin hallintakäytäntöjämme tarjous- ja toteutusvaiheissa. Projektinhallintaa tukee myös toimintajärjestelmämme. Yksittäiset projektiepäonnistumiset eivät vaikuta merkittävästi tulokseemme.

Liiketoimintamme kannattavuuteen vaikuttavat myös ilmastomuutos ja epätavalliset sääilmiöt, jos ne keskeyttävät tai viivästyttävät projektien etenemisen. Toisaalta lauhat ja lumettomat talvet pidentävät työkautta päällystysliiketoiminnassa.

Tontti- ja myyntiriskit

Omaperusteisissa asunto- sekä liike- ja toimitilakoh-teissa vastaamme hankkeiden koko toteutuksesta tonttien hankinnasta alkaen. Ostamme tontteja Suomessa ja Venäjällä sekä yksityiseltä että julkiselta sektorilta. Tonttihankintaan liittyviä riskejä hallitsemme selvittämällä tonttien omistusoikeudet ja esimerkiksi kaavoittamiseen liittyvät rajoitukset.

Kysynnän epävakaudesta johtuvaa myynti- ja hintariskiä omaperusteisessa tuotannossa hallitsemme aloittamalla uudisrakennuskohteita vasta, kun kohteen etukäteisvarausaste on riittä-

Rahoitusriskeistä on kerrottu lisää vuoden 2012 tilinpäätöksen liitetiedossa 31, sivuilla 129–132.

Taloudelliseen raportointiprosessiin liittyvien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestelmien pääpiirteistä on kerrottu sivuilla 74–75.

Vahingonkorvausoikeudenkäynneistä on kerrottu lisää toimintakertomuksessa sivulla 92.

vän korkea. Pyrimme myös myymään liikekohteet kiinteistösijoittajille viimeistään rakennusprojektin alkuvaiheessa. Markkinamuutokset ja esimerkiksi korkotason nopea nousu kasvattavat myyntiriskiä.

Henkilöstöön liittyvät riskit

Liiketoimintamme on henkilövaltaista, joten kasvuumme ja projektien menestykseen vaikuttaa suuresti osaavan henkilöstön saatavuus ja sitoutuneisuus. Tähän vaikutamme johdonmukaisella henkilöstöpolitiikalla, jonka tavoitteena on turvata henkilöstöemme osaaminen ja tehokkuus sekä tasapuolinen ikärakenne ja henkilöstön pysyvyys. Henkilöstön sitoutuneisuutta ylläpidämme kannustavalla ja oikeudenmukaisella palkitsemisella sekä mielenkiintoisilla työtehtävillä ja urakehitysmahdollisuuksilla.

Taloudelliset riskit

Altistumme liiketoiminnassamme rahoitusriskeille, joista merkittävimpiä ovat korko-, valuuttakurssi-, likviditeetti- ja luottoriski sekä rahoituksen saamiseen liittyvä riski. Rahoitusriskien hallinta perustuu hallituksen hyväksymään rahoituspolitiikkaan, joka määrittää rahoitusriskien hallinnan ja rahoitustoimien toimintaperiaatteet ja vastuunjaot. Lue lisää 1, 2

Vahinkoriskit

Esimerkiksi ympäristöön ja työturvallisuuteen liittyvät riskit muodostavat meille vahinkoriskin. Toimintamme suurimmat ympäristövaikutukset tulevat tuotantolaitoksistamme, rakentamisesta ja kuljetuksista. Seuraamme ympäristövaikutusiimme säännöllisesti ja kehitämme toimintaamme. Tavoitteenamme on pienentää ympäristövaikutuksia mm. tuotantotapoja kehittämällä ja kuljetuksia optimoimalla. Ympäristövaikutusten hallintaa edesauttaa ympäristöpolitiikkamme ja toimintajärjestelmämme noudattaminen.

Koulutamme myös henkilöstöämme säännöllisesti niin ympäristö- kuin työturvallisuuteen liittyvissä asioissa. Seuraamme työturvallisuuden kehittymistä kuukausittain konsernin johtoryhmässä.

Lisäksi henkilö- ja tietoturvaan sekä IT-järjestelmiin liittyvät vahingot ja onnettomuudet voivat aiheuttaa meille vahinkoriskejä. Hallitsemme näitä riskejä poikkeustilanteisiin tehdyillä suunnitelmilla.

Oikeudenkäynnit

Yksittäisen riskin muodostavat eräiden kuntien ja Suomen valtion käräjäoikeuteen jättämät haas-

tehakemukset, joiden perustana on korkeimman hallinto-oikeuden (KHO) vuonna 2009 kotimaisille asfalttialan yrityksille määräämä seuraamusmaksu kilpailulainsäädännön rikkomuksista.

Vuoden 2012 lopussa vireillä oli yhteensä 52 kunnan ja Suomen valtion (Liikennevirasto) Lemminkäistä ja muita asfalttialan yhtiöitä vastaan nostamat vahingonkorvauskanteet. Kantajat

katsovat, että kilpailunrajoituksilla on aiheutettu niille vahinkoa. Kannevaatimusten pääomamäärä oli yhteensä noin 129 milj. euroa. Kanteissa esitetyt vaatimukset ovat määritään ja perusteiltaan toisistaan poikkeavia. Kanteet käsitellään käräjäoikeuden määräämässä järjestyksessä ja aikataulussa.

Lähtökohtaisesti Lemminkäinen pitää vahingonkorvauskanteita perusteettomina. Lue lisää 3 ♦

RISKIKARTTA

MERKITTÄVIMMÄT RISKIT – VUOSI 2013

Riskityyppi

Projektiokohtaiset riskit

Rahoitusriskit

Yleinen taloudellinen tilanne

Maine ja eettiset rikkomukset

Henkilöstöresurssien riittävyys

Esimerkkejä riskienhallinnan toimenpiteistä

Toimintajärjestelmän noudattaminen, jatkuva seuranta, sopimussuosaaminen

Tehostamisohjelma, käyttöpääomaprojekti, monipuoliset rahoituslähteet

Jatkuva seuranta ja analysointi, reagoitiherkkyys, tasapainoinen liiketoimintarakenne

Ilmoituskanava rikkeille, hyvän liiketavan periaatteiden jalkauttaminen

Koulutus, henkilöstösuunnittelu, urakehitysmahdollisuudet, työkykyriskien hallinta

Tilinpäätös 2012

TILINPÄÄTÖKSEN SISÄLLYSLUETTELO

Hallituksen toimintakertomus 2012	85
Toimialakatsaukset	88
Konsernin tuloslaskelma (IFRS)	94
Konsernin laaja tuloslaskelma (IFRS)	95
Konsernin tase (IFRS)	96
Konsernin rahavirtalaskelma (IFRS)	98
Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista (IFRS)	99
IFRS-konsernitilinpäätöksen laadintaperiaatteet 31.12.2012	100
Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS)	109
Emoyhtiön tuloslaskelma (FAS)	138
Emoyhtiön tase (FAS)	139
Emoyhtiön rahavirtalaskelma (FAS)	140
Emoyhtiön tilinpäätöksen laadintaperiaatteet 31.12.2012	141
Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot (FAS)	142
Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut (IFRS)	146
Osakekohtaiset tunnusluvut (IFRS)	147
Tunnuslukujen laskentakaavat	148
Hallituksen ehdotus emoyhtiön voittovarojen käytöstä	149
Tilintarkastuskertomus	150
Osakkeet ja osakkeenomistajat	151
Tietoa osakkeenomistajille ja sijoittajille	153

Hallituksen toimintakertomus 2012

TOIMINTAYMPÄRISTÖ VUONNA 2012

Suomi

Asuntoaloituksia oli vuonna 2012 noin kymmenyksen edellisvuotta vähemmän. Pienten ja keskikokoisten asuntojen kysyntä pysyi hyvänä kasvukeskuksissa ja pääkaupunkiseudulla. Toimitilarakentaminen pääkaupunkiseudun ulkopuolella jäi vähäiseksi. Hankkeita oli paljon vireillä, mutta niiden aloituksia siirrettiin tai ne keskeytettiin kokonaan. Sen sijaan talojen korjausrakentamisen kysyntä pysyi hyvänä, ja korjausrakentamisen määrä jatkoi monivuotista tasaista kasvuaan.

Infrarakentamisessa näkymät heikkenivät kesän jälkeen, ja kokonaismäärä rupistui edellisvuoteen verrattuna. Julkisen sektorin vaikeudet heijastuivat infrarakentamisen markkinatilanteeseen, ja mm. kiviainesten kysyntä kääntyi vuoden lopussa laskuun. Kasvukeskusten maanalaisten rakentaminen sekä kairostoiminta Pohjois-Suomessa oli vilkasta.

Talotekniikan korjausrakentamisessa kysyntä kohdistui talojen energia- tehokkuutta parantaviin toimenpiteisiin ja asuntojen linjasaneerauksiin. Talotekniikan palveluliiketoiminnan kysyntä kasvoi, ja kiinteistöjen pitkäaikaisia huolto- ja ylläpitosopimuksia solmittiin aiempaa enemmän. Kasvukeskusten ulkopuolella selvästi hidastunut toimitilarakentaminen vähensi taloteknisten urakointipalveluiden kysyntää.

Muut markkinat

Ruotsissa valtion pitkäaikainen investointiohjelma infrastruktuurin kehittämiseksi piti liikenteen infrarakentamisen aktiviteetin hyvällä tasolla. Kasvava kaivostoiminta Pohjois-Ruotsissa lisäsi kalliorakentamisen kysyntää. Norjassa ja Tanskassa käynnissä olevat tie- ja raidehankkeet sekä kasvavat investoinnit energiantuotantoon houkuttelivat uusia toimijoita markkinoille.

Baltian maissa rakentaminen elpyi muun talouden rinnalla. EU-rahoituksen tuella aloitettiin useita teiden rakennus- ja peruskorjaushankkeita vuosien 2011–2012 aikana.

Lemminkäisen päämarkkina-alueista rakentaminen kasvoi nopeimmin Venäjällä. Lupakäsittelyn viivästyminen Pietarissa hidasti uusien hankkeiden käynnistymisiä. Uusien asuntojen hinnat Pietarissa nousivat lähes 10 prosenttia vuoden 2012 aikana. Infrarakentamisen kysyntää kasvattivat erityisesti kaupunkien välisten pääväylien rakentamis- ja kunnostustyöt.

STRATEGISET TAVOITTEET JA NIIDEN TOTEUTUMINEN VUONNA 2012

Lemminkäinen julkisti nykyisen strategiansa marraskuussa 2009, ja se tehtiin kaudelle 2010–2013. Lokakuussa 2011 yhtiö täsmensi strategiansa ja vahvisti aikaisemmat taloudelliset tavoitteet. Yhtiön pää tavoitteina ovat kannattava kasvu ja vakavaraisuuden vahvistaminen. Liikevaihdon

kasvutavoite on keskimäärin 10 prosenttia strategiakauden 2010–2013 loppuun mennessä. Konsernin muut taloudelliset tavoitetasot ovat: sijoitettun pääoman tuotto yli 18 prosenttia ja omavaraisuusaste vähintään 35 prosenttia. Osinkoa yhtiö pyrkii jakamaan vähintään 40 prosenttia tilikauden tuloksesta.

Lokakuussa 2011 tehdyt strategiatäsmennykset ja samanaikaisesti käynnistetty tehostamisohjelma tähtäsivät ensisijaisesti konsernin kilpailukykyyn ja kannattavuuden parantamiseen. Suomessa painopistealueiksi otettiin omaperusteinen asuntotuotanto ja talotekniikan huolto- ja ylläpitopalvelut. Talonrakentamisessa omaperusteisen asuntotuotannon osuus halutaan kasvattaa yli 50 prosenttiin toimialan liikevaihdosta. Talotekniikassa tavoitteena on vastaavasti nostaa palveluliiketoiminnan osuus noin 50 prosenttiin toimialan liikevaihdosta. Kasvua Lemminkäinen hakee erityisesti kansainvälisistä toiminnoista. Norjan, Tanskan ja Ruotsin infrarakentamisessa tavoitteena on kasvattaa liikevaihtoa yhteensä noin 100 milj. eurolla vuosina 2012–2013. Venäjällä Lemminkäisen tavoitteena on aloittaa vuosittain 1 000 uuden asunnon rakentaminen.

Strategian toteutuminen vuonna 2012

Vuonna 2012 Lemminkäisen liikevaihto pysyi suunnilleen edellisvuoden tasolla. Strategiakauden alusta Lemminkäisen vuosittainen liikevaihdon kasvu (CAGR-%) on ollut keskimäärin 6 %. Sijoitetun pääoman tuotto pysyi edellisvuoden tasolla. Kannattavuus ei vielä ole yhtiön tavoitteiden mukainen.

Omavaraisuusaste nousi 38 prosenttiin eli yli strategiakauden tavoitetasoon. Syitä parannukseen olivat käyttöpääoman tehostamiseen suunnatut toimenpiteet, toteutetut yrityskaupat sekä oman pääoman ehtoinen joukkovelkakirjalaina.

Osingonjakoehdotus vuodelta 2012 on 0,60 euroa osakkeelta, mikä on 26,9 prosenttia yhtiön tilikauden tuloksesta.

Suomen talonrakentamisessa omaperusteisen tuotannon osuus toimialan liikevaihdosta vuonna 2012 oli 32 %, ja vastaavasti talotekniikassa huolto- ja ylläpitotoiminnan osuus toimialan liikevaihdosta oli 33 %. Norjan, Tanskan ja Ruotsin infrarakentamisessa liikevaihto vuonna 2012 kasvoi noin 50 milj. euroa. Kasvu oli nopeinta Ruotsissa.

Venäjällä Pietarissa lupakäsittelyn viivästyminen hidastutti yhtiön omaperusteista asuntotuotantoa eikä uusia kohteita käynnistynyt. Vuoden lopussa Lemminkäinen osti Pietarin keskustasta tontin, johon valmistuu noin 800 asuntoa. Nykyisen tonttivarannon turvin yhtiön on mahdollista aloittaa noin 3 200 omaperusteisen asunnon rakentaminen Pietarin keskustassa lähivuosina.

Taloudelliset tavoitetasot ja niiden toteutuminen strategiakauden alusta

LEMMINKÄISEN TALOUDELLISET TAVOITTEET	TAVOITETASO	TOTEUTUNUT 2012	TOTEUTUNUT 2011	TOTEUTUNUT 2010
Liikevaihdon kasvu	keskimäärin 10 % ¹⁾	4 %	19 %	-4 %
Sijoitetun pääoman tuotto	18 % ¹⁾	11 %	11 %	7 %
Omavaraisuusaste	yli 35 %	38 %	31 %	35 %
Osingonmaksu	40 % tilikauden tuloksesta	27 %²⁾	28 %	yli 100 %

¹⁾ Strategiakauden loppuun mennessä.

²⁾ Hallituksen ehdotus osingonmaksusta.

Yhtiön ohjeistuksen toteutuminen vuonna 2012

Lemminkäinen arvioi 9.2.2012, että vuonna 2012 sen liikevaihto pysyy vuoden 2011 tasolla ja tulos ennen veroja on parempi kuin vuonna 2011. Arvion perustana oli aiempaa parempi tilauskanta ja tilauskannan katekanta. Yhtiö piti ohjeistuksensa muuttumattomana koko vuoden. Vuonna 2012 Lemminkäisen liikevaihto kasvoi 4 % ja tulos ennen veroja kasvoi 16 %.

TEHOSTAMISOHJELMA

Syksyllä 2011 käynnistetyt tehostamisohjelman tavoitteena on saavuttaa vuosituloksella 50 milj. euron kustannussäästöt vuodesta 2014 alkaen. Hankintatoimen kehittämisellä yhtiö hakee noin 30 milj. euron kustannussäästöjä. Operatiivista tehokkuutta parantamalla yhtiö arvioi saavuttavansa noin 20 milj. euron säästöt.

Hankintatoimissa Lemminkäinen on siirtynyt keskitetysti johdettuun malliin, jossa liiketoiminnot käyttävät yhteisiä prosesseja, mittareita sekä hankinta- ja ostotyökaluja. Keskitetyssä hankintamallissa mm. volyymiedut tulevat parhaiten hyödynnettyksi. Myös toimittajien määrää vähennetään ja toimittajakantaa kansainvälistetään. Lisäksi operatiivista tehokkuutta on parannettu toimintamallia tehostamalla. Loppuvuodesta 2011 käytyjen yt-neuvottelujen jälkeen yhtiön henkilöstömäärä on vähentynyt noin 300 henkilöllä.

Vuoden 2012 loppuun mennessä tehostamisohjelmalla oli saavutettu yhteensä noin 20 milj. euron kustannussäästöt. Henkilöstövähennyksistä saavutetut säästöt näkyvät täysimääräisenä yhtiön tuloksessa vuonna 2013. Hankintojen säästöt tulevat näkymään projektikatteissa projektien tuloutumisen myötä.

LIIKETOIMINNAN KEHITYS

LIKEVAIHTO

LIKEVAIHTO TOIMIALOITTAIN, MILJ. EUROA	1-12/2012	1-12/2011	MUUTOS
Kansainväliset toiminnot	934,3	809,8	15 %
Talonrakentaminen	682,4	720,9	-5 %
Infrarakentaminen	591,1	596,2	-1 %
Talotekniikka	230,0	239,9	-4 %
Muut toiminnot ja konsernieliminoinnit	-84,3	-59,4	
Toimialat yhteensä	2 353,6	2 307,4	2 %
Täsmäytyserät	-86,0	-123,5	
Konserni yhteensä (IFRS)	2 267,6	2 183,9	4 %

"Muut toiminnot ja konsernieliminoinnit" sisältävät konsernihallinnon yksiköiden ja yhteisten palvelujen erät sekä toimialojen välisten myyntien eliminoinnit. "Täsmäytyserät" sisältävät mm. lopetettujen toimintojen oikaisut.

Lemminkäisen liikevaihto vuonna 2012 pysyi suunnilleen edellisvuoden tasolla ja oli 2 267,6 milj. euroa (2 183,9). Liikevaihtoa kasvattivat infrarakentaminen Ruotsissa, Venäjällä ja Baltian maissa. Ruotsissa kasvua toi kalliorakentaminen Pohjois-Ruotsin kaivoksissa ja päällystystoiminta. Venäjällä teollisuus- ja toimintarakentaminen oli vilkasta. Suomessa Lemminkäinen tiukensi kannattavuusvaatimuksiaan talonrakentamisen ja talotekniikan urakatuotannossa, mikä laski liikevaihtoa. Talonrakentamisessa toimitilatuotanto väheni pääkaupunkiseudun ulkopuolella.

Vuoden 2012 liikevaihdesta 61 % (66) tuli Suomesta, 25 % (23) muista Pohjoismaista, 6 % (5) Venäjältä ja 8 % (6) muista maista.

LIKEVOITTO

LIKEVOITTO TOIMIALOITTAIN, MILJ. EUROA	1-12/2012	1-12/2011	MUUTOS
Kansainväliset toiminnot	16,6	42,2 ³⁾	-61 %
Talonrakentaminen	19,6	9,4	yli 100
Infrarakentaminen	43,5¹⁾	30,9 ²⁾	41 %
Talotekniikka	3,2	2,8	14 %
Muut toiminnot	-8,3	-16,6	50 %
Toimialat yhteensä	74,6¹⁾	68,8 ^{2),3)}	8 %
Täsmäytyserät	-24,5	-24,8	
Konserni yhteensä (IFRS)	50,1	44,0 ³⁾	14 %

"Muut toiminnot" sisältävät konsernihallinnon yksiköiden ja yhteisten palvelujen erät.

"Täsmäytyseriin" sisältyy mm. lopetettujen toimintojen myyntivoitto ja myyntihetkeen saakka kertynyt liiketoiminnan tulos.

¹⁾ Luku sisältää betoniliiketoiminnan myyntivoittoa 17,3 milj.euroa.

²⁾ Luku sisältää kattoliiketoiminnan myyntivoittoa 17,1 milj. euroa.

³⁾ Luku sisältää Mesta Industri AS:n yrityskaupasta tuloutunutta negatiivista liikearvoa 11 milj. euroa.

LIKEVOITTO-% TOIMIALOITTAIN	1-12/2012	1-12/2011
Kansainväliset toiminnot	1,8	5,2
Talonrakentaminen	2,9	1,3
Infrarakentaminen	7,4	5,2
Talotekniikka	1,4	1,2
Konserni yhteensä (IFRS)	2,2	2,0

Liikevoitto toimialoittain -taulukossa mainitut kertaluonteiset erät sisältyvät toimialojen liikevoitto-%-lukuun.

Liikevoitto vuonna 2012 oli 50,1 milj. euroa (44,0) ja liikevoittoprosentti 2,2 (2,0). Vertailuvuoden liikevoitto sisältää yrityskaupasta tuloutunutta negatiivista liikearvoa 11 milj. euroa.

Suomessa kannattavuus parani kaikilla Lemminkäisen toimialoilla. Konsernin tehostamisohjelmalla saavutetut kustannussäästöt näkyivät etenkin loppuvuoden tuloksessa. Kaikilla toimialoilla urakoinnin kannattavuusvaatimuksia on tiukennettu, projektiseurantaa on tehostettu ja johtamisraken- teita on selkeytetty. Myös hyvin sujunut asuntokauppa ja pääkaupunkiseu- dun toimitilatutuotanto tukivat positiivista tuloskehitystä. Infrarakentamisen kannattavuutta paransivat lisäksi bitumin hinnanlasku kesäkuukausina ja kierrätysasfaltin lisääntynyt käyttö.

Norjan päällystystoiminnassa liikevoitto jäi noin 10 milj. euroa edellis- vuotta heikommaksi. Heikkoon tuloskehitykseen vaikuttivat haasteet os- tettujen liiketoimintojen integroinnissa, kilpailun kiristyminen ja normaalia lyhyempi päällystyskausi. Infraliiketoiminnan kannattavuus Ruotsissa, Bal- tian maissa ja Venäjällä oli edellisvuotta parempi. Venäjällä Lemminkäisellä ei valmistunut yhtään uutta omaperusteista asuntoa, mutta tulosta paikkasi vilkas infra- ja toimitilarakentaminen.

TILAUSKANTA

TILAUSKANTA TOIMIALOITTAIN, MILJ. EUROA	31.12.2012	31.12.2011	MUUTOS
Kansainväliset toiminnot	574,6	482,5	19 %
Talonrakentaminen	526,9	580,5	-9 %
Infrarakentaminen	234,7	238,3	-2 %
Talotekniikka	107,7	99,0	9 %
Konserni yhteensä	1 443,9	1 400,4	3 %
- josta myymätön osuus	176,7	206,3	

Lemminkäisen tilauskanta vuoden 2012 lopussa kasvoi hieman ja oli 1 443,9 euroa (1 400,4). Myös tilauskannan katekanta oli vertailuvuotta parempi. Tilauskannasta noin 75 % kohdistuu vuodelle 2013. Suomessa ti- lauskantaa kasvattivat päällystystoiminta, infrarakentamisen erikoisurakointi sekä talotekniikan huolto- ja ylläpitotoiminta. Talonrakentamisen tilauskanta laski, kun yhtiö tiukensi omaperusteisen asuntotuotannon käynnistämisen eh- toja. Markkinatilanteen salliessa Lemminkäisellä on kuitenkin valmius aloittaa edellisvuotta vastaava määrä omaperusteisia asuntoja. Kansainvälisissä toi- minnoissa tilauskantaa kasvattivat talonrakentaminen Venäjällä ja Ruotsissa, talotekniikka Venäjällä sekä infrarakentaminen Norjassa.

Konsernin tilauskannasta 60 % (66) tuli Suomesta, 23 % (20) muista Pohjoismaista, 11 % (8) Venäjältä ja 6 % (6) muista maista.

TASE, RAHOITUS JA RAHAVIRTA

Taseen loppusumma 31.12.2012 oli 1 300,4 milj. euroa (1 242,8), josta oman pääoman määrä oli 450,8 milj. euroa (350,4). Omaa pääomaa kas- vatti tuloksen lisäksi keväällä 2012 yhtiön liikkeeseen laskema 70 milj. eu- ron oman pääoman ehtoinen joukkovelkakirjalaina (hybridilaina). Velkakirjan haltijalla ei ole osakkeenomistajalle kuuluvia oikeuksia eikä se laimenna yh- tiön osakkeenomistajien omistusta. Laina on eräpäivätön, mutta yhtiöllä on oikeus lunastaa se takaisin aikaisintaan vuonna 2016. Lemminkäisen käyt- töpääoma vuoden lopussa oli 865,8 milj. euroa (861,4) ja nettokäyttöpää- oma oli 427,5 milj. euroa (435,7).

Omavaraisuusaste oli strategiakauden taloudellisen tavoitteen mukainen eli 38,0 % (30,8). Nettovelkaantumisaste oli 61,5 % (114,5). Omavaraisuusas- tetta ja nettovelkaantumisastetta paransivat käyttöpääoman tehostamiseen suunnatut toimenpiteet, toteutetut yrityskaupat ja oman pääoman ehtoinen joukkovelkakirjalaina.

Lemminkäisen sijoitetun pääoman liukuva 12 kk:n tuotto pysyi edellisvuoden tasolla ja oli 10,7 % (10,8). Strategiakaudelle 2010–2013 asetettu tavoite si- joitetun pääoman tuotolle on 18 %.

Yhtiön likvidit varat katsauskauden lopussa olivat 93,9 milj. euroa (30,4). Likvidien varojen määrää kasvatti liiketoiminnan positiivinen kassavirta sekä to- teutetut yrityskaupat.

Korollisen velan määrä väheni 14 % ja oli katsauskauden päättyessä 371,2 milj. euroa (431,6). Pitkäaikaista korollista velkaa oli 138,8 milj. euroa (194,6) ja lyhytaikaista korollista velkaa oli 232,4 milj. euroa (237,0). Korollisista veloista 45 prosenttia (38) oli sidottu kiinteään korkoon ja korollisten velkojen keskimää- räinen rahoituskustannus oli 3,12 prosenttia (3,44). Korollinen nettovelka pie- neni noin kolmanneksen ja oli 277,3 milj. euroa (401,2).

Yhtiön korollisesta velasta 15 % (17) oli lainoja rahoituslaitoksilta, 23 % (28) yritystodistuksia, 18 % (12) omaperusteiseen asunto- ja toimitilatutuotantoon liittyviä projektilainoja, 12 % (15) työeläkeyhtiölainoja, 16 % (14) rahoituslea- singvelkoja ja 16 % (14) joukkovelkakirjalainoja. Lisäksi yhtiöllä oli tilikauden päättyessä käyttämättä sitovia luottolimiittejä 139,6 milj. euroa (140,7), jotka erääntyvät vuoden 2013 lopussa.

Nettorahoituskulut olivat 21,1 milj. euroa (19,0), mikä oli 0,9 % (0,9) liike- vaihdosta.

Liiketoiminnan rahavirta vuonna 2012 oli 57,8 milj. euroa (-7,1). Muutos joh- tui pääosin yhtiön myyntisaamisten tehostetusta kiertonopeudesta ja hankin- tasopimusten parantuneista maksuehdoista. Rahavirta investointien jälkeen oli 14,4 milj. euroa (-24,3).

Toimialakatsaukset

KANSAINVÄLISET TOIMINNOT

AVAINLUVUT, MILJ. EUROA	2012	2011	MUUTOS	1–3/2012	4–6/2012	7–9/2012	10–12/2012
Liikevaihto	934,3	809,8	15 %	104,0	239,0	323,5	267,8
Liikevoitto	16,6	42,2 ¹⁾	–61 %	–15,8	1,3	24,9	6,2
Liikevoitto-%	1,8	5,2		–15,2	0,5	7,7	2,3
Tilaukanta kauden lopussa	574,6	482,5	19 %	613,9	680,0	589,1	574,6

¹⁾ Luku sisältää Mesta Industri AS:n yrityskaupasta tuloutunutta negatiivista liikearvoa 11 milj. euroa.

Kansainvälisten toimintojen liikevaihto vuonna 2012 kasvoi selvästi ja oli 934,3 milj. euroa (809,8). Liikevaihtoa kasvattivat erityisesti infrarakentaminen Ruotsissa, Venäjällä ja Baltian maissa sekä toimitila- ja teollisuusrakentaminen Venäjällä. Sen sijaan Norjan ja Tanskan päällystystoiminnan volyymi laski.

Toimialan liikevaihdosta 28 % tuli Ruotsista, 27 % Norjasta, 16 % Venäjältä, 14 % Baltian maista, 9 % Tanskasta ja 6 % muista maista. Liiketoiminnoittain 75 % tuli infrarakentamisesta, 18 % talonrakentamisesta ja 7 % talotekniikasta sekä projektiviennistä.

Kansainvälisten toimintojen liikevoitto jäi 16,6 milj. euroon (42,2). Vuoden 2011 liikevoitto sisältää 31.5.2011 tehdystä Mesta Industri –yrityskaupasta tuloutunutta negatiivista liikearvoa 11 milj. euroa.

Toimialan tulokset kehitystä heikensivät ongelmat ostettujen liiketoimintojen integroinnissa, keskimääräistä lyhyempi päällystyskausi Norjassa ja Tanskassa sekä pysähdyksissä ollut asuntotuotanto Venäjällä. Norjan toimintojen kannattavuuden parantamiseksi yhtiö on tehostanut johtamis- ja seurantajärjestelmiään, kiinnittänyt erityistä huomiota asfalttiasemien tuotantomäärien optimointiin sekä luopunut ydinliiketoiminnan ulkopuolisista toiminnoista.

Infraliiketoiminnan kannattavuus Ruotsissa, Baltian maissa ja Venäjällä oli edellisvuotta parempi. Venäjällä Lemminkäinen voitti kuluvana vuonna kolme merkittävää pääväylien perusrakennusurakkaa ja teki historiansa parhaan tuloksen. Pietarissa vähäistä omaperusteisen asuntorakentamisen määrää ja toimialan tulosta paikkasi poikkeuksellisen vilkas toimitila- ja teollisuusrakentaminen.

Tilaukanta vuoden lopussa oli edellisvuotta suurempi, 574,6 milj. euroa (482,5). Vuonna 2013 tuloutuvan tilaukannan osuus tästä oli noin 75 prosenttia. Tilaukantaa kasvattivat Venäjän talonrakentaminen sekä Norjan infrarakentaminen.

OMAPERUSTEINEN ASUNTOTUOTANTO, VENÄJÄ, KPL	2012	2011	MUUTOS
Asuntoaloitukset	0	404	–404
Mydyt asunnot	141	194	–53
Valmistuneet	0	154	–154
Rakenteilla kauden lopussa	425	404	21
– josta myymättömiä	349	404	–55
Valmiit myynnissä kauden lopussa	17	82	–65

Venäjällä viimeisen neljänneksen asuntokauppaa kasvatti sijoittajamyyni. Yhtiön noin 400 asunnon kohteen rakentamistyöt pääsivät vuoden lopulla kuntoon vauhtiin, ja kohteen ensimmäisen vaiheen arvioidaan valmistuvan vuonna 2013. Lokakuussa 2012 Lemminkäinen osti Pietarin keskustasta tontin, johon rakennetaan noin 800 asuntoa. Tavoitteena on aloittaa rakentaminen keväällä 2013.

Lemminkäisen Venäjälle talonrakentamiseen sitoutuneen pääoman määrä vuoden 2012 lopussa oli 61,9 milj. euroa (46,8), josta tonttivarantoa oli 38,3 milj. euroa. Nykyisen tonttivarannon turvin yhtiön on mahdollista aloittaa noin 3 200 omaperusteisen asunnon rakentaminen Pietarin keskustassa lähivuosina.

TALONRAKENTAMINEN

AVAINLUVUT, MILJ. EUROA	2012	2011	MUUTOS	1-3/2012	4-6/2012	7-9/2012	10-12/2012
Liikevaihto	682,4	720,9	-5 %	124,1	158,7	147,2	252,4
Liikevoitto	19,6	9,4	yli 100	-1,0	2,6	1,8	16,2
Liikevoitto-%	2,9	1,3		-0,8	1,6	1,2	6,4
Tilaukanta kauden lopussa	526,9	580,5	-9 %	606,6	731,7	657,6	526,9

Talonrakentamisen liikevaihto vuonna 2012 laski hieman ja oli 682,4 milj. euroa (720,9). Kilpailu-urakoidun tuotannon määrä on vähentynyt, kun yhtiö on tiukentanut kannattavuusvaatimuksiaan. Toimitilahankkeita käynnistyi pääkaupunkiseudun ulkopuolella vuonna 2012 erittäin vähän.

Liikevoitto vuonna 2012 kaksinkertaistui ja oli 19,6 milj. euroa (9,4). Vertailuvuoden 2011 tulosta rasitti kilpailu-urakoinnin heikko kannattavuus, mihin yhtiö kiinnittikin vuonna 2012 erityistä huomiota. Urakoinnin kannattavuusvaatimuksia on tiukennettu, projektiseurantaa on tehostettu ja johtamiskriteereitä on selvennetty. Reilu vuosi sitten käynnistetyllä tehostamisohjelmalla saavutettiin kustannussäästöjä, jotka näkyivät etenkin loppuvuoden tuloksessa. Talonrakentamisen vuoden 2012 tulosta paransivat myös hyvin sujunut asuntokauppa sekä pääkaupunkiseudun toimitilatuotanto. Panoskustannukset talonrakentamisessa pysyivät kuluvana vuonna vakaina, mutta työnjohdosta on kasvava pula.

Talonrakentamisen tilaukanta oli kymmenyksen edellisvuotta pienempi, 526,9 milj. euroa (580,5). Tästä vuodelle 2013 kohdistuvan tilaukannan osuus on noin 75 %.

Lemminkäisen asuntokauppa kävi hyvin vuonna 2012, ja uusia asuntoja myytiin edellisvuotta enemmän. Eniten kysyttiin keskustojen pieniä asuntoja. Varovaisuus uusien asuntojen aloituksissa lisääntyi ja valmiiden myymättömien asuntojen varasto kasvoi. Markkinatilanteen salliessa Lemminkäisellä on vuonna 2013 valmius aloittaa omaperusteisia asuntoja edellisvuotta vastaava määrä. Yleinen talouden epävarmuus sekä suunnitellut veromuutokset vuoden ensimmäisellä puoliskolla saattavat kuitenkin lykätä uusien asunto-kohteiden käynnistymisiä.

Lemminkäisen omistuksessa oli tilikauden päättyessä käyttämätöntä rakennusoikeutta Suomessa yhteensä 792 000 k-m² (792 000), josta asuntorakennusoikeuden osuus oli 320 000 k-m² (380 000). Käyttämättömästä rakennusoikeudesta noin neljännes sijaitsee pääkaupunkiseudulla. Tonttien tasearvo katsauskauden lopussa oli 117,7 milj. euroa (104,6), josta pääkaupunkiseudun osuus on noin 35 %.

OMAPERUSTEINEN ASUNTOTUOTANTO, SUOMI, KPL	2012	2011	MUUTOS
Asuntoaloitukset	1 019	1 076	-57
Asuntoaloitukset (urakatuotanto)	514	536	-22
Mydyt asunnot	1 013	914	99
Valmistuneet	1 151	1 077	74
Rakenteilla vuoden lopussa	857	989	-132
- josta myymätön osuus	453	483	-30
Valmiit myynnissä kauden lopussa	260	224	36

INFRARAKENTAMINEN

AVAINLUVUT, MILJ. EUROA	2012	2011	MUUTOS	1–3/2012	4–6/2012	7–9/2012	10–12/2012
Liikevaihto	591,1	596,2	–1 %	66,6	157,6	232,3	134,6
Liikevoitto	43,5 ¹⁾	30,9 ²⁾	41 %	–3,9	10,9	37,2 ¹⁾	–0,7
Liikevoitto-%	7,4	5,2		–5,9	6,9	16,0	–0,5
Tilaukanta kauden lopussa	234,7	238,3	–2 %	312,2	401,1	294,5	234,7

Segmenttiraportointi sisältää lopetettujen toimintojen myyntivoiton sekä myyntihetkeen asti kertyneen liikevaihdon ja liikevoiton. Betoniliiketoiminnan osuus vuoden 2012 (2011) liikevaihdosta oli 53,9 milj. euroa (84,5) ja liikevoitosta 25,1 milj. euroa (9,9). Kattoliiketoiminnan vaikutus vuoden 2011 liikevaihdosta oli 13,8 milj. euroa ja liikevoitosta 15,3 milj. euroa.

¹⁾ Luku sisältää betoniliiketoiminnan myyntivoiton 17,3 milj. euroa.

²⁾ Luku sisältää kattoliiketoiminnan myyntivoiton 17,1 milj. euroa.

Toimialan liikevaihto pysyi suunnilleen edellisvuoden tasolla. Liiketoiminnan volyymi kasvoi infrarakentamisen erikoisurakoinnissa, maarakentamisessa ja päällystyksessä. Kalliorakentamisessa liiketoiminnan volyymia siirtyi Suomesta Ruotsiin.

Liikevoitto kasvoi 41 % ja oli 43,5 milj. euroa (30,9). Tulosesitys vuonna 2012 oli myönteistä kaikilla infrarakentamisen liiketoiminta-alueilla. Tehostamisohjelman myötä päällystys-, kiviaines- ja maarakennustoiminnan kannattavuus on kohentunut selvästi. Päällystyksessä katsauskauden

hyvään tulosesitykseen vaikuttivat myös bitumin hinnanlasku kesäkuukausina ja kierrätysasfaltin lisääntynyt käyttö. Myös infrarakentamisen erikoisurakoinnissa kannattavuus parani. Kiviainesten kysyntä kääntyi laskuun vuoden kolmannella neljänneksellä, mikä tukee yleistä näkemystä infrarakentamisen ja talonrakentamisen määrän laskusta Suomessa vuonna 2013.

Toimialan tilaukanta pysyi viime vuoden tasolla ja oli 234,7 milj. euroa (238,3). Tilaukannasta noin 75 % on vuodelle 2013 kohdistuvaa tilaukanta.

TALOTEKNIikka

AVAINLUVUT, MILJ. EUROA	2012	2011	MUUTOS	1–3/2012	4–6/2012	7–9/2012	10–12/2012
Liikevaihto	230,0	239,9	–4 %	60,5	56,9	51,2	61,4
Liikevoitto	3,2	2,8	14 %	0,8	1,1	0,3	1,0
Liikevoitto-%	1,4	1,2		1,3	1,9	0,6	1,6
Tilaukanta kauden lopussa	107,7	99,0	9 %	92,7	118,5	117,8	107,7

Talotekniikan koko vuoden liikevaihto laski mutta kannattavuus parani. Urakoinnissa yhtiö on kiinnittänyt erityistä huomiota prosessien hallintaan ja seurantaan sekä hankintojen tehostamiseen. Huolto- ja ylläpitotoiminnassa kannattavuutta on parannettu mm. myynnin ja markkinoinnin tehostamistimenpiteiden sekä palveluiden tuotteistamisen avulla.

Pitkäaikaisia huolto- ja ylläpitosopimuksia solmittiin vuonna 2012 selvästi aiempaa enemmän. Huoltopalveluiden kysynnän odotetaan kasvavan myös lähivuosina. Lemminkäinen ilmoittikin marraskuussa 2012 hakevansa lähes sata

uutta ammattilaista talotekniikan huoltoon ja ylläpitoon. Yhtiön tavoitteena on nostaa palveluliiketoiminnan osuus talotekniikka-toimialan liikevaihdosta noin 50 prosenttiin vuoden 2013 loppuun mennessä. Vuonna 2012 osuus oli noin 33 %.

Talotekniikan tilaukanta tilikauden päättyessä oli 107,7 milj. euroa (99,0). Vuoden lopulla Lemminkäinen solmi monivuotisen kiinteistöjen huolto- ja ylläpitosopimuksen kaikkien Cityconin Suomessa omistamien suurten kauppakeskus- ja kauppakiinteistöjen ylläpitopalveluista.

INVESTOINNIT

Katsauskauden bruttoinvestoinnit olivat 64,5 milj. euroa (84,0), mikä oli 2,8 % (3,8) yhtiön liikevaihdosta. Investoinnit olivat pääosin infrarakentamisen korvausinvestointeja. Vertailukauden bruttoinvestointeihin sisältyy Mesta Industri AS:n yritysosto.

HENKILÖSTÖ

Konserniyhtiöiden palveluksessa oli katsauskauden aikana keskimäärin 8 180 henkilöä (8 421). Henkilöstöstä 63 % (69) työskenteli Suomessa, 17 % (13) muissa Pohjoismaissa, 10 % (9) Baltian maissa ja 10 % (9) muissa maissa.

HENKILÖSTÖ KONSERNISSA, KESKIMÄÄRIN	1-12/2012	1-12/2011	MUUTOS
Toimihenkilöt	3 007	2 932	3 %
Työntekijät	5 173	5 489	-6 %
Henkilöstö yhteensä	8 180	8 421	-3 %
- josta Suomen ulkopuolella työskenteleviä	3 026	2 590	17 %
Henkilöstö katsauskauden lopussa	7 370	7 929	-7 %

HENKILÖSTÖ TOIMIALOITTAIN, KESKIMÄÄRIN	1-12/2012	1-12/2011	MUUTOS
Kansainväliset toiminnot	3 057	2 636	16 %
Talonrakentaminen	1 425	1 696	-16 %
Infrarakentaminen	1 751	2 032	-14 %
Talotekniikka	1 631	1 796	-9 %
Emoyhtiö	316	261	21 %
Konserni yhteensä	8 180	8 421	-3 %

Muutokset toimialojen henkilöstömäärissä johtuivat Lemminkäisen kansainvälisen toiminnan kasvusta, vuoden 2011 yhteistoimintaneuvotteluiden henkilöstövähennyksistä ja liiketoiminnan tukitoimintojen keskittämisestä emoyhtiön osaamis- ja palvelukeskuksiin.

Osakepohjainen kannustinjärjestelmä

Vuoden 2012 lopussa Lemminkäinen Oyj:n hallitus päätti uudesta konsernin avainhenkilöiden osakepohjaisesta kannustinjärjestelmästä, joka koostuu suoriteperusteisesta ja ehdollisesta palkkiosta. Ehdollisen palkkion tavoitteena on kannustaa konsernin avainhenkilöitä omistamaan yhtiön osakkeita laajemmin.

Järjestelmän perusteella maksettavat palkkiot vastaavat yhteensä enintään 700 000 Lemminkäinen Oyj:n osakkeen arvoa (sisältäen myös rahana maksettavan osuuden). Palkkion arvo määräytyy palkkiona maksettavien osakkeiden maksuhetken osakekurssin perusteella. Palkkiona luovutettavat Lemminkäinen Oyj:n osakkeet hankitaan osakemarkkinoilta, jolloin kannustinjärjestelmällä ei ole osakkeen arvoa laimentavaa vaikutusta.

Suoriteperusteisessa järjestelmässä on kolme ansaintajaksoa, jotka ovat kalenterivuodet 2013, 2014 ja 2015. Yhtiön hallitus päättää järjestelmän ansaintakriteerit ja niille asetettavat tavoitteet kunkin ansaintajakson alussa. Ansaintajaksolla 2013 järjestelmän piiriin kuuluu noin 45 henkilöä, ja suoriteperusteinen palkkio perustuu Lemminkäinen-konsernin liikevoittoon sekä sijoitetun pääoman tuotto prosenttiin. Rahana maksettava osuus kattaa palkkiosta aiheutuvat verot ja veroluonteiset maksut.

Suoriteperusteisen palkkion lisäksi edellä mainituilla avainhenkilöillä on mahdollisuus saada järjestelmässä ehdollista palkkiota. Ehdollisen palkkion saaminen edellyttää, että avainhenkilö ennestään omistaa tai hankkii yhtiön osakkeita. Tällöin avainhenkilö saa ehdollisena palkkiona yhden osakkeen jokaista hankkimaansa osaketta kohden. Ehdollisen palkkion ansaintajakso on kalenterivuodet 2013–2015.

Lemminkäisen palkitsemisjärjestelmistä kerrotaan tarkemmin vuosikertomuksen sivuilla 76–77 ja verkkosivuilla.

YMPÄRISTÖ

Lemminkäinen kehittää toimintaansa, tuotteitaan ja palveluitaan ottamalla huomioon niiden suorat ja välilliset vaikutukset ympäröivään yhteiskuntaan. Konsernin ympäristöasioiden hoitoa ja toiminnan ympäristövaikutuksia seurataan säännöllisesti konsernin johtoryhmässä sekä EHSQ-asiantuntijoiden keskuudessa. Lemminkäinen mittaa konsernitasolla energiankulutukseen liittyviä lukuja sekä omien tuotantolaitostensa ympäristövaikutuksia Suomessa. Tämän lisäksi jokainen toimiala seuraa omalle toimialalleen sovellettuja mittareita. Lemminkäisen ympäristöraportointia kehitetään kansainvälisen viitekehysten GRI (Global Reporting Initiative) G3 -ohjeistuksen mukaisesti. Vuonna 2011 raportti oli ulkopuolisen varmentajan varmentama ja saavutti tason C+. Lemminkäinen osallistui vuonna 2012 toista kertaa ilmastoasioiden suorituskykyä mittaavaan kansainväliseen Carbon Disclosure Project (CDP) -kyselyyn. Konsernissa jatkettiin ilmastomuutoksen vaikutusten arviointia yhtiön toiminnassa. Lemminkäinen on mukana useissa järjestöissä edistämässä rakennusalan ympäristötietoisuutta sekä lainsäädäntöä.

Lemminkäisen ympäristöasioista kerrotaan tarkemmin vuosikertomuksen sivuilla 46–49 ja verkkosivuilla.

TUTKIMUS- JA KEHITYSTOIMINTA

Lemminkäisen kehitystoiminnan painopistealueet ovat tietotekniikan hyödyntäminen rakentamisessa, ympäristö- ja energiatehokkuus sekä palvelukehitys. Näiden lisäksi on keskitytty operatiivisen tehokkuuden parantamiseen erilaisin kehitystoimenpitein. Vuonna 2012 jatkettiin kehitystyötä tietomallintamisen käyttämisessä hankkeiden suunnittelussa. Lemminkäisen talotekniikan ja infrarakentamisen toimialat ovat mukana kehittämässä pääkaupunkiseudun sähköistä liikennettä (Tekes-hanke) alueen kaupunkien ja yhteistyöyhtymien kanssa. Tuotteita ja palveluja kehitetään pitkäjänteisesti yhteistyössä asiakkaiden kanssa.

Talonrakentamisessa Lemminkäiselle myönnettiin patentit mm. kerrostalojen korottamista koskevalle menetelmälle sekä paikalla valettavien betoniseinien ovi- ja ikkunavarausten kehykselle. Talotekniikassa yhtiö hankki yrityskaupalla sääennusteita hyödyntävän säätöjärjestelmän talotekniikan huolto- ja ylläpitopalveluihin.

Konsernin toimialat vastaavat omasta tutkimus- ja kehitystoiminnastaan, missä keskitytään esimerkiksi liiketoiminnan tehokkuuden ja toimintaedellytysten kehittämiseen ja laadun varmistamiseen. Lemminkäisen Keskuslaboratorio tekee keskitetysti infrarakentamisen tutkimus- ja kehitystyötä. Vuonna 2012 kuluksi kirjatut konsernin tutkimus- ja kehittämismenot olivat noin 0,6 % (0,7) liikevaihdosta.

MUUTOKSIA ORGANISAATORAKENTEESSA

Lemminkäinen muodosti kansainvälisistä liiketoiminnoistaan 1.1.2012 oman toimialan. Muutoksen jälkeen Lemminkäisen toimialat ovat kansainväliset toiminnot, talonrakentaminen, infrarakentaminen ja talotekniikka.

Lemminkäisen hankintatoimen johtajaksi ja johtoryhmän jäseneksi nimitettiin 17.2.2012 Jouni Pekonen. 1.1.2013 alkaen talonrakentamisen-toimialan johtajaksi ja johtoryhmän jäseneksi nimitettiin Casimir Lindholm. Molemmat raportoivat toimitusjohtaja Timo Kohtamäelle. Talonrakentamisen aiempi johtaja ja johtoryhmän jäsen Jukka Terhonen jäi eläkkeelle tammikuussa 2013.

OSAKKEET

Yhtiöllä on yksi osakesarja. Kukin osake oikeuttaa yhteen ääneen yhtiökokouksessa ja samansuuruiseen osinkoon. Lemminkäisen osakepääoma on 34 042 500 euroa, ja osakkeiden lukumäärä katsauskauden lopussa oli 19 650 176 kappaletta.

Kaupankäynti osakkeella NASDAQ OMX Helsinki Oy:ssä

Lemminkäisen kaikkien osakkeiden markkina-arvo vuoden 2012 lopussa oli 280,6 milj. euroa (367,8). Lemminkäinen Oyj:n osakkeen kurssi vuoden alussa NASDAQ OMX Helsinki Oy:ssä oli 18,72 euroa (26,00) ja lopussa 14,28 euroa (18,72). Osakkeita vaihdettiin vuoden aikana yhteensä 991 952 kappaletta (3 366 940). Vaihdon arvo oli 16,3 milj. euroa (77,0). NASDAQ OMX Helsinki Oy:n lisäksi Lemminkäisen osakkeella käydään kauppaa myös vaihtoehtoisilla markkinapaikoilla. Vuonna 2012 Lemminkäisen osakkeen kokonaisvaihdosta 6 % (8) tuli vaihtoehtoisilla markkinapaikoilla. Osakkeita siellä vaihdettiin yhteensä 64 087 (293 502) kappaletta ja vaihdon arvo oli 1,1 milj. euroa (7,0). (lähde: Fidessa Fragmentation Index, <http://fragmentation.fidessa.com>).

Hallituksen valtuudet

Lemminkäinen Oyj:n 12.11.2009 kokoontunut ylimääräinen yhtiökokous päätti hallituksen ehdotuksen mukaisesti valtuuttaa hallituksen päättämään osakeannista ja/tai osakeyhtiölain 10 luvun 1 §:n tarkoittamien osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisesta yhdessä tai useammassa erässä, joko maksua vastaan tai maksutta. Hallituksella on edelleen valtuutus antaa 1 576 486 osaketta ja/tai osakkeisiin oikeuttavaa erityistä oikeutta. Valtuutus on voimassa viisi (5) vuotta sen antamisesta.

2.4.2012 kokoontunut Lemminkäinen Oyj:n varsinainen yhtiökokous valtuutti hallituksen päättämään enintään 1 000 000 oman osakkeen hankkimisesta yhdessä tai useammassa erässä yhtiön vapaalla omalla pääomalla ottaen kuitenkin huomioon osakeyhtiölain määräykset yhtiön tai sen tytäryhtiöiden hallussa olevien omien osakkeiden enimmäismäärästä. Valtuutus on voimassa 18 kuukautta yhtiökokouksen päätöksestä lukien. Katsauskauden lopussa valtuutusta ei ollut käytetty.

Omat osakkeet

Lemminkäisellä on hallussaan 509 omaa osaketta, jotka ovat palautuneet yhtiölle vähemmistöosuusien purkuun sekä osakepalkkiojärjestelmään liittyen. Osakkeet allokoiitiin alun perin vuosien 2010–2012 osakepalkkiojärjestelmän ansaintajakson 2011 perusteella järjestelmään kuuluville avainhenkilöille.

OSAKKEENOMISTAJAT

Yhtiöllä oli tilivuoden päättyessä 4 781 osakkeenomistajaa (4 548). Hallintarekisteröityjen ja ulkomaalaisten omistajien osuus Lemminkäinen Oyj:n kaikista osakkeista ja äänimäärästä oli 14 prosenttia (15). Yhtiön omistusosuusjakautuminen sektori- ja suuruusluokittain, suurimmat osakkeenomistajat sekä johtoryhmän ja hallituksen osakeomistukset löytyvät yhtiön verkkosivuilta osoitteesta www.lemminkainen.fi/Sijoittajat/Omistajat.

Osakassopimukset

Yhtiön tiedossa ei ole sellaisia osakkaiden välisiä sopimuksia, joilla olisi merkitystä omistuksen tai äänivallan käyttämiselle yhtiökokouksissa.

Liputusilmoitukset

4.1.2012 Lemminkäinen vastaanotti liputusilmoituksen, jonka mukaan Olavi Pentti lahjoitti 1 964 480 Lemminkäinen Oyj:n osaketta tyttärelleen Noora Forsténille. Järjestelyn seurauksena Olavi Pentin omistus Lemminkäinen Oyj:ssä väheni 3 673 953 osakkeesta eli noin 18,7 prosentista yhtiön osakkeista 1 709 473 osakkeeseen eli 8,7 prosenttiin yhtiön osakkeista. Noora Forsténin omistus Lemminkäinen Oyj:n osakkeista ja äänimäärästä nousi 1 593 osakkeesta 1 966 073 osakkeeseen, mikä vastaa 10 prosenttia Lemminkäinen Oyj:n osakkeista ja äänimäärästä.

3.4.2012 Lemminkäinen vastaanotti liputusilmoituksen, jonka mukaan Peab AB:n (publ) täysin omistama tytäryhtiö Peab Invest AS hankki 2.4.2012 toteutetulla termiinisolimuksella 940 000 Lemminkäinen Oyj:n osaketta, mikä vastaa 4,78 prosenttia Lemminkäinen Oyj:n osakkeista ja äänimäärästä. Osakkeet siirrettiin välittömästi kaupanteon jälkeen Peab AB:n (publ) hallintaan. 2.4.2012 toteutetun termiinisolimuksen johdosta Peab AB:n (publ.) omistus nousi 2 080 225 osakkeeseen, mikä vastaa 10,58 prosenttia Lemminkäinen Oyj:n osakkeista ja äänimäärästä.

OIKEUDENKÄYNNIT

Korkein hallinto-oikeus (KHO) määräsi vuonna 2009 kotimaisille asfalttialan yrityksille kilpailulainsäädännön rikkomuksista seuraamusmaksun.

Syyskuun 2012 lopun jälkeen 12 uutta kuntaa ovat nostaneet kanteita, minkä johdosta käräjäoikeudessa oli vuoden 2012 lopussa vireillä yhteensä 52 kunnan ja Suomen valtion (Liikennevirasto) Lemminkäistä ja muita asfalttialan yhtiöitä vastaan nostamat vahingonkorvauskanteet. Kantajat katsovat, että kilpailunrajoituksilla on aiheutettu niille vahinkoa. Uusien kanteiden pääomamäärä on noin 6,7 milj. euroa, jolloin Lemminkäistä vastaan esitettyjen kannevaatimusten pääomamäärä on tällä hetkellä yhteensä noin 129 milj. euroa. Kanteissa esitetyt vaatimukset ovat määriltään ja perusteiltaan toisistaan poikkeavia.

KHO:n vuonna 2009 antama päätös ei merkitse sellaisenaan, että Lemminkäinen tai jotkin muut asfalttialan yhtiöt olisivat aiheuttaneet asfalttiurakoiden tilaajille vahinkoa. Päätös ei koske niitä yksittäisiä urakkasopimuksia, joihin kantajat ovat ilmoittaneet vetoavansa vaatimustensa tueksi. Päätös ei koske myöskään yksittäisten urakoiden hinnoittelua, eikä KHO ole tutkinut väitettä, jonka mukaan urakoissa olisi peritty markkinahinnasta poikkeavaa ns. ylihintaa.

Lähtökohtaisesti Lemminkäinen pitää vahingonkorvauskanteita perusteettomina. Kanteet käsitellään käräjäoikeuden määräämässä järjestyksessä ja aikataulussa. Oikeudenkäyntien pääkäsittelyt alkoivat 38 kunnan sekä Liikenneviraston kanteiden osalta syyskuussa 2012, ja niiden on alustavasti suunniteltu jatkuvan huhtikuulle 2013 asti. Kyseisissä 39 kanteessa esitettyjen kannevaatimusten pääomamäärä on noin 121 milj. euroa. Muiden 14 kanteen osalta pääkäsittelyjen alkamisajankohdasta ei ole vielä määrätty. Päätösten antamisajankohdat eivät vielä ole tiedossa.

Käräjäoikeudessa vireillä olevista kuntien ja Liikenneviraston kanteista ja niiden sisältämistä vaatimuksista ei IFRS-standardien mukaisesti ole tehty varauksia.

Lemminkäinen tiedottaa asiasta myös jatkossa osavuositiedustusten yhteydessä tai tarvittaessa erikseen. Lisätietoa löytyy yhtiön verkkosivuilta osoitteesta www.lemminkainen.fi/sijoittajat/lemminkainen_sijoituskohteena.

RISKIT JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT

Lemminkäiselle riskienhallinta on olennainen osa liiketoiminnan johtamista. Riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa strategisten ja operatiivisten tavoitteiden saavuttaminen sekä kasvattaa omistaja-arvoa.

Maailmantalouden suhdannevaihtelut aiheuttavat epävarmuutta toimintaympäristössä ja vaikeuttavat siten tulevien muutosten ennakkointia. Kotimaan uudisrakentamisen suhdanneherkkyys muodostaa yhtiön toiminnalle markkinariskin, jota hallitaan sekä rakenteellisesti että toiminnallisesti. Infrarakentamisen vakaampi kysyntä tasapainottaa kotimaan uudisrakentamisen vaihtelevaa volyymia, samoin kasvava talotekniikan huolto- ja ylläpitotoiminta sekä korjausrakentaminen.

Omaperusteiseen asuntotuotantoon liittyy myynti- ja hintariski. Myymättömät kohteet sitovat myös pääomaa, minkä vuoksi uusia asuntokohteita aloitetaan vain, jos kohteilla on riittävän korkea varausaste. Omaperusteiset liikekohteet myydään tavallisesti kiinteistösijoittajille viimeistään rakennusprojektin alkuvaiheessa, mikä pienentää niihin liittyvää myyntiriskiä.

Projektikohtaiset riskit liittyvät useimmiten panoskustannusten muutosten sekä projektin toteutuksen hallintaan. Niitä hallitaan systemaattisella projektinhallinnalla sekä tarjous- että toteutusvaiheessa. Myös sääolosuhteet muodostavat rakennusosalalla riskin. Epätavalliset tai ankarat säät voivat heikentää liiketoiminnan kannattavuutta keskeyttämällä tai viivästyttämällä projektien etenemistä.

Lemminkäinen käyttää runsaasti öljypohjaisia tuotteita asfalttituotannossa. Bitumin hinta määräytyy öljyn maailmanmarkkinahinnan perusteella. Lemminkäinen hallinnoi bitumin hintariskiä öljyjohdannaisilla ja sopimusteknisillä toimenpiteillä.

Yksittäisen riskin muodostavat eräiden kuntien ja Liikenneviraston käräjäoikeuteen jättämät kanteet.

Lisätietoa Lemminkäisen riskeistä ja tarkempi kuvaus riskienhallinnasta löytyy vuosikertomuksen sivuilta 82–83 sekä verkkosivuilla. Taloudellisista riskeistä on lisäksi annettu tarkempi selvitys tilinpäätöksen liitetiedoissa.

YHTIÖKOKOUKSEN PÄÄTÖKSET JA HALLINTO

2.4.2012 pidetty Lemminkäinen Oyj:n yhtiökokous vahvisti yhtiön tilinpäätöksen vuodelta 2011 ja myönsi hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle vastuuvapauden. Yhtiökokous päätti hallituksen ehdotuksen mukaisesti jakaa osinkoa 0,50 euroa osakkeelta eli yhteensä 9 824 833,50 euroa. Osingonmaksun täsmäytyspäivä oli 5.4.2012, ja osingon maksupäivä oli 16.4.2012.

Hallituksen jäseniksi valittiin Berndt Brunow, Noora Forstén, Juhani Mäkinen, Mikael Mäkinen, Kristina Pentti-von Walzel ja Heikki Rätty. Yhtiön tilintarkastajaksi valittiin KHT-Yhteisö PricewaterhouseCoopers Oy, jossa päävastuullisena tilintarkastajana toimii Kim Karhu, KHT.

Yhtiökokous päätti hallituksen ehdotuksen mukaisesti yhteisellä arvo-osuustilillä olevien arvo-osuusjärjestelmään siirtämättömien osakkeiden myynnistä, yhteensä 10 570 osaketta, niiden omistajien lukuun. Hallitus valtuutettiin ryhtymään kaikkiin päätökseen edellyttämiin toimenpiteisiin.

Lemminkäinen Oyj:n hallitus piti järjestäytymiskokouksen 2.4.2012. Lemminkäinen Oyj:n hallituksen puheenjohtajana jatkoi Berndt Brunow ja varapuheenjohtajana Juhani Mäkinen. Hallitus valitsi keskuudestaan tarkastusvaliokunnan puheenjohtajaksi Heikki Rädyn ja jäseniksi Juhani Mäkinen ja Kristina Pentti-von Walzelin. Nimitysvaliokunnan puheenjohtajaksi valittiin Berndt Brunow ja jäseniksi Noora Forstén ja Kristina Pentti-von Walzel. Palkitsemisvaliokunnan puheenjohtajaksi valittiin Mikael Mäkinen ja jäseniksi Berndt Brunow ja Noora Forstén.

HALLITUKSEN EHDOTUS VOITTOVAROJEN KÄYTÖSTÄ

Emoyhtiö Lemminkäinen Oyj:n jakokelpoinen oma pääoma on 189 410 593,17 euroa, josta voittovarot edellisiltä tilikausilta ovat 86 120 686,12 euroa ja tilikauden voitto 41 980 990,17 euroa.

Lemminkäinen Oyj:n hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että yhtiö jakaisi 31.12.2012 päättyneeltä tilikaudelta osinkoa 0,60 euroa osaketta kohti eli yhteensä 11 789 800,20 euroa, jolloin voittovaroihin jää 116 311 876,09 euroa.

NÄKYMÄT

Suomi

Sisäinen muuttoliike kasvukeskuksiin ja matala korkotaso ylläpitävät asuntojen kysyntää lähitulevaisuudessa. Toisaalta kuluttajien ostovoimaan vaikuttavat veromuutokset sekä lainansaannin vaikeutuminen saattavat vähentää asunnonostohaluja hetkellisesti. Valmiiden myynnissä olevien asuntojen määrä on kasvussa, ja uusia asuntoja aloitettaneen vuonna 2013 jonkin verran edellisvuotta vähemmän. Markkinatilanteen salliessa Lemminkäisellä on valmiudet aloittaa vuonna 2013 noin 1 000 uuden asunnon rakentaminen.

Muun uudistalonrakentamisen kokonaismäärän arvioidaan edelleen supistuvan. Kasvukeskusten ulkopuolella uusia toimitilahankkeita ei juurikaan käynnisty. Teollisuusrakentaminen keskittyy tulevaisuudessa energiantuotantoon. Korjausrakentamisen kysyntä pysyy hyvänä.

Infrarakentamisen kokonaismäärän ei odoteta kasvavan vuonna 2013. Kasvua estävät mm. hidas talouskasvu ja julkisen talouden haasteet. Vaativat keskustahankkeet ja maanalainen kaupunkirakentaminen pitävät infrarakentamisen erikoisurakoinnin markkinatilanteen kohtuullisena. Infrarakentamisen kysyntää lisäävät myös energiateollisuuden korjaustyöt.

Talotekniikan huolto- ja ylläpitotöiden näkymien arvioidaan pysyvän vakaina lähitulevaisuudessa. Taloteknisen urakoinnin kysyntä on vähentynyt uudistalonrakentamisen hiljentyminen myötä, eikä tilanteen odoteta merkittävästi muuttuvan kuluun vuoden aikana.

Muut markkinat

Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa on käynnissä valtion monivuotiset liikenneinfran kehityssuunnitelmat, ja kaikki kolme maata panostavat vahvasti myös energiantuotannon kehittämiseen. Pohjois-Ruotsissa kaivostoiminta lisää infrarakentamisen kysyntää. Ruotsissa kasvukeskusten ympärille on suunnitteilla mittavia tiehankkeita.

Venäjällä asuntorakentamisen kysyntää tukevat kuluttajien ostovoiman kasvu, parantuneet lainansaantimahdollisuudet ja maan sisäinen muuttoliike. Infrastruktuurin kehittämiseen tähtäävät toimenpiteet ovat lisääntyneet, ja mm. tieverkoston laajennus- ja korjaustöitä on käynnissä runsaasti.

Baltian maissa rahoituksen saatavuus määrää infrarakentamisen kehityksen suunnan lähitulevaisuudessa. Käynnissä olevat teiden rakennus- ja perusparannushankkeet pitävät infrarakentamisen kysynnän kohtuullisella tasolla ainakin vuonna 2013.

Ohjeistus vuodelle 2013

Lemminkäinen arvioi, että vuonna 2013 sen liikevaihto pysyy vuoden 2012 tasolla ja liikevoitto on parempi kuin vuonna 2012. Vuonna 2012 Lemminkäisen liikevaihto oli 2 268 milj. euroa ja liikevoitto oli 50 milj. euroa. Arvion perustana on, että tehostamisohjelma etenee tavoitteiden mukaisesti ja että rakentamisen yleinen markkinatilanne ei merkittävästi heikkene.

Helsingissä, 6. päivänä helmikuuta 2013

LEMMINKÄINEN OYJ

Hallitus

Konsernin tuloslaskelma (IFRS)

1 000 euroa	Liite	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Liikevaihto	1, 2	2 267 645	2 183 946
Liiketoiminnan muut tuotot	6	18 225	20 739
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos		16 118	44 803
Valmistus omaan käyttöön		1 920	294
Aineiden ja palveluiden käyttö		1 482 620	1 455 389
Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut	7	450 309	434 305
Poistot	8	40 983	35 104
Liikearvon arvonalentuminen	8		73
Liiketoiminnan muut kulut	9	280 946	282 809
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista	10	1 064	1 867
Liikevoitto		50 114	43 970
Rahoitustuotot	11	11 256	11 388
Rahoituskulut	11	32 342	30 343
Tulos ennen veroja		29 028	25 015
Tuloverot	12	-8 674	-7 938
Tilikauden tulos jatkuvista toiminnoista		20 354	17 077
Lopetettujen toimintojen tulos	4	23 680	18 494
Tilikauden tulos		44 034	35 571
Tilikauden tuloksen jakautuminen			
Emoyhtiön omistajille		43 875	34 720
Määräysvallattomille omistajille		158	851
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta tuloksesta laskettu laimentamaton osakekohtainen tulos (euroa)			
Jatkuvista toiminnoista	13	0,83	0,83
Lopetetusta toiminnoista	13	1,21	0,94
Tilikauden tuloksesta	13	2,04	1,77
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta tuloksesta laskettu laimennusvaikutuksella oikaistu osakekohtainen tulos (euroa)			
Jatkuvista toiminnoista	13	0,82	0,83
Lopetetusta toiminnoista	13	1,20	0,94
Tilikauden tuloksesta	13	2,03	1,77

Konsernin laaja tuloslaskelma (IFRS)

1 000 euroa	Liite	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Tilikauden tulos		44 034	35 571
Muuntoerot		3 148	–811
Rahavirran suojaus	14, 24	503	570
Myytavissä olevien rahoitusvarojen käyvän arvon muutos	14, 24	15	–12
Muut laajan tuloksen erät yhteensä		3 666	–253
Tilikauden laaja tulos		47 700	35 318
Tilikauden laajan tuloksen jakautuminen			
Emoyhtiön omistajille		47 542	34 467
Määräysvallattomille omistajille		158	851

Konsernin tase (IFRS)

1 000 euroa	Liite	31.12.2012	31.12.2011
VARAT			
Pitkäaikaiset varat			
Aineelliset hyödykkeet	16	200 466	207 182
Liikearvo	17	77 043	85 693
Muut aineettomat hyödykkeet	17	26 671	18 712
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	10	9 706	9 291
Myytavissä olevat rahoitusvarat	18	5 971	5 992
Laskennalliset verosaamiset	12	20 364	19 356
Muut pitkäaikaiset saamiset	19	456	4 765
		340 678	350 991
Lyhytaikaiset varat			
Vaihto-omaisuus	20	494 388	448 467
Myyntisaamiset ja muut saamiset	21	363 129	407 287
Tuloverosaamiset		8 273	5 616
Myytavissä olevat rahoitusvarat	22	59 020	
Rahavarat	23	34 926	30 395
		959 736	891 766
Varat yhteensä		1 300 414	1 242 757

1 000 euroa	Liite	31.12.2012	31.12.2011
OMA PÄÄOMA JA VELAT			
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma			
Osakepääoma	25	34 043	34 043
Ylikurssirahasto	25	5 675	5 675
Suojausrahasto	25	-436	-940
Arvonmuutosrahasto	25	15	
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	25	63 607	63 220
Oman pääoman ehtoinen laina	25	69 095	
Muuntoerot		4 532	1 385
Edellisten tilikausien voitto		229 994	210 591
Tilikauden tulos		43 875	34 720
		450 400	348 693
Määräysvallattomien omistajien osuus			
		373	1 708
Oma pääoma yhteensä		450 772	350 401
Velat			
Pitkäaikaiset velat			
Korolliset velat	26	138 842	194 643
Laskennalliset verovelat	12	25 171	21 727
Eläkevelvoitteet	27	1 171	3 872
Varaukset	29	6 198	6 224
Muut pitkäaikaiset velat	30	7 625	3 226
		179 007	229 692
Lyhytaikaiset velat			
Korolliset velat	26	232 361	236 968
Varaukset	29	8 069	7 495
Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat	30	427 847	416 383
Tuloverovelat		2 358	1 817
		670 634	662 664
Velat yhteensä		849 641	892 356
Oma pääoma ja velat yhteensä		1 300 414	1 242 757

Konsernin rahavirtalaskelma (IFRS)

1 000 euroa	Liite	1.1.–31.12. 2012	1.1.–31.12. 2011
Liiketoiminnan rahavirta			
Tulos ennen veroja		29 028	25 015
Oikaisut	33		
Poistot ja arvonalentumiset		40 983	35 177
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista		-1 064	-1 867
Rahoitustuotot ja -kulut		21 086	18 955
Muut oikaisut		-3 985	-2 666
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta		86 048	74 614
Käyttöpääoman muutos			
Lyhytaikaisten liikesaamisten lisäys (-)/vähennys (+)		38 774	-72 367
Vaihto-omaisuuden lisäys (-)/vähennys (+)		-52 438	-71 323
Lyhytaikaisten velkojen lisäys (+)/vähennys (-)		8 843	82 589
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja		81 227	13 513
Maksetut korot		-18 414	-16 470
Maksetut muut rahoituskulut		-14 435	-12 493
Saadut osingot		694	390
Saadut korot		1 669	2 576
Saadut muut rahoitustuotot		9 668	9 543
Maksetut välittömät verot		-2 657	-4 167
Liiketoiminnan rahavirta		57 751	-7 108
Investointien rahavirta			
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin		-74 269	-41 961
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot		36 271	13 747
Investoinnit myytävissä oleviin rahoitusvaroihin		-59 104	-4
Luovutustulot myytävissä olevista rahoitusvaroista		152	1 450
Ostetut tytäryhtiöosakkeet vähennettynä ostopohjan rahavaroilla		-1 928	-18 532
Myydyt tytäryhtiöosakkeet vähennettynä myyntihetken rahavaroilla	4	55 356	28 085
Myydyt osakkuus- ja yhteisyritysosakkeet		167	
Investointien rahavirta		-43 355	-17 215
Rahoituksen rahavirta			
Pitkäaikaisten lainasaamisten takaisinmaksu		4 397	2 349
Lyhytaikaisten lainojen nostot		247 015	257 009
Lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksut		-250 474	-191 330
Pitkäaikaisten lainojen nostot		235 097	258 706
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut		-291 726	-276 168
Oman pääoman ehtoinen laina		69 095	
Rahoitusleasingvelkojen vähennys		-13 566	-11 408
Maksetut osingot		-10 003	-10 791
Rahoituksen rahavirta		-10 164	28 367
Rahavarojen lisäys (+)/vähennys (-)		4 232	4 045
Rahavarat tilikauden alussa	23	30 395	26 348
Rahavarojen muuntoero		298	2
Rahavarat tilikauden lopussa		34 926	30 395

Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista (IFRS)

1 000 euroa	Liite	OSAKE- PÄÄOMA	YLIKURSSI- RAHASTO	SUOJAUS- RAHASTO	ARVON- MUUTOS- RAHASTO	SIIJOITETUN VAPAAN OMAN PÄÄOMAN RAHASTO	OMAN PÄÄOMAN EHTOINEN LAINA	MUUNTO- EROT	KERTYNEET VOITTOVARAT	EMOYHTIÖN OMISTAJIL- LE KUULUVA OMA PÄÄOMA	MÄÄRÄYS- VALLAT- TOMIEN OMISTAJIEN OSUUS	OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ
Oma pääoma 1.1.2011		34 043	5 750	-1 510	12	63 144		2 196	221 561	325 196	5 086	330 282
Tilikauden tulos									34 720	34 720	851	35 571
Muuntoerot								-811		-811		-811
Rahavirran suojaus				570						570		570
Myytavissä olevien rahoitusvarojen käyvän arvon muutos					-12					-12		-12
Tilikauden laaja tulos yhteensä				570	-12			-811	34 720	34 467	851	35 318
Suorat kirjaukset, määräysvallatto- mien osuuksien hankinta									-1 147	-1 147		-1 147
Määräysvallattomien omistajien omistuksen muutos											-3 256	-3 256
Osingonjako	15								-9 822	-9 822	-974	-10 796
Rahastosiirrot			-76			76						
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä			-76			76			-10 969	-10 969	-4 230	-15 199
Oma pääoma 31.12.2011		34 043	5 675	-940		63 220		1 385	245 311	348 693	1 708	350 401
Oma pääoma 1.1.2012		34 043	5 675	-940		63 220		1 385	245 311	348 693	1 708	350 401
Tilikauden tulos									43 875	43 875	158	44 034
Muuntoerot								3 148		3 148		3 148
Rahavirran suojaus				503						503		503
Myytavissä olevien rahoitusvarojen käyvän arvon muutos					15					15		15
Tilikauden laaja tulos yhteensä				503	15			3 148	43 875	47 542	158	47 700
Suorat kirjaukset, määräysvallatto- mien osuuksien hankinta									-3 222	-3 222		-3 222
Määräysvallattomien omistajien omistuksen muutos											-1 233	-1 233
Osakepalkkiojärjestelmä						387			624	1 011		1 011
Ehdollisesti annettujen osakkeiden palautuminen									-251	-251		-251
Osingonjako	15								-9 825	-9 825	-261	-10 085
Oman pääoman ehtoisen lainan korot									-2 643	-2 643		-2 643
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä						387			-15 317	-14 930	-1 493	-16 423
Oman pääoman ehtoinen laina							69 095			69 095		69 095
Oma pääoma 31.12.2012		34 043	5 675	-436	15	63 607	69 095	4 532	273 870	450 400	373	450 772

IFRS-konsernitilinpäätöksen laadintaperiaatteet 31.12.2012

YRITYKSEN PERUSTIEDOT

Lemminkäinen Oyj on suomalainen, Suomen lakien mukaan perustettu julkinen osakeyhtiö, jonka kotipaikka on Helsinki. Rekisteröity osoite on Salmisaarenaukio 2, 00180 Helsinki. Lemminkäinen Oyj on konsernin emoyritys. Konserni toimii useilla rakentamisen osa-alueilla. Konserni muodostuu seuraavista liiketoimintasegmenteistä: talonrakentaminen, infrarakentaminen, talotekniikka ja kansainväliset toiminnot.

Konsernitilinpäätös on laadittu kansainvälisten tilinpäätösstandardien (International Financial Reporting Standards, IFRS) mukaisesti ja sitä laadittaessa on noudatettu 31.12.2012 voimassa olevia IAS- ja IFRS-standardeja sekä SIC- ja IFRIC-tulkintoja. Kansainvälisillä tilinpäätösstandardeilla tarkoitetaan Suomen kirjanpitoa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä EU:n asetuksessa (EY) N:o 1606/2002 säädetyn menettelyn mukaisesti EU:ssa sovellettaviksi hyväksytyistä standardeista ja niistä annettuja tulkintoja. Konsernitilinpäätöksen liitetiedot ovat myös suomalaisten, IFRS-säännöksiä täydentävien kirjanpito- ja yhteisölaainsäädännön mukaiset. Konsernitilinpäätös on saatavilla internet-sivuilta www.lemminkainen.fi viikosta 12/2013 alkaen. Painetun konsernitilinpäätöksen voi tilata viikosta 14/2013 alkaen yhtiön sähköpostiosoitteesta info@lemminkainen.com tai puhelimitse numerosta 02071 5000.

Tilinpäätöstiedot esitetään tuhansina euroina. Liiketapahtumat on käsitelty alkuperäisten hankintamenojen perusteella lukuun ottamatta rahoitusinstrumentteja. Hallitus hyväksyi konsernitilinpäätöksen julkaistavaksi 6.2.2013.

KONSOLIDOINTIPERIAATTEET

Tytäritykset

Konsernitilinpäätös sisältää Lemminkäinen Oyj:n sekä sellaiset tytäryhtiöt, joissa emoyhtiöllä on suoraan tai välillisesti yli 50 prosentin osuus osakkeiden äänimääristä tai muutoin oikeus määrätä yrityksen talouden ja liiketoiminnan periaatteista. Konserniyritysten keskinäisen osakeomistuksen eliminoinnissa on käytetty hankintamenetelmää. Kauppahinta muodostuu luovutetusta vastikkeesta, määräysvallattomien omistajien osuudesta hankinnan kohteessa ja aiemmin omistetun osuuden käyvästä arvosta. Luovutettu vastike määritetään luovutettujen varojen, vastattavaksi otettujen velkojen ja konsernin liikkeeseen laskemien oman pääoman ehtoisten instrumenttien käypänä arvona. Mahdollinen ehdollinen lisäkauppahinta on arvostettu käypään arvoon hankintahetkellä ja se sisältyy luovutettuun vastikkeeseen. Se on luokiteltu joko velaksi tai omaksi pääomaksi. Velaksi luokiteltu lisäkauppahinta arvostetaan käypään arvoon jokaisen raportointikauden päättymispäivänä ja tästä syntyvä voitto tai tappio kirjataan tulosvaikutteisesti. Omaksi pääomaksi luokiteltua lisäkauppahintaa ei arvosteta uudelleen. Määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteessa kirjataan hankintakohtaisesti joko käypään arvoon tai määrään, joka vastaa määräysvallattomien omistajien suhteellista osuutta hankinnan kohteen nettovarallisuudesta. Määrä, jolla luovutettu vastike, määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteessa ja aiemmin omistetun

osuuden käypä arvo yhteen laskettuina ylittävät hankitun nettovarallisuuden käyvän arvon, merkitään taseeseen liikearvoksi. Mikäli vastikkeen, määräysvallattomien omistajien osuuden ja aiemmin omistetun osuuden yhteismäärä on pienempi kuin tytäryrityksen hankitun nettovarallisuuden käypä arvo, erotus kirjataan laajaan tuloslaskelmaan.

Yrityshankinnoista välttömästi syntyneet kulut on kirjattu tuloslaskelmaan liiketoiminnan muihin kuluihin.

Liiketoimissa määräysvallattomien omistajien kanssa noudatetaan samaa käsittelytapaa kuin toimissa konsernin omistajien kanssa. Kun määräysvallattomilta omistajilta ostetaan osakkeita, maksetun vastikkeen ja tytäryrityksen nettovarallisuudesta hankitun osuuden kirjanpitoarvon välinen erotus kirjataan omaan pääomaan. Myös voitot tai tappiot osakkeiden myynnistä määräysvallattomille omistajille kirjataan omaan pääomaan. Kun määräysvalta tai huomattava vaikutusvalta lakkaa, mahdollinen jäljelle jäävä osuus arvostetaan käypään arvoon ja kirjanpitoarvon muutos kirjataan tulosvaikutteisesti. Tämä käypä arvo toimii alkuperäisenä kirjanpitoarvona, kun jäljelle jäävää osuutta myöhemmin käsitellään osakkuusyrityksenä, yhteisyrityksenä tai rahoitusvaroina. Lisäksi asianomaisesta yrityksestä aiemmin muihin laajan tuloksen eriin kirjattuja määriä käsitellään ikään kuin konserni olisi suoraan luovuttanut niihin liittyvät varat ja velat. Tämä tarkoittaa, että aiemmin muihin laajan tuloksen eriin kirjatut määrät siirretään tulosvaikutteisiksi.

Konsernitilinpäätökseen sisältyvä liikearvo on merkitty taseeseen ostavan yhtiön valuutassa, ja hankinnoista syntyvä liikearvo kirjataan ulkomaisen yksikön toimintavaluutassa. Tilikauden aikana hankitut tytäryhtiöt on sisällytetty konsernitilinpäätökseen siitä hetkestä lähtien, jolloin konserni on saanut määräysvallan ja myydyt siihen hetken saakka, jolloin määräysvalta lakkaa.

Konsernin sisäiset liiketapahtumat, realisoitumattomat sisäiset katteet, sisäiset saamiset ja velat sekä sisäinen osingonjako on eliminoitu konsolidoinnissa. Tilikauden voiton jakautuminen emoyhtiön omistajille ja määräysvallattomille omistajille esitetään tuloslaskelmassa. Taseessa määräysvallattomien omistajien osuus sisältyy konsernin oman pääoman yhteismäärään.

Osakkuus- ja yhteisyritykset

Sijoitukset osakkuusyrityksiin (yleensä 20–50 prosenttia äänimääristä tai muutoin huomattava vaikutusvalta) ja yhteisyrityksiin (yhteinen määräysvalta konsernin ulkopuolisen osapuolen kanssa) yhdistellään konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmää käyttäen. Tällöin konsernin tuloslaskelmaan on sisällytetty konsernin omistusosuutta vastaava osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta. Vastaavasti taseessa on esitetty osakkeiden arvona osuus osakkuus- ja yhteisyritysten omista pääomista, mukaan lukien niiden hankinnasta aiheutuneet liikearvot. Mikäli Lemminkäisen osuus osakkuus- tai yhteisyrityksen tappioista ylittää sijoituksen kirjanpitoarvon, sijoitus merkitään taseeseen nolla-arvoon ja sen ylittäviä tappio-osuuksia ei huomioida, ellei konsernilla ole velvoitteita osakkuus- tai yhteisyritykseen liittyen.

Konsernin ja osakkuus- tai yhteisyritysten välisistä liiketoimista ja käyttö-omaisuuskaupoista syntyneet realisoitumattomat myyntivoitot eliminoidaan omistussuuden suhteessa. Eliminoitu myyntivoitto tuloutetaan sen realisoituessa.

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista esitetään liikevoitossa, koska niiden tulososuudet ovat osa raportoitavien liiketoimintasegmenttien toimintaa.

TOIMINTASEGMENTIT

Esitettävät toimialatiedot perustuvat sisäiseen, ylimmälle operatiiviselle päättöksentekijälle toimitettavaan segmenttiraportointiin. Lemminkäinen-konsernin ylin operatiivinen päättöksentekijä on Lemminkäinen Oyj:n toimitusjohtaja. Segmenttiraportoinnissa esitetään liikevaihto, poistot, liikevoitto sekä varoina käyttöomaisuus, vaihto-omaisuus ja myyntisaamiset. Luvut raportoidaan johdolle tuhannen euron tarkkuudella.

Raportoitavat segmenttitiedot on pääsääntöisesti laadittu samoilla laskentaperiaatteilla kuin konsernitilinpäätös. Segmenttiraportoinnissa ei huomioida laskennallisia eriä. Tällaisia eriä ovat muun muassa rahoitusleasingillä hankittujen hyödykkeiden poistot ja maksuista erotetut korot sekä takuuvaukset ja realisoitumattomat johdannaisvoitot tai -tappiot. Rahoitusleasingjärjestelyt on käsitelty johdon segmenttiraportoinnissa tavallisina vuokrasopimuksina, mikä poikkeaa IFRS-tilinpäätöksen laadintaperiaatteista. Osakkuus- ja yhteisyritykset yhdistellään segmenttiraportoinnissa omistussuuden suhteessa rivi-riviltä -menetelmällä. IFRS-tilinpäätöksessä osakkuus- ja yhteisyritykset yhdistellään pääomaosuusmenetelmällä. Segmenttiraportoinnissa segmenttien välistä myyntiä ei kohdisteta segmenteille sen vähäisyyden vuoksi eikä sitä raportoida johdolle.

Segmenttien välinen liiketoiminta hinnoitellaan markkinaehtoperiaatteen mukaisesti. Siirtohinnoittelumenetelmänä käytetään pääasiassa kustannusvoittolisämenetelmää, jossa tuotteen tai palvelun hinta määritellään lisäämällä aiheutuviin kustannuksiin tarkoituksenmukainen voittolisä.

TILINPÄÄTÖKSEN ESITTÄMINEN

Konserni esittää kaksi erillistä tuloslaskelmaa. Konsernin tuloslaskelma sisältää voiton tai tappion osatekijät. Konsernin laaja tuloslaskelma lähtee voitosta tai tappiosta ja siinä esitetään omistajiin liittymättömät oman pääoman muutokset. Oman pääoman muutoslaskelmassa eritellään liiketoimet omistajien kanssa.

ULKOMAANRAHAN MÄÄRÄISET ERÄT

Konsernitilinpäätös esitetään euroina, joka on konsernin emoyrityksen toiminta- ja esittamisvaluutta. Konserniyritysten tulosta ja taloudellista asemaa koskevat luvut on alun perin käsitelty kunkin yrityksen toimintaympäristön valuutassa. Nämä toiminnalliset valuutat vastaavat paikallisessa toimintaympäristössä pääasiallisesti käytettyjä valuuttoja. Ulkomaanrahan määräiset liiketapahtumat on muunnettu toimintavälua määräisiksi tapahtumapäivien kurssilla. Tilinpäätöshetkellä taseessa olevat ulkomaanrahan määräiset

saamiset ja velat on muunnettu tilinpäätöspäivän kurssiin. Liiketoimintaan liittyvistä liiketapahtumista aiheutuvat kurssierot on kirjattu vastaavien erien oikaisuksi liikevoiton yläpuolelle. Rahoituksellisten tapahtumien kurssivoitot ja -tappiot on kirjattu rahoitustuottoihin ja -kuluihin.

Euroalueen ulkopuolisten konserniyritysten tuloslaskelmat on muunnettu euroiksi raportointikauden keskipäivän kurssilla käyttäen. Tase-erät tilikauden tulosta lukuun ottamatta muunnetaan euroiksi käyttäen tilinpäätöspäivän valuuttakursseja. Muuntoerot, jotka syntyvät tuloslaskelman ja taseen muuntamisesta eri kurssilla, sekä euroalueen ulkopuolisten tytäryritysten hankintamenojen eliminoinneista, on kirjattu omaan pääomaan ja sisältyvät muihin laajan tuloslaskelman eriin. Kun ulkomaisesta tytäryrityksestä luovutaan, omaan pääomaan kertynyt muuntoero kirjataan tulosvaikutteisesti osana myyntivoittoa tai -tappiota.

Euroalueen ulkopuolisten tytäryritysten hankinnasta syntyvät liikearvot ja kyseisten tytäryritysten varojen ja velkojen oikaisu käypiin arvoihin on käsitelty kyseisten tytäryritysten varoina ja velkoina, ja muunnettu euroiksi tilinpäätöspäivän kurssilla käyttäen.

RAHOITUSVARAT

Rahoitusvarat kirjataan kirjanpitoon selvityspäivänä. Konserni luokittelee rahoitusvarat alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä seuraaviin ryhmiin: käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat, myytävissä olevat rahoitusvarat sekä lainat ja saamiset. Luokittelu tehdään sen mukaan, mihin tarkoitukseen kyseinen rahoitusvara on hankittu. Rahoitusvarat kirjataan pois taseesta, kun oikeus sopimuserusteisiin rahavirtoihin on lakannut ja kun rahoitusvaraan liittyvät olennaiset riskit ja edut ovat siirtyneet konsernin ulkopuolelle.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat

Konsernissa käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvaroihin kuuluvat kaikki johdannaissovimukset, jotka eivät täytä suojauslaskennan ehtoja. Tällaisia johdannaissovimuksia ovat konsernin valuutta-, korko- ja hyödykejohdannaiset. Johdannaiset kirjataan käypään arvoon perustuen markkinoilla noteerattuihin hintoihin ja yleisesti hyväksyttyihin arvostusmalleihin. Käyvän arvon muutokset kirjataan johdannaisen käyttö-tarkoituksen mukaisesti joko liiketoiminnan muihin tuottoihin ja kuluihin tai rahoituseriin.

Myytävissä olevat rahoitusvarat

Myytävissä olevat rahoitusvarat ovat johdannaisvaroihin kuulumattomia rahoitusvaroja, jotka on nimenomaisesti luokiteltu tähän ryhmään, tai joita ei ole luokiteltu mihinkään muuhun ryhmään. Konsernin myytävissä olevat rahoitusvarat sisältävät kiinteistö- ja asunto-osakkeita sekä muita osakkeita, ja lyhytaikaisia rahamarkkinasijoituksia. Myytävissä olevat rahoitusvarat arvostetaan käypään arvoon. Käyvän arvon muutokset kirjataan omaan

pääomaan ja esitetaan muissa laajan tuloksen erissä. Mikäli käypää arvoa ei voida luotettavasti määrittää, vara merkitään kirjanpitoon hankintamenoonsa vähennettynä mahdollisilla arvonalentumisilla. Myytävissä olevista oman pääoman ehtoista instrumenteista saadut osingot ja korkoinstrumenttien korot kirjataan rahoituseriin.

Kun myytävissä oleviksi luokitellut rahoitusvarat myydään tai niistä kirjataan arvonalentuminen, omaan pääomaan kirjatut kertyneet käyvän arvon muutokset sisällytetään oman pääoman ehtoisten instrumenttien osalta tuloslaskelmaan liiketoiminnan muihin tuottoihin tai kuluihin ja muiden sijoitusten osalta rahoituseriin.

Lainat ja saamiset

Lainat ja saamiset ovat johdannaisvaroihin kuulumattomia eriä, joihin liittyvät maksut ovat kiinteitä tai määritettävissä olevia, ja joita ei noteerata toimivilla markkinoilla. Konsernin lainoihin ja saamisiin sisältyvät myös taseen myynti-saamiset ja muut saamiset. Lainat ja saamiset kirjataan alun perin käypään arvoon lisättynä transaktiokuluilla ja arvostetaan jaksotettuun hankintame-noon efektiivisen koron menetelmällä.

Rahavarat

Rahavarat koostuvat käteisvaroista, pankkitilien saldoista ja likvideistä rahamarkkinasijoituksista joiden alkuperäinen maturiteetti on enintään kolme kuukautta.

Rahoitusvarojen arvonalentuminen

Konserni arvioi jokaisena tilinpäätöspäivänä, onko objektiivista näyttöä jonkin rahoitusvaroihin kuuluvan erän tai rahoitusvarojen ryhmän arvonalentumisesta. Mikäli arvonalentumisesta on perusteltua näyttöä, arvioidaan rahoitusvarasta kerrytettävissä oleva rahamäärä, joka on erän käypä arvo, ja kirjataan arvonalentumistappio siltä osin kuin kirjanpitoarvo ylittää kerrytettävissä olevan rahamäärän. Arvonalentumistappiot kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan. Esimerkiksi velallisen merkittävät taloudelliset vaikeudet, konkurssin todennäköisyys, maksujen laiminlyönti tai maksusuorituksen viivästyminen yli 90 päivää ovat näyttöä rahoitusvaran mahdollisesta arvonalentumisesta.

RAHOITUSVELAT

Rahoitusvelat merkitään alun perin kirjanpitoon selvityspäivänä käypään arvoon transaktiokustannuksilla vähennettyinä. Myöhemmin kaikki rahoitusvelat arvostetaan efektiivisen koron menetelmällä jaksotettuun hankintamenuun. Rahoituslimiittien järjestelypalkkiot kirjataan ennakkomaksuksi maksuvalmiuspalvelusta ja jaksotetaan kuluksi limiitin voimassaoloajalle. Konsernilla on sekä pitkä- että lyhytaikaisia rahoitusvelkoja, ja ne voivat olla korollisia tai korottomia. Rahoitusvelat kirjataan pois taseesta, kun niihin liittyvät velvoitteet ovat lakanneet.

VIERAAN PÄÄOMAN MENOJEN AKTIVOINTI

Yhtiö aktivoi ehdot täyttävän omaisuuserän hankkimisesta, rakentamisesta tai valmistamisesta välittömästi johtuvat vieraan pääoman menot osaksi kyseisen omaisuuserän hankintamenoa.

Ehdot täyttävä omaisuuserä

Ehdot täyttävä omaisuuserä on kyseessä silloin, kun sen valmiiksi saattaminen aiottuun käyttötarkoitukseen vie huomattavan pitkän valmistusajan. Ehdot täyttävä omaisuuserä voi olla kiinteää tai irtainta käyttöomaisuutta, vaihto-omaisuutta tai aineeton hyödyke.

Omaisuserän hankintaa varten otetun velan menot

Kun velka on erityisesti otettu ehdot täyttävän omaisuuserän rahoitusta varten, aktivoitavat vieraan pääoman menot ovat todellisesta velasta aiheutuvat allokoidut rahoitusmenot vähennettyinä kyseisten varojen tilapäisestä sijoittamisesta saaduilla rahoitustuloilla. Omaisuuserän valmistumisen jälkeen hanketta varten otetun velan maksamaton osuus siirtyy yleisvelkoihin.

Yleisvelkojen menot

Konsernin velkojen katsotaan aina olevan ensisijainen rahoitusmuoto siitä huolimatta, että kassavirta riittäisi kattamaan ehdot täyttävän omaisuuserän hankintamenon. Kun ehdot täyttävän omaisuuserän rahoitukseen on käytetty yleisesti lainaksi otettuja varoja, aktivoitavien vieraan pääoman menojen määrä määritetään kertomalla kyseisen omaisuuserän menot rahoitusmenokertoimella. Rahoitusmenokertoimella tarkoitetaan kaikkien niiden vieraan pääoman menojen painotettua keskiarvoa, jotka johtuvat yrityksellä kauden aikana olevista lainoista, pois lukien lainat, jotka on otettu nimenomaisesti jonkin ehdot täyttävän omaisuuserän hankkimista varten.

Ennakkomaksut

Hankkeen vieraan pääoman menojen määrää laskettaessa asiakkaalta saadut hankeeseen liittyvät ennakkomaksut huomioidaan sopimuksesta aiheutuvassa nettopositiossa. Mikäli ennakkomaksujen huomioiminen johtaa siihen, että hankkeen nettotilanne on positiivinen koko rakentamisen ajan, vieraan pääoman menoja ei aktivoida ollenkaan. Mikäli hankkeen rahoituksen nettotilanne muuttuu toteutusaikana positiivisesta negatiiviseksi, aktivointi tehdään niiltä ajanjaksoilta, jolloin nettotilanne oli negatiivinen.

Aktivoinnin aloittaminen ja lopettaminen

Aktivointi aloitetaan, kun omaisuserästä syntyy kustannuksia, joista aiheutuu vieraan pääoman menoja, ja kun toimenpiteet, joilla omaisuserä saatetaan aiottuun käyttöön tai myyntiin, ovat käynnissä. Aktivointi keskeytetään silloin, kun tehokas tuotanto on pysähdyksissä. Aktivointi lopetetaan, kun kaikki olennaiset toimenpiteet, jotka liittyvät omaisuserän saattamiseen aiottuun käyttöön tai myyntiin, on suoritettu loppuun.

JOHDANNAISINSTRUMENTIT JA SUOJAUSLASKENTA

Johdannaiset kirjataan alun perin hankintahetkellä käypään arvoon taseeseen, ja sen jälkeen ne arvostetaan käypään arvoon jokaisena raportointipäivänä. Käyvän arvon muutoksista aiheutuviin kirjauksiin vaikuttaa se, onko johdannainen määritelty suojauslaskennan mukaiseksi suojausinstrumentiksi vai ei, ja minkä luonteista erää instrumentti suojaaa.

Konserni soveltaa rahavirran suojauslaskentaa joihinkin vaihtuvakorkoihin lainoihin. Konserni dokumentoi suojauslaskentaa aloittaessaan suojattavan kohteen ja suojausinstrumenttien välisen suhteen, sekä konsernin riskienhallinnan tavoitteet ja strategian. Suojaussuhteen tehokkuus testataan suojaussuhteen alussa ja sen jälkeen säännöllisesti vähintään jokaisena raportointipäivänä. Suojauksen ehdot täyttävien johdannaisten tehokkaan osuuden arvon muutokset kirjataan oman pääoman arvonnutosrahaan ja esitetään muissa laajan tuloksen erissä. Tehoton osuus kirjataan tuloslaskelman rahoituseriin. Omaan pääomaan kertyneet käyvän arvon muutokset siirretään tuloslaskelmaan niillä kausilla kun suojauskohde vaikuttaa tulokseen.

Kun suojausinstrumentti eräännyy tai myydään tai kun suojaus ei enää täytä suojauslaskennan kriteereitä, suojauslaskenta lopetetaan. Tällöin suojausinstrumentista kertynyt voitto tai tappio jää omaan pääomaan siihen asti, kunnes ennakoitu liiketoimi toteutuu ja kirjataan tuloslaskelmaan. Jos ennakoitun liiketoimen ei enää odoteta toteutuvan, omaan pääomaan kertynyt voitto tai tappio siirretään välittömästi tuloslaskelman rahoituseriin.

Johdannaiset, jotka eivät täytä suojauslaskennan ehtoja luokitellaan lyhytaikaisiksi varoiksi tai veloiksi. Näiden johdannaisten käyvän arvon muutokset kirjataan niiden käyttötarkoituksen mukaisesti joko liiketoiminnan muihin tuottoihin ja kuluihin tai rahoituseriin.

TULOUTUSPERIAATTEET

Rakennusprojektien tuloutus

Osatuloutus

Rakennusprojektit tuloutetaan osatuloutusperiaatteella valmistusasteen mukaisesti, jos hanke täyttää pitkäaikaishankkeen ominaisuudet ja sen lopputulos on luotettavasti arvioitavissa. Pitkäaikaishankkeet ovat erityisesti neuvoteltuja sopimuksia, joissa ostaja pystyy vaikuttamaan hankkeen pääasiallisiin rakenteellisiin tai toiminnallisiin ominaisuuksiin ennen rakentamisen aloittamista tai sen aikana. Jos projektin lopputulos ei ole luotettavasti arvioitavissa, siitä kirjataan tuottoja vain siihen määrään asti kuin toteutuneita menoja vastaava määrä on todennäköisesti kerrytettävissä ja menot kirjataan kuluksi sen tilikauden aikana, jolloin ne syntyvät.

Projektien valmistusaste on laskettu toteutuneiden kustannusten suhteena arvioituihin kokonaiskustannuksiin. Mikäli on todennäköistä, että tilauskantaan sisältyvän projektin valmiiksi saamiseen tarvittavat kokonaiskustannukset ylittävät hankkeesta saatavat kokonaistulot, odotettavissa oleva ennakoitu tappio kirjataan kokonaan kuluksi.

Kun syntyneet menot ja kirjatut voitot ovat suuremmat kuin projektin edistymiseen perustuva laskutus, esitetään erotus taseen Myyntisaamiset ja muut saamiset –erässä kohdassa projektitulosaamiset. Jos syntyneet menot ja kirjatut voitot ovat pienemmät kuin projektin edistymiseen perustuva laskutus, esitetään erotus taseen Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat –erän kohdissa saadut ennakot sekä projektikuluvelat.

Talonrakentamisen liikekohteiden vuokravastuuvuoroituksen määrää ja todennäköisyyttä arvioidaan projektin edetessä. Varaus kirjataan, kun kohteella on ostaja ja johdon arvion mukaan on todennäköistä, että vuokratuloutusta jää yhtiön täytettäväksi.

Osatuloutettavia rakennusprojekteja on kaikilla konsernin toimialoilla.

Luovutuksen mukainen tuloutus

Kiinteistörakentamiskohteet, joissa tilaajalla ei ole sopimukseen perustuvaa oikeutta vaikuttaa kohteen keskeisiin rakenteellisiin elementteihin tuloutetaan kohteen valmistuttua luovutuksen mukaisesti valmistajien myynnin tuloutusperiaatteita noudattaen. Luovutuksen mukaisesti tuloutettavat rakennusprojektit ovat pääosin talonrakentamisen ja kansainvälisten toimintojen –toimialojen omaperusteisia asunto- ja liikekiinteistökohteita.

Palveluiden tuloutus

Palveluista saatavien tuottojen kirjaaminen tapahtuu tilinpäätöspäivän valmistumisasteen perusteella, ja niihin sovelletaan samoja periaatteita kuin osatuloutettavien rakennusprojektien kirjaamiseen. Palveluliiketoimintaa on kaikilla konsernin toimialoilla.

Valmistajien myynnin tuloutus

Yhtiö tulouttaa valmistajien myynnin sillä hetkellä, kun tuotteen omistukseen liittyvät merkittävät riskit ja edut siirtyvät ostajalle eikä yhtiöllä ole enää valvonta- eikä määräysvaltaa tuotteeseen. Pääsääntöisesti tämä tarkoittaa hetkeä, jolloin tuote on luovutettu sovittujen toimitusehtojen mukaisesti asiakkaalle. Liikevaihdossa esitetään saadut tuotot käypään arvoon arvostettuna oikaistuna välillisillä veroilla, myönnettyillä alennuksilla ja valuuttamääräisen myynnin kurssierolla. Valmistajien myyntiä on lähinnä infrarakentamisen ja kansainvälisten toimintojen –toimialoilla.

Elinkaarihankkeiden tuloutus

Elinkaarihankkeissa operaattori, eli palvelun tuottaja, rakentaa palvelujen tuottamisessa käytettävän infrastruktuurin tai parantaa sitä sekä ylläpitää kyseistä infrastruktuuria. Rakentamis- ja parantamispalvelusta sekä ylläpito- vaiheesta saamansa tuotot yhtiö tulouttaa osatuloutusperiaatteella.

Korkojen ja osinkojen tuloutus

Korkotuotot kirjataan ajan kulumisen perusteella efektiivisen koron menetelmällä. Osingot tuloutetaan, kun oikeus niiden saamiseen on syntynyt.

PITKÄAIKAISET VARAT

Aineelliset hyödykkeet

Aineelliset hyödykkeet on arvostettu taseessa poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn alkuperäiseen hankintamenuon. Aineellisista hyödykkeistä tehdään poistot arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa. Maa-alueilla on rajoittamaton taloudellinen vaikutusaika, jonka vuoksi niistä ei tehdä poistoja. Aineellisten hyödykkeiden arvioidut taloudelliset vaikutusajat ovat seuraavat:

- Rakennukset ja rakennelmat 10–40 vuotta
- Koneet ja kalusto 4–10 vuotta
- Kiviainesalueet poistetaan käytön mukaan (substanssipoisto)
- Muut aineelliset hyödykkeet 10 vuotta

Hyödykkeestä kirjataan poistoja siitä lähtien, kun se on valmis käytettäväksi. Poistoja kirjataan käyttöönottohetkestä alkaen niiden taloudellisen vaikutusajan loppuun asti. Hyödykkeiden jäännösarvo ja taloudellinen vaikutusaika tarkistetaan jokaisessa tilinpäätöksessä ja tarvittaessa oikaistaan kuvastamaan taloudellisen hyödyn odotuksissa tapahtuneita muutoksia. Kun poistosuunnitelman mukaiset poistot on tehty, hyödykkeen jäännösarvo on nolla. Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden poistot lopetetaan silloin, kun aineellinen käyttöomaisuushyödyke luokitellaan myytävänä olevaksi.

Normaalit kunnossapito- ja korjauskustannukset kirjataan kuluksi niiden syntymishetkellä. Merkittävät parannus- tai lisäinvestoinnit aktivoidaan ja poistetaan päähyödykkeen jäljellä olevana taloudellisena vaikutusajana, mikäli on todennäköistä, että hyödykkeeseen liittyvä vastainen taloudellinen hyöty koituu yrityksen hyväksi. Myyntivoitot esitetään liiketoiminnan muissa tuotoissa ja tappiot liiketoiminnan muissa kuluissa. Konserni kirjaa aineellisten hyödykkeiden hankintojen korkomenot kuluksi, ellei kyseessä ole vieraan pääoman aktivoinnin ehdot täyttävä hanke, jolloin ne aktivoidaan hankintamenoksi.

Aineettomat hyödykkeet

Hyödykkeestä kirjataan poistoja siitä lähtien, kun se on valmis käytettäväksi ja poistojen kirjaaminen jatkuu hyödykkeen taloudellisen vaikutusajan loppuun asti. Kun poistosuunnitelman mukaiset poistot on tehty, hyödykkeen jäännösarvo on nolla.

Liikearvo

Liikearvo vastaa sitä osaa hankintamenuon, joka ylittää konsernin osuuden hankitun yrityksen yksilöitävissä olevien varojen, velkojen ja ehdollisten velkojen nettomääräisestä käyvästä arvosta hankinta-ajankohtana. Mahdollinen määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteessa arvostetaan joko käypään arvoon tai määrään, joka vastaa määräysvallattomien omistajien suhteellista osuutta hankinnan kohteen yksilöitävissä olevasta nettovarallisuudesta. Arvostamisperiaate määritetään erikseen kullekin yrityshankinnalle.

Liikearvosta ei tehdä poistoja, vaan se testataan säännöllisesti arvonalentumisen varalta. Liikearvot on arvonalentumistestauksessa kohdistettu rahavirtaa

tuottaville yksiköille. Liikearvo kirjataan tilinpäätökseen alkuperäiseen hankintamenuon vähennettynä mahdollisella arvonalentumisella, joka merkitään tuuloslaskelmaan kuluksi.

Muut aineettomat oikeudet

Aineettomiin hyödykkeisiin kuuluvat myös ATK-ohjelmien käyttöoikeusmaksut sekä mm. patentit ja lisenssit sekä näihin kohdistuvat ennakkomaksut. Muut aineettomat hyödykkeet on kirjattu taseessa alkuperäiseen hankintamenuon ja poistetaan niiden taloudellisen vaikutusajana. Aineettomien hyödykkeiden poistoajat ovat seuraavat:

- ATK-ohjelmistojen käyttöoikeusmaksut 5 vuotta
- Muut aineettomat oikeudet 5–10 vuotta

Muut jaksotetut menot

Aineettomiin hyödykkeisiin lasketaan jaksotetut menot, jotka eivät kohdistu aineellisiin hyödykkeisiin ja joiden vaikutusaika on pidempi kuin vuosi. Muista jaksotetuista menoista saadaan niiden taloudellisena vaikutusajana vastaista taloudellista hyötyä, joka voi syntyä tuottojen tai kustannussäästöjen kautta.

Tutkimus- ja kehittämismenot

Tutkimustoiminnasta johtuvat menot kirjataan kuluksi sen tilikauden aikana, jolloin ne syntyvät. Kehittämismenot merkitään taseeseen, kun aineettoman hyödykkeen

- tutkimus- ja kehittämisvaiheet ovat erotettavissa toisistaan;
- valmiiksi saattaminen on teknisesti toteutettavissa niin, että hyödyke on käytettävissä tai myytävissä;
- valmiiksi saattaminen on varmaa ja sitä käytetään tai se myydään;
- vastainen tuotto pystytään osoittamaan ja yhtiöllä on sen hyödyntämiseen tarvittavat voimavarat ja
- kehittämisestä aiheutuneet menot ovat luotettavasti määritettävissä.

Mikäli kehittämismenot eivät täytä kaikkia edellä mainittuja ehtoja, kirjataan ne kuluksi toteumakaudella.

Saadut avustukset

Valtiolta tai muulta julkiselta taholta saadut avustukset tuloutetaan tuloslaskelmaan samaan aikaan kulujen kirjauksen kanssa. Investointiavustukset vähennetään asianomaisen käyttöomaisuushyödykkeen arvosta.

Arvonalentumiset

Omaisuserän tasearvoa arvioidaan jokaisena tilinpäätöspäivänä mahdollisen arvonalentumisen selvittämiseksi. Jos arvonalentumiseen viittaavia tekijöitä ilmenee, arvioidaan omaisuserän kerrytettävissä oleva rahamäärä. Omaisuserän kerrytettävissä oleva rahamäärä on joko käypä arvo, josta on vähennetty luovutuksesta aiheutuvat menot, tai sitä korkeampi käyttöar-

vo. Käyttöarvoa määritettäessä arvioidut vastaiset rahavirrat diskontataan nykyarvoonsa diskonttokoroilla, jotka kuvastavat sijaintimaan keskimääräisiä pääomakustannuksia ennen veroja. Diskonttokorkokannassa otetaan huomioon pääoman markkinariski- ja epälikvidisyyspremiot. Mikäli kerrytettäviä vastaisia rahavirtoja ei kyetä laskemaan yksittäisen omaisuuserän osalta, määritetään kerrytettävissä oleva rahamäärä sille rahavirtaa tuottavalle yksikölle, johon kyseinen omaisuuserä kuuluu. Arvonlennus kirjataan, jos tasearvo ylittää kerrytettävissä olevan rahamäärän. Arvonalentuminen kirjataan tuloslaskelmaan.

Liikearvot testataan arvonalentumisten varalta kerran vuodessa ja aina, kun siihen päätellään olevan tarvetta. Liikearvot kohdistetaan johdonmukaisella tavalla rahavirtaa tuottaville yksiköille. Rahavirtaa tuottavan yksikön liiketoiminnasta kerrytettävissä oleva rahamäärä perustuu arvonalennustesteissä käytöarvolaskelmiin, joissa käytettyjen ennustettujen rahavirtojen perustana ovat yritysjohton vahvistamat tietyn aikajakson kattavat tulossuunnitelmat sekä muut perusteltavissa olevat arviot toimialan ja rahavirtaa tuottavan yksikön tulevaisuudennäkymistä.

Muista omaisuuseristä kuin liikearvosta kirjatut arvonalentumistappiot peruitaan, jos on tapahtunut muutos arvioissa, joita on käytetty määritettäessä omaisuuserästä kerrytettävissä olevaa rahamäärää. Peruutus tapahtuu korkeintaan siihen määrään asti, joka omaisuuserälle olisi määrätty kirjanpitoarvoksi poistoilla vähennettynä, jos siitä ei olisi aikaisempina vuosina kirjattu arvonalentumistappiota.

VOUKRASOPIMUKSET, JOISSA KONSERNI ON VOUKRALLE OTTAJANA

Vuokrasopimukset, jotka koskevat aineellisia hyödykkeitä ja joissa konsernille siirtyy olennainen osa omistukselle ominaisista eduista ja riskeistä, luokitellaan rahoitusleasingsopimuksiksi. Rahoitusleasingsopimukset on esitetty varoina käyttöomaisuudessa määrään, joka on yhtä suuri kuin hyödykkeen käypä arvo sopimuksen alkamisajankohtana, tai sitä alempana vähimmäisvuokrien nykyarvoon. Vastaava velka on esitetty pitkäaikaisissa ja lyhytaikaisissa lainoissa.

Rahoitusleasingsopimuksilla vuokratuista omaisuuseristä tehdään poisotot kyseisen hyödykeryhmän taloudellisen vaikutusaikana tai sitä lyhyemmän vuokra-ajan kuluessa ja kirjataan mahdolliset arvonalentumistappiot. Vuotuiset leasingvuokrat jaetaan rahoitusmenoon ja velan vähennykseen vuokra-aikana siten, että tilikausittain jäljellä olevalle velalle muodostuu samansuuruinen korkoprosentti.

Vuokrasopimukset, joissa omistamiselle ominaiset riskit ja edut jäävät vuokranantajalle, käsitellään muina vuokrasopimuksina. Muiden vuokrasopimusten mukaiset maksut käsitellään vuokratuloina ja ne kirjataan tuloslaskelmaan tasasuuruusina erinä vuokra-ajan kuluessa.

VAIHTO-OMAISUUS

Vaihto-omaisuus arvostetaan hankintamenoa tai sitä alempana netto-realisoituarvoon. Vaihto-omaisuuden hankintamenoa sisällytetään kaikki ostomenot, valmistusmenot ja muut menot, jotka ovat aiheutuneet vaihto-omaisuuden saattamisesta tilinpäätöshetken sijaintipaikkaan ja tilaan. Hankintamenoa ei kohdisteta myynnin kustannuksia. Rahoituksen kustannuksia kohdistetaan hankintamenoa vain, jos kyseessä on hanke, joka täyttää vieraan pääoman menojen aktiivoinnin ehdot. Aineiden ja tarvikkeiden arvo on määritetty FIFO-menetelmää (first-in, first-out) käyttäen. Nettorealisointiarvo on tavanomaisessa liiketoiminnassa saatava arvioitu myyntihinta, josta on vähennetty arvioidut tuotteen valmiiksi saattamiseen tarvittavat menot ja myynnistä johtuvat menot. Vaihto-omaisuuserien kirjanpitoarvoa ei alenneta niiden hankintamenoa pienemmäksi, jos valmiit tuotteet joihin ne tulevat sisällyttämään odotetaan myytävän vaihto-omaisuuserien hankinta-menoja vastaavaan tai sen ylittävään hintaan.

PERUSTAJAURAKOINTIKOhteiden KÄSITTELY

Perustajaurakointikohteisiin sitoutuneet menot aktivoidaan vaihto-omaisuuteen. Rakenteilla oleviin kiinteistöyhtiöihin liittyvät velat ja ennakkomaksut sisältyvät lyhytaikaisiin velkoihin.

Keskeneräisten asuntokohteiden myymätöntä osaa vastaava osa nostetuista lainoista sekä valmiisiin myymättömiin huoneistoihin kohdistuvat lainaosuudet esitetään lyhytaikaisissa korollisissa veloissa.

TYÖSUHDE-ETUDET

Eläkevelvoitteet

Eri maissa toimivien konserniyhtiöiden eläkejärjestelyt ovat pääsääntöisesti maksupohjaisia järjestelyjä. Maksupohjaisista eläkejärjestelyistä suoritettavat maksut kirjataan kuluksi sen tilikauden tuloslaskelmaan, johon ne kohdistuvat. Yhtiöllä on etuuspohjaisia järjestelyjä Norjassa ja Suomessa. Siltä osin kuin etuuspohjaisesta eläkejärjestelystä aiheutuu eläkevelvoite, siitä on kirjattu eläkevastuuvetka. Jos etuuspohjaisesta eläkejärjestelystä aiheutuu saaminen, se kirjataan taseen siirtosaamisiin.

Etuuspohjaisissa järjestelyissä eläkekustannukset määritetään käyttäen ennakoitua etuoikeusyksikköön perustuvaa menetelmää. Eläkevelan määrä on laskettu siten, että tulevien eläkevelvoitteiden tilinpäätöspäivän nykyarvo on vähennetty eläkejärjestelyyn kuuluvien varojen tilinpäätöspäivän käypä arvo. Eläkevelvoitteet kirjataan kuluksi henkilöiden työssääoloajalle vakuutusmatemaatikoiden suorittamien laskelmien perusteella. Näistä eläkevelvoitteista aiheutuvat vakuutusmatemaattiset voitot ja tappiot kirjataan tuloslaskelmaan järjestelyn piiriin kuuluvien työntekijöiden keskimääräisen jäljellä olevan työajan aikana, siltä osin kuin se ylittää 10 % järjestelyn etuuspohjaisten eläkevelvoitteiden nykyarvosta tai tätä suuremmasta järjestelyyn kuuluvien varojen käyvästä arvosta.

Suomalaisten konserniyhtiöiden eläkevelvoite määritetään laskemalla arvioitujen rahavirtojen nykyarvo käyttäen diskonttauskorkona euroalueen yritysten liikkeelle laskemien korkealaatuisten joukkovelkakirjalainojen korkoa. Norjassa tällaisille joukkovelkakirjalainoille ei ole syviä markkinoita, jolloin diskonttauskorkona käytetään Norjan valtion joukkovelkakirjalainojen markkinatuottoja. Määrityksessä käytetyt joukkovelkakirjalainat ovat saman valuutan määräisiä kuin maksettavat etuudet. Valittu diskonttauskorko kuvastaa etuuskien arvioitua keskimääräistä maksuhetkeä. Käytetyt diskonttauskorot perustuvat järjestelyitä laskevien vakuutusmatemaatikoiden esityksiin.

Johdon palkitseminen

Johdon palkitseminen koostuu kolmesta kokonaisuudesta: rahapalkasta ja luontoiseduista, lyhyen aikavälin palkitsemisesta sekä pitkän aikavälin palkitsemisesta. Lyhyen aikavälin palkitseminen on vuosittaista tulospalkitsemista perustuen etukäteen asetettuihin tulospalkkiotekijöihin ja niiden arvoihin. Pitkän aikavälin palkitsemista on eläkepalkitsemisen lisäksi osakepalkitseminen. Osakepalkitsemisen palkkiotekijät ja niiden arvot määritetään aina vuodeksi eteenpäin. Sekä mahdolliset tulospalkkiot että osakepalkkiot maksetaan henkilöille seuraavana vuonna tulosten selvittyä.

Osakepalkkiot jakotetaan kuluksi ansainta- ja sitouttamiskausille. Johdon muu palkitseminen kirjataan tuloslaskelmaan henkilöstökuluiksi sinä ajankohtana, jolloin kulut ovat muodostuneet.

VARAUKSET JA EHDOLLISET VELAT

Varaus kirjataan, kun konsernilla on aikaisempaan tapahtumaan perustuva oikeudellinen tai tosiasiallinen velvoite ja on todennäköistä, että vastuusta vapautuminen edellyttää taloudellista suoritusta tai aiheuttaa taloudellisen menetyksen ja vastuun määrä pystytään arvioimaan luotettavasti. Varaukset liittyvät pääosin takuuvelvoitteisiin, tappiollisiin sopimuksiin, maisemointi- ja muihin ympäristövastuuihin sekä vuokravastuuvälvoitteisiin, jotka pääsääntöisesti realisoituvat kahden vuoden aikana, ja joiden diskonttaamisella ei ole olennaista vaikutusta tilinpäätöksen oikeellisuuteen.

Takuuvaraus käsittää rakennusprojektin valmistumisen jälkeiset takuuvälvoitteen alaiset korjauskulut. Takuuvaraukset lasketaan takuukulujen aikaisempina tilikausina toteutuneen tason perusteella ja kirjataan, kun projekti tuloutetaan tuloslaskelmaan. Mikäli konserni saa hyvityksen kuluista, joihin on varauduttu, sopimuksen perusteella aliurakoitsijalta tai materiaalin toimittajalta, kirjataan tulevasta korvauksesta saaminen, kun se on käytännöllisesti katsoen varma.

Tappiollisista sopimuksista kirjataan varaus, kun velvoitteiden täyttämiseksi vaadittavat sopimuksen edellyttämät menot ylittävät sopimuksesta saatavat hyödyt. Tappiollisista sopimuksista tehdyt varaukset eivät sisällä rakennusprojektien tappiovarauksia.

Maisemointivaraus kirjataan maa-ainesten käytön mukaisesti niistä kohteista, joissa sopimuksiin sisältyy maisemointivelvoite.

Perustajaurakoinnin kymmenvuotisvastuut on esitetty varauksina tilinpäätöksessä siltä osin kuin niiden toteutumista pidetään todennäköisenä ja niistä aiheutuvan vastuun määrää voidaan arvioida luotettavasti.

Vuokravastuuvälvoite syntyy, kun yhtiöllä on sopimukseen perustuva velvoite hankkia rakennettavan liikekiinteistökohteen toistaiseksi vuokraamattomiin tiloihin vuokralaisia. Vuokravastuuvälvoitteen määrää ja todennäköisyyttä arvioidaan projektin edetessä. Varaus kirjataan, kun kohteella on ostaja ja johdon arvion mukaan on todennäköistä, että vuokravälvoitteita jää yhtiön täytettäväksi.

Oikeudenkäynneistä yhtiö kirjaa varauksen mikäli se arvioi taloudellisten voimavarojen siirtymisen pois yhtiöstä olevan todennäköistä ja velvoitteen määrä on arvioitavissa luotettavasti.

Ehdollinen velka on aikaisempien tapahtumien seurauksena syntynyt mahdollinen velvoite, jonka olemassaolo varmistuu vasta konsernin määräysvallan ulkopuolella olevan epävarman tapahtuman realisoituessa. Ehdolliseksi velaksi katsotaan myös sellainen olemassa oleva velvoite, joka ei todennäköisesti edellytä maksuvälvoitteen täyttämistä, tai jonka suuruutta ei voida määrittää luotettavasti. Ehdollisesta velasta ei kirjata varausta ja se esitetään tilinpäätöksen liitetiedoissa.

TULOVEROT

Konsernituloslaskelman verokuluihin kirjataan konserniyhtiöiden tilikauden verotettavan tuloksen perusteella lasketut suoriteperusteiset verot, aikaisempien tilikausien verojen oikaisut sekä laskennallisen verovelan ja -saamisen muutos. Suoraan omaan pääomaan kirjattuihin eriin liittyvä verovaikeus kirjataan vastaavasti osaksi omaa pääomaa.

Laskennallisen veron muutos lasketaan kirjanpitoarvon ja verotuksellisen arvon välisistä väliaikaisista eroista käyttäen joko tilinpäätöshetkellä voimassa olevaa verokantaa tai myöhemmin voimaantulevaa, mutta tiedossa olevaa vahvistettua verokantaa. Laskennallista verovelkaa ei kuitenkaan kirjata, kun kyseessä on alun perin kirjanpitoon merkittävä omaisuuserä tai velka, joka ei ole syntynyt liike-toimintojen yhdistämisestä, eikä sen kirjaaminen vaikuta kirjanpidon tulokseen eikä verotettavaan tuloon liiketoimen toteutumisajankohtana. Laskennallinen verosaaminen kirjataan vain siihen määrään asti kuin on todennäköistä, että tulevaisuudessa syntyy verotettavaa tuloa, jota vastaan väliaikainen ero voidaan hyödyntää. Merkittävimmät jakotuserot syntyvät verotuksessa nopeutetuista poistoista, rakennusprojektien tuloutuskäytännöstä, käyttöomaisuuden sisäisistä myyntivoitoista, rahoitusleasingjärjestelyistä, varauksista, käyttämättömistä verotuksellisista tappioista, yrityshankintojen yhteydessä tapahtuneista käypiin arvoihin arvostamisesta ja eläkevelvoitteista.

Verotuksessa vähennyskelpoiset vahvistetut tappiot on otettu huomioon verosaamisena siinä määrin kuin yhtiö pystyy niitä todennäköisesti hyödyntämään lähitulevaisuudessa. Verotuksessa vähennyskeltottomasta liikearvosta ei kirjata laskennallista veroa. Tytäryritysten jakamattomista voittovaroista kirjataan laskennallinen verovelka vain silloin, jos veronmaksun voidaan katsoa realisoituvan ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa.

OSINGONJAKO

Hallituksen yhtiökokoukselle ehdottama osingonmaksu kirjataan jakokelpoisen oman pääoman vähennykseksi vasta yhtiökokouksen hyväksynnän jälkeen.

OMAN PÄÄOMAN EHTOINEN LAINA

Omistajille kuuluvan pääoman jälkeen omaan pääomaan kirjataan oman pääoman ehtoinen joukkovelkakirjalaina. Velkakirjan haltijalla ei ole osakkeenomistajalle kuuluvia oikeuksia eikä se laimenna yhtiön osakkeenomistajien omistusta. Yhtiöllä ei ole lainan pääomaan tai korkoihin liittyvää takaisinmaksuvelvoitetta. Oman pääoman ehtoinen joukkovelkakirjalaina merkitään alun perin kirjanpitoon käypään arvoon transaktiokustannuksilla vähennettynä. Myöhemmin laina arvostetaan hankintameno. Jos oman pääoman ehtoisen lainalle maksetaan korkoa, ne kirjataan suoraan kertyneistä voittovaroista.

OMAT OSAKKEET

Jos yhtiö tai sen tytäryhtiöt hankkivat yhtiön omia osakkeita, vähennetään yhtiön omaa pääomaa määrällä, joka muodostuu maksetusta vastikkeesta lisätynä transaktiomenoilla, kunnes omat osakkeet mitätöidään. Jos ostetut omat osakkeet myydään edelleen tai lasketaan uudelleen liikkeelle, saatu vastike merkitään omaan pääomaan. Yhtiön omien oman pääoman ehtoisten instrumenttien ostosta, myynnistä, liikkeeseenlaskusta tai mitätöinnistä ei kirjata voittoa tai tappiota.

OSAKEKOHTAINEN TULOS

Laimentamaton osakekohtainen tulos lasketaan jakamalla emoyrityksen osakkeenomistajille kuuluva tilikauden voitto vähennettynä suoriteperusteisesti lasketuilla ja verovaiikutuksella oikaistuilla oman pääoman ehtoisen joukkovelkakirjalainan koroilla kauden aikana ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotetulla keskiarvolla. Ulkona olevien osakkeiden painotettuun keskiarvoon ei sisällytetä yhtiön hallussaan pitämiä omia osakkeita, eikä sellaisia ulkona olevia kantaosakkeita, jotka tiettyjen ehtojen täytyessä palautuvat yhtiön haltuun. Laimennusvaikutuksella oikaistua osakekohtaista tulosta laskettaessa ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotetussa keskiarvossa otetaan huomioon kaikkien laimentavien potentiaalisten kantaosakkeiden osakkeiksi muuttamisesta johtuva laimentava vaikutus.

JOHDON HARKINTA JA ARVIOT

Harkinnan ja arvioiden käyttö

Tilinpäätöstä laatiessaan johto on joutunut tekemään tulevaisuuteen kohdistuvia kirjanpidollisia arvioita ja oletuksia sekä tekemään harkintaan perustuvia päätöksiä tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden soveltamisessa. Nämä arviot ja päätökset vaikuttavat raportointikaudella kirjattavien varojen, velkojen, tuottojen ja kulujen määriin sekä esitettyihin ehdollisiin eriin. Arviot ja oletukset perustuvat historialliseen kokemukseen ja muihin perusteltavissa oleviin oletuksiin, joiden uskotaan olevan järkeviä olosuhteissa, joissa tilinpäätöksen

merkittävät erit on arvioitu. Alla on esitetty tietoa keskeisistä johdon harkintaa ja arvioita vaativista tilinpäätöksen osa-alueista.

Johto on joutunut käyttämään harkintaa määrittäessään aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden taloudellisia vaikutusaikoja ja luokitellaan vuokrasopimuksia rahoitusleasingsopimuksiin ja muihin vuokrasopimuksiin. Tilinpäätöspäivän arviot ja tulevaisuutta koskevat oletukset liittyvät pääosin valmistusasteen mukaiseen osatuloutukseen, varausten kirjaamiseen, hankittujen yritysten omaisuuserien arvostukseen ja niiden realisoitavuuteen, työsuhte-etuuksissa käytettäviin laskentatekijöihin, arvonalentumisten testauksessa käytettäviin ennusteisiin ja oletuksiin sekä laskennallisten verosaamisten hyödyntämiseen tulevaisuudessa syntyvää verotettavaa tuloa vastaan.

Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden taloudelliset vaikutusajat

Johto tekee arvioita määritellään ja tarkistaessaan tuotantohyödykkeiden taloudellisia vaikutusaikoja ja poistomenetelmiä. Taloudellista vaikutusaikaa määritettäessä huomioidaan tuotannollisen hyödykkeen käyttötarkoitus, hyödykkeen käytöstä johtuva kuluminen, korjaus- ja huoltotöiden vaikutukset, hyödykkeen teknisen käytettävyyden aika, sekä mahdollisista sopimuksista, esimerkiksi vuokrasopimuksista, aiheutuvat rajoitteet, velvoitteet ja jäänösarvo.

Vuokrasopimukset, joissa konserni on vuokralle ottajana

Johto on joutunut käyttämään harkintaa luokitellessaan vuokrasopimukset rahoitusleasingsopimuksiin ja muihin vuokrasopimuksiin. Vuokrasopimusten luokittelu tehdään rahoitusleasingsopimusten määrittelyssä käytettyjen ja yleisesti hyväksyttyjen normien mukaan, ja se perustuu sopimuksen tosiasialliseen sisältöön. Rahoitusleasingsopimuksen määritelmän mukaan sopimuksella siirretään hyödykkeen taloudelliset tuotot ja riskit olennaisilta osin hyödykkeen käyttäjälle. Tarkastelu tehdään aina sopimuksen alkamisajankohdasta. Sopimusehtojen muuttamisesta voidaan sopia vuokralle antajan kanssa, jolloin sopimus voidaan joutua luokittelemaan uudelleen. Arvioissa mahdollisesti tapahtunut muutos, esimerkiksi vähimmäisvuokrien nykyarvon suhteellinen muutos käypään arvon verrattuna, ei johda uudelleenluokitteluun.

Rakennusprojektien osatuloutus

Rakennusprojektit tuloutetaan osatuloutusperiaatteella valmistusasteen mukaisesti, jos hanke täyttää pitkäaikaishankkeen ominaisuudet ja sen lopputulos on luotettavasti arvioitavissa. Pitkäaikaishankkeet ovat erityisesti neuvoteltuja sopimuksia, joissa ostaja pystyy vaikuttamaan hankkeen pääasiallisiin rakenteellisiin tai toiminnallisiin ominaisuuksiin ennen rakentamisen aloittamista tai sen aikana. Hankkeen toteutuneisiin kustannuksiin sisältyvät vain ne menot, jotka vastaavat suoritettua työtä. Hankkeen valmiiksi saattamisesta syntyvien kokonaiskustannusten luotettava määrittäminen edellyttää

johdon arviota. Kaikki hankkeen kustannukset ovat yksilöityjä ja mahdollisimman luotettavasti määriteltyjä, jotta niiden vertaaminen aiempiin arvioihin on mahdollista. Mikäli johdon arvion mukaan rakennushanke on tappiollinen eli kokonaismenot ylittävät kokonaistulot, tappio kirjataan kuluksi välittömästi. Mikäli johto ei kykene arvioimaan kokonaistulosta luotettavasti, rakennushankkeesta kirjataan tuottoja vain siihen määrään asti kuin toteutuneita menoja vastaava määrä on todennäköisesti kerrytettävissä ja menot kirjataan kuluksi sen tilikauden aikana, jolloin ne syntyvät.

Varausten kirjaaminen tilinpäätökseen

Johto arvioi käytettävissä olevan historiatiedon perusteella, onko todennäköistä, että olemassa olevan velvoitteen täyttäminen aiheuttaa taloudellista hyötyä ilmentävien voimavarojen siirtymisen pois yrityksestä. Jos edellä mainittu ehto täyttyy ja jos velvoitteen toteutumisajankohta ja lopullinen määrä on luotettavasti arvioitavissa, velvoite kirjataan tilinpäätökseen varauksena.

Hankintamenon kohdistaminen

Ostetun tytäryrityksen osakkeiden hankintameno kohdistetaan yksilöitävissä oleville varoille ja veloille niiden käyvän arvon perusteella. Käyvän arvon määrittämisessä johto käyttää omaan kokemukseensa perustuvien arvioiden lisäksi tarvittaessa apunaan kyseessä olevien tase-erien erityisasiantuntijoita. Johdon käsityksen mukaan tehdyt arviot ja oletukset ovat riittävän tarkkoja tase-eriin liittyvien rahavirtojen oikeellisuuden takaamiseksi.

Työsuhde-etuudet

Johdon arviota edellyttäviä työsuhde-etuuksiin liittyvien velvoitteiden laskennassa käytettäviä tekijöitä kytkeytyy muun muassa etuusperusteisiin eläkejärjestelyihin kuuluvien varojen odotetun tuoton arviointiin, tilikauden eläkekulun ja eläkevelvoitteen laskennassa käytetyn diskonttokoron määrittämiseen, palkkatason tulevan kehityksen ennustamiseen, eläkkeiden korotusoletukseen, oletuksiin henkilöstön palvelusajkojen pituuksista ja inflaatiokorotukseen.

Osakepalkkiojärjestelmän tilinpäätöshetken toteumaoletta perustuu johdon arvioon ansaintakriteerien täytymisestä. Hallitus päättää osakkeiden antamisesta järjestelmän piirissä oleville henkilöille.

Arvon alentumisen testaaminen

Omaisuuksien kirjanpitoarvo tarkistetaan arvonalentumisten varalta testeillä, jotka tehdään aina silloin, kun voidaan päätellä siihen olevan tarvetta. Lisäksi liikearvot testataan arvonalentumisten varalta vuosittain. Liikearvot kohdistetaan johdonmukaisella tavalla rahavirtaa tuottaville yksiköille. Rahavirtaa tuottavan yksikön liiketoiminnasta kerrytettävissä oleva rahamäärä perustuu arvonalennustesteissä käyttöarvolaskelmiin, joissa käytettyjen ennustettujen rahavirtojen perustana ovat yritysjohdon vahvistamat tietyin aikajakson kattavat tulossuunnitelmat sekä muut perusteltavissa olevat arviot toimialan ja rahavirtaa tuottavan yksikön tulevaisuudennäköisyydestä. Arvon alentumisen testeihin liittyen johto joutuu arvioimaan, onko omaisuusarvon markkina-arvo pienentynyt tilikauden aikana, onko toimintaympäristössä tapahtunut merkittäviä haitallisia muutoksia, joudutaanko käyttöarvolaskelmissa sovellettavaa diskonttokorkokantaa muuttamaan, tai onko yrityksen nettovarallisuuden kir-

janpitoarvo korkeampi kuin sen markkina-arvo. Näiden ja muiden mahdollisten yrityksen sisä- ja ulkopuolisten indikaattorien pohjalta johdon tulee jatkuvasti arvioida, onko tarvetta suorittaa omaisuusarvojen ylimääräisiä arvonalennustestauksia vuotuisen testien välillä. Liikearvon alentumistestaukseen liittyvistä arvioista ja oletuksista kerrotaan tarkemmin tilinpäätöksen liitetietiedoissa.

Verot

Johdon arvio kohdistuu laskennallisten verosaamisten kirjaamisperusteisiin. Yleisin vähennyskelpoinen väliaikainen ero verotuksen ja kirjanpidon välillä on verotuksessa vahvistettu tappio. Johto joutuu arvioimaan, kertyykö tulevaisuudessa riittävästi verotettavaa tuloa, jota vastaan käyttämättömiä verotustappioita voidaan käyttää. Laskennallinen verosaaminen kirjataan tappioista vain siihen määrään asti kuin tulevina tilikausina on arvioitu syntyvän tuloja, joita vastaan yhtiö kykenee vähentämään verotustappionsa.

Arviot perustuvat johdon parhaaseen näkemykseen, mutta on mahdollista, että toteumat poikkeavat tilinpäätöksessä käytetyistä arvioista.

UUDET STANDARDIT JA TULKINNAT

Vuonna 2012 yhtiön soveltamat uudet standardit ja tulkinnat

Seuraavilla vuonna 2012 yhtiön soveltamilla uusien standardien ja tulkintojen muutoksilla ei ole olennaista vaikutusta konsernitilinpäätökseen: IFRS 7 (muutos).

Myöhemmin voimaan tulevat yhtiön soveltamat uudet standardit ja tulkinnat

IAS 19 Työsuhde-etuudet –standardi on muuttunut kesäkuussa 2011. Muutos poistaa yhtiön käyttämän putkimenetelmän. Standardin mukaan kaikki aktuaarilliset voitot ja tappiot kirjataan laajan tuloslaskelman kautta muutokseksi eläkevelkoihin ja siirtosaamisiin. Takautuvaan työsuoritukseen perustuva meno kirjataan välittömästi henkilöstökuluihin osana eläkekulua. Odotettavissa olevasta tuoton määrittelystä luovutaan ja siirrytään käyttämään diskontauskorkoa myös omaisuuden tuoton määrittelyssä. Muutokset vaikuttavat yhtiön omaan pääomaan ja eläkevelvoitteen muutokseen, koska kirjaamatomat aktuaarilliset voitot ja tappiot kirjataan eläkevelvoitteisiin ja kirjaamatomat takautuvan työsuoritukseen perustuvat menot kirjataan takautuvasti asianomaiseen oman pääoman erään. Muutoksen seurauksena vuoden 2012 avaavan taseen eläkevelvoite kasvaa 4,4 milj. euroa ja oma pääoma pienenee 3,2 milj. euroa. Yhtiö ottaa uudistetun standardin käyttöön vuonna 2013 alkanan tilikauden alusta.

Seuraavilla vuonna 2013 yhtiön soveltamilla uusilla standardien ja tulkintojen muutoksilla ei ole olennaista vaikutusta konsernitilinpäätökseen: IAS 1 (uudistettu), IAS 12 (uudistettu), IFRS 7 (uudistettu), IFRS 9 (luokittelu ja arvostaminen), IFRS 13 Käyvän arvon määrittäminen ja IFRIC 20 Pintamaan poistamisesta aiheutuvat menot avoimien tuotantovaiheissa.

Yhtiö selvittää seuraavien vuonna 2014 tai sen jälkeen voimaan tulevien standardien vaikutuksia: IAS 27 (uudistettu), IAS 28 (uudistettu), IAS 32 (uudistettu), IFRS 10 Konsernitilinpäätös, IFRS 11 Yhteisjärjestelyt ja IFRS 12 Tilinpäätöksissä esitettävät tiedot osuuksista muissa yhtiöissä.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS)

1 SEGMENTTIRAPORTOINTI

Lemminkäinen-konsernin päätoimialat organisoitiin uudelleen 1.1.2012 alkaen neljään toimialaan: kansainväliset toiminnot, talonrakentaminen, infrarakentaminen ja talotekniikka. Toimialojen ulkopuoliset toiminnot on raportoitu kohdassa kohdistamattomat erät.

Kansainväliset toiminnot

Lemminkäisen kaikki Suomen ulkopuoliset toiminnot on organisoitu Kansainväliset toiminnot-toimialaan.

Talonrakentaminen

Toimialaan kuuluvat asuntorakentaminen, toimitilarakentaminen, teollisuusrakentaminen, korjausrakentaminen, kiinteistökehitys ja elinkaarihankkeet.

Infrarakentaminen

Toimialaan kuuluvat päällystys- ja kiviainestointi, maa- ja pohjarakentaminen, kalliorakentaminen sekä tie-, katu- ja rataverkoston rakentaminen ja kunnossapito.

Talotekniikka

Toimialan osaamista ovat järjestelmien asennus- ja kunnossapitopalvelut.

Kohdistamattomat erät

muiden toimintojen tuloslaskelman kohdistamattomat erät sisältävät konsernin jakamattomia kuluja. Muiden toimintojen kohdistamattomat varat sisältävät pääasiassa rahoitusvaroja.

Segmenttiraportointi

1.1. – 31.12.2012 1 000 euroa	KANSAINVÄLISET TOIMINNOT	TALON- RAKENTAMINEN	INFRA- RAKENTAMINEN	TALOTEKNIikka	MUUT TOIMINNOT	ELIMINOINNIT	SEGMENTIT YHTEENSÄ	TÄSMÄYTYS- ERÄT	KONSERNI YHTEENSÄ, IFRS
Liikevaihto	934 323	682 397	591 140	230 028	37 834	-122 117	2 353 605	-85 960	2 267 645
Poistot ja arvonalentumiset	18 737	381	20 994	731	4 361		45 204	-4 221	40 983
Liikevoitto	16 618	19 554	43 515	3 197	-8 289		74 595	-24 481	50 114

Liikevaihdon täsmäytyserä muodostuu osakkuus- ja yhteisyritysten pääomaosuuskäsittelystä -31,1 miljoonaa euroa ja lopetetuista toiminnoista -54,8 miljoonaa euroa.

Liikevoiton täsmäytyserät muodostuvat henkilöstökuluista 0,2 miljoonaa euroa, rahoitusleasingin IFRS-käsittelystä 0,9 miljoonaa euroa, osakkuus- ja yhteisyritysten pääomaosuuskäsittelystä -0,7 miljoonaa euroa, muista tilinpäätösvienneistä -0,5 miljoonaa euroa ja lopetetuista toiminnoista -24,4 miljoonaa euroa.

1.1. – 31.12.2011 1 000 euroa	KANSAINVÄLISET TOIMINNOT	TALON- RAKENTAMINEN	INFRA- RAKENTAMINEN	TALOTEKNIikka	MUUT TOIMINNOT	ELIMINOINNIT	SEGMENTIT YHTEENSÄ	TÄSMÄYTYS- ERÄT	KONSERNI YHTEENSÄ, IFRS
Liikevaihto	809 761	720 884	596 201	239 949	31 013	-90 434	2 307 374	-123 428	2 183 946
Poistot ja arvonalentumiset	15 153	390	20 875	821	3 111		40 350	-5 173	35 177
Liikevoitto	42 249	9 400	30 938	2 843	-16 620		68 810	-24 840	43 970

Liikevaihdon täsmäytyserä muodostuu osakkuus- ja yhteisyritysten pääomaosuuskäsittelystä -29,5 miljoonaa euroa ja lopetetuista toiminnoista -94,0 miljoonaa euroa.

Liikevoiton täsmäytyserä sisältää henkilöstökuluja 0,7 miljoonaa euroa, rahoitusleasingin IFRS-käsittelyä 0,3 miljoonaa euroa, osakkuus- ja yhteisyritysten pääomaosuuskäsittelyä -1,0 miljoonaa euroa ja lopetetut toiminnot -24,8 miljoonaa euroa.

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Varat liiketoimintasegmenteittäin		
Kansainväliset toiminnot	335 927	304 024
Talonrakentaminen	275 771	418 086
Infrarakentaminen	120 536	158 807
Talotekniikka	30 368	35 204
Muut toiminnot	39 873	50 788
Segmentit yhteensä	802 475	966 909
Segmenteille kohdistamattomat varat ja konsernieliminoinnit yhteensä	497 939	275 848
Konserni yhteensä, IFRS	1 300 414	1 242 757

2 Tietoja markkina-alueittain

1.1.–31.12.2012 1 000 euroa	SUOMI	MUUT Pohjoismaat	ITÄ-EUROOPPA JA BALTIAN MAAT	MUUT MAAT	YHTEENSÄ
Liikevaihto	1 370 391	570 441	282 295	44 517	2 267 645
Varat	871 433	237 386	164 044	27 551	1 300 414
Investoinnit	33 637	25 312	4 588	938	64 475

1.1.–31.12.2011 1 000 euroa	SUOMI	MUUT Pohjoismaat	ITÄ-EUROOPPA JA BALTIAN MAAT	MUUT MAAT	YHTEENSÄ
Liikevaihto	1 403 664	525 611	216 115	38 557	2 183 946
Varat	840 589	227 733	145 458	28 977	1 242 757
Investoinnit	43 120	36 402	4 378	77	83 976

Tuotot on esitetty asiakkaiden sijaintipaikan mukaan ja varat niiden maantieteellisen sijaintipaikan mukaan.

3 HANKITUT LIIKETOIMINNOT 2012

5.4.2012 ostettiin Commercial Tower North Inc:n koko osakekanta. Yhtiö harjoittaa erinäisiä langattomaan viestintään liittyviä palveluita. Hankinnasta kirjattu liikearvo muodostuu markkina-alueen laajentamisesta ja kustannussäästöistä tuotantotoiminnoissa.

2.7.2012 ostettiin Kiviniikkari Oy:n koko osakekanta. Yhtiö harjoittaa kunnallisteknistä kokonaisurakointia. Kiviniikkari Oy:n hankinta vahvistaa yhtiön asemaa betoni- ja luonnonkiviurakoinnissa Etelä-Suomessa. Hankinnasta kirjattu liikearvo muodostuu markkinaosuuden lisäyksestä sekä kustannussäästöistä hankinta-, logistiikka- ja tuotantotoiminnoissa. Kiviniikkari Oy fuusioitiin Lemminkäinen Infra Oy:öön 30.11.2012.

31.7.2012 ostettiin Wisepro Oy:n koko osakekanta. Yhtiö on erikoistunut sääennusteita hyödyntävään teknologiaan talotekniikan toimialalla. Wisepro Oy fuusioitiin Lemminkäinen Talotekniikka Oy:öön 31.12.2012.

31.8.2012 ostettiin Maanrakennusliike Helander Oy:n koko osakekanta. Yhtiö on erikoistunut maanrakennustöihin. Hankinnasta kirjattu liikearvo muodostuu kustannussäästöistä hankinta-, logistiikka- ja tuotantotoiminnoissa.

Vuonna 2012 hankittujen liiketoimintojen kirjatut käyvät arvot yhdistämisen jälkeen on esitetty seuraavassa taulukossa.

1 000 euroa	KIRJATUT KÄYVÄT ARVOT YHDISTÄMISEN JÄLKEEN 2012
Varat	
Aineelliset hyödykkeet	1 102
Aineettomat hyödykkeet	229
Myytavissa olevat rahoitusvarat	58
Vaihto-omaisuus	91
Lyhytaikaiset saamiset	653
Rahavarat	48
Varat yhteensä	2 181
Velat	
Laskennalliset verovelat	276
Korolliset velat	117
Muut velat	1 164
Velat yhteensä	1 557
Nettovarat	624
Rahana maksettu hankintameno	1 575
Velaksi kirjattu osuus kauppahinnasta	347
Hankintameno yhteensä	1 922
Taseeseen kirjattu liikearvo	1 298
Rahana maksettu kauppahinta	1 575
Hankittujen tytäryritysten rahavarat	48
Rahavirtavaikutus	1 527
Liiketoiminnan muihin kuluihin kirjatut hankinnasta johtuvat menot	22

Hankittujen liiketoimintojen yhdistelemisestä on kirjattu liikevaihtoon 3,5 miljoonaa euroa ja liikelokseeseen 0,2 miljoonaa euroa. Hankittujen liiketoimintojen koko vuoden liikevaihto vuonna 2012 oli noin 5,0 miljoonaa euroa ja liikelokseeseen noin 0,3 miljoonaa euroa. Jos hankitut yhtiöt olisi yhdistelty konserniin vuoden alusta, olisi konsernin liikevaihto ollut 2 269,1 miljoonaa euroa ja liikelokseeseen 50,2 miljoonaa euroa.

2011

1.1.2011 ostettiin Ylivieskan Putkiasennus Oy:n koko osakekanta. Yhtiö harjoittaa lämpö-, vesijohto- ja ilmastointiasennusta. Hankinnasta kirjattiin aineettomiin hyödykkeisiin tilauskannan katetta ja asiakassuhteille kohdistettua hankintamenoa. Hankintaan liittyy ehdollisia lisäkauppahintoja, joiden vuoksi lopullinen kauppahinta vahvistuu neljän vuoden kuluessa hankintahetkestä. Lisäkauppahintojen nykyarvo kirjattiin taseeseen velaksi.

26.5.2011 ostettiin Sotkamon Sora ja Sepeli Oy:n koko osakekanta. Yhtiö harjoittaa maarakennusta, kiviainesten ja betonin murskausta, kiviainesten myyntiä sekä tiestön hoitourakointia. Hankinnasta kirjattu liikearvo muodostuu markkinaosuuden lisäyksestä sekä kustannussäästöistä hankinta-, logistiikka- ja tuotantotoiminnoissa. Kauppahinta maksetaan sovitun maksuohjelman mukaisesti kolmen vuoden aikana kaupantekohetkestä. Maksamattoman osuuden nykyarvo kirjattiin taseeseen velaksi.

31.5.2011 ostettiin Mesta Industri AS:n koko osakekanta. Yhtiö on erikoistunut asfaltti- ja kiviainesliiketoimintaan. Hankinnasta kirjattiin aineettomiin hyödykkeisiin tilauskannan katetta ja asiakassuhteille kohdistettua hankintamenoa. Hankinnasta syntyi negatiivista liikearvoa varojen ja velkojen käypään arvoon arvostamisesta. Negatiivinen liikearvo kirjattiin tuloslaskelman liiketoiminnan muihin tuottoihin.

Vuonna 2011 hankittujen liiketoimintojen kirjatut käyvät arvot yhdistämisen jälkeen on esitetty seuraavassa taulukossa.

1 000 euroa	KIRJATUT KÄYVÄT ARVOT YHDISTÄMISEN JÄLKEEN 2011
Varat	
Aineelliset hyödykkeet	24 629
Aineettomat hyödykkeet	1 886
Myytävikissä olevat rahoitusvarat	1 023
Laskennallinen verosaaminen	4 816
Vaihto-omaisuus	7 294
Lyhytaikaiset saamiset	12 665
Rahavarat	270
Varat yhteensä	52 584
Velat	
Eläkeveloitteet	2 831
Laskennalliset verovelat	359
Varaukset	4 740
Korolliset velat	396
Muut velat	18 957
Velat yhteensä	27 283
Nettovarat	25 301
Rahana maksettu hankintameno	14 361
Velaksi kirjattu osuus kauppahinnasta	641
Hankintameno yhteensä	15 002
Liikearvo	-10 298
Taseen liikearvoon kirjattu	768
Negatiivista liikearvoa tuloutettu tilikaudella	-11 067
Rahana maksettu kauppahinta	14 361
Hankittujen tytäryritysten rahavarat	270
Rahavirtavaikutus	14 092
Liiketoiminnan muihin kuluihin kirjatut hankinnasta johtuvat menot	563

Hankittujen liiketoimintojen yhdistelemisestä on kirjattu liikevaihtoon 105,0 miljoonaa euroa ja liiketulokseen 5,6 miljoonaa euroa. Hankittujen liiketoimintojen koko vuoden liikevaihto vuonna 2011 oli noin 117,6 miljoonaa euroa ja liiketulos noin -1,0 miljoonaa euroa. Jos hankitut yhtiöt olisi yhdistelty konserniin vuoden alusta, olisi konsernin liikevaihto ollut 2 196,5 miljoonaa euroa ja liiketulos 37,4 miljoonaa euroa.

4 LOPETETUT LIIKETOIMINNOT

2012

Lemminkäinen myi 28.9.2012 Lemminkäinen Rakennustuotteet Oy:n koko osakekannan. Lemminkäinen Rakennustuotteet Oy harjoitti betoniliiketoimintaa. Kauppahinta oli 54,3 miljoonaa euroa. Myynnistä yhtiö kirjasi 17,3 miljoonan euron myyntivoiton ennen veroja vuoden 2012 toiselle vuosipuoliskolle. Lisäksi konserni myi huhtikuussa 2012 infra-toimialaan kuuluneen urheilurakentamisliiketoiminnan sekä talotekniikka-toimialan Uudenkaupungin alueen talo- ja kiinteistötekniikan liiketoiminnan.

Lemminkäinen Rakennustuotteet Oy:n kauppaan liittyi omaisuuserää koskeva erillinen takaisinmaksusopimus, jonka seurauksena omaisuuserän omistusoikeus ei siirtynyt eikä myyntivoittoa siltä osin tuloutettu. Kyseinen omaisuuserä kirjattiin hankintamenoa alempaan alkuperäiseen kirjanpitoarvoon. Omaisuuserän kirjanpitoarvon ja verotuksellisen arvon erosta yhtiö kirjasi tulosvaikutteisesti laskennallisen verosaamisen.

Vuonna 2012 lopetettujen toimintojen vaikutus esitetään alla olevassa taulukossa.

1 000 euroa	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Lopetettujen toimintojen tulos		
Tuotot	55 120	90 219
Kulut	47 793	80 653
Tulos ennen veroja	7 327	9 566
Verot	-1 623	-2 362
Tulos verojen jälkeen	5 704	7 207
Voitto luovutuksesta ennen veroja	17 122	
Verot	854	
Voitto luovutuksesta verojen jälkeen	17 976	
Tilikauden voitto lopetetuista toiminnoista	23 680	7 207
Myyttyjen liiketoimintojen rahavirrat		
Liiketoiminnan rahavirrat	14 882	
Investointien rahavirrat	-1 732	
Rahoituksen rahavirrat	-13 179	
Rahavirrat yhteensä	-29	

1 000 euroa	2012
Myyntien vaikutus konsernin taloudelliseen asemaan myyntihetkellä	
Aineelliset hyödykkeet	13 978
Liikearvo	10 657
Aineettomat hyödykkeet	648
Myytävikissä olevat rahoitusvarat	9
Laskennalliset verosaamiset	31
Vaihto-omaisuus	9 179
Saamiset	8 738
Rahavarat	34
Laskennalliset verovelat	-1 141
Ostovelat ja muut velat	-10 086
Varat ja velat yhteensä	32 048
Rahana saatu vastike	55 356
Takaisin Hankintun omaisuuserän oikaisu alkuperäiseen kirjanpitoarvoon	4 411
Luovutuksista aiheutuneet kulut	1 775

2011

Konserni myi tammikuussa 2011 kattoliiketoimintansa Axcelille. Konserni päätti myynnistä joulukuussa 2010. Kattoliiketoiminta oli luokiteltu lopetetuksi toiminnoksi 31.3.2011 välitilinpäätöksessä.

Vuonna 2011 lopetettujen toimintojen vaikutus esitetään alla olevassa taulukossa.

1 000 euroa	1.1.–31.1.2011
Kattoliiketoiminnan tulos	
Tuotot	3 787
Kulut	-5 642
Tulos ennen veroja	-1 855
Verot	482
Tulos verojen jälkeen	-1 373
Voitto kattoliiketoiminnan luovutuksesta ennen veroja	17 114
Verot	-4 449
Voitto kattoliiketoiminnan luovutuksesta verojen jälkeen	12 664
Tilikauden voitto lopetetuista toiminnoista	11 291
Kattoliiketoiminnan rahavirrat	
Liiketoiminnan rahavirrat	-1 904
Investointien rahavirrat	-54
Rahoituksen rahavirrat	1 958
Rahavirrat yhteensä	0

1 000 euroa	31.1.2011
Kattoliiketoiminnan myynnin vaikutus konsernin taloudelliseen asemaan	
Aineelliset hyödykkeet	1 986
Saamiset	7 909
Vaihto-omaisuus	5 245
Ostovelat ja muut velat	-4 169
Varat ja velat yhteensä	10 971
Rahana saatu vastike	28 085

5 TIETOJA RAKENNUSHANKKEISTA

Yhtiö oikaisee aiemmin virheellisesti esittämäänsä vertailuvuoden 2011 osatuloutuserittelyä. Oikaisu koskee vuoden 2011 hankkeista valmistusasteen mukaan tilikaudella tuotoksi kirjattujen tulojen määrää, joiden on raportoitu olevan 1 833,3 miljoonaa euroa. Oikaistu määrä lopetetut toiminnot huomioiden on 1 843,8 miljoonaa euroa. Lisäksi vuoden 2011 hankkeita koskevien bruttovelkojen määrän asiakkaille raportoitiin olevan 92,5 miljoonaa euroa, kun oikaistu määrä on 40,3 miljoonaa euroa. Oikaisut koskevat ainoastaan tämän liitetiedon vertailukauden lukuja, eikä niillä ole vaikutusta tuloslaskelman tai taseen eriin, eikä muihin liitetietoihin.

Taulukon luvut eivät sisällä lopetettuja toimintoja.

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Osatuloutus		
Valmistusasteen mukaan tilikaudella tuotoiksi kirjatut tulot	1 940 288	1 843 775
Keskeneräisten hankkeiden toteutuneet menot ja kirjatut voitot (vähennettynä kirjatulla tappioilla)	924 809	1 163 371
Saadut ennakkomaksut (suorittamattomista töistä)	13 176	10 657
Hankkeita koskevat bruttosaamiset asiakkailta	62 851	55 490
Hankkeita koskevat bruttovelat asiakkaille	46 503	40 292
Luovutuksen mukaan tuloutetut kiinteistöjen rakentamishankkeet		
Tuotoiksi kirjatut tulot	240 189	276 587
Vaihto-omaisuus	217 489	170 421
Saadut ennakkomaksut	35 596	26 331

Palvelutoimilupajärjestelyt

Lemminkäisellä on käynnissä kaksi merkittävää elinkaarihanketta, jotka sijaitsevat Kuopiossa ja Oulussa.

Kuopio

Lemminkäinen PPP Oy (Palveluntuottaja) allekirjoitti sopimuksen 14.12.2009 Kiinteistö Oy Kuopion koulutilojen (Rahoittaja) kanssa. Hankekokonaisuuteen kuuluvat neljän koulun ja yhden päiväkodin uudisrakennus- ja peruskorjaustyöt. Rakennusten hoito ja ylläpito ovat palveluntuottajan vastuulla 25 vuoden palvelujakson ajan. Hankkeen kokonaisarvo on 93,5 miljoonaa euroa.

Rahoittaja omistaa nykyiset rakennukset ja maapohjan. Palveluntuottaja uudisrakentaa ja peruskorjaa kohteet Rahoittajan kanssa tekemiensä KVR-urakkasopimusten perusteella ja Kuopion kaupunki saa kohteet hallintaansa niiden luovutuksen jälkeen. Lemminkäinen PPP Oy hallinnoi kohteita Palvelusopimukseen perustuen noin 25 vuotta. Kuopion kaupunki toimii rahoittamiensa kohteiden osalta itse urakkasopimusten tilaajana ja Rahoittajan edustajana. Urakkasopimukset on sovittu kiinteähintaisina rakennuskustannusindeksiin ja viitekorkoon sidottuina ja Rahoittaja maksaa urakkahinnat urakkasopimusten maksupostien mukaisesti. Palveluntuottajalla ei ole oikeutta käyttää mitään kohteita eikä mahdollisuutta järjestää oheiskäyttöä.

Kuopion kaupungilla on oikeus irtisanoa sopimus 6 kuukauden irtisanomisajalla tietyin lisäehdoin. Kuopion kaupungilla on oikeus päättää sopimus 10. ja 20. sopimusvuoden jälkeen eli vuosina 2021 ja 2031. Palveluntuottajalla on oikeus irtisanoa sopimus 6 kuukauden irtisanomisajalla, mikäli Rahoittaja tai Kuopion kaupunki jättää maksuvelvoitteensa suorittamatta 90 päivän ajan.

Hankkeeseen kuuluvista rakennuksista rakennusvaiheen osalta valmiita kohteita ovat Martti Ahtisaaren koulu, Puijonsarven koulu, Rajalan koulu ja Puijonlaakson päiväkot, joista kahden ensimmäisen palvelujakso alkoi vuoden 2011 kesällä ja kahden viimeisen vuoden 2012 kesällä. Pohjantien koulun rakennusvaihe on vielä kesken. Kaikkien rakennustöiden tulee olla valmiina vuoden 2013 syksyyn mennessä. Hanke on edennyt kokonaisuudessaan aikataulu-, kustannus- ja laatuavoitteiden mukaisesti.

Oulu

Lemminkäinen PPP Oy (Palveluntuottaja) allekirjoitti sopimuksen 1.6.2012 Oulun kaupungin, liikelaitos Oulun tilakeskuksen (Tilaaja) kanssa. Hankekokonaisuuteen kuuluu Oulun Kastellin monitoimitalon uudisrakennus ja Te-navalinnan päiväkodin purkaminen sekä väliaikaisten tilojen järjestäminen. Rakennusten hoito ja ylläpito ovat palveluntuottajan vastuulla 25 vuoden palvelujakson ajan. Hankkeen kokonaisarvo on 86 miljoonaa euroa.

Oulun kaupunki omistaa nykyiset rakennukset ja maapohjan. Palveluntuottaja uudisrakentaa kohteen Tilaajan kanssa tekemiensä KVR-urakkasopimusten perusteella ja Oulun kaupunki saa kohteet hallintaansa niiden luovutuksen jälkeen. Lemminkäinen PPP Oy hallinnoi kohdetta Palvelusopimukseen perustuen noin 25 vuotta. Oulun kaupunki toimii rahoittamiensa kohteiden osalta itse urakkasopimusten tilaajana. Urakkasopimus on sovittu kiinteähintaisena rakennuskustannusindeksiin ja viitekorkoon sidottuina ja Tilaaja maksaa urakkahinnan urakkasopimuksen maksupostien mukaisesti.

Oulun kaupungilla on oikeus irtisanoa Palvelusopimus 6 kuukauden irtisanomisajalla tietyin lisäehdoin. Palveluntuottajalla on oikeus irtisanoa sopimus 6 kuukauden irtisanomisajalla, mikäli Oulun kaupunki jättää maksuvelvoitteensa suorittamatta 90 päivän ajan.

Kastellin monitoimitalon rakennusvaihe on alkanut vuoden 2012 loppuvehäällä. Kaikkien rakennustöiden tulee olla valmiina vuoden 2014 syksyyn mennessä, jolloin palvelujakso alkaa. Hanke on edennyt pääsääntöisesti aikataulu-, laatu- ja kustannustavoitteiden mukaisesti.

6 LIIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT

1 000 euroa	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Aineellisten hyödykkeiden myyntivoitot	4 494	6 354
Vuokratuotot	1 012	318
Myyntien ja ostojen suojaustuotot ¹⁾	803	1 736
Saadut avustukset ja vahingonkorvaukset	5 230	661
Negatiivisen liikearvon tuloutus		11 014
Myyntivoitot myytävissä olevista rahoitusvaroista	2 179	20
Muut	4 506	636
	18 225	20 739

¹⁾ Myyntien ja ostojen suojaustuotot koostuvat bitumiostoja suojaavien hyödykejohdannaisen realisoituneista voitoista sekä käyvän arvon muutoksista.

7 TYÖSUHDE-ETUUKSISTA AIHEUTUVAT KULUT JA HENKILÖSTÖMÄÄRÄ

1 000 euroa	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	373 063	351 951
Osakeperusteiset maksut	517	400
Maksupohjaiset eläkekulut	47 214	50 052
Etuuspohjaiset eläkekulut	1 142	1 859
Muut henkilösivukulut	28 373	30 042
	450 309	434 305
Konserniyhtiöiden toimitusjohtajien ja hallitusten jäsenten palkat ja palkkiot	3 683	3 944

Etuuspohjaisia eläkekuluja selvitetään tarkemmin liitetiedossa 27 ja lähipiiriä sekä johdon palkitsemisjärjestelmiä liitetiedoissa 28 ja 37.

	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Henkilöstö keskimäärin		
Toimihenkilöt	3 007	2 932
Työntekijät	5 173	5 489
	8 180	8 421
Henkilöstö liiketoimintasegmenteittäin		
Kansainväliset toiminnot	3 057	2 636
Talonrakentaminen	1 425	1 696
Infrarakentaminen	1 751	2 032
Talotekniikka	1 631	1 796
Emoyhtiö	316	261
	8 180	8 421

Henkilöstömäärät sisältävät lopetettujen toimintojen henkilöstön niiden konsernissaoloajalta.

Eläkesitoumukset

Vuoden 2010 alusta alkaen Lemminkäisen toimitusjohtajan ja johtoryhmän jäsenten lisäeläkejärjestelyt pohjautuvat maksuperusteiseen käytäntöön sekä vapaakirjan ansaitsemiseen. Maksun suuruus määräytyy prosentteina

vuosipalkasta. Toimitusjohtajalla on oikeus siirtyä eläkkeelle 60 vuotta täytettyään. Konsernin muilla johtoryhmän jäsenillä on oikeus siirtyä eläkkeelle

vanhan järjestelyn mukaisesti 60 vuotta täytettyään tai 15.9.2011 voimaantulleen järjestelyn mukaan 63 vuotta täytettyään.

8 POISTOT JA ARVONALENTUMISET

1 000 euroa	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Poistot aineellisista hyödykkeistä		
Rakennukset ja rakennelmat	948	851
Koneet ja kalusto	21 303	16 413
Leasingkoneet ja -kalusto	12 071	10 917
Muut aineelliset hyödykkeet	1 286	2 919
	35 609	31 100
Poistot aineettomista hyödykkeistä		
Aineettomat oikeudet	1 828	654
Muut jaksotetut menot	3 546	3 350
	5 375	4 004
Poistot yhteensä	40 983	35 104

1 000 euroa	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Arvonalentumiset		
Liikearvot		73

9 LIIKETOIMINNAN MUUT KULUT

1 000 euroa	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden myyntitappiot	94	173
Vapaaehtoiset henkilösivukulut	12 411	12 536
Vuokratulot	41 299	41 495
Yrityshankinnoista välittömästi aiheutuneet menot	22	563
Myyntien ja ostojen suojaustappiot ¹⁾	1 731	
Muut tuotannosta aiheutuneet kulut	173 300	169 679
Muut kiinteät kulut	52 089	58 363
	280 946	282 809

¹⁾ Myyntien ja ostojen suojaustappiot koostuvat bitumioistoja suojaavien hyödykejohdannaisten realisoituneista tappioista sekä käyvän arvon muutoksista.

10 OSAKKUUS- JA YHTEISYRITYKSET

1 000 euroa	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista		
Osuus voitoista	1 170	1 881
Osuus tappioista	-106	-13
	1 064	1 867

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä 1.1.	9 291	7 605
Muuntoero	426	38
Lisäykset	1 081	1 942
Vähennykset	-1 092	-294
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä 31.12.	9 706	9 291

Merkittävimmät osakkuus- ja yhteisyritykset (tiedot esitetty täysimääräisinä)

1 000 euroa	KONSERNIN OMISTUSOSUUS, %	VARAT	VELAT	LIKEVAIHTO	TILIKAUDEN TULOS
2012					
Osakkuusyritykset					
Finavo Oy, Suomi	47,5	521	520	5 339	1
Yhteisyritykset					
Genvej A/S, Tanska	50,0	719	118	722	140
Martin Haraldstad AS, Norja	50,0	9 674	2 499	7 811	1 063
Nordasfalt AS, Norja	50,0	20 123	12 317	45 022	1 284
Ullensaker Asfalt ANS, Norja	50,0	3 289	466	8 682	-288
2011					
Osakkuusyritykset					
Finavo Oy, Suomi	47,5	2 289	1 179	453	
Yhteisyritykset					
Genvej A/S, Tanska	50,0	607	158	247	55
Martin Haraldstad AS, Norja	50,0	9 297	3 921	7 745	1 035
Nordasfalt AS, Norja	50,0	17 647	10 717	36 529	2 157
Ullensaker Asfalt ANS, Norja	50,0	3 266	206	14 446	190

11 RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT

1 000 euroa	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Rahoitustuotot		
Korkotuotot lainoista ja saamisista	1 275	2 238
Korkotuotot myytävissä olevista rahoitusvaroista	60	53
Osinkotuotot myytävissä olevista rahoitusvaroista	245	96
Myyntivoitot myytävissä olevista rahoitusvaroista		75
Valuuttakurssivoitot	9 658	8 663
Muut rahoitustuotot	17	261
Rahoitustuotot yhteensä	11 256	11 388
Rahoituskulut		
Korkokulut jaksotettuun hankintamenoön kirjatuihin rahoitusveloista	18 127	17 369
Valuuttakurssitappiot	11 585	11 059
Korkojohdannaisten käyvän arvon muutostappiot	196	-343
Muut rahoituskulut	2 434	2 823
Rahoituskulut yhteensä	32 342	30 908
Ehdot täyttävien omaisuuserien vieraan pääoman kulujen aktivointi		-565
Rahoituskulut yhteensä	32 342	30 343
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-21 086	-18 955

Tuloslaskelmaan kirjatut valuuttakurssierot

1 000 euroa	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Myyntien kurssierot	726	55
Ostojen kurssierot	-741	346
Kurssierot rahoitustuotoissa ja -kuluissa	-1 927	-2 395
Valuuttakurssierot yhteensä	-1 943	-1 994

12 VEROT**Tuloverot**

1 000 euroa	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta	-3 914	-945
Tuloverot aikaisemmilta vuosilta	98	-792
Laskennalliset verot	-4 858	-6 200
	-8 674	-7 938
Tuloslaskelman verojen ja kotimaan verokannalla laskettujen verojen välinen täsmäytyslaskelma		
Tulos ennen veroja	29 028	25 015
Verot laskettuna Suomen verokannalla edellisestä	-7 112	-6 504
Ulkomaisten tytäryritysten poikkeavat verokannat	500	-1
Verovapaat tulot tuloslaskelmassa	1 031	3 032
Vähennyskeltottomat kulut tuloslaskelmassa	-3 177	-3 519
Vähennyskelpoiset erät tuloslaskelman ulkopuolelta	976	334
Veronalaiset erät tuloslaskelman ulkopuolelta	-386	-375
Aiemmin kirjaamattomien verotuksellisten tappioiden käyttö	123	
Tilikauden tappiollisten tulosten verovaikutus	-723	
Yhtiöverokannan muutoksen vaikutus		-52
Muut erät	-4	-62
Edellisen tilikauden verot	98	-792
Verot tuloslaskelmassa yhteensä	-8 674	-7 938

Laskennalliset verot

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Laskennalliset verosaamiset		
Käyttöomaisuuden sisäinen kate	588	469
Maisemointivaraus	610	610
Vahvistetut tappiot	18 458	15 124
Käypään arvoon arvostaminen	137	308
Muut väliaikaiset erot	572	2 846
	20 364	19 356
Laskennalliset verovelat		
Verotuksessa nopeutetut poistot	13 052	12 587
Arvonkorotukset	775	775
Pitkäaikaishankkeiden tuloutus	5 166	4 337
Muut väliaikaiset erot	6 177	4 028
	25 171	21 727

Konsernin strategian mukaan tappioista kirjatut laskennalliset verosaamiset 18,5 miljoonaa euroa (15,1 milj. euroa) kyetään hyödyntämään täysimääräisesti tulevaisuudessa kertyvästä verotettavasta tulosta. Laskennallista verosaamista on jätetty kirjaamatta verotustappioista 1,9 miljoonaa euroa vuonna 2012 (0,3 milj. euroa).

Ulkomaisten tytäryhtiöiden jakamattomista voittovaroista ei ole kirjattu laskennallista verovelkaa, koska varat on sijoitettu pysyvästi kohdemaiden toimintoihin.

13 OSAKEKOHTAINEN TULOS

	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo tilikaudella, kpl	19 649 386	19 644 764
Ehdolliset osakkeet, kpl	-83 436	
Omat osakkeet, kpl	-509	
Ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo tilikaudella, kpl	19 565 441	19 644 764
Järjestelyn ehdot täyttävät laimentavat ehdolliset osakkeet, kpl	49 030	
Osakepalkkiojärjestelmän ehdollisten osakkeiden laimentava vaikutus, kpl	46 505	
Laimennusvaikutuksella oikaistu osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo tilikaudella, kpl	19 660 976	19 644 764
Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva tilikauden tulos, 1 000 euroa	43 875	34 720
Suoriteperusteisesti lasketut oman pääoman ehtoisen lainan korot vähennettynä verovaikutuksella, 1 000 euroa	-4 000	
Osakekohtaisen tuloksen laskennassa käytetty tilikauden tulos, 1 000 euroa	39 875	34 720
Laimentamaton osakekohtainen tulos, euroa	2,04	1,77
Laimennusvaikutuksella oikaistu osakekohtainen tulos, euroa	2,03	1,77

14 MUUT LAAJAN TULOKSEN ERÄT

1 000 euroa	ENNEN VEROJA	VEROT	VEROJEN JÄLKEEN
2012			
Muuntoerot	3 148		3 148
Rahavirran suojaukset	666	-163	503
Myytavissä olevien rahoitusvarojen käyvän arvon muutos	20	-5	15
	3 835	-168	3 666
2011			
Muuntoerot	-811		-811
Rahavirran suojaukset	771	-200	570
Myytavissä olevien rahoitusvarojen käyvän arvon muutos	-17	4	-12
	-57	-196	-253

15 MAKSETUT JA EHDOTETUT OSINGOT

	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Maksettu osinko tilikauden aikana		
Edelliseltä vuodelta /osake, euroa	0,50	0,50
Edelliseltä vuodelta yhteensä, 1 000 euroa	9 825	9 822
Esitetty varsinaisen yhtiökokouksen hyväksyttäväksi		
Tilikaudelta/osake, euroa	0,60	0,50
Tilikaudelta yhteensä, 1 000 euroa	11 790	9 822

16 AINEELLISET HYÖDYKKEET

1 000 euroa	MAA-ALUEET	RAKENNUKSET JA RAKENNELMAT	KONEET JA KALUSTO	MUUT AINEELLISET HYÖDYKKEET	ENNAKKOMAKSUT JA KESKENERÄISET HANKINNAT	YHTEENSÄ
Hankintameno 1.1.2012	13 604	49 631	350 912	44 051	5 817	464 014
Muuntoero	57	241	3 572	704	-7	4 567
Lisäykset	278	2 307	40 836	2 177	2 387	47 984
Lisäykset hankituista liiketoiminnoista			974	124		1 098
Vähennykset	-472	-2 405	-29 564	-4 218	-837	-37 496
Lopetetut toiminnot	-553	-10 928	-30 666	-690	-122	-42 959
Siirrot erien välillä	-4	-1 593	3 759	523	-2 696	-12
Hankintameno 31.12.2012	12 908	37 254	339 822	42 671	4 542	437 197
Kertyneet poistot 1.1.2012		-33 532	-202 555	-20 745		-256 832
Muuntoero		-85	-1 753	-263		-2 101
Vähennysten kertyneet poistot		660	26 923	2 460		30 043
Lopetettujen toimintojen kertyneet poistot		6 535	21 982	463		28 980
Siirrot erien välillä		1 538	-1 119	-419		
Jatkuvien toimintojen tilikauden poistot		-948	-33 374	-1 286		-35 609
Lopetettujen toimintojen tilikauden poistot		-348	-848	-17		-1 213
Kertyneet poistot 31.12.2012		-26 180	-190 743	-19 807		-236 730
Kirjanpitoarvo 31.12.2012	12 908	11 074	149 079	22 864	4 542	200 466
Kirjanpitoarvo 1.1.2012	13 604	16 099	148 357	23 305	5 817	207 182

1 000 euroa	MAA-ALUEET	RAKENNUKSET JA RAKENNELMAT	KONEET JA KALUSTO	MUUT AINEELLISET HYÖDYKKEET	ENNAKKOMAKSUT JA KESKENERÄISET HANKINNAT	YHTEENSÄ
Hankintameno 1.1.2011	13 499	50 611	343 638	38 651	2 558	448 958
Muuntoero	9	34	192	43	0	279
Lisäykset	323	560	38 653	2 978	4 831	47 344
Lisäykset hankituista liiketoiminnoista	2 085	475	18 163	5 577		26 300
Vähennykset	-2 041	-2 051	-50 932	-3 473	-367	-58 863
Siirrot erien välillä	-271		1 198	274	-1 205	-4
Hankintameno 31.12.2011	13 604	49 631	350 912	44 051	5 817	464 014
Kertyneet poistot 1.1.2011		-33 809	-218 780	-21 110		-273 699
Muuntoero		-45	-116	-35		-196
Lisäysten kertyneet poistot		-1	-87			-87
Vähennysten kertyneet poistot		1 971	45 642	3 353		50 967
Jatkuvien toimintojen tilikauden poistot		-851	-27 330	-2 919		-31 100
Lopetettujen toimintojen tilikauden poistot		-798	-1 885	-33		-2 716
Kertyneet poistot 31.12.2011		-33 532	-202 555	-20 745		-256 832
Kirjanpitoarvo 31.12.2011	13 604	16 099	148 357	23 305	5 817	207 182
Kirjanpitoarvo 1.1.2011	13 499	16 802	124 858	17 541	2 558	175 259

Konsernilla ei ole käyttöomaisuuteen aktivoituja korkomenoja.

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Rahoitusleasingosopimuksin hankittua omaisuutta sisältyy koneisiin ja kalustoon seuraavasti:		
Hankintameno 1.1.	100 725	119 243
Muuntoero	909	135
Lisäykset	11 718	15 822
Vähennykset	-6 666	-34 475
Hankintameno 31.12.	106 685	100 725
Kertyneet poistot 31.12.	-49 997	-43 670
Kirjanpitoarvo 31.12.	56 689	57 055

17 AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

1 000 euroa	LIIKEARVOT	AINEETTOMAT OIKEUDET	MUUT JAKSOTETUT MENOT	ENNAKKOMAKSUT	YHTEENSÄ
Hankintameno 1.1.2012	85 766	10 099	18 041	3 202	117 108
Muuntoero	704	1	343		1 047
Lisäykset		3 352	831	11 532	15 715
Lisäykset hankituista liiketoiminnoista	1 304	229			1 532
Vähennykset		-2 949	-408	-1 974	-5 331
Lopetetut toiminnot	-10 657	-865	-805		-12 327
Siirrot erien välillä		1 786	51	-1 826	12
Hankintameno 31.12.2012	77 116	11 653	18 053	10 934	117 757
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2012	-73	-7 114	-5 516		-12 703
Muuntoero		13	-121		-108
Lisäysten kertyneet poistot		-12			-12
Vähennysten kertyneet poistot		2 825	408		3 233
Lopetettujen toimintojen kertyneet poistot		626	396		1 022
Jatkuvien toimintojen tilikauden poistot		-1 828	-3 546		-5 375
Lopetettujen toimintojen tilikauden poistot		-46	-54		-100
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2012	-73	-5 536	-8 433		-14 043
Kirjanpitoarvo 31.12.2012	77 043	6 117	9 620	10 934	103 714
Kirjanpitoarvo 1.1.2012	85 693	2 985	12 526	3 202	104 405

Ennakkomaksut sisältää aktivoituja tietokoneohjelmistojen kehittämismenoja 7,5 miljoonaa euroa.

1 000 euroa	LIKEARVOT	AINEETTOMAT OIKEUDET	MUUT JAKSOTETUT MENOT	ENNAKKOMAKSUT	YHTEENSÄ
Hankintameno 1.1.2011	84 847	8 798	8 492	5 978	108 116
Muuntoero	150	-1	27		176
Lisäykset	32	1 103	955	5 507	7 598
Lisäykset hankituista liiketoiminnoista	736	8	1 880		2 624
Vähennykset		-579	-5	-827	-1 411
Siirrot erien välillä		770	6 691	-7 457	4
Hankintameno 31.12.2011	85 766	10 099	18 041	3 202	117 108
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2011		-6 707	-2 155		-8 861
Muuntoero		1	-11		-11
Vähennysten kertyneet poistot		424			424
Jatkuvien toimintojen tilikauden poistot		-654	-3 350		-4 004
Lopetettujen toimintojen tilikauden poistot		-178			-178
Arvonalentumiset	-73				-73
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2011	-73	-7 114	-5 516		-12 703
Kirjanpitoarvo 31.12.2011	85 693	2 985	12 526	3 202	104 405
Kirjanpitoarvo 1.1.2011	84 847	2 092	6 338	5 978	99 255

Liikearvot

Liikearvon arvonalentumistestit laaditaan vuosittain ja aina, kun ilmaantuu viitteitä liikearvon mahdollisesta arvonalennustarpeesta. Testit laaditaan käyttöarvolaskelmina liiketoimintakohtaisesti noudattaen pienimmän rahavirtaa tuottavan yksikön periaatetta.

Liikearvot kohdistuvat toimialoille seuraavasti:

1 000 euroa	SUOMI	MUUT POHJOISMAAT	ITÄ-EUROOPPA JA BALTIAN MAAT	MUUT MAAT	MARKKINA-ALUEET YHTEENSÄ	SEGMENTIN YHTEINEN ¹⁾	YHTEENSÄ
31.12.2012							
Kansainväliset toiminnot		16 349	2 309	501	19 159	24 270	43 429
Talonrakentaminen	6 084				6 084		6 084
Infrarakentaminen	2 366				2 366		2 366
Talotekniikka	25 164				25 164		25 164
	33 614	16 349	2 309	501	52 773	24 270	77 043

1 000 euroa	SUOMI	MUUT POHJOISMAAT	ITÄ-EUROOPPA JA BALTIAN MAAT	MUUT MAAT	MARKKINA-ALUEET YHTEENSÄ	SEGMENTIN YHTEINEN ¹⁾	YHTEENSÄ
31.12.2011							
Kansainväliset toiminnot		16 338	1 909	16	18 263	23 986	42 249
Talonrakentaminen	5 840				5 840		5 840
Infrarakentaminen	12 069				12 069		12 069
Talotekniikka	25 535				25 535		25 535
	43 444	16 338	1 909	16	61 707	23 986	85 693

¹⁾ Segmentin yhteinen -sarakeessa ilmoitettu liikearvo on syntynyt Tanskan ja Norjan asfalttiliiketoimintojen hankinnasta. Se on kohdistettu kansainvälisten toimintojen Itämeren alueen päällystys- ja kiviaines-toiminnan rahavirtaa tuottavalle yksikölle, koska Lemminkäisen strategiana on toimia laajasti Itämeren alueen maissa. Tämä liikearvo on testattu koko kansainvälisten toimintojen Itämeren alueen päällystys- ja kiviainestoinnin tasolla, minkä lisäksi kullekin liiketoiminta-alueelle kohdistettu liikearvo on testattu erikseen maakohtaisesti.

Arvonalentumistestauksissa verrataan kunkin rahavirtaa tuottavan yksikön kerrytettävissä olevien rahavirtojen diskontattua nykyarvoa kyseisen yksikön kirjanpitoarvoon. Mikäli nykyarvo on alhaisempi kuin kirjanpitoarvo, kirjataan erotus tulosvaikutteisesti meneillään olevan vuoden kuluksi.

Rahavirtaa tuottavien yksiköiden rahavirtaennusteet laaditaan viidelle suunnitelmavuodelle johdon laatimien, toteutuneeseen kehitykseen perustuvien arvioiden perusteella. Yhtiö on käyttänyt viiden suunnitelmavuoden jälkeisten rahavirtojen kasvutekijänä varoista yhden prosentin kasvuoletamaa, joka alitti testaushetkellä voimassaolleen EKP:n keskipitkän aikavälin inflaatiotavoitteen.

Diskonttaustekijänä käytetään oman ja vieraan pääoman painotettua keskimääräistä kustannusta (WACC, Weighted Average Cost of Capital), jossa huomioidaan riskitön korkotaso, epälikvidisyyspremio, markkinoiden tuotto-odotus, toimialakohtainen beta-arvo ja vieraan pääoman korkotaso korkomarginaali huomioiden. Näitä tekijöitä painotetaan toimialan keskimääräisen ta-voitepääomarakenteen mukaan. Oman ja vieraan pääoman kustannus ennen veroja (Pre-tax WACC) määritellään testauksissa yksikkökohtaisesti. Vuoden 2012 testauksissa Lemminkäisen toiminta-alueiden pitkän aikavälin riskittömät korkotasot olivat matalia sijoittajien hakiessa turvaa hyvän luottoluokituksen maiden velkakirjoista.

Alla olevassa taulukossa esitetään käyttöarvon laskennassa käytettyjen keskeisten oletusten painotetut keskiarvot toimialoittain.¹⁾

	KANSAINVÄLISET TOIMINNOT	TALONRAKENTAMINEN	INFRARAKENTAMINEN	TALOTEKNIikka
2012				
Diskonttauskorko, % (ennen veroja)	7,1	6,9	7,4	6,7
Liikevaihdon keskimääräinen kasvu ennustekausina, %	4,1	0,4	1,9	3,0
Pitkän aikavälin vuotuinen kasvu, %	1,0	1,0	1,0	1,0
2011²⁾				
Diskonttauskorko, % (ennen veroja)	7,1	7,4	7,8	7,5
Liikevaihdon keskimääräinen kasvu ennustekausina, %	8,5	9,9	3,2	4,5
Pitkän aikavälin vuotuinen kasvu, %	1,0	1,0	1,0	1,0

¹⁾ Lukuja ei tule pitää koko toimialojen ennusteina, koska keskiarvot on laskettu vain niistä rahavirtaa tuottavista yksiköistä, joille on kohdistettu testattavaa liikearvoa. Rahavirtaa tuottavien yksiköiden kokoerot on huomioitu painottamalla luvut yksiköiden liikevaihdon mukaan keskiarvoa laskettaessa.

²⁾ Vertailuvuoden tiedot oikaistu vastaamaan 2012 voimaantullutta toimialarakennetta.

Kolmannen vuosineljänneksen aikana tehdyt liikearvojen arvonalennustestaukset osoittivat, että rahavirtojen nykyarvot ylittävät kaikissa liiketoimintayksiköissä kirjanpitoarvon. Liikearvon arvonalentumiskirjauksille ei siten vuonna 2012 ollut tarvetta (0,1 milj. euroa vuonna 2011). Infrarakentaminen-toimialalle kohdistettu liikearvo on vähentynyt vuoden 2012 aikana merkittävästi, koska Infrarakentamisen betoniliiketoimintaan kohdistuneet liikearvot ovat poistuneet taseesta liittyen Lemminkäinen Rakennustuotteet Oy:n myyntiin Rudus Oy:lle.

Arvonalennustestauksien yhteydessä laaditaan herkkyyssanalyysit, joissa selvitetään yksiköittäin arvonalennustestauksien tärkeimpien oletusten mahdollisten muutosten vaikutusta testien tuloksiin. Keskeisimmät rahavirtojen nykyarvoon vaikuttavat oletukset ovat markkina- ja kilpailutilanteen kehitys, testattavan liiketoiminnan laajuus ja kannattavuus sekä diskonttaustekijä. Herkkyyssanalyysissä näihin oletuksiin vaikuttavia laskennan muuttujia vaihdellaan ja tutkitaan muutosten vaikutuksia rahavirtojen nykyarvon ja kirjanpitoarvon väliseen marginaaliin.

Herkkyysanalyysit osoittivat, että Lemminkäisen liiketoiminta-alueisiin yleisesti kuuluvat, kohtuulliset ja tavanomaiset vaihtelut keskeisissä laskentaoletuksissa eivät aiheuttaisi merkittävää arvonalennustarvetta. Suurin osa Lemminkäinen-konsernin liikearvoista on kohdistettu Kansainvälisille toiminnoille liittyen sen pohjoismaisten päällystystoimintojen hankintaan sekä Talotekniikka-toimialalle. Itämeren alueen päällystys- ja kiviainestoitintojen sekä Talotekniikka-toimialan marginaalit rahavirtojen nykyarvon ja kirjanpitoarvon välillä ovat suuret eivätkä rajutkaan näkymien muutokset riittäisi aiheuttamaan näille liikearvon arvonalentumistarpeita. Testatuista rahavirtaa tuottavista yksiköistä eniten herkkyyttä on Infrarakentamisen kiviainestoitinnassa, jossa alaskirjausriskiä kohdistuu alle 0,9 miljoonan euron osuudelle liikearvosta. Yksiköille suoritetaan tarvittaessa lisättestauksia, jos herkkyyssanalyysitulokset ja mahdolliset näkymien muutokset antavat tälle aihetta. Lemminkäisen liiketoiminta-alueiden ennustettavuus on pitkällä aikavälillä kohtuullisen hyvä ja liikearvon alaskirjausriski pieni.

Testattavien yksiköiden liikearvon alaskirjausriskiä kuvaavat luvut toimialoittain

1 000 euroa	KANSAINVÄLISET TOIMINNOT	TALONRAKENTAMINEN	INFRARAKENTAMINEN	TALOTEKNIikka
2012				
Toimialalle kohdistetut liikearvot yhteensä	43 429	6 084	2 366	25 164
Nykyarvon suhde kirjanpitoarvoon ¹⁾	3,40	1,89	1,56	4,27
Liikearvon alennus, jos pitkän aikavälin vuotuinen				
kasvu olisi yhden prosenttiyksikön matalampi	0	0	879	0
kasvu olisi kaksi prosenttiyksikköä matalampi	0	0	879	0
Liikearvon alennus, jos diskonttaus korko				
olisi puoli prosenttiyksikköä korkeampi	0	0	879	0
olisi yhden prosenttiyksikön korkeampi	0	0	879	0

1 000 euroa	KANSAINVÄLISET TOIMINNOT	TALONRAKENTAMINEN	INFRARAKENTAMINEN	TALOTEKNIikka
2011 ²⁾				
Toimialalle kohdistetut liikearvot yhteensä	42 249	5 840	12 069	25 535
Nykyarvon suhde kirjanpitoarvoon ¹⁾	7,27	2,13	2,84	3,60
Liikearvon alennus, jos pitkän aikavälin vuotuinen				
kasvu olisi yhden prosenttiyksikön matalampi	0	0	0	0
kasvu olisi kaksi prosenttiyksikköä matalampi	996	0	0	0
Liikearvon alennus, jos diskonttaus korko				
olisi puoli prosenttiyksikköä korkeampi	0	0	0	0
olisi yhden prosenttiyksikön korkeampi	202	0	0	0

¹⁾ Toimialoille kuuluvien testattavien, rahavirtaa tuottavien yksiköiden liikevaihdon mukaan painotettu keskiarvo. Alle yhden suhdeluku johtaisi arvonalennukseen.

²⁾ Vertailuvuoden tiedot oikaistu vastaamaan vuonna 2012 voimaan tullutta toimialarakennetta.

18 PITKÄAIKAISET MYYTÄVISSÄ OLEVAT RAHOITUSVARAT

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Tasearvo 1.1.	5 992	6 410
Muuntoero	0	0
Lisäykset	131	961
Vähennykset	-152	-1 378
Tasearvo 31.12	5 971	5 992

Myytäviissä olevat rahoitusvarat sisältävät useita erilaisia noteeraamattomia osakkeita. Yhden yksittäisen sijoituksen arvo ei ole kokonaisuuteen nähden merkittävä. Noteeraamattomien osakkeiden käypää arvoa ei ole voitu luotettavasti määrittää, minkä vuoksi ne esitetään hankintahintaisina mahdollisilla arvonalentumisilla vähennettyinä.

19 PITKÄAIKAISET SAAMISET

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Pitkäaikaiset saamiset		
Korolliset		
Lainasaamiset	19	4 264
Korottomat		
Myyntisaamiset	436	501
Pitkäaikaiset saamiset yhteensä	456	4 765

20 VAIHTO-OMAISUUS

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Aineet ja tarvikkeet	46 099	42 774
Tontit ja kiinteistöt	159 949	123 441
Keskeneräiset huoneistot	90 645	90 779
Keskeneräiset liikekiinteistöt	46 780	39 428
Keskeneräiset muut työt	21 387	28 157
Ennakkomaksut	5 170	9 083
Valmiit huoneisto-osakkeet	81 276	65 667
Valmiit liikekiinteistöt	6 075	6 256
Valmisteet ja tavarat	37 005	42 883
	494 388	448 467

Keskeneräisten vaihto-omaisuuskiinteistöjen panttivelkakirjoja on vaihto-omaisuusyhtiöiden velkojen vakuutena 73,1 miljoonaa euroa (82,0 milj. euroa).

21 LYHYTAIKAISET SAAMISET

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Korolliset		
Lainasaamiset	22	202
Korottomat		
Myyntisaamiset	193 708	264 640
Projektitulosaamiset	90 725	73 486
Korkosaamiset	60	355
Henkilöstökulujen jaksotukset	3 881	2 311
Muut siirtosaamiset ja menoennakot	20 127	34 568
Johdannaissaamiset	499	264
Saamiset rakenteilla olevilta kiinteistöyhtiöiltä	11 449	1 364
Muut saamiset	42 657	30 095
	363 107	407 085
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	363 129	407 287

Lyhytaikaisten korollisten lainasaamisten tasearvot vastaavat niiden käypää arvoja. Myyntisaamisista kirjattiin tilikauden aikana tuloslaskelmaan luotto-tappioiksi 2,8 miljoonaa euroa (0,2 milj. euroa).

22 LYHYTAIKAISET MYYTÄVISSÄ OLEVAT RAHOITUSVARAT

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Tasearvo 1.1.		
Lisäykset	59 020	
Tasearvo 31.12	59 020	

Myytäviissä olevat rahoitusvarat sisältävät lyhytaikaisia sijoituksia pankkitalletuksiin.

23 RAHAVARAT

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Käteinen raha ja pankkitalletukset	34 926	30 395

Rahavarat koostuvat käteisestä rahasta ja vakavaraisiin yhteistyöpankkeihin tehdyistä pankkitalletuksista, joiden maturiteetti on enintään kolme kuukautta.

24 RAHOITUSINSTRUMENTIT ARVOSTUSRYHMITÄIN

1 000 euroa	KÄYPÄÄN ARVOON TULOSVAIKUTTEISESTI KIRJATTAVAT RAHOITUSVARAT/-VELAT	LAINAT JA SAAMISET	MYYTÄVISSÄ OLEVAT RAHOITUSVARAT	JAKSOTETTUUN HANKINTAMENOON KIRJATTAVAT RAHOITUSVELAT	SUOJAUS- LASKENNAN ALAISET JOHDANNAISET	TASEARVO	KÄYPÄ ARVO
31.12.2012							
Pitkäaikaiset rahoitusvarat							
Myytäviissä olevat rahoitusvarat			5 971			5 971	5 971
Muut pitkäaikaiset saamiset		456				456	456
Lyhytaikaiset rahoitusvarat							
Myyntisaamiset ja muut saamiset		362 630				362 630	362 630
Johdannaissopimukset	499					499	499
Myytäviissä olevat rahoitusvarat			59 020			59 020	59 020
Rahavarat		34 926				34 926	34 926
Rahoitusvarat yhteensä	499	398 011	64 991			463 501	463 501
Pitkäaikaiset rahoitusvelat							
Korolliset velat				138 842		138 842	138 545
Muut pitkäaikaiset velat				7 625		7 625	7 625
Lyhytaikaiset rahoitusvelat							
Korolliset velat				232 361		232 361	232 361
Ostovelat ja muut rahoitusvelat ¹⁾				295 917		295 917	295 917
Johdannaissopimukset	1 804				578	2 382	2 382
Rahoitusvelat yhteensä	1 804			674 745	578	677 127	676 830

1 000 euroa	KÄYPÄÄN ARVOON TULOSVAIKUTTEISESTI KIRJATTAVAT RAHOITUSVARAT/-VELAT	LAINAT JA SAAMISET	MYYTÄVISSÄ OLEVAT RAHOITUSVARAT	JAKSOTETTUUN HANKINTAMENOON KIRJATTAVAT RAHOITUSVELAT	SUOJAUS- LASKENNAN ALAISET JOHDANNAISET	TASEARVO	KÄYPÄ ARVO
31.12.2011							
Pitkäaikaiset rahoitusvarat							
Myytäviissä olevat rahoitusvarat			5 992			5 992	5 992
Muut pitkäaikaiset saamiset		4 765				4 765	4 765
Lyhytaikaiset rahoitusvarat							
Myyntisaamiset ja muut saamiset		407 023				407 023	407 023
Johdannaissopimukset	264					264	264
Rahavarat		30 395				30 395	30 395
Rahoitusvarat yhteensä	264	442 183	5 992			448 439	448 439
Pitkäaikaiset rahoitusvelat							
Korolliset velat				194 643		194 643	190 698
Muut pitkäaikaiset velat				3 226		3 226	3 226
Lyhytaikaiset rahoitusvelat							
Korolliset velat				236 968		236 968	236 968
Ostovelat ja muut rahoitusvelat ¹⁾				279 209		279 209	279 209
Johdannaissopimukset	1 192				1 244	2 436	2 436
Rahoitusvelat yhteensä	1 192			714 047	1 244	716 483	712 538

¹⁾ Ostovelat ja muut rahoitusvelat eivät sisällä lakisääteisiä velvoitteita eivätkä saatuja ennakkomaksuja, koska näitä ei luokitella IFRS:n mukaisiksi rahoitusveloiksi.

Käypien arvojen määrittäminen

Muut pitkäaikaiset saamiset sisältää pääasiassa korottomia myyntisaamisia ja niiden kirjanpitoarvo vastaa käypää arvoa. Lyhytaikaisten myyntisaamisten ja muiden saamisten kirjanpitoarvo vastaa niiden käypää arvoa saamisten lyhyen maturiteetin vuoksi.

Pitkäaikaisiin korollisiin velkoihin sisältyvän joukkovelkakirjalainan käypä arvo perustuu markkinahintaan ja muiden pitkäaikaisten velkojen käyvät arvot on laskettu diskonttaamalla niistä tulevaisuudessa aiheutuvat kassavirrat nykyarvoon. Diskonttauksessa on käytetty korkoa, jolla konserni saisi vastaavaa lainaa tilinpäätöshetkellä, ja se muodostuu riskittömästä korosta ja siihen lisätystä riskipreemiosta. Käytetyt diskonttokorot vaihtelevat välillä 2,1–2,5 prosenttia (2,5–4,5 %). Lyhytaikaisten rahoitusvelkojen kirjanpitoarvon oletetaan olevan lähellä niiden käypää arvoa.

Käyvän arvon hierarkia käypään arvoon arvostettavista rahoitusvaroista ja -veloista

Konserni on luokitellut käypään arvoon arvostettavat rahoitusvarat ja -velat käyttäen käypien arvojen kolmitasoista hierarkiaa. Tason 1 rahoitusinstrumentit ovat markkinoilla aktiivisen kaupankäynnin kohteena, joten niiden käyvät arvot ovat saatavilla tehokkailta markkinoilta. Tason 2 instrumenttien käyvät arvot perustuvat markkinoilta saataviin tietoihin ja yleisesti hyväksyttyihin arvostusmenetelmiin. Tason 3 käyvät arvot eivät perustu todennettavissa olevaan markkinatietoon, vaan välittäjien antamiin noteerauksiin ja markkina-arvostusraportteihin.

1 000 euroa	TASO 2	TASO 3	YHTEENSÄ
31.12.2012			
Varat			
Myytävissä olevat rahoitusvarat	59 020	5 971	64 991
Johdannaissaamiset	230	270	499
Velat			
Johdannaisvelat	1 550	832	2 382

1 000 euroa	TASO 2	TASO 3	YHTEENSÄ
31.12.2011			
Varat			
Myytävissä olevat rahoitusvarat		5 992	5 992
Johdannaissaamiset	105	159	264
Velat			
Johdannaisvelat	2 436		2 436

Tason 3 täsmäytyslaskelma

Seuraavassa taulukossa esitetään tason 3 rahoitusinstrumenttien muutokset tilikaudella.

1 000 euroa	KÄYPÄÄN ARVOON TULOSVAIKUTTEISESTI KIRJATTAVAT RAHOITUSVARAT JA -VELAT	MUIDEN LAAJAN TULOKSEN ERIEN KAUTTA KÄYPÄÄN ARVOON KIRJATTAVAT RAHOITUSVARAT JA -VELAT
Alkusaldo 1.1.2012	159	5 992
Lisäykset		131
Vähennykset		-152
Voitot tai tappiot yhteensä tuloslaskelmassa	-722	
Käyvät arvot 31.12.2012	-563	5 971

1 000 euroa	KÄYPÄÄN ARVOON TULOSVAIKUTTEISESTI KIRJATTAVAT RAHOITUSVARAT JA -VELAT	MUIDEN LAAJAN TULOKSEN ERIEN KAUTTA KÄYPÄÄN ARVOON KIRJATTAVAT RAHOITUSVARAT JA -VELAT
Alkusaldo 1.1.2011	-487	4 342
Lisäykset		122
Vähennykset		-513
Siirrot tasolta 3 ¹⁾	607	2 040
Voitot tai tappiot yhteensä tuloslaskelmassa	40	
Käyvät arvot 31.12.2011	159	5 992

¹⁾ Siirrot tasolta 3 käsittää korkojohdannaisten siirron tasolta 3 tasolle 2 parannetun arvostusmenetelmän vuoksi.

25 OMA PÄÄOMA

Osakkeet ja osakepääoma

Lemminkäinen Oyj:llä on yksi osakelaji. Yhtiön osakkeiden lukumäärä 31.12.2012 oli 19 650 176 kappaletta. Kaikki liikkeelle lasketut osakkeet on maksettu täysimääräisesti. Alkuvuonna 2012 yhtiölle palautui 10 806 kpl omia osakkeita vuoden 2010 järjestelystä, jossa yhtiö hankki itselleen osakevaihdolla vähemmistöosuuksia. Lisäksi yhtiö teki maksuttoman suunnatun annin, jossa yhtiö antoi 5 412 kpl osakkeita. Ansaintakauden 2011 osakepalkkiojärjestelmästä yhtiö luovutti osakkeita 15 709 kpl. Yhtiön haltuun jäi 509 omaa osaketta.

Hallituksella oli 31.12.2012 valtuutus päättää 1 576 486 osakkeen antamisesta. Valtuutus on voimassa viisi vuotta 12.11.2009 pidetyn yhtiökokouksen päätöksestä lukien, jossa alkuperäinen valtuutus annettiin.

Lemminkäinen Oyj:n varsinainen yhtiökokous 2.4.2012 valtuutti hallituksen päättämään enintään 1 000 000 oman osakkeen hankkimista yhdessä tai useammassa erässä yhtiön vapaalla omalla pääomalla, ottaen kuitenkin huomioon osakeyhtiölain määräykset yhtiön tai sen tytäryhtiöiden hallussa olevien omien osakkeiden enimmäismäärästä. Valtuutus on voimassa 18 kuukautta yhtiökokouksen päätöksestä lukien. Valtuutusta ei oltu käytetty 31.12.2012 mennessä.

1 000 euroa	OSAKEPÄÄOMA	YLIKURSSI-RAHASTO	SIJOITETUN VAPAAN OMAN PÄÄOMAN RAHASTO	YHTEENSÄ
1.1.2011	34 043	5 750	63 144	102 937
Rahastosiirot		-76	76	
31.12.2011	34 043	5 675	63 220	102 937
Osakepalkkiojärjestelmä			387	387
31.12.2012	34 043	5 675	63 607	103 324

Ylikurssirahasto

Ylikurssirahastoon on kirjattu emissiovoitot.

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto sisältää osakkeiden merkintähinnan siltä osin, kun sitä ei nimenomaisen päätöksen mukaan merkitä osakepääomaan.

Oman pääoman ehtoinen laina

Omaan pääomaan sisältyy Lemminkäisen katsauskaudella liikkeeseenlaskema 70 miljoonan euron oman pääoman ehtoinen laina. Lainalle ei ole eräpäivää, mutta yhtiöllä on oikeus lunastaa se takaisin neljän vuoden kuluttua liikkeeseenlaskusta. Laina on vakuudeton ja muita velkasitoumuksia heikommassa etuoikeusasemassa. Velkakirjan haltijalla ei ole osakkeenomistajalle kuuluvia oikeuksia, eikä se laimenna yhtiön osakkeenomistajien omistusta. Lainan kuponkikorko on 10 %.

Muuntoerot

Muuntoerot sisältää ulkomaisten yksikköjen tilinpäätösten muuntamisesta syntyneet muuntoerot. Muuntoeroihin on kirjattu myös aiempina vuosina sovelletun nettoinvestoinnin suojauslaskennan suojausinstrumenttien voitot ja tappiot niiltä osin kun suojauslaskennan edellytykset ovat täyttyneet. Konserni ei ole soveltanut nettoinvestoinnin suojauslaskentaa raportointikaudella.

Arvonmuutosrahasto

Arvonmuutosrahasto sisältää myytävissä olevien rahoitusvarojen käyvän arvon muutoksen.

Suojausrahasto

Suojausrahastoon kirjataan suojauslaskennan piirissä olevien korkojohdannaisten tehokas osuus. Rahavirran suojausta sovelletaan korkoriskin suojaamisessa. Rahavirran suojaukseen kuuluvista korkojohdannaisista on tilikauden aikana kirjattu suojausrahastoon käyvän arvon muutosta 0,7 miljoonaa euroa (0,8 milj. euroa) ennen laskennallisten verojen huomioimista. Tuloslaskelman korkokuluihin on kauden aikana kirjattu -0,9 miljoonaa euroa (-1,1 milj. euroa) rahavirran suojaustulosta.

26 KOROLLISET VELAT

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Pitkäaikaiset		
Lainat rahoituslaitoksilta	13 620	44 213
Eläkelainat	21 503	44 116
Rahoitusleasingvelat	43 809	46 257
Joukkovelkakirjalainat	59 836	59 763
Muut pitkäaikaiset velat	73	295
	138 842	194 643
Lyhytaikaiset		
Lainat rahoituslaitoksilta	35 726	20 246
Eläkelainat	22 759	22 759
Rahoitusleasingvelat	13 940	12 897
Shekkitililimiitit	5 663	7 171
Yritystodistukset	86 847	119 910
Rakenteilla olevien yhtiöiden velat	67 310	53 939
Muut lyhytaikaiset velat	117	46
	232 361	236 968

Velat ovat pääsääntöisesti velallisen toimintavaluutassa. Lainoihin rahoituslaitoksilta sisältyy emoyhtiön 20,4 miljoonan euron vasta-arvosta otettuja Norjan kruunun määräisiä lainoja.

Rahoitusleasingvelat

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Rahoitusleasingvelat ja niiden korkojen erääntyminen		
Vuoden tai sitä lyhyemmän ajan kuluessa	15 673	14 787
Yli vuoden, mutta enintään viiden vuoden kuluttua	39 613	40 239
Yli viiden vuoden kuluttua	7 801	10 479
	63 087	65 505
Vähimmäisvuokrien nykyarvon erääntyminen		
Vuoden tai sitä lyhyemmän ajan kuluessa	13 940	12 897
Yli vuoden, mutta enintään viiden vuoden kuluttua	36 402	36 343
Yli viiden vuoden kuluttua	7 408	9 914
	57 749	59 154
Rahoitusleasingveloista tulevaisuudessa kertyvät rahoituskulut	5 338	6 351

27 ELÄKEVELVOITTEET

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Rahastoitujen eläkevelvoitteiden muutos tilikauden aikana		
Tilikauden alussa	21 674	21 776
Muuntoerot	987	78
Kauden työsuorituksen perustuvat menot	1 337	1 133
Korkomenot	618	751
Vakuutusmatemaattiset tappiot ja voitot	-2 058	-2 378
Järjestelyn supistamiset	-240	-6 627
Maksetut etuudet	-532	-795
Yritysten yhteenliittymät	-2 755	7 736
Tilikauden lopussa	19 032	21 674
Järjestelyyn kuuluvien varojen käyvän arvon muutokset		
Tilikauden alussa	13 376	15 961
Muuntoerot	702	57
Järjestelyyn kuuluvien varojen odotettu tuotto	473	586
Vakuutusmatemaattiset tappiot ja voitot	-302	-2 131
Järjestelyn supistamiset		-5 179
Työnantajan suorittamat maksut	1 775	2 399
Maksetut etuudet	-366	-790
Yritysten yhteenliittymät	-1 842	2 472
Tilikauden lopussa	13 816	13 376
Rahastoitujen velvoitteiden nykyarvo	19 032	21 674
Varojen käypä arvo	-13 816	-13 376
	5 216	8 298
Kirjaamattomat vakuutusmatemaattiset voitot tai tappiot	-4 024	-2 581
Kirjaamattomat takautuvaan työsuorituksen perustuvat menot	-21	-1 845
Etuuspohjainen eläkejärjestelyvelvoite (+) /-saaminen (-)	1 171	3 872
Eläkejärjestelyvelvoitteet taseessa	1 171	3 872
Etuuspohjaisiin eläkkeisiin liittyvät tuloslaskelman kulut		
Tilikauden työsuorituksen perustuvat eläkemenot	1 337	1 133
Etuuksista johtuva velvoitteen korkomeno	618	751
Järjestelyyn kuuluvien varojen odotettu tuotto	-473	-312
Vakuutusmatemaattiset voitot ja tappiot	163	-379
Takautuvaan työsuorituksen perustuvat menot	15	
Tappiot/voitot järjestelyn supistamisesta	-240	
Tappiot/voitot velvoitteen täyttämisestä	-14	
Tappiot/voitot yritysten yhteenliittymistä	-264	
	1 142	1 192

Etuuspohjaisiin järjestelyihin liittyvät kulut on esitetty tuloslaskelman erässä työsuhte-etuuksista aiheutuvat kulut.

1 000 euroa	2012	2011	2010	2009	2008
Järjestelyihin liittyvät varat ja velat viideltä vuodelta					
Rahastoitujen veloitteiden nykyarvo	19 032	21 674	21 776	15 941	12 419
Varojen käypä arvo	-13 816	-13 376	-15 961	-12 553	-10 164
	5 216	8 298	5 815	3 388	2 254

Etuuspohjaisten järjestelyiden varat muodostuvat kokonaisuudessaan hyväksytyistä vakuutusmaksuista ja ne on arvostettu käypään arvoon tilinpäätöspäivänä. Järjestelyihin kuuluvat varat eivät sisällä sijoituksia Lemminkäiseen eikä sen käyttämiin kiinteistöihin tai muuhun omaisuuteen. Varojen odotettavissa oleva tuotto on arvio henkivakuutusyhtiön tulevasta pitkän aikavälin kokonaishyvityksestä. Vuonna 2012 järjestelyyn kuuluvien varojen toteutuneet tuotot olivat 0,2 miljoonaa euroa.

Arvio Lemminkäinen-konsernissa vuoden 2013 aikana etuuspohjaisiin eläkejärjestelyihin maksettavista maksuista on 1,8 miljoonaa euroa. Vuoden 2012 yritysten yhteenliittymät -rivillä esitetty vähentyminen on seurausta eläke-etuuksien heikentämisestä, joka toteutettiin Norjassa yrityshankinnan yhteydessä vuonna 2011. Vertailukaudella 2011 kyseisellä rivillä esitetyt luvut ovat samasta yrityshankinnasta aiheutunutta lisäystä.

1 000 euroa	31.12.2012 SUOMI	31.12.2012 NORJA	31.12.2011 SUOMI	31.12.2011 NORJA
Tärkeimmät vakuutusmatemaattiset oletukset				
Diskonttauskorko, %	3,5	3,3	4,5	3,3
Varojen odotettu tuotto, %	3,5	4,6	5,8	4,6
Tuleva palkankorotusolettamus, %	3,5	3,8	3,5	3,8
Eläkkeiden korotusolettamus, %	2,1	0,5	2,1	0,9

28 OSAKEPERUSTEISET MAKSUT

Lemminkäisellä on käytössä osakepohjainen kannustinjärjestelmä, jossa on kolme ansaintajaksoa: kalenterivuodet 2010, 2011 ja 2012. Hallitus päättää ansaintajakson ansaintakriteerit ja niille asetettavat tavoitteet kunkin ansaintajakson alussa. Vuonna 2012 pitkän aikavälin palkitsemisen ansaintakriteerit olivat konsernin sijoitetun pääoman tuotolle ja konsernin omavaraisuusasteelle asetetut tavoitteet. Palkkio maksetaan osittain yhtiön osakkeina ja osittain

rahana. Rahana maksettava osuus kattaa palkkiosta aiheutuvat verot ja veronluonteiset maksut. Osakkeita ei saa luovuttaa sitouttamisjakson aikana, joka päättyy kahden vuoden kuluttua ansaintajakson päättymisestä. Hallitus päättää osakkeiden antamisesta järjestelmän piirissä oleville henkilöille.

Osakepalkkiojärjestelmän kirjauksissa käytetyt tiedot esitetään seuraavassa taulukossa:

	2012	2011
Myöntämispäivä	9.2.2012	10.1.2011
Ansaintajakson alkamispäivä	1.1.2012	1.1.2011
Ansaintajakson päättymispäivä	31.12.2012	31.12.2011
Sitouttamisjakson päättymispäivä	31.12.2014	31.12.2013
Osakekurssi myöntämishetkellä, euroa	20,20	25,35
Osakkeen käypä arvo myöntämishetkellä, euroa ¹⁾	19,70	24,65
Järjestelmästä annettavien osakkeiden enimmäislukumäärä myöntämishetkellä	75 076	53 176
Muutokset enimmäislukumäärään	2 433	6 244
Järjestelmästä annettavien osakkeiden enimmäislukumäärä kauden lopussa	77 509	59 420
Järjestelmästä ansaittujen osakkeiden lukumäärä ²⁾	46 505	15 709
Järjestelmän piiriin kuuluvien henkilöiden lukumäärä tilikauden lopussa	47	40
Ansaintakriteerien toteumaolettama, %	60,0	15,0
Arvio palautuvien osakepalkkioiden määrästä ennen sitouttamisjakson päättymistä, %	10,0	10,0
Järjestelmästä tilikaudella tuloslaskelmaan kirjatut kulut, 1 000 euroa	517	400

¹⁾ Osakkeen käypä arvo myöntämishetkellä on osakkeen myöntämishetken arvo vähennettynä arvioituilla ansaintajakson aikana maksettavilla osingoilla.

²⁾ Vuoden 2012 lukumäärä on arvio ansaituista osakkeista

Osakepalkkiojärjestelmästä taseeseen kirjattu velka oli vuoden 2012 lopussa 0,8 miljoonaa euroa. Tilikausilla 2013–2014 osakepalkkiojärjestelmästä

realisoituvan kulukirjauksen arvioidaan olevan 1,2 miljoonaa euroa. Todellisten kustannusten määrä voi poiketa arvioidusta.

29 VARAUKSET

1 000 euroa	TAKUU- VARAUKSET	MAISEMOINTI- VARAUKSET	VUOKRAVELVOITE- VARAUKSET	MUUT VARAUKSET	YHTEENSÄ 31.12.2012	YHTEENSÄ 31.12.2011
Varaukset 1.1.	8 105	2 180	2 980	454	13 719	8 720
Muuntoerot	133	322		-1	454	5
Varausten lisäykset	7 998	2 021	240	12	10 272	4 707
Kuluksi kirjatut käytetyt varaukset	-6 924	-1 672	-1 267	-316	-10 179	-4 439
Käyttämättömien varausten peruutukset						-17
Tytäryritysten ostot ja myynnit						4 743
Varaukset 31.12.2012	9 312	2 852	1 953	150	14 266	
Varaukset 31.12.2011	8 105	2 180	2 980	454		13 719

1 000 euroa					31.12.2012	31.12.2011
Varaukset jakautuvat						
Pitkäaikaisiin	1 251	2 852	1 953	142	6 198	6 224
Lyhytaikaisiin	8 061			8	8 069	7 495
					14 266	13 719

Takuuvaraus käsittää rakennusprojektin valmistumisen jälkeiset takuuvaiheen alaiset korjauskulut. Asuntokohteisiin liittyviä varauksia odotetaan käytettävän vuoden kuluessa varauksen tekemisestä. Muissa töissä takuuvarausten käyttöaika on pääsääntöisesti 1–2 vuotta.

Maisemointivaraukset liittyvät maanottoaikojen maisemointivaiheisiin. Niiden odotettu käyttöaika riippuu maanottoaikaan käytöstä, koska maisemointityöt aloitetaan pääsääntöisesti maanottoaikaan hyödyntämisen loputtua.

Vuokravastuuvaihe syntyy, kun yhtiöllä on sopimukseen perustuva velvoite hankkia rakennettavan liikekiinteistökohteen toistaiseksi vuokraamattomiin tiloihin vuokralaisia. Vuokravastuuvaiheista tehtyjen varausten odotettu käyttöaika on 1–3 vuotta.

30 OSTOVELAT JA MUUT VELAT

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Pitkäaikaiset		
Muut pitkäaikaiset velat	7 625	3 226
Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat		
Saadut ennakkomaksut	102 782	99 406
Velat rakenteilla oleville yhtiöille	12 947	7 226
Ostovelat	110 931	101 127
Projektitilivelat	32 963	36 644
Arvonlisäverovelat	26 765	35 331
Korkovelat	1 334	1 616
Henkilöstökulujen jaksotukset	88 314	85 913
Muut siirtovelat	18 282	27 610
Johdannaisvelat	2 382	2 436
Muut lyhytaikaiset velat	31 147	19 074
	427 847	416 383
Pitkä- ja lyhytaikaiset osto- ja muut velat yhteensä	435 472	419 609

31 RAHOITUSRISKIEN HALLINTA

Lemminkäinen-konserni altistuu liiketoiminnassaan rahoitusriskeille, joista merkittävimpiä ovat korko-, valuuttakurssi-, rahoituksen saamis-, likviditeetti- ja luottoriskit. Konsernin rahoitusriskien hallinnan tavoitteena on pienentää epävarmuutta, jota rahoitusmarkkinoilla tapahtuvat arvonmuutokset mahdollisesti aiheuttaisivat konsernin tulokseen, kassavirtaan ja arvoon. Rahoitusriskien hallinta perustuu hallituksen hyväksymiin periaatteisiin. Rahoituspolitiikka määrittää rahoitusriskien hallinnan ja rahoitustoimien toimintaperiaatteet ja vastuunjaot. Poliittikkaa arvioidaan ja tarvittaessa päivitetään vähintään vuosittain.

Rahoituspolitiikan toteutuksesta vastaa Konsernirahoitus-yksikkö, joka pääasiallisesti vastaa rahoitusriskien hallinnasta, ja johon konsernin rahoitustoimet on keskitetty. Konsernin rahoituspolitiikka määrittää Konsernirahoituksen ja liiketoimintayksiköiden välisen vastuunjaon osa-alueittain. Konserniyhtiöiden vastuulla on toimittaa ajantasaista ja täsmällistä tietoa Konsernirahoitukselle liiketoimintansa rahoitukseen liittyvistä asioista. Konsernirahoitus toimii konsernin sisäisenä pankkina sekä hallinnoi, ohjeistaa ja tukee konserniyhtiöitä rahoitusasioissa siten, että konsernin rahoitustarpeet tulee tyydytettyä ja rahoitusriskejä hallinnoidaan rahoituspolitiikan mukaisesti tehokkaalla tavalla.

Korkoriski

Lemminkäinen-konsernin korkoriskin hallinnan tavoitteena on minimoida korkojen vaihtelun aiheuttamat konsernin tulokseen, kassavirtoihin ja arvoon kohdistuvat muutokset. Konsernirahoitus hallinnoi ja valvoo korkoriskipositiota. Konsernin korkoriski muodostuu pääasiassa liiketoiminnan rahoittamiseen liittyvistä kiinteä- ja vaihtuvakorkoisista laina- ja leasingosopimuksista, korollisista rahoitussaamisista sekä korkojohdannaisista. Korkotason muutokset vaikuttavat tuloslaskelma- ja tase-eriin.

Konsernin korkoriski saadaan pienimmäksi asettamalla konsernin velkojen keskimääräinen korkosidonnaisuusajaksi samaksi kuin liiketoiminnan korkoherkkyys. Konsernin liiketoiminnan korkoherkyyden on arvioitu olevan noin 15 kuukautta. Rahoituspolitiikka määrittää tämän pohjalta konsernin velkojen keskimääräiseksi korkosidonnaisuusajaksi 12–18 kuukautta. Konsernin tavoitteena on myös pitää koron vaihtelulta suojattuna 40–65 prosenttia valuuttakohtaisesta velkamäärästä.

Konserni voi ottaa pitkäaikaista velkaa sekä vaihtuva- että kiinteäkorkoisena. Vaihtuva- ja kiinteäkorkoisten velkojen suhdetta voidaan muuttaa korkojohdannaisilla. Vuonna 2012 konserni on käyttänyt koronvaihtosopimuksia korkoriskinsä hallinnassa. Osa koronvaihtosopimuksista on suojauslaskennan piirissä ja niistä syntyvä suojaustulos tulee vaikuttamaan konsernin korkokuluihin vuoteen 2014 asti. Suojauslaskennasta ei ole kirjattu tehottomuutta tilikauden aikana.

Korkotason muutoksilla ei ole vuonna 2012 ollut tavallisuudesta poikkeavaa vaikutusta konsernin liiketoimintaan. Korkotason merkittävällä nousulla saattaa kuitenkin olla haitallista vaikutusta asuntojen kysyntään.

Korkoriskin herkkyyshanalyysi

korkotason muutoksesta aiheutuvaa herkkyyttä laskettaessa on käytetty seuraavia oletuksia:

- korkotason muutokseksi oletetaan yksi prosenttiyksikkö
- positio sisältää vaihtuvakorkoiset rahoitusvelat, vaihtuvakorkoiset rahoitussaamiset sekä korkojohdannaiset
- kaikki tekijät, korkotason muutosta lukuunottamatta, pysyvät vakioina
- herkkyyden laskemisessa ei ole otettu huomioon veroja

1 000 euroa	KORKOPOSITIO	VAIKUTUS TULOSLASKELMAAN (+1 %)	VAIKUTUS TULOSLASKELMAAN (–1 %)	VAIKUTUS MUIHIN LAAJAN TULOKSEN ERIIN (+1 %)	VAIKUTUS MUIHIN LAAJAN TULOKSEN ERIIN (–1 %)
31.12.2012					
Vaihtuvakorkoiset velat	–180 210	–1 802	1 802		
Vaihtuvakorkoiset saamiset	34 926	349	–349		
Korkojohdannaiset	61 460	2 051	–2 189	116	–119
	–83 825	598	–736	116	–119

1 000 euroa	KORKOPOSITIO	VAIKUTUS TULOSLASKELMAAN (+1 %)	VAIKUTUS TULOSLASKELMAAN (–1 %)	VAIKUTUS MUIHIN LAAJAN TULOKSEN ERIIN (+1 %)	VAIKUTUS MUIHIN LAAJAN TULOKSEN ERIIN (–1 %)
31.12.2011					
Vaihtuvakorkoiset velat	–303 849	–3 038	3 038		
Vaihtuvakorkoiset saamiset	30 395	304	–304		
Korkojohdannaiset	35 740	72	–74	334	–344
	–237 713	–2 663	2 661	334	–344

Valuuttakurssiriski

Valuuttakurssiriskien hallinnan tavoitteena on vähentää epävarmuutta, jota valuuttakurssimuutokset aiheuttavat kassavirtojen, liiketoiminnallisten saamisten ja velkojen sekä muiden tase-erien tuleviin arvoihin. Valuuttakurssiriski koostuu pääasiassa transaktioriskistä ja translaatoriskistä.

Translaatoriski käsittää ulkomaisten konserniyhtiöiden tuloslaskelmien ja taseiden muunnosta konsernin kotivaluuttaan aiheutuvat valuuttakurssierot. Käytännössä konsernissa raportoitavaa translaatoriskiä aiheuttavat ulkomaisiin tytäryhtiöihin tehdyt oman pääoman sijoitukset ja kertyneet voittovarot, joiden laskennalliset vaikutukset näkyvät oman pääoman muuntoeroissa. Lemminkäinen-konsernilla on ulkomaisia nettosijoituksia useissa eri valuutoissa. Rahoituspolitiikan mukaisesti Lemminkäinen-konserni suojautuu translaatoriskeiltä ensisijaisesti pitämällä oman pääoman sijoitukset ulkomaisissa yhtiöissään optimaalisen pieninä eikä siten käytä rahoitusinstrumentteja translaatoriskeiltä suojautumiseen.

Transaktioriski muodostuu liiketoiminnan ja rahoituksen valuuttamääräisistä transaktioista. Liiketoiminnan valuuttakurssiriskejä pyritään suojaamaan ensisijaisesti operatiivisin keinoin. Jäljelle jäävä osa transaktioriskistä suojataan käyttämällä mm. valuuttalainoja tai valuuttajohdannaisia.

Konserniyhtiöt vastaavat transaktioriskiasemansa tunnistamisesta, raportoinnista, ennustamisesta sekä nettoposition suojaamisesta sisäisillä transaktioilla konsernirahoituksen kanssa. Konsernirahoitus on vastuussa konsernin riskipositoiden suojaamisesta ulkoisina transaktioina rahoituspolitiikan mukaisesti. Pääsääntö on, että merkittävät tarkasteluhetkeä seuraavalle 12 kuukaudelle ennustetut nettopositiot suojataan suojausasteiden vaihdella välillä 25–100 prosenttia painottaen ensimmäistä 6 kuukautta.

Merkittävimmät valuutat, joista konsernin transaktioriskit muodostuivat vuonna 2012, olivat Yhdysvaltain dollari ja Venäjän rupla. Nämä transaktioriskiasemat aiheutuivat pääasiassa myynti- ja ostotoimista sekä saamisista ja veloista. Konserni ei ole vuonna 2012 soveltanut suojauslaskentaa transaktioriskien suojaukseen.

Transaktioriskin herkkyyshanalyysi

Euron ja dollarin sekä euron ja ruplan välisten valuuttakurssien muutoksista aiheutuvaa herkkyyttä laskettaessa on käytetty seuraavia oletuksia:

- valuuttakurssimuutoksen oletetaan olevan +/- 10 %
- positio sisältää rupla- ja dollarimääräiset rahoitusvarat ja -velat
- positio ei sisällä ennustettuja tulevia kassavirtoja
- herkkyyden laskemisessa ei ole otettu huomioon veroja

1 000 euroa	TRANSAKTIOPOSITIO	+/- 10 % VAIKUTUS TULOSLASKELMAAN
31.12.2012		
EUR/USD	6 160	-560 / +684
EUR/RUB	22 813	-2 074 / +2 535

1 000 euroa	TRANSAKTIOPOSITIO	+/- 10 % VAIKUTUS TULOSLASKELMAAN
31.12.2011		
EUR/USD	1 561	-142 / +173
EUR/RUB	5 822	-529 / +647

Rahoituksen hankinta- ja likviditeettiriski

Konsernin pyrkimyksenä on optimoida likvidien varojen käyttö liiketoimintojen rahoittamisessa sekä minimoida korkokulut ja muut rahoituskustannukset. Konsernirahoitus vastaa konsernin kokonaislikviditeetin hallinnasta sekä huolehtii, että käytettävissä on riittävät rahoituslimiitit ja riittävä määrä eri rahoituslähteitä. Lisäksi se varmistaa, että konsernin velkojen ja luottolimiittien erääntymisprofiili jakautuu riittävän tasaisesti useille eri vuosille rahoituspolitiikan mukaisesti. Konsernin likviditeetin hallinta perustuu kuukausittain tehtävään rahoitusennusteeseen sekä päivittäiseen kassasuunnitteluun. Likviditeettilyijäämän kokoaminen toteutetaan sisäisillä talletuksilla ja konsernitilien avulla.

Rahoituspolitiikan mukaisesti konsernin likviditeettireservin tulee kaikkina aikoina vastata konsernin kokonaislikviditeettitarvetta, ja sen tulee olla nostettavissa viiden pankkipäivän sisällä ilman lisämaksuja. Konsernin kokonaislikviditeettitarve koostuu päivittäisen operatiivisen liiketoiminnan likviditeettitarpeesta, riskilisätarpeesta ja strategisesta likviditeettitarpeesta.

Liiketoiminnan kausiluontoisuuden vuoksi kausiluototuksen merkitys on suuri. Kausivaihtelun vaikutusta lyhytaikaiseen likviditeettiin hallitaan käyttämällä yritystodistusohjelmaa ja sitovia rahoituslimiittejä sekä luotollisia tilejä. Konsernin yritystodistusohjelman koko on 300 miljoonaa euroa (300 milj. euroa), josta käytössä 31.12.2012 oli 86,8 miljoonaa euroa (119,9 milj. euroa). Konsernilla oli käyttämättä vuoden lopussa yhteismäärältään 139,6 miljoonaa euroa (140,7 milj. euroa) sitovia luottolimiittejä. Likvidien varojen määrä 31.12.2012 oli 93,9 miljoonaa euroa (30,4 milj. euroa).

Rahoitusvelkojen ja johdannaisten sopimuksiin perustuvat kassavirrat

1 000 euroa	2013	2014	2015	2016	2017	2018–	YHTEENSÄ
31.12.2012							
Korolliset velat	239 393	107 025	13 160	11 027	6 673	8 022	385 300
Korkojohdannaiset	915	374	274	275	274	141	2 252
Valuuttajohdannaiset							
Maksettavat rahavirrat	93 428						93 428
Saatavat rahavirrat	–92 930						–92 930
Hyödykejohdannaiset							
Maksettavat rahavirrat	421	161	162	134			878
Saatavat rahavirrat	–272						–272
Muut rahoitusvelat	183 653	6 245	1 380				191 278
Ostovelat	110 931						110 931
Annetut takaukset	11 190					254	11 444
	546 729	113 805	14 975	11 437	6 948	8 416	702 309

1 000 euroa	2012	2013	2014	2015	2016	2017–	YHTEENSÄ
31.12.2011							
Korolliset velat	246 178	74 382	101 147	11 032	8 903	11 261	452 903
Korkojohdannaiset	891	460	70				1 421
Valuuttajohdannaiset							
Maksettavat rahavirrat	71 076						71 076
Saatavat rahavirrat	–69 928						–69 928
Hyödykejohdannaiset							
Maksettavat rahavirrat							
Saatavat rahavirrat	–159						–159
Muut rahoitusvelat	176 071	2 011	341	524			178 948
Ostovelat	101 127						101 127
Annetut takaukset	5 533	11 190				254	16 977
	530 789	88 044	101 558	11 556	8 903	11 515	752 365

Luottoriski

Luottoriski syntyy tilanteessa, jossa vastapuoli ei täytä sopimuksen mukaisia velvoitteitaan aiheuttaen toiselle osapuolelle taloudellisen tappion. Lemminkäinen on määritellyt asiakassuhteiden luottopolitiikan, jonka päämääränä on lisätä kannattavaa myyntiä luottoriskit ennakoita tunnistamalla ja halliten. Pääosa liiketoiminnasta perustuu vakiintuneisiin, luotettaviin asiakassuhteisiin sekä alalla yleisesti noudatettaviin sopimusehtoihin. Luottopolitiikka määrittelee Lemminkäinen-konsernille luottokauppaa ja perintää koskevat vähimmäisvaatimukset. Luottoriskien määrittelijänä toimii konsernin luotonvalvonta, ja luottoriskien hallinnasta vastaavat liiketoimintayksiköt. Vallitsevassa taloudellisessa tilanteessa luotonvalvonnan merkitys on korostunut, ja luotonvalvonnan prosesseja on yhteisössä yhä tehostettu muun muassa uudistamalla yhtiön luottopolitiikka.

Konserni altistuu luottoriskille konsernin myyntisaatavien, talletusten ja johdannaisiin liittyvien saamisten kautta. Luottoriskin enimmäismäärä on edellä mainittujen erien yhteenlaskettu tasearvo. Myyntisaatavien määrä ja erääntyminen on esitetty seuraavassa taulukossa. Konsernilla ei ole merkittäviä luottoriskikeskittymiä, myyntisaatatavat jakautuvat usean eri asiakkaan kesken usealle markkina-alueelle. Sopimuksen tehnyt liiketoimintayksikkö seuraa saatavatilannetta aktiivisesti. Mikäli liiketoimintayksiköt neuvottelevat saatavien ehdoista uudelleen, se tapahtuu konsernin luottopolitiikan vaatimusten mukaisesti. Luottotappioriskiä voidaan pienentää vakuuksilla, pääsääntöisesti pankkitakauksilla ja pankkitalletuksilla. Lemminkäisen luottotappiot ovat olleet toiminnan laajuuteen nähden vähäiset. Merkittävimmät riskit liittyvät toimintaan Venäjällä, ja pääsääntönä Venäjän projekteissa on rakentaminen ainoastaan ennakkomaksuja vastaan. Mikäli luottotappioriskiä poikkeuksellisesti otetaan, se on aina ennakoita suhteutettu kyseisen hankkeen kateodotuksiin. Luottotappioiksi kirjataan oikeudelliseen perintään siirretyt saamiset.

Konsernirahoitus vastaa konsernin kassavaroihin, rahoituslaitoksiin ja muihin rahoitustransaktioihin liittyvästä vastapuoli- ja luottoriskien hallinnasta. Konserni altistuu vastapuoliriskille sijoittaessaan likvidejä varojaan ja käyttäessään johdannaisinstrumentteja. Likvidit varat sijoitetaan lyhytaikaisiin pankkitalletuksiin ja vakavaraisten yhteistyöpankkien liikkeeseenlaskemisiin sijoitustodistuksiin sekä hyvän luottoluokituksen omaavien yritysten yritystodistuksiin. Rahoituspolitiikka määrittää hyväksytyt vastapuolet ja niiden kriteerit. Vuoden 2012 lopussa vastapuoliriskiä pidettiin pienenä.

Myyntisaatavien ikäjakauma

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Erääntymättömät	155 374	218 297
1–30 päivää erääntyneet	25 260	26 923
31–60 päivää erääntyneet	4 203	7 347
61–90 päivää erääntyneet	2 071	4 033
yli 90 päivää erääntyneet	7 236	8 541
	194 144	265 141

Hyödykehintariski

Konsernin päällistystoimintaan liittyy bitumin hintariski. Bitumin hinta määräytyy öljyn maailmanmarkkinahinnan mukaisesti. Bitumin hintariskiltä on suojauduttu kiintein ostohinnoin, myyntisopimusten hintaklausuulein ja johdannaisin, joihin ei ole sovellettu suojauslaskentaa. Konserniyrityksissä oli tilinpäätöspäivänä bitumijohdannaisilla suojattuna yhteensä 40 000 Mt (7 600 Mt) bitumiostoja.

Pääoman ja pääomarakenteen hallinta

Pääomalla tarkoitetaan Lemminkäinen-konsernin taseen osoittamaa omaa pääomaa ja korollista vierasta pääomaa.

Lemminkäinen-konsernin pääoman hallinnalla pyritään varmistamaan kustannustehokkaasti konsernin liiketoiminta-alueiden toimintaedellytysten säilyminen kilpailukykyisellä tasolla kaikissa suhdannetilanteissa, riittävä riskikantokyky muun muassa rakennusurakoinnissa sekä hyvä osingonmaksu- ja velkojenhoitokyky.

Konsernin korollisen vieraan pääoman määrään vaikuttavat muun muassa liiketoiminnan laajuus, tuotannon kausivaihtelut, yritysostot, investoinnit tuotantokalustoon, -rakennuksiin ja rakennusmaahan tai näiden myynnit. Yhtiö seuraa jatkuvasti velan määrää, korollisen nettovelan suhdetta käyttökatteseen sekä omavaraisuusastetta.

Joihinkin konsernin rahoitusjärjestelyihin liittyy kaksi neljännesvuosittain tarkasteltavaa ja neljän edeltävän vuosineljänneksen keskiarvona laskettavaa taloudellista tunnuslukukovenanttia: nettovelan ja käyttökattteen suhdeluku sekä omavaraisuusaste. Kovenanttiehdot on tilikaudella täytetty.

Lemminkäinen vahvisti vakavaraisuuttaan ja rahoitusasemaansa laske-malla katsauskaudella liikkeeseen 70 miljoonan euron oman pääoman ehtoisen joukkovelkakirjalainan. Tämä niin sanottu hybridilaina luokitellaan yhtiön omaan pääomaan kuuluvaksi, mutta velkakirjan haltijalla ei ole osakkeenomistajalle kuuluvia oikeuksia, eikä se laimenna yhtiön osakkeenomistajien omistusta. Lainan on vakuudeton ja muita velkasitoumuksia heikommassa etuoikeusasemassa. Lainalla ei ole eräpäivää, mutta yhtiöllä on oikeus lunastaa se takaisin oman harkinnan mukaan aikaisintaan neljän vuoden kuluttua liikkeeseenlaskusta.

Yhtiö seuraa pääoman kehitystä myös sijoitetun pääoman tuottoasteella. Hyvänä tuottona pidetään keskimäärin 18 prosenttia ylittävää tasoa pitkällä aikavälillä. Sijoitetun pääoman tuottoaste vuonna 2012 oli 10,7 prosenttia (10,8 %).

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Korolliset velat	371 203	431 611
Likvidit varat	93 946	30 395
Korollinen nettovelka	277 257	401 216
Oma pääoma yhteensä	450 772	350 401
Omavaraisuusaste, %	38,0	30,8
Nettovelkaantumisaste, %	61,5	114,5
Sijoitetun pääoman tuotto, %	10,7	10,8

32 JOHDANNAISINSTRUMENTIT

1 000 euroa	NIMELLIS- ARVO	KÄYPÄ ARVO POSITIIVINEN	KÄYPÄ ARVO NEGATIIVINEN	KÄYPÄ ARVO NETTO
31.12.2012				
Valuuttajohdannaiset	93 698	105	-387	-282
Korkojohdannaiset	61 460		-1 126	-1 126
Hyödykejohdannaiset	17 230	270	-832	-563

1 000 euroa	NIMELLIS- ARVO	KÄYPÄ ARVO POSITIIVINEN	KÄYPÄ ARVO NEGATIIVINEN	KÄYPÄ ARVO NETTO
31.12.2011				
Valuuttajohdannaiset	70 977	105	-928	-823
Korkojohdannaiset	35 740		-1 508	-1 508
Hyödykejohdannaiset	3 493	159		159

Johdannaisinstrumentin käypä arvo on tilinpäätöspäivän markkinahinnan perusteella laskettu voitto tai tappio sopimuksen sulkemisesta.

Kaikkiin johdannaisiin ei ole sovellettu IFRS-standardien tarkoittamaa suojauslaskentaa. Siitä huolimatta myös nämä johdannaissopimukset on solmittu suojaamistarkoituksessa. Johdannaiset on solmittu vähentämään liiketoiminnan riskejä sekä suojaamaan valuuttamääräisiä tase-eriä. Suojauslaskennan ulkopuolella olevien johdannaisten käyvän arvon muutokset on kirjattu tulospäätöksen niiden luonteen mukaisesti joko rahoituseriin tai liiketoiminnan muihin tuottoihin ja -kuluihin.

33 LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTOJEN OIKAISUT

1 000 euroa	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Poistot ja arvonalentumiset	40 983	35 177
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista	-1 064	-1 867
Suoriteperusteisesti kirjatut rahoitustuotot ja -kulut	21 086	18 955
Varausten muutos	93	258
Eläkevelvoitteiden muutos	-2 895	3 031
Luottotappiot myyntisaamisista	2 752	174
Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot sekä muut tuotot ja kulut joihin ei liity maksua	-4 606	-5 479
Muuntoerot	671	-649
	57 020	49 599

34 MUUT VUOKRASITOUKSET

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Peruuttamattomien vuokrasopimusten vähimmäisvuokrat		
Vuoden tai sitä lyhyemmän ajan kuluessa	14 951	12 983
Yli yhden, mutta enintään viiden vuoden kuluessa	30 388	30 796
Yli viiden vuoden kuluttua	16 955	13 397
	62 294	57 175
Muut vuokrasitoumukset sisältävät leasingvastuita seuraavasti		
Vuoden tai sitä lyhyemmän ajan kuluessa	8 722	6 465
Yli yhden, mutta enintään viiden vuoden kuluessa	11 320	10 936
Yli viiden vuoden kuluttua	7 677	357
	27 719	17 758

Peruuttamattomat vuokrasitoumukset ovat pääosin kiinteistöjen ja leasing-koneiden vuokrasopimuksia.

35 VAKUUKSET JA VASTUUSITOUKSET

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Omasta puolesta annetut pantit		
Pantatut talletukset	19	17
Muiden puolesta annetut pantit		
Pantatut arvopaperit		90
Annetut pantit yhteensä	19	107
Takaukset		
Osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta	17 887	20 337
Työyhteisliittymien ja kiinteistöyhtiöiden puolesta	13 331	18 863
	31 217	39 200
Investointien ostositoumukset	5 346	7 154

36 EHDOLLISET VELAT

Korkein hallinto-oikeus (KHO) määräsi vuonna 2009 kotimaisille asfalttialan yrityksille kilpailulainsäädännön rikkomuksista seuraamusmaksun.

Syyskuun 2012 lopun jälkeen 12 uutta kuntaa ovat nostaneet kanteita, minkä vuoksi käräjäoikeudessa oli vuoden 2012 lopussa vireillä yhteensä 52 kunnan ja Suomen valtion (Liikennevirasto) Lemminkäistä ja muita asfalttialan yhtiöitä vastaan nostamat vahingonkorvauskanteet. Kantajat katsovat, että kilpailunrajoituksilla on aiheutettu niille vahinkoa. Uusien kanteiden pääomamäärä on noin 6,7 miljoonaa euroa, jolloin Lemminkäistä vastaan esitettyjen kannevaatimusten pääomamäärä on tällä hetkellä yhteensä noin 129 miljoonaa euroa. Kanteissa esitetyt vaatimukset ovat määriltään ja perusteiltaan toisistaan poikkeavia.

KHO:n vuonna 2009 antama päätös ei merkitse sellaisenaan, että Lemminkäinen tai jotkin muut asfalttialan yhtiöt olisivat aiheuttaneet asfalttiurakoiden tilaajille vahinkoa. Päätös ei koske niitä yksittäisiä urakkasopimuksia, joihin kantajat ovat ilmoittaneet vetoavansa vaatimustensa tueksi.

Päätös ei koske myöskään yksittäisten urakoiden hinnoittelua, eikä KHO ole tutkinut väitettä, jonka mukaan urakoissa olisi peritty markkinahinnasta poikkeavaa ns. ylihintaa.

Lähtökohtaisesti Lemminkäinen pitää vahingonkorvauskanteita perusteettomina. Kanteet käsitellään käräjäoikeuden määräämässä järjestyksessä ja aikataulussa. Oikeudenkäyntien pääkäsittelyt alkoivat 38 kunnan sekä Liikenneviraston kanteiden osalta syyskuussa 2012, ja niiden on alustavasti suunniteltu jatkuvan huhtikuulle 2013 asti. Kyseisissä 39 kanteessa esitettyjen kannevaatimusten pääomamäärä on noin 121 miljoonaa euroa. Muiden 14 kanteen osalta pääkäsittelyjen alkamisajankohtaa ei ole vielä määritetty. Päätösten antamisajankohdat eivät vielä ole tiedossa.

37 LÄHIPIIRITAPAHTUMAT

Lemminkäinen-konsernin lähipiiriin kuuluvat osakkuus- ja yhteisyritykset sekä johtoon kuuluvat avainhenkilöt mukaan lukien heidän läheiset perheenjäsenensä. Johdon avainhenkilöihin kuuluvat yhtiön hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja, johtoryhmän jäsenet ja sisäisen tarkastuksen päällikkö.

Liiketoimet lähipiirin kanssa

1 000 euroa	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Tavaroiden ja palveluiden myynti		
Osakkuus- ja yhteisyrityksille	3 903	635
Johdon avainhenkilön perheenjäsenen määräysvallassa olevalle yritykselle	200	
	4 103	635
Tavaroiden ja palveluiden osto		
Osakkuus- ja yhteisyrityksiltä	14 429	13 565

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Tavaroiden/palveluiden ostoista/myynneistä aiheutuvat loppusaldot		
Myyntisaamiset		
Osakkuus- ja yhteisyrityksiltä	2 200	1
Johdon avainhenkilön perheenjäsenen määräysvallassa olevalta yritykseltä	200	
	2 400	1
Ostovelat		
Osakkuus- ja yhteisyrityksille	218	611

Konsernilla ei ollut 31.12.2012 lainasaamisia osakkuus- ja yhteisyrityksiltä (0,1 milj. euroa). Lähipiirittoimet osakkuus- ja yhteisyritysten kanssa ovat pääosin asfalttiurakoita ja kiviainestoitimuksia. Lähipiirittoimi johtoon kuuluvan avainhenkilön perheenjäsenen määräysvallassa olevan yrityksen kanssa on markkinaehtoinen rakennuspalvelun myynti. Luettelo sijoituksista tytär- ja osakkuus- ja yhteisyrityksiin löytyy liitetiedosta 38 ja osakkuus- ja yhteisyritysten lisätietoja liitetiedosta 10.

Johtoon kuuluvien avainhenkilöiden palkitseminen

Yhtiö oikaisee aiemmin virheellisesti esittämänsä vuoden 2011 johtoon kuuluvien avainhenkilöiden palkitsemistietoa. Oikaisu koskee lyhytaikaisista työsuhte-etuuksista tilikaudella kuluksi kirjattua määrää, jonka raportointiin olevan 2,1 miljoonaa euroa vuonna 2011. Oikaistu määrä on 2,4 miljoonaa euroa. Oikaisu koskee ainoastaan tämän liitetiedon vertailukauden lukua, eikä sillä ole vaikutusta tuloslaskelman tai taseen eriin, eikä muihin liitetietoihin.

Johtoon kuuluvien avainhenkilöiden palkkioista, palkoista ja muista lyhytaikaisista työsuhte-etuuksista yhtiö kirjasi vuonna 2012 sosiaaliturvakulua 0,7 miljoonaa euroa (0,4 milj. euroa). Sosiaaliturvakulut eivät sisälly alla olevassa taulukossa esitettyihin kuluihin. Taulukossa esitetyt summat ovat suoritteperusteisia.

1 000 euroa	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Lyhytaikaiset työsuhte-etuudet ¹⁾	2 793	2 422
Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet	752	839
Osakeperusteiset maksut	250	225
	3 794	3 485

¹⁾ Vuoden 2012 luku sisältää arvioihin perustuvat tulospalkkiot.

Hallituksen jäsenten palkitseminen

Lemminkäinen Oyj:n yhtiökokous valitsee vuosittain hallituksen jäsenet ja päättää heidän palkkionsa. Palkkiot maksetaan kokonaan rahana. Jäsenten toimikausi kestää seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättymiseen asti.

Lemminkäisen hallituksen jäsenet eivät kuulu osakepohjaiseen palkkiojärjestelmään, eivätkä hallituksen jäsenet ole työsuhteessa Lemminkäiseen.

Vuoden 2012 varsinainen yhtiökokous päätti hallituksen puheenjohtajan palkkioksi 10 000 euroa kuukaudessa (10 000 euroa) ja hallituksen jäsenten palkkioksi 3 000 euroa kuukaudessa (3 000 euroa). Lisäksi hallituksen jäsenille maksetaan 500 euron kokouspalkkio (500 euroa).

Tarkastusvaliokunnan puheenjohtajalle maksetaan 1 000 euron (1 000 euroa) ja jäsenille 500 euron (500 euroa) kokouskohtainen palkkio valiokunnan kokouksista.

Johdon palkitseminen

Lemminkäisen hallitus päättää toimitusjohtajan ja konsernin johtoryhmän peruspalkasta ja luontoiseduista sekä lyhyen ja pitkän aikavälin palkitsemisesta palkitsemisvaliokunnan esityksen pohjalta.

Lemminkäisen hallitus päättää vuosittain johdon lyhyen ja pitkän aikavälin palkitsemisen mittarit ja niiden tavoitearvot, joilla pyritään tukemaan strategisten tavoitteiden saavuttamista. Hallitus päättää toimitusjohtajan esityksen pohjalta mittareiden mukaisten tavoitteiden saavuttamisesta sekä palkkioiden määrän.

Hallituksen hyväksymän johdon palkka- ja palkitsemispolitiikan mukaisesti toimitusjohtajan, konsernin johtoryhmän ja muun johdon palkat koostuvat

kiinteästä peruspalkasta, luontoiseduista, muista eduista, vuosittaisista lyhyen aikavälin kannustimista (tulospalkkio) sekä pitkän aikavälin osakepalkkiojärjestelmistä ja eläkejärjestelyistä.

Lyhytaikaiset työsuhte-etuudet

Kiinteällä peruspalkalla tarkoitetaan henkilön kuukausittaista rahapalkkaa, joka määräytyy tehtävän vaativuuden sekä tehtävää hoitavan henkilön kokemuksen ja suoriutumisen mukaan. Autoedun, matkapuhelinedun ja ravintoedun lisäksi johdolla on laajennetut vakuutukset vapaa-ajan tapaturmille sekä matkustamiseen. Kokonaispalkan käsite kattaa kiinteän peruspalkan ja luontoisedut.

Tulospalkitseminen

Johdon lyhyen aikavälin palkitseminen perustuu vuosittaiseen tulospalkkiomahdollisuuteen. Tulospalkkion suuruus riippuu vuoden alussa määritellyjen taloudellisten ja toiminnallisten tulospalkkiotavoitteiden toteutumisesta. Lemminkäisen johto on jaettu neljään tulospalkkioryhmään, jotka määrittelevät kunkin henkilön maksimitulospalkkioprosentin. Henkilön tulospalkkioryhmän määräytyminen perustuu organisaatiotasoon sekä tehtävän vaativuuteen ja liiketoiminnalliseen vaikuttavuuteen.

Vuonna 2012 johdon tulospalkkion suuruus perustui konsernin tulokseen ennen veroja sekä muiden kasvu- ja kehittämistavoitteiden, kuten käyttö pääoman tehostamiseen liittyvien tavoitteiden toteutumiseen. Johtoryhmän toimialajohtajien tulospalkkiot perustuivat lisäksi kunkin toimialan liikevoittoon. Tulospalkkiotavoitteiden toteutumista seurattiin puolivuositain. Toimitusjohtajan maksimitulospalkkio oli 80 % ja johtoryhmän muiden jäsenten 60 % vuotuisesta rahapalkasta.

Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet

Vuoden 2010 alusta alkaen toimitusjohtajan ja Lemminkäisen johtoryhmän jäsenten lisäeläkejärjestelyt pohjautuvat maksuperusteiseen käytäntöön sekä vapaakirjan ansaitsemiseen. Maksun suuruus määräytyy prosentteina vuosipalkasta. Toimitusjohtajalla on oikeus siirtyä eläkkeelle 60 vuotta täytettyään. Konsernin muilla johtoryhmän jäsenillä on oikeus siirtyä eläkkeelle vanhan järjestelyn mukaisesti 60 vuotta täytettyään tai 15.9.2011 voimaantulleeseen järjestelyn mukaan 63 vuotta täytettyään.

Muut pitkäaikaiset etuudet

Vuosina 2012 ja 2011 ei ole kirjattu kuluja muihin pitkäaikaisiin etuihin.

Irtisanomisen yhteydessä suoritettavat etuudet

Lemminkäisen toimitusjohtajasopimuksen irtisanomisaika on kuusi kuukautta. Mikäli yhtiö irtisanoa sopimuksen, on toimitusjohtajalla sopimuksen päättyessä oikeus kertakaikkiseen erokorvaukseen, joka vastaa 18 kuukauden rahapalkkaa sopimuksen päättymishetkellä. Vuosina 2012 ja 2011 ei kirjattu irtisanomisista syntyneitä etuuksia.

Osakeperusteiset maksut

Pitkän aikavälin palkitsemiseen Lemminkäisellä on käytössä osakepohjainen kannustinjärjestelmä, jossa on kolme ansaintajaksoa: kalenterivuodet 2010, 2011 ja 2012. Palkitsemisen sitouttamisjakso on kaksi vuotta. Hallitus päättää ansaintajakson ansaintakriteerit ja niille asetettavat tavoitteet kunkin ansaintajakson alussa. Vuonna 2012 osakepalkkiojärjestelmän ansaintakriteereinä olivat konsernin sijoitetun pääoman tuotto ja omavaraisuusaste. Hallitus päättää osakkeiden jakautumisesta avainhenkilöille.

38 OSAKKEET JA OSUUDET

YHTIÖ	KONSERNIN OMISTUSOSUUS, %	EMOYHTIÖN OMISTUSOSUUS, %	EMOYHTIÖN OMISTUSOSUUS, KPL	EMOYHTIÖN OMISTUSOSUUS, KIRJANPITOARVO FAS, 1 000 EUROA	MUIDEN KONSERNI- YRITYSTEN OMISTUSOSUUS / KIRJANPITOARVO FAS, 1 000 EUROA
31.12.2012					
Konserniyritysosakkeet					
Lemcon Networks Oy, Helsinki	100,0	100,0	392 000	2 383	
Lemminkäinen Infra Oy, Helsinki	100,0	100,0	1 338	36 711	
Lemminkäinen Talo Oy, Helsinki	100,0	100,0	2 183 663	73 922	
Lemminkäinen Talotekniikka Oy, Espoo	100,0	100,0	2 138 147	43 018	
UAB Lemcon Vilnius, Liettua	100,0	100,0			
UAB Lemminkäinen Lietuva, Liettua	99,9	99,9	3 747 989	3 529	
ZAO Lemruf, Venäjä	100,0	100,0	12	3	
Asfalt Remix AS, Norja	75,0				5 614
Commercial Tower North Inc., Yhdysvallat	100,0				412
ICM International Construction Management, Unkari	100,0				684
ICS "Lemminkäinen Infra Oy" SRL, Moldova	100,0				
Lembet Oy, Helsinki	100,0				5
Lemcon (Philippines) Inc, Filippiinit	100,0				222
Lemcon (Thailand) Ltd, Thaimaa	100,0				51
Lemcon Argentina S.R.L, Argentiina	100,0				5
LEMCON Baumanagement GmbH, Saksa	100,0				26
Lemcon Canada Ltd, Kanada	100,0				1
Lemcon Chile Ltda, Chile	100,0				15
Lemcon Columbia Ltda, Kolumbia	100,0				3
Lemcon do Brasil Ltda, Brasilia	100,0				22
LEMCON ECUADOR SA, Ecuador	100,0				1
Lemcon Építőipari Kft, Unkari	100,0				28
Lemcon HR Oy, Helsinki	100,0				60
Lemcon Network Services Ltd, Iso-Britannia	100,0				19
Lemcon Networks Mexico S.de R.L.De C.V. Meksiko	100,0				
Lemcon Norge As, Norja	100,0				12
Lemcon Pte Ltd, Singapore	100,0				7
Lemcon Servicos de Planejamento de Engenharia Ltda, Brasilia	100,0				20
Lemcon USA Corporation, Yhdysvallat	100,0				1
Lemcon Venezuela C.A., Venezuela	100,0				8
Lemminkäinen Co., Ltd, Kiina	100,0				72
Lemminkäinen A/S, Tanska	100,0				18 972
Lemminkäinen Anlegg AS, Norja	90,1				4 169
Lemminkäinen Construction (India) Private Limited, Intia	100,0				853
Lemminkäinen Eesti AS, Viro	91,7				5 391
Lemminkäinen Ehitus As, Viro	100,0				3
Lemminkäinen Industri AS, Norja	100,0				269
Lemminkäinen Norge AS, Norja	100,0				11 799

YHTIÖ	KONSERNIN OMISTUSOSUUS, %	EMOYHTIÖN OMISTUSOSUUS, %	EMOYHTIÖN OMISTUSOSUUS, KPL	EMOYHTIÖN OMISTUSOSUUS, KIRJANPITOARVO FAS, 1 000 EUROA	MUIDEN KONSERNI- YRITYSTEN OMISTUSOSUUS/ KIRJANPITOARVO FAS, 1 000 EUROA
Lemminkäinen Polska Sp.Z O.O, Puola	100,0				1 576
Lemminkäinen PPP Oy, Kuopio	100,0				3
Lemminkäinen Sverige Ab, Ruotsi	100,0				12
Lemminkäinen International Oy, Helsinki	100,0				5
Lemminkäinen Russia Oy, Helsinki	100,0				155
Lohketööd Oy, Salo	91,7				3
Maanrakennusliike Helander Oy, Loviisa	100,0				255
OOO Lemminkäinen Invest, Venäjä	100,0				2 284
OOO Lemminkäinen Service, Venäjä	100,0				13
OOO Lemminkäinen Stroy, Venäjä	100,0				864
Oü Järva Paas, Viro	47,7				3
Pasila Telecom Oy, Helsinki	100,0				8
PT Lemcon Networks, Indonesia	100,0				75
Rekab Entreprenad Ab, Ruotsi	80,0				243
SIA Lemminkäinen Latvija, Latvia	100,0				1 835
Tekmanni RusService Oy, Espoo	100,0				3
Tekmen SPB, Venäjä	100,0				287
Tolarock Oy, Kajaani	100,0				3 048
ZAO Lemminkäinen Dor Stroi, Venäjä	100,0				544
ZAO Lemminkäinen Rus, Venäjä	100,0				20 829
Yhteensä				159 565	80 787
Yhteisyritysosakkeet					
Genvej A/S, Tanska	50,0				201
Lemcon Likusasa Africa Pty, Etelä-Afrikka	50,0				
Martin Haraldstad AS, Norja	50,0				837
Nordasfalt AS, Norja	50,0				646
Ullensaker Asfalt ANS, Norja	50,0				612
Yhteensä					2 297
Osakkuusyhtiösakkeet					
Finavo Oy, Helsinki	47,5				1
NHK Rakennus Oy, Helsinki	35,0				622
Vuokatin Betoni Oy, Sotkamo	33,1				13
Yhteensä					637
Muut osakkeet ja osuudet					
Asunto-osakkeet				327	209
Kiinteistöosakkeet				793	3 066
Muut osakkeet ja osuudet				556	1 020
Yhteensä				1 676	4 294

Emoyhtiön tuloslaskelma (FAS)

1 000 euroa	Liite	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Liikevaihto	1	38 337	32 307
Valmistus omaan käyttöön		1 757	290
Liiketoiminnan muut tuotot	2	38 179	4 216
Materiaalit ja palvelut	3	-76	320
Henkilöstökulut	4	21 981	20 048
Poistot	5	4 421	3 112
Liiketoiminnan muut kulut		24 184	25 718
Liikevoitto/-tappio		27 764	-12 385
Rahoitustuotot ja -kulut	6	-3 727	3 990
Tulos ennen satunnaisia eriä		24 036	-8 395
Satunnaiset erät	7	19 400	22 900
Tulos ennen veroja		43 436	14 505
Välittömät verot	8	-1 455	-1 321
Tilikauden tulos		41 981	13 184

Emoyhtiön tase (FAS)

1 000 euroa	Liite	31.12.2012	31.12.2011
VASTAAVAA			
Pysyvät vastaavat	9		
Aineettomat hyödykkeet		16 953	9 057
Aineelliset hyödykkeet		15 920	12 317
Osuudet saman konsernin yrityksissä		159 565	165 999
Muut sijoitukset		1 676	1 766
		194 115	189 139
Vaihtuvat vastaavat	10		
Muut pitkäaikaiset saamiset		1 700	4 264
Laskennallinen verosaaminen			1 755
Lyhytaikaiset saamiset		320 951	351 908
Rahoitusarvopaperit		59 020	
Rahat ja pankkisaamiset		8 299	1 073
		389 971	359 000
		584 086	548 140
VASTATTAVAA			
Oma pääoma	11		
Osakepääoma		34 043	34 043
Ylikurssirahasto		5 675	5 675
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto		61 309	60 997
Käyvän arvon rahasto		-421	-940
Edellisten tilikausien voitto		86 121	82 970
Tilikauden tulos		41 981	13 184
		228 707	195 929
Vieras pääoma	12		
Laskennallinen verovelka		1 215	1 358
Pitkäaikainen vieras pääoma		176 598	140 398
Lyhytaikainen vieras pääoma		177 566	210 456
		355 379	352 211
		584 086	548 140

Emoyhtiön rahavirtalaskelma (FAS)

1 000 euroa	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Liiketoiminnan rahavirta		
Tulos ennen satunnaisia eriä	24 036	-8 395
Oikaisut		
Suunnitelman mukaiset poistot	4 421	3 112
Rahoitustuotot ja -kulut	3 727	-3 990
Muut oikaisut	-38 921	18 586
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta	-6 737	9 313
Käyttöpääoman muutos		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys (-)/vähennys (+)	8 233	-14 227
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys (+)/vähennys (-)	626	2 934
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	2 123	-1 980
Maksetut korot ja muut rahoituskulut	-24 562	-20 208
Saadut osingot	241	5 761
Saadut korot ja muut rahoitustuotot	19 610	17 481
Maksetut välittömät verot	70	-105
Liiketoiminnan rahavirta	-2 518	949
Investointien rahavirta		
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-16 829	-6 421
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot	1 244	51
Investoinnit muihin sijoituksiin		-4
Luovutustulot muista sijoituksista		178
Ostetut tytäryhtiöosakkeet	-5	-5 842
Myydyt tytäryhtiöosakkeet	42 633	
Investointien rahavirta	27 042	-12 037
Rahoituksen rahavirta		
Pitkäaikaisten saamisten lisäys (-)/vähennys (+)	235	348
Saadut konserniavustukset	22 900	14 000
Konsernisaamisten/-velkojen muutos	22 712	-20 475
Lyhytaikaisten lainojen nostot	215 744	214 266
Lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksut	-246 249	-175 532
Pitkäaikaisten lainojen nostot	300 916	258 706
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut	-264 715	-273 937
Maksetut osingot	-9 820	-9 822
Rahoituksen rahavirta	41 723	7 553
Rahavarojen lisäys (+)/vähennys (-)	66 247	-3 535
Rahavarat tilikauden alussa	1 073	4 586
Yritysjärjestelyt		22
Rahavarat tilikauden lopussa	67 320	1 073

Emoyhtiön tilinpäätöksen laadintaperiaatteet 31.12.2012

Lemminkäinen Oyj:n tilinpäätös on laadittu Suomen kirjanpitolain mukaisesti (FAS).

ULKOMAANRAHAN MÄÄRÄISET ERÄT

Ulkomaanrahan määräiset tapahtumat on muutettu toimintavaluutaksi tapahtumapäivän kurssiin. Tilinpäätöshetkellä taseessa olevat saamiset ja velat on muunnettu tilinpäätöspäivän kurssiin.

RAHOITUSARVOPAPERIT

Rahoitusarvopaperit arvostetaan käypään arvoon ja niiden käyvän arvon muutokset kirjataan oman pääoman käyvän arvon rahastoon. Rahoitusarvopapereiden käyvät arvot lasketaan diskonttaamalla niistä tulevaisuudessa kertyvät kassavirrat nykyarvoon. Kun rahoitusarvopaperit myydään, niistä kirjatut käyvän arvon muutokset siirretään tuloslaskelman rahoituseriin.

JOHDANNAISINSTRUMENTIT JA SUOJAUSLASKENTA

Johdannaisinstrumentit on solmittu vähentämään liiketoiminnan riskejä sekä suojaamaan valuuttamääräisiä tase-eriä. Johdannaisinstrumentit arvostetaan käypään arvoon.

Valuuttajohdannaisilla suojaudutaan ennakoitujen valuuttamääräisten rahavirtojen muutokselta sekä valuuttamääräisten saamisten ja velkojen arvonmuutoksilta. Yhtiö on käyttänyt valuuttatermiinisopimuksia jotka arvostetaan tilinpäätöspäivänä käyttäen tilinpäätöspäivän valuuttatermiinikursseja.

Korkojohdannaisilla suojaudutaan korkotason vaihtelun aiheuttamilta muutoksilta yhtiön tulokseen, taseeseen ja rahavirtaan. Yhtiö on käyttänyt koronvaihtosopimuksia joiden käyvät arvot lasketaan diskonttaamalla sopimusten tulevat kassavirrat nykyarvoon.

Yhtiö on soveltanut rahavirran suojauslaskentaa joihinkin vaihtuvakorkoihin velkoihin. Suojaavien koronvaihtosopimusten käyvän arvon muutokset kir-

jataan oman pääoman käyvän arvon rahastoon siltä osin kuin suojaus on tehokas. Tehoton osuus kirjataan tuloslaskelman rahoituseriin. Omaan pääomaan kertyneet käyvän arvon muutokset siirretään tuloslaskelman rahoituseriin sillä kaudella kun suojauskohde vaikuttaa tulokseen.

Käyvän arvon muutokset johdannaisista jotka eivät ole suojauslaskennassa kirjataan tuloslaskelman rahoituseriin. Käyvän arvon muutokset on esitetty liitetietojen kohdassa 6.

KÄYTTÖOMAISUUDEN ARVOSTUS JA JAKSOTUS

Käyttöomaisuus on esitetty taseessa alkuperäiseen hankintamenuon vähennettynä taloudellisen pitoajan mukaan lasketuilla suunnitelmapoistoilla. Lisäksi joidenkin maa-alueiden, rakennusten ja osakkeiden arvoon sisältyy arvokorotuksia, joista ei ole tehty poistoja. Poistoajat ovat seuraavat:

- Rakennukset ja rakennelmat 10–40 vuotta
- Koneet ja kalusto 4–10 vuotta
- Muu käyttöomaisuus 4–10 vuotta

ELÄKEJÄRJESTELYT

Henkilöstön eläketurva lisäetuineen on vakuutettu eläkevakuutusyhtiössä.

VÄLITTÖMÄT VEROT

Tuloslaskelman veroihin on kirjattu tilikauden tuloksen perusteella lasketut verot, aikaisempien tilikausien verojen oikaisut sekä laskennallisen verovelan ja -saamisen muutos.

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot (FAS)

1 LIIKEVAIHTO MARKKINA-ALUEITTAIN

1 000 euroa	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Kotimaa	38 337	32 288
Pohjoismaat		19
Itä-Eurooppa ja Baltian maat		0
	38 337	32 307

2 LIIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT

1 000 euroa	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	38 158	43
Sulautumisvoitto		4 158
Muut	21	15
	38 179	4 216

3 MATERIAALIT JA PALVELUT

1 000 euroa	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Ulkopuolisilta ostetut palvelut	-76	320

4 HENKILÖSTÖÄ JA TOIMIELINTEN JÄSENIÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT

1 000 euroa	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	17 383	15 365
Eläkekulut	3 941	4 159
Muut henkilösivukulut	656	524
	21 981	20 048
Johdon palkat ja palkkiot		
Hallitusten jäsenet ja toimitusjohtaja	926	932
Henkilöstö keskimäärin		
Toimihenkilöitä	316	261
Hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan eläkesitoumukset		
Lemminkäinen Oyj:n toimitusjohtajan eläkeikä on 60 vuotta.		

5 POISTOT

1 000 euroa	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Aineettomat oikeudet	1 409	349
Muut pitkävaikutteiset menot	2 419	2 242
Rakennukset ja rakennelmat	436	343
Koneet ja kalusto	95	117
Muut aineelliset hyödykkeet	62	62
	4 421	3 112

6 RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT

1 000 euroa	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Osinkotuotot		
Saman konsernin yrityksiltä		5 760
Muilta	242	1
	242	5 761
Korko- ja muut rahoitustuotot		
Saman konsernin yrityksiltä	14 441	14 501
Muilta	6 823	4 137
	21 264	18 638
Korko- ja muut rahoituskulut		
Saman konsernin yrityksille	-1 452	-1 658
Muille	-23 781	-18 751
	-25 233	-20 409
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-3 727	3 990
Rahoitustuottoihin ja -kuluihin sisältyy seuraavia eriä		
Kurssivoitot ja -tappiot (netto)	-2 145	-1 426
Valuuttajohdannaisten käyvän arvon muutos (netto)	452	330
Korkojohdannaisten käyvän arvon muutos (netto)	-357	153
Suojauslaskennan voitot ja tappiot (netto)	-858	-1 069

7 SATUNNAISET ERÄT

1 000 euroa	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Satunnaiset tuotot, konserniavustukset	19 400	22 900

8 VÄLITTÖMÄT VEROT

1 000 euroa	1.1.–31.12.2012	1.1.–31.12.2011
Tuloverot tilikaudelta		
Tuloverot aikaisemmilta vuosilta	-97	-105
Laskennallisen verovelan muutos	-1 358	-1 215
	-1 455	-1 321

9 PYSYVÄT VASTAAVAT

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	4 718	1 684
Muut pitkävaikutteiset menot	2 978	4 848
Ennakkomaksut	9 258	2 526
	16 953	9 057
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	6 034	6 261
Rakennukset ja rakennelmat	9 354	5 345
Koneet ja kalusto	197	310
Muut aineelliset hyödykkeet	335	397
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat		5
	15 920	12 317
Sijoitukset		
Osuudet saman konsernin yrityksissä	159 565	165 999
Muut osakkeet ja osuudet	1 676	1 766
	161 241	167 765
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet		
Hankintameno 1.1.	3 663	2 014
Lisäykset	4 444	1 683
Vähennykset	-195	-33
Hankintameno 31.12.	7 912	3 663
Kertyneet poistot 31.12.	-3 194	-1 980
Kirjanpitoarvo 31.12.	4 718	1 684
Muut pitkävaikutteiset menot		
Hankintameno 1.1.	7 212	327
Lisäykset	549	6 886
Vähennykset	-49	
Hankintameno 31.12.	7 713	7 212
Kertyneet poistot 31.12.	-4 735	-2 364
Kirjanpitoarvo 31.12.	2 978	4 848
Ennakkomaksut		
Hankintameno 1.1.	2 526	4 759
Lisäykset	8 903	5 378
Vähennykset	-2 171	-7 611
Hankintameno 31.12.	9 258	2 526

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Aineelliset hyödykkeet		
Maa-alueet		
Hankintameno 1.1.	3 173	3 191
Vähennykset	-227	-18
Hankintameno 31.12.	2 947	3 173
Arvonkorotukset	3 087	3 087
Kirjanpitoarvo 31.12.	6 034	6 261
Rakennukset		
Hankintameno 1.1.	14 351	14 672
Lisäykset	4 461	
Vähennykset	-204	-320
Hankintameno 31.12.	18 608	14 351
Kertyneet poistot 31.12.	-11 632	-11 384
Arvonkorotukset	2 378	2 378
Kirjanpitoarvo 31.12.	9 354	5 345
Koneet ja kalusto		
Hankintameno 1.1.	1 008	1 052
Lisäykset		81
Vähennykset	-51	-125
Hankintameno 31.12.	957	1 008
Kertyneet poistot 31.12.	-760	-698
Kirjanpitoarvo 31.12.	197	310
Muut aineelliset hyödykkeet		
Hankintameno 1.1.	1 358	1 364
Vähennykset	-35	-5
Hankintameno 31.12.	1 323	1 358
Kertyneet poistot 31.12.	-989	-961
Kirjanpitoarvo 31.12.	335	397
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat		
Hankintameno 1.1.	5	
Lisäykset	298	5
Vähennykset	-303	
Hankintameno 31.12.		5
Sijoitukset		
Osuudet saman konsernin yrityksissä		
Hankintameno 1.1.	165 999	161 680
Lisäykset	6	5 842
Fuusiovähennys		-1 524
Vähennykset	-6 439	
Hankintameno 31.12.	159 565	165 999
Fuusioerotusta on kohdistettu saatujen tytäryhtiöosakkeiden hankintamenuun ja liiketoiminnan muihin tuottoihin.		

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Muut osakkeet		
Hankintameno 1.1.	1 690	1 986
Vähennykset	-90	-296
Hankintameno 31.12.	1 600	1 690
Arvonkorotukset	76	76
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 676	1 766
Arvonkorotukset		
Maa-alueet		
Arvo 1.1.	3 087	3 087
Arvo 31.12.	3 087	3 087
Rakennukset		
Arvo 1.1.	2 378	2 378
Arvo 31.12.	2 378	2 378
Osakkeet		
Arvo 1.1.	76	76
Arvo 31.12.	76	76

10 VAIHTUVAT VASTAAVAT

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Pitkäaikaiset saamiset		
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	1 700	
Lainasaamiset konsernin ulkopuolisilta		4 264
Laskennallinen verosaaminen		1 755
	1 700	6 019
Lyhytaikaiset saamiset		
Saamiset konsernin ulkopuolisilta		
Myyntisaamiset	357	220
Muut saamiset	7 944	189
Siirtosaamiset	1 396	669
	9 697	1 079
Saamiset saman konsernin yrityksiltä		
Myyntisaamiset	6	9 902
Muut saamiset	309 007	339 141
Siirtosaamiset	2 242	1 787
	311 255	350 830
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	320 951	351 908

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Siirtosaamisten erittely		
Korkosiirtosaamiset	60	249
Verosaaminen	3	
Henkilöstökulujen jaksotus	375	63
Rahoituskulujen jaksotus	124	309
Muut siirtosaamiset	834	48
	1 396	669

11 OMA PÄÄOMA

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Osakepääoma 1.1.	34 043	34 043
Osakepääoma 31.12.	34 043	34 043
Ylikurssirahasto 1.1.	5 675	5 675
Ylikurssirahasto 31.12.	5 675	5 675
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 1.1.	60 997	60 997
Lisäys	312	
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 31.12.	61 309	60 997
Käyvän arvon rahasto 1.1.	-940	-1 510
Suojausinstrumenttien arvomuutos	666	796
Rahoitusarvopapereiden arvomuutos	20	
Siirto laskennalliseen verovelkaan	-168	-226
Käyvän arvon rahasto 31.12.	-421	-940
Voitto edellisiltä tilikausilta 1.1.	96 154	92 792
Osingonjako	-9 825	-9 822
Tytäryhtiöiden hankinta	-209	
Voitto edellisiltä tilikausilta 31.12.	86 121	82 970
Tilikauden tulos	41 981	13 184
Oma pääoma yhteensä	228 707	195 929
Jakokelpoiset varat 31.12.	189 411	157 151

12 VIERAS PÄÄOMA

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Laskennallinen verovelka		
Arvonkorotuksista	1 358	1 441
Muut väliaikaiset erot	-143	
Verokannan muutos		-83
	1 215	1 358
Pitkäaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoituslaitoksilta	26 164	36 519
Eläkelainat	21 503	44 116
Joukkovelkakirjalainat	59 836	59 763
Oman pääoman ehtoinen laina	69 095	
	176 598	140 398
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoituslaitoksilta	15 267	12 696
Eläkelainat	22 759	22 759
Yritystodistukset	86 847	119 910
Ostovelat	1 448	1 847
Ostovelat konserniyrityksille		325
Siirtovelat konserniyrityksille	307	
Muut velat konserniyrityksille	38 543	42 525
Muut velat	3 051	3 195
Siirtovelat	9 343	7 200
	177 566	210 456
Siirtovelkojen erittely		
Korkosiirtovelat	3 100	1 543
Henkilöstökulujen jaksotus	5 111	5 477
Muut siirtovelat	1 132	180
	9 343	7 200

13 VAKUUDET JA VASTUUSITOUMUKSET

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
Muiden puolesta annetut pantit		
Pantatut arvopaperit		90
		90
Takaukset		
Konserniyritysten puolesta	371 118	334 574
Konsernin osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta	17 887	20 337
Työyhteensliittymien ja kiinteistöyhtiöiden puolesta	13 331	18 863
	402 335	373 774
Vuokravastuut		
Seuraavana vuonna maksettavat	7 181	6 938
Myöhemmin maksettavat	21 820	26 354
	29 001	33 292
Johdannaissopimukset		
Valuuttatermiinit		
Nimellisarvo	110 470	81 577
Käypä arvo	-372	-283
Koronvaihtosopimukset		
Nimellisarvo	57 174	28 597
Käypä arvo	-1 023	-1 313

Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut (IFRS)

MILJ. EUROA	2012	2011	2010 ¹⁾	2009	2008
Liikevaihto	2 267,6	2 183,9	1 829,6	1 965,5	2 477,4
Kansainvälinen liiketoiminta	897,3	780,3	543,5	527,6	676,7
% liikevaihdosta	39,6	35,7	29,7	26,8	27,3
Liikevoitto	50,1	44,0	29,6	23,2	117,6
% liikevaihdosta	2,2	2,0	1,6	1,2	4,7
Tulos ennen veroja	29,0	25,0	7,6	-10,2	85,4
% liikevaihdosta	1,3	1,1	0,4	-0,5	3,4
Emoyhtiön omistajille kuuluva osuus tilikauden tuloksesta	43,9	34,7	0,3	-26,2	51,7
% liikevaihdosta	1,9	1,6	0,0	-1,3	2,1
Pitkäaikaiset varat	340,7	351,0	315,1	301,6	290,1
Vaihto-omaisuus	494,4	448,5	376,0	374,7	398,2
Rahoitusomaisuus	465,3	443,3	370,9	375,2	722,1
Oma pääoma	450,4	348,7	325,2	267,4	309,9
Määräysvallattomien omistajien osuus	0,4	1,7	5,1	23,2	27,8
Korollinen vieras pääoma	371,2	431,6	375,5	399,1	586,5
Koroton vieras pääoma	478,4	460,7	356,2	361,7	486,2
Taseen loppusumma	1 300,4	1 242,8	1 062,0	1 051,5	1 410,4
Oman pääoman tuotto, %	11,0	10,5	0,4	-7,6	18,1
Sijoitetun pääoman tuotto, %	10,7	10,8	7,0	5,5	17,0
Omavaraisuusaste, %	38,0	30,8	35,0	30,7	26,0
Gearing, %	61,5	114,5	105,7	111,7	99,6
Korollinen nettovelka	277,3	401,2	349,2	324,7	336,4
Bruttoinvestoinnit	64,5	84,0	59,6	41,5	60,2
% liikevaihdosta	2,8	3,8	3,3	2,1	2,4
Tilaukanta 31.12.	1 443,9	1 400,4	1 226,4	1 064,5	1 064,5
Henkilöstö keskimäärin	8 180	8 421	8 314	8 626	9 776

Lemminkäinen on noudattanut raportoinnissaan 1.1.2010 lähtien IFRIC 15 -tulkintaohjetta Kiinteistöjen rakentamissopimukset. Myös vuoden 2009 vertailutiedot on laskettu tulkintaohjeen mukaisesti. Lopetetut toiminnot on oikaistu tuloslaskelman eristä siltä tilikaudelta, jona ne on luokiteltu lopetettuihin toimintoihin sekä sitä edeltävältä tilikaudelta.

¹⁾ Luvut sisältävät myytäväksi luokitellut omaisuuserät ja niihin liittyvät velat.

Osakekohtaiset tunnusluvut (IFRS)

	2012	2011	2010	2009	2008
Laimentamaton tulos /osake (EPS), euroa	2,04	1,77	0,02	-1,54	3,04
Laimennettu tulos /osake (EPS), euroa	2,03	1,77	0,02	-1,54	3,04
Oma pääoma /osake, euroa	23,02	17,75	16,55	15,71	18,21
Osinko/osake, euroa	0,6 ¹⁾	0,50	0,50	0,00	0,90
Osinko/tulos, %	26,9	28,3	yli sata	0,0	29,6
Efektiivinen osinkotuotto, %	4,2	2,7	1,9	0,0	6,9
Hinta/voitto-suhde (P/E)	7,0	10,6	1664,4	-15,7	4,3
Osakkeen kurssikehitys, euroa					
keskikurssi	16,48	22,86	24,73	21,38	27,40
alin kurssi	13,95	17,08	21,21	13,30	12,53
ylin kurssi	20,50	27,37	30,00	30,30	37,55
kurssi kauden lopussa	14,28	18,72	26,00	24,20	13,05
Osakekannan markkina-arvo, milj. euroa	280,6	367,8	510,8	411,9	222,1
Osakkeiden vaihto, 1 000 kpl	992	3 367	4 172	1 918	3 185
% kokonaismäärästä	5,1	17,1	21,8	11,3	18,7
Osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo, 1 000 kpl	19 565	19 645	19 124	17 021	17 021
Osakkeiden lukumäärä kauden lopussa, 1 000 kpl	19 650	19 645	19 645	17 021	17 021
Omat osakkeet, kpl	509				

Lemminkäinen on noudattanut raportoinnissaan 1.1.2010 lähtien IFRIC 15 -tulkintaohjetta Kiinteistöjen rakentamissopimukset. Myös vuoden 2009 vertailutiedot on laskettu tulkintaohjeen mukaisesti.

¹⁾ Hallituksen ehdotus yhtiökokoukselle

Tunnuslukujen laskentakaavat

SIJOITETUN PÄÄOMAN TUOTTO-%

$$\frac{\text{Tulos ennen veroja} + \text{rahoituskulut}}{\text{Oma pääoma yhteensä (keskimäärin)} + \text{korolliset velat (keskimäärin)}} \times 100$$

OMAN PÄÄOMAN TUOTTO-%

$$\frac{\text{Tilikauden tulos}}{\text{Oma pääoma yhteensä (keskimäärin)}} \times 100$$

OMAVARAISUUSASTE, %

$$\frac{\text{Oma pääoma yhteensä}}{\text{Taseen loppusumma} - \text{saadut ennakot}} \times 100$$

GEARING, %

$$\frac{\text{Korolliset velat} - \text{likvidit varat}}{\text{Oma pääoma yhteensä}} \times 100$$

KOROLLINEN NETTOVELKA

$$\text{Korolliset velat} - \text{likvidit varat}$$

HENKILÖSTÖ KESKIMÄÄRIN

$$\frac{\text{Tilikauden kuukausittaiset henkilöstömäärät yhteensä}}{\text{Tilikauden kuukausien lukumäärä}}$$

LAIMENTAMATON OSAKEKOHTAINEN TULOS

$$\frac{\text{Emoyhtiön omistajille kuuluva tilikauden tulos} - \text{suoriteperusteisesti lasketut oman pääoman ehtoisen lainan korot verovaikutuksella oikaistuna}}{\text{Ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo}}$$

LAIMENNETTU OSAKEKOHTAINEN TULOS

$$\frac{\text{Emoyhtiön omistajille kuuluva tilikauden tulos} - \text{suoriteperusteisesti lasketut oman pääoman ehtoisen lainan korot verovaikutuksella oikaistuna}}{\text{Ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo} + \text{laimentavat potentiaaliset kantaosakkeet}}$$

OMA PÄÄOMA/OSAKE

$$\frac{\text{Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva oma pääoma}}{\text{Ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo}}$$

OSINKO/OSAKE

$$\frac{\text{Tilikauden osingonjako}}{\text{Kokonaisosakemäärä} - \text{omat osakkeet}}$$

OSINKO/TULOS, %

$$\frac{\text{Tilikauden osingonjako}}{\text{Emoyhtiön omistajille kuuluva tilikauden tulos}} \times 100$$

EFEKTIIVINEN OSINKOTUOTTO, %

$$\frac{\text{Osinko/osake}}{\text{Tilikauden päätöskurssi}} \times 100$$

HINTA/VOITTO SUHDE (P/E)

$$\frac{\text{Tilikauden päätöskurssi}}{\text{Laimentamaton osakekohtainen tulos}}$$

OSAKEANTIOIKAISTU KESKIKURSSI

$$\frac{\text{Osakkeen euromääräinen kokonaisvaihto}}{\text{Tilikauden vaihdettujen osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä}}$$

OSAKEKANNAN MARKKINA-ARVO

$$\text{Ulkona olevien osakkeiden lukumäärä} \times \text{tilikauden päätöskurssi}$$

Hallituksen ehdotus emoyhtiön voittovarojen käytöstä

Emoyhtiö Lemminkäinen Oyj:n jakokelpoinen oma pääoma taseen 31.12.2012 mukaan on 189 410 593,17 euroa, josta voittovarot edellisiltä tilikausilta ovat 86 120 686,12 euroa ja tilikauden voitto 41 980 990,17 euroa. Lemminkäinen Oyj:n hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että yhtiö jakaisi 31.12.2012 päättyneeltä tilikaudelta osinkoa 0,60 euroa osaketta kohti eli yhteensä 11 789 800,20 euroa, jolloin voittovaroihin jää 116 311 876,09 euroa.

Helsingissä 6. päivänä helmikuuta 2013

Berndt Brunow

Juhani Mäkinen

Noora Forstén

Mikael Mäkinen

Kristina Pentti-von Walzel

Heikki Rätty

Timo Kohtamäki
toimitusjohtaja

Tilintarkastuskertomus

LEMMINKÄINEN OYJ:N YHTIÖKOKOUKSELLE

Olemme tilintarkastaneet Lemminkäinen Oyj:n kirjanpidon, tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1.–31.12.2012. Tilinpäätös sisältää konsernin taseen, tuloslaskelman, laajan tuloslaskelman, laskelman oman pääoman muutoksista, rahavirtalaskelman ja liitetiedot sekä emoyhtiön taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

HALLITUKSEN JA TOIMITUSJOHTAJAN VASTUU

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta ja siitä, että konsernitilinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot EU:ssa käyttöön hyväksyttyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti ja että tilinpäätös ja toimintakertomus antavat oikeat ja riittävät tiedot Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti. Hallitus vastaa kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä ja toimitusjohtaja siitä, että kirjanpito on lainmukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty.

TILINTARKASTAJAN VELVOLLISUUDET

Velvollisuutenamme on antaa suorittamamme tilintarkastuksen perusteella lausunto tilinpäätöksestä, konsernitilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta. Tilintarkastuslaki edellyttää, että noudatamme ammattieettisiä periaatteita. Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvä tilintarkastustapa edellyttää, että suunnittelemme ja suoritamme tilintarkastuksen hankkiaksemme kohtuullisen varmuuden siitä, onko tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa olennaista virheellisyttä, ja siitä, ovatko emoyhtiön hallituksen jäsenet tai toimitusjohtaja syyllistyneet tekoon tai laiminlyöntiin, josta saattaa seurata vahingonkorvausvelvollisuus yhtiötä kohtaan, taikka rikkoneet osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestystä.

Tilintarkastukseen kuuluu toimenpiteitä tilintarkastusevidenssin hankkimiseksi tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen sisältyvistä luvuista ja niissä esitettävistä muista tiedoista. Toimenpiteiden valinta perustuu tilintarkastajan harkintaan, johon kuuluu väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvan olennaisen

virheellisyysriskien arvioiminen. Näitä riskejä arvioidessaan tilintarkastaja ottaa huomioon sisäisen valvonnan, joka on yhtiössä merkityksellistä oikeat ja riittävät tiedot antavan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisen kannalta. Tilintarkastaja arvioi sisäistä valvontaa pystyäkseen suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta ei siinä tarkoituksessa, että hän antaisi lausunnon yhtiön sisäisen valvonnan tehokkuudesta. Tilintarkastukseen kuuluu myös sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuuden, toimivan johdon tekemien kirjanpidoillisten arvioiden kohtuullisuuden sekä tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yleisen esittämistavan arvioiminen.

Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntonne perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

LAUSUNTO KONSERNITILINPÄÄTÖKSESTÄ

Lausuntonamme esitämme, että konsernitilinpäätös antaa EU:ssa käyttöön hyväksyttyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin taloudellisesta asemasta sekä sen toiminnan tuloksesta ja rahavirroista.

LAUSUNTO TILINPÄÄTÖKSESTÄ JA TOIMINTAKERTOMUKSESTA

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös ja toimintakertomus antavat Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin sekä emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat ristiriidattomia.

Helsingissä 22. helmikuuta 2013

PricewaterhouseCoopers Oy

KHT-yhteisö

Kim Karhu

KHT

Osakkeet ja osakkeenomistajat

LEMMINKÄISEN OSAKE JA OSAKEPÄÄOMA

Lemminkäinen Oyj:n osake (LEM1S) noteerataan NASDAQ OMX Helsingissä. Yhtiöllä on käytössä yksi osakesarja. Kukin osake oikeuttaa yhteen ääneen yhtiökokouksessa ja samansuuruiseen osinkoon. Vuoden 2012 lopussa osakkeiden lukumäärä oli 19 650 176 kappaletta. Yhtiön osakepääoma on 34 042 500 euroa.

OSAKKEEN KURSSIKEHITYS JA VAIHTO

Lemminkäinen Oyj:n osakkeen kurssi vuoden alussa NASDAQ OMX Helsinki Oy:ssä oli 18,72 euroa (26,00) ja lopussa 14,28 euroa (18,72). Osakkeen ylin noteeraus oli helmikuussa 20,50 euroa ja alin marraskuussa 13,95 euroa. Vuoden 2012 keskipurssi oli 16,48 euroa (22,86). Lemminkäisen kaikkien osakkeiden markkina-arvo vuoden 2012 lopussa oli 280,6 milj. euroa (367,8).

Osakkeita vaihdettiin vuoden aikana yhteensä 991 952 kappaletta (3 366 940). Vaihdon arvo oli 16,3 milj. euroa (77,0). NASDAQ OMX Helsinki Oy:n lisäsi Lemminkäisen osakkeella käydään kauppaa myös vaihtoehtoisilla markkinapaikoilla. Vuonna 2012 Lemminkäisen osakkeen kokonaisvaihdosta 6 % (8) tuli vaihtoehtoisilla markkinapaikoilla. Osakkeita siellä vaihdettiin yhteensä 64 087 (293 502) kappaletta ja vaihdon arvo oli 1,1 milj. euroa (7,0). (lähde: Fidessa Fragmentation Index, <http://fragmentation.fidessa.com>).

Lemminkäisellä on Liquidity Providing (LP) markkinatakaussopimus Nordea Pankki Suomi Oyj:n kanssa. Sopimuksen mukaan Nordea Pankki Suomi Oyj sitoutuu antamaan Lemminkäisen osakkeelle osto- ja myyntitarjouksen siten, että suurin sallittu osto- ja myyntitarjouksen välinen erotus on 4 % laskettuna ostoparjouksesta.

OSAKKEENOMISTAJAT

Yhtiöllä oli tilivuoden päättyessä 4 781 osakkeenomistajaa (4 548). Hallintarekisteröityjen ja ulkomaalaisten omistajien osuus Lemminkäinen Oyj:n kaikista osakkeista ja äänimäärästä oli 14 prosenttia (15).

LIPUTUKSET

4.1.2012 Lemminkäinen vastaanotti liputusilmoituksen, jonka mukaan Olavi Pentti lahjoitti 1 964 480 Lemminkäinen Oyj:n osaketta tyttärelleen Noora Forsténille. Järjestelyn seurauksena Olavi Pentin omistus Lemminkäinen Oyj:ssä väheni 18,7 prosentista 8,7 prosenttiin yhtiön osakkeista. Noora Forsténin omistus Lemminkäinen Oyj:n osakkeista ja äänimäärästä nousi 1 966 073 osakkeeseen, mikä vastaa 10 prosenttia Lemminkäinen Oyj:n osakkeista ja äänimäärästä.

3.4.2012 Lemminkäinen vastaanotti liputusilmoituksen, jonka mukaan Peab AB:n (publ) täysin omistama tytäryhtiö Peab Invest AS hankki 2.4.2012 toteutetulla termiinisopimuksella 940 000 Lemminkäinen Oyj:n osaketta. Osakkeet siirrettiin välittömästi kaupanteon jälkeen Peab AB:n (publ) hallintaan. Peab AB:n (publ.) omistus nousi 2 080 225 osakkeeseen, mikä vastaa 10,58 prosenttia Lemminkäinen Oyj:n osakkeista ja äänimäärästä.

OMAT OSAKKEET

Lemminkäisellä on hallussaan 509 omaa osaketta, jotka ovat palautuneet yhtiölle vähemmistöosuusien purkuun sekä osakepalkkiojärjestelmään liittyen. Osakkeet allokoitiin alun perin vuosien 2010–2012 osakepalkkiojärjestelmän ansaintajakson 2011 perusteella järjestelmään kuuluville avainhenkilöille.

Lisätietoa osakkeista ja osakkeenomistajista hallituksen toimintakertomuksessa sivulla 92.

SUURIMMAT OSAKKEENOMISTAJAT 31.12.2012

OSAKKAAN NIMI	OSAKEMÄÄRÄ, KPL	%:A OSAKEKANNASTA
Pnt Group Oy	3 673 956	18,7 %
Noora Forstén	1 966 073	10,0 %
Heikki Pentin kuolinpesä	1 906 976	9,7 %
Olavi Pentti	1 709 473	8,7 %
Varma	823 727	4,2 %
Kristina Pentti-von Walzel	635 660	3,2 %
Eva Pentti-Kortman	635 660	3,2 %
Timo Pentti	635 660	3,2 %
Ilmarinen	345 869	1,8 %
Mandatum Life	283 636	1,4 %
Alfred Berg -rahastot	265 762	1,4 %
Maa- ja vesiteknikan tuki ry	250 000	1,3 %
Etera	211 007	1,0 %
Nordea -rahastot	199 700	1,0 %
Mikko Laakkonen	160 601	0,8 %
15 suurinta yhteensä	13 703 760	69,7 %
Hallintarekisteröidyt	2 623 785	13,4 %
Muut	3 322 631	16,9 %
Yhteensä	19 650 176	100,0 %

LEMMINKÄISEN OSAKE (LEM1S)

Listaustaus:	NASDAQ OMX Helsinki
Listautumispäivämäärä:	1.6.1995
Kaupankäyntivaluutta:	euro
Markkina-arvoryhmä:	Keskiisuuret yhtiöt
Toimialaluokka:	Teollisuustuotteet ja -palvelut
Kaupankäyntitunnus:	LEM1S
ISIN-koodi:	FI0009900336
Reuters-tunnus:	LEM1S.HE
Bloomberg-tunnus:	LEM1S FH

OMISTUKSEN JAKAUTUMINEN OMISTUKSEN MÄÄRÄN MUKAAN 31.12.2012

	OMISTAJIA, KPL	OSUUS, %	OSAKKEITA, KPL	OSUUS, %
1–100	2 032	43	111 599	1
101–500	1 911	40	489 243	3
501–1 000	423	9	337 165	2
1 001–10 000	349	7	975 356	5
10 001–100 000	48	1	1 572 060	8
100 001–500 000	9	0,2	2 086 773	11
500 001–	9	0,2	14 067 410	70
Yhteistilillä		0	10 570	
Yhteensä	4 781	100,0	19 650 176	100,0

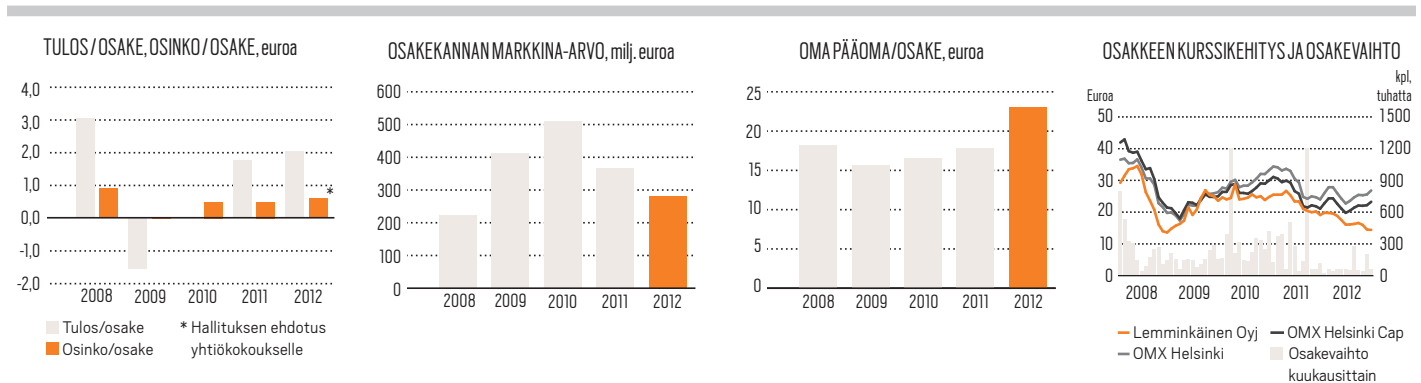
OMISTAJAT RYHMITTÄIN 31.12.2012

	OSAKKEITA, KPL	% OSAKKEISTA	OMISTAJIA, KPL	% OMISTAJISTA
Hallintarekisteröidyt ja ulkomaalaiset omistajat	2 699 790	14	22	1
Suomalaiset yksityissijoittajat	9 594 187	49	4 358	91
Julkisyhteisöt	1 479 118	7	8	0,22
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	930 505	5	20	0,44
Yhtiöt	4 318 113	22	304	6
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	617 893	3	69	2
Yhteistilillä	10 570		0	0
Yhteensä	19 650 176	100,0	4 781	100,0

JOHDON JA HALLITUKSEN OSAKKEENOMISTUS

	OSAKKEET 31.12.2012	OSAKKEET 31.12.2011
Hallitus	2 616 533	652 743
Toimitusjohtaja	8 754	5 039
Johtoryhmä ilman toimitusjohtajaa	98 438	91 176
Johdon ja hallituksen omistus yhteensä	2 723 725	749 958
%:a osakekannasta	14 %	4 %

Lisätietoa johdon osakepohjaisesta kannustinjärjestelmästä hallituksen toimintakertomuksessa sivulla 91.

Tietoa osakkeenomistajille ja sijoittajille

YHTIÖKOKOUS

Lemminkäinen Oyj:n vuoden 2013 varsinainen yhtiökokous pidetään tiistaina 9.4.2013 klo 15.00 Finlandia-talo, Helsinki-salissa, osoitteessa Mannerheimintie 13, Helsinki.

Oikeus osallistua yhtiökokoukseen on osakkeenomistajalla, joka on 26.3.2013 rekisteröity Euroclear Finland Oy:n pitämään yhtiön osakasluetteloon. Osakkeenomistaja, jonka osakkeet on merkitty hänen henkilökohtaiselle suomalaiselle arvo-osuustililleen, on rekisteröity yhtiön osakasluetteloon.

ILMOITTAUTUMINEN

Yhtiökokoukseen tulee ilmoittautua 4.4.2013 klo 16.00 mennessä joko:

- internetissä osoitteessa www.lemminkainen.fi
- sähköpostitse pirjo.favorin@lemminkainen.com
- puhelimitse numeroon 02071 53378
- kirjeitse osoitteeseen Lemminkäinen Oyj, Pirjo Favorin, PL 169, 00181 Helsinki

Ilmoittautumisen yhteydessä tulee ilmoittaa osakkeenomistajan nimi, henkilötunnus, osoite, puhelinnumero sekä mahdollisen avustajan nimi ja henkilötunnus. Ilmoittautumisen on oltava perillä ennen ilmoittautumisajan päättymistä. Valtakirjat tulee toimittaa ilmoittautumisen yhteydessä. Yhtiökokouskutsu on nähtävillä kokonaisuudessaan yhtiön verkkosivuilla osoitteessa www.lemminkainen.fi.

OSINGONJAKOPOLITIikka

Lemminkäinen on määritellyt osingonjakopolitiikan, jonka mukaan yhtiön tavoitteena on jakaa osakkeenomistajille osinkoina vähintään 40 prosenttia tilikauden tuloksesta.

TILIKAUDEN 2012 OSINKO

Lemminkäinen Oyj:n hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että tilikaudelta 2012 maksetaan osinkoa 0,60 euroa osakkeelta. Osinko maksetaan osakkeenomistajalle, joka on osingonmaksun täsmäytyspäivänä 12.4.2013 merkittynä Euroclear Oy:n pitämään yhtiön osakasluetteloon. Hallituksen ehdotuksen mukainen osingonmaksupäivä olisi 19.4.2013.

TALOUDELLISET TIEDOTTEET VUONNA 2013

7.2.2013	Tilinpäätöstiedote 2012
viikko 12	Vuosikertomus 2012 (pdf verkkosivuilla)
8.5.2013	Osavuosikatsaus 1.1.–31.3.2013
8.8.2013	Osavuosikatsaus 1.1.–30.6.2013
7.11.2013	Osavuosikatsaus 1.1.–30.9.2013

JULKAISUJEN TILAUKSET

Taloudelliset raportit sekä pörssi- ja lehdistötiedotteet julkaistaan suomeksi ja englanniksi. Tiedotteet voi tilata suoraan sähköpostiin Lemminkäisen verkkosivuilta osoitteesta www.lemminkainen.fi/sijoittajat. Painetun vuosikertomuksen voi tilata Lemminkäisen verkkosivuilta tai sähköpostitse info@lemminkainen.com.

SIIJOITAJASUHTEET

Lemminkäisen sijoittajasuhdetoiminnan tehtävänä on tukea yhtiön osakkeen oikeaa arvomuodostusta tarjoamalla pääomamarkkinoille ajankohtaista tietoa yhtiön liiketoiminnasta, strategiasta ja taloudellisesta asemasta. Jaettavan tiedon tulee olla tasapuolista ja samanaikaista kaikille markkina-osapuolille. Sijoittajien ja analyytikoiden kysymyksiin vastataan puhelimitse, sähköpostitse sekä järjestämällä sijoittajatapaamisia. Lemminkäinen ei tapaa pääomamarkkinoiden tai talousmedian edustajia kolmeen viikkoon ennen tilinpäätöksen tai osavuosikatsausten julkaisua.

SIIJOITUSTUTKIMUS

Yhtiön tietojen mukaan ainakin seuraavien pankkien ja pankkiiriliikkeiden palveluksessa olevat analyytikot tekivät sijoitusanalyysjä Lemminkäisestä vuonna 2012: Carnegie Securities, Evli Pankki, FIM Pankki, Inderes, Pareto Securities, Pohjola Pankki, SEB Enskilda ja Swedbank. Analyytikoiden yhteystiedot löytyvät Lemminkäisen verkkosivuilta osoitteesta www.lemminkainen.fi/sijoittajat.

YHTEYSTIEDOT

Lemminkäinen Oyj

Sijoittajasuhteet

PL 169, 00180 Helsinki

investor@lemminkainen.com

Katri Sundström

Sijoittajasuhdejohtaja

puh. 02071 54813 / 0400 976 333

katri.sundstrom@lemminkainen.com

LEMMINKÄISEN ENSIMMÄINEN VERKKOVUOSIKERTOMUS ILMESTYY KEVÄÄLLÄ 2014.

Lemminkäinen Oyj
Salmisaarenaukio 2
PL 169
00180 Helsinki
puh. 020 715 000
www.lemminkainen.fi